Marketingová stratégia destinácie Slovenský raj

SLOVENSKÝ RAJ
NÁRODNÝ PARK

Výstup projektu:
Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou
vo výške 85 % z Európskeho fondu regionálneho rozvoja
a vo výške 10 % zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

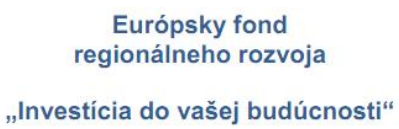

Spracoval: e-volution, s. r. o., máj 2014

e-VOLUTION S.R.O.

Názov:
„Marketingová stratégia destinácie Slovenský raj“

Vydal:

e-VOLUTION S.R.O.

Kontaktná osoba:

- Mgr. Viktória Verbová, spoločnosť e-volution, s. r. o.

Autor:

- e-volution, s. r. o.

Tvorba máp:

- e-volution, s. r. o., v spolupráci s doc. Ing. Peter Blišťan, PhD.

Obsah

Úvod ... 6
1.1. Opis územia ... 6
1.2. Metodika – orientácia na rozvoj cestovného ruchu ... 7
Vymedzenie územia destinácie Slovenský raj ... 7
Metodika analýzy primárnej ponuky ... 7
Geomorfológia ... 7
Hydrologické podmienky ... 8
Podnebie ... 8
Fauna a flóra ... 8
Kultúrno-historické dedičstvo ... 8
1.3. Metodika analýzy sekundárnej ponuky ... 8
ÚROVEŇ 1: Územie destinácie Slovenský raj ... 8
ÚROVEŇ 2: Blízke okolie destinácie Slovenský raj ... 9
ÚROVEŇ 3: Širšie okolie destinácie Slovenský raj ... 9
1.4. Definovanie a profil destinácie Slovenský raj – vymedzenie územia ... 10
ANALYTICKÁ ČASŤ ... 12
2. Situačná analýza cestovného ruchu Národného parku Slovenský raj ... 13
2.1. Primárna ponuka v Národnom parku Slovenský raj a okolí ... 13
Prírodné podmienky ... 13
Kultúrno-historické dedičstvo ... 23
Podujatia ... 32
Podujatia v ostatných lokalitách destinácie Slovenský raj ... 35
Turistické trasy ... 38
Cykloturistické trasy ... 41
Náučné chodníky ... 43
Turistické strediská ... 47
2.2. Sekundárna ponuka v destinácii Slovenský raj ... 49
Ubytovanie ... 49
Vybavenosť ubytovacích zariadení ... 57
Stravovanie ... 59
Podporné služby ... 60
Doprava a dostupnosť ... 62
Aktivity ... 67
3. Analýza prostriedkov marketingovej komunikácie a distribúcie ... 74
Produkt cestovného ruchu ... 74
Distribúcia produktu destinácie ... 74
Turistické pobytové balíky ... 76
Vizuálna identifikácia ... 76
Outdoorová vizuálna identifikácia ... 78
Turistické informačné centrá ... 78
Tlačené propagačné materiály ... 79
Výstavy a veľtrhy cestovného ruchu ... 81
Turistické karty ... 81
Využitie tradičných mediálnych kanálov ... 82
Marketingová komunikácia a distribúcia prostredníctvom internetových nástrojov ... 82
4. Analýza návštevníckych segmentov ... 92
4.1. Stav cestovného ruchu destinácie Slovenský raj ... 92

Návštevnosť turistických chodníkov 2000 – 2013 ... 92
Návštevnosť ubytovacích zariadení 2010 – 2012 ... 94
4.2. Stav cestovného ruchu na Slovensku ... 97
Využitie kapacít ubytovacích zariadení ... 99
Počet prenocovaní v prepočte na jedného obyvateľa ... 100
Domáci cestovný ruch ... 100
Demografické údaje ... 100
Dostupnosť slovenských turistov podľa veku ... 102
Príjmy domácností na Slovensku ... 103
Kúpyschopnosť obyvateľstva na Slovensku ... 104
Výdavky cestujúcich Slovákov ... 104
Dovolenkové cesty domácich turistov ... 105
4.3. Aktívny zahraničný cestovný ruch ... 107
Hlavné motívy cestovania ... 109
Výber a plánovanie dovolenkovej destinácie ... 111
Typ vybranej dovolenky ... 112
Rezervácia dovolenky ... 112
Výber dovolenky v domácej krajine a v zahraničí ... 113
4.4. Cieľové trhy ... 114
Slovensko ako cieľový trh pre Slovákov – domáci cestovný ruch ... 114
Slovensko ako cieľový trh pre cudzincov – aktívny zahraničný cestovný ruch ... 115
4.5. Produktové skupiny marketingu ... 121
4.6. Segmenty cieľových skupín ... 122
5. Analýza kľúčových hráčov z pohľadu marketingu destinácie ... 125
5.1. Mikroregión Slovenský raj ... 125
5.2. Mesto Spišská Nová Ves ... 126
5.3. Správa Národného parku Slovenský raj ... 127
5.4. Oblastná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj ... 127
5.5. Oblastná organizácia cestovného ruchu Spiš ... 128
5.6. Horská záchranná služba – stredisko Slovenský raj ... 128
5.7. Správa slovenských jaskýň ... 129
5.8. Asociácia horských sprievodcov Slovenský raj ... 129
5.9. Klub slovenských turistov ... 130
5.10. Dopravné spoločnosti ovplyvňujúce dostupnosť regiónu ... 130
5.11. Aktivity kľúčových hráčov v oblasti marketingu destinácie a jeho podpory ... 131
6. Analýza konkurencie z hľadiska Národného parku Slovenský raj ... 133
7. Zmapovanie významných projektov, výsledkov a dopadov pre rozvoj cestovného ruchu v destinácii Slovenský raj ... 136
7.1. Opisy realizovaných projektov pre podporu cestovného ruchu ... 137
Projekt: Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj ... 137
Projekt: Slovenský raj – Klaster cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa ... 138
Projekt: Ochrana diverzity prírodného prostredia v NP Slovenský raj ... 139
Projekt: Bicy – Cities and Regions of Bicycles ... 141
Projekt: IDARI – Inštitucionálne zmeny v agropotravinárstve a v rozvoji vidieka v krajinách strednej a východnej Európy ... 142
Ostatné projekty s čiastočným dopadom na cestovný ruch ... 143
8. Súlad Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj s príslušnou legislatívou a relevantnými strategickými dokumentmi ... 147

9. SWOT analýza ... 150
9.1. Ponuka destinácie Slovenský raj ... 150
9.2. Dostupnosť destinácie Slovenský raj ... 151
9.3. Marketingová komunikácia ... 152
9.4. Distribúcia a cena ... 153
9.5. Príležitosti a ohrozenia pre destináciu Slovenský raj ... 153
9.6. Analýza problémov a riešení ... 155
Schéma analýzy problémov ... 155
Schéma analýzy riešení ... 156
STRATEGICKÁ ČASŤ ... 157
10. Vízia destinácie Slovenský raj ... 158
10.1. Čo chceme dosiahnuť? ... 158
10.2. Ako víziu naplniť? ... 158
11. Strategický cieľ ... 159
11.1. Prioritná oblasť 1: Viditeľnosť ponuky destinácie ... 160
11.2. Prioritná oblasť 2: Produkt a dostupnosť ... 160
11.3. Prioritná oblasť 3: Možnosti nákupu produktov a služieb destinácie ... 161
12. Špecifické ciele, opatrenia a aktivity ... 163
12.1. Špecifický cieľ 1: Zvýšiť viditeľnosť ponuky destinácie ... 164
Opatrenie 1.1: Zjednotiť systém propagácie ... 164
Opatrenie 1.2: Inovovať propagáciu prostredníctvom internetových nástrojov ... 164
Opatrenie 1.3: Zlepšiť prvky klasickej a vonkajšej propagácie ... 164
Opatrenie 1.4: Vytvoriť programy pre podporu PR ... 164
12.2. Špecifický cieľ 2: Zlepšiť ponuku destinácie a jej dostupnosť ... 165
Opatrenie 2.1: Rozšíriť ponuku aktivít a možností trávenia voľného času ... 165
Opatrenie 2.2: Zvýšiť kvalitu súčasnej ponuky ... 165
Opatrenie 2.3: Zlepšiť dostupnosť destinácie ... 166
12.3. Špecifický cieľ 3: Zlepšiť možnosti nákupu produktov a služieb destinácie ... 166
Opatrenie 3.1: Rozvinúť komplexný destinačný rezervačný systém ... 166
Opatrenie 3.2: Vytvoriť elektronické turistické karty ... 166
13. Návrh Akčného plánu marketingovej stratégie na roky 2015 – 2016 ... 167
13.1. Špecifický cieľ 1: Zvýšiť viditeľnosť ponuky destinácie ... 168
Opatrenie 1.1: Zjednotiť systém propagácie ... 168
Opatrenie 1.2: Inovovať propagáciu prostredníctvom internetových nástrojov ... 170
Opatrenie 1.3: Zlepšiť prvky klasickej a vonkajšej propagácie ... 174
Opatrenie 1.4: Vytvoriť programy pre podporu PR ... 175
13.2. Špecifický cieľ 2: Zlepšiť ponuku destinácie a jej dostupnosť ... 176
Opatrenie 2.1: Rozšíriť ponuku aktivít a možností trávenia voľného času ... 176
Opatrenie 2.2: Zvýšiť kvalitu súčasnej ponuky ... 179
Opatrenie 2.3 Zlepšiť dostupnosť destinácie ... 180
14. Implementácia marketingovej stratégie ... 181
14.1. Personálne zabezpečenie ... 181
14.2. Systém interného marketingu ... 182
Stanovenie pravidiel používania spoločnej značky kvality „Rajská kvalita“ ... 183
Interná platforma pre komunikáciu ... 184
14.3. Zdroje financovania ... 187
Grantové zdroje zo štrukturálnych fondov ... 187
Iné zdroje, granty a dotácie ... 189
Partnerské aktivity ... 192

Vlastné zdroje 192
14.4. Plán monitorovania a vyhodnocovania 194
Indikátory naplnenia cieľov marketingovej stratégie 194
14.5. Časový harmonogram marketingovej stratégie 195
14.6. Rozpočet návrhu Akčného plánu pre roky 2015 – 2016 196
PRÍLOHY 201
Zoznam príloh 202
Zoznam skratiek 203
Zoznam obrázkov 204
Zoznam tabuliek 204
Zoznam máp 206
Zoznam grafov 207
Prehľad technických zabezpečovacích zariadení 208
Prehľad identifikovaných aktivít 213
Prehľad identifikovaných požičovní 217

Úvod

Marketingová stratégia destinácie Slovenský raj je vypracovaná v súlade so Stratégiou rozvoja cestovného ruchu do roku 2020 (Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky) a Marketingovou stratégiou Slovenskej agentúry pre cestovný ruch na roky 2014 – 2020. Marketingová stratégia rešpektuje aj ďalšie relevantné dokumenty pojednávajúce o území Mikroregiónu Slovenský raj. Predmetné strategické dokumenty sú uvedené v príslušnej kapitole marketingovej stratégie.
Kapitoly analytickej časti skúmajú primárnu, sekundárnu ponuku a dopravnú dostupnosť destinácie Slovenský raj. Analýza sumarizuje aj súčasné činnosti identifikovaných kľúčových hráčov. Pre potreby analýzy boli zvlášť vyčlenené kapitoly pre preskúmanie relevantných návštevníckych segmentov. V neposlednom rade analýza skúma aktuálne využitie klasických, ako aj moderných marketingových nástrojov. Analytickú časť sumarizuje SWOT matica komplexného produktu destinácie Slovenský raj, ktorá vyúsťuje do stromu problémov a riešení.
Strategická časť bola navrhnutá na roky 2015 – 2020. Vychádzajúc z analytickej časti, definuje víziu, strategický cieľ, prioritné oblasti a navrhuje opatrenia v oblasti marketingu smerujúce k dosiahnutiu cieľa stratégie. Súčasťou stratégie je aj podrobnejšie vypracovaný návrh akčného plánu na obdobie prvých dvoch rokov (2015 – 2016). Je potrebné upozorniť, že názory uvedené v marketingovej stratégii sú rozpracované z pohľadu spracovateľa na základe zistení vychádzajúcich z analýzy a nemusia sa zhodovať so stanoviskom zadávateľa.

1.1. Opis územia

Národný park Slovenský raj sa rozprestiera na území východného Slovenska v regióne Spiš a okrajovo zasahuje do regiónu Gemer. Svojím územím zasahuje do okresov Spišská Nová Ves, Rožňava, Poprad a Brezno. Spolu s ochranným pásmom zaberá územie katastrov 12 obcí. V roku 1964 bolo toto územie ako prvé na Slovensku vyhlásené za chránenú krajinnú oblasť a v roku 1988 bolo prekategorizované Nariadením vlády SR na národný park. Je jedným z deviatich národných parkov na území Slovenska s rozlohou, ktorá je určená Nariadením vlády na 19 763 ha a ochranným pásmom s rozlohou 13 011 ha. Vzdialenosť medzi najzápadnejším a najvýchodnejším bodom je 25 km a zo severu na juh je vzdialenosť 18 kilometrov.

Hlavným prvkom sledovaného územia je Národný park Slovenský raj. Slovenský raj sa vyznačuje typickým krasovým územím. Výrazným prvkom územia sú hlboké rokliny s mnohými vodopádmi a rozľahlé náhorné planiny. Jednoliate územie vápencového masívu bolo v priebehu storočí erodované tečúcou vodou, ktorá vymodelovala viaceré planiny, horské chrbty, kaňony a tesné a hlboké rokliny s hĺbkou 150 až 450 m. Pozostatkami pôvodne plochého reliéfu sú náhorné planiny Glac, Geravy, Pelc a Skala. Územie je zaradené do súvislej európskej sústavy chránených území v zmysle § 17 a § 27 ods. 10 zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny pod č. SKUEV0112 s názvom Slovenský raj.

Národný park Slovenský raj ponúka jedinečné prírodné útvary, ktoré sú súčasťou Štátneho zoznamu osobitne chránených častí prírody SR. Nachádza sa tu 11 národných prírodných rezervácií, 8 prírodných rezervácií, 3 národné prírodné pamiatky, 2 prírodné pamiatky a 1 chránený areál. Jedinou sprístupnenou jaskyňou spomedzi vyše 450 evidovaných jaskýň je Dobšinská ľadová jaskyňa v jaskynnom komplexe Duča, ktorá je spolu so Stratenskou jaskyňou a jaskyňou Psie diery zapísaná do Zoznamu svetového prírodného dedičstva UNESCO.

Geomorfologické podmienky podnietili vznik osídlenia po celom okraji národného parku. Prevažná časť osídlenia je vidieckeho charakteru, rozdrobená do väčšieho počtu menších sídel. Významným centrom osídlenia a infraštruktúry je okresné mesto Spišská Nová Ves, ktoré sa nachádza v tesnej blízkosti východnej hranice národného parku.

Z pohľadu rozvoja cestovného ruchu na danom území dávajú prírodné podmienky krajiny mimoriadne zaujímavé možnosti pre tvorbu komplexnej celoročnej ponuky cestovného ruchu na relatívne malom území, s využitím potenciálu rôznych prírodných a kultúrno-historických prvkov. Na základe osobitého potenciálu častí územia je možné prispôsobiť voľnočasové aktivity a ponúkané produkty cestovného ruchu rôznych vekovým kategóriám a skupinám návštevníkov.

1.2. Metodika – orientácia na rozvoj cestovného ruchu

Vymedzenie územia destinácie Slovenský raj

Územie destinácie je vymedzené na pásmo národného parku, jeho hlavných záujmových bodov a členov Združenia obcí Mikroregión Slovenský raj - Sever. Marketingová stratégia je orientovaná na primárnu a sekundárnu ponuku Združenia obcí Mikroregión Slovenský raj - Sever, ktoré v budúcnosti má byť nositeľom značky destinácie Slovenský raj.
Mesto Spišská Nová Ves, ako administratívne, kultúrne, spoločenské, hospodárske a obchodné centrum a hlavná dopravná tepna regiónu, priamo podporuje svojou infraštruktúrou návštevnosť územia Národného parku Slovenský raj. Kvôli vyššie uvedenému a priamej funkčnej prepojenosti Spišskej Novej Vsi a národného parku je mesto považované za súčasť destinácie Slovenský raj.
Územie destinácie:

- Arnutovce
- Betlanovce
- Dedinky
- Hnilec
- Hrabušice
- Hranovnica
- Letanovce
- Mlynky
- Smižany
- Spišská Nová Ves
- Spišské Tomášovce
- Stratená
- Vernár
- Vydrník

Metodika analýzy primárnej ponuky

Rozvoj cestovného ruchu je podmienený množstvom faktorov vstupujúcich do tvorby ponuky. Analýza sa zameriava na jednotlivé prvky primárnej ponuky cestovného ruchu. Základnými predpokladmi rozvoja cestovného ruchu sú prvky primárnej ponuky – reliéf, vodstvo, rastlinstvo a živočíšstvo, podnebie a kultúrno-historické dedičstvo.

Geomorfológia

Na geomorfologické podmienky sa viažu aktivity cestovného ruchu ako turistika, cykloturistika, zjazdové i bežecké lyžovanie a snowboarding a iné adrenalínové a neadrenalínové aktivity. Do analýzy boli zahrnuté geomorfologické útvary, predovšetkým rokliny, skalné steny, jaskyne a prírodné útvary. Tieto celky boli skúmané z pohľadu, či sú alebo nie sú turisticky dostupné.

Hydrologické podmienky

Výskyt povrchových, podpovrchových vôd a vodných plôch je významným činiteľom rozvoja cestovného ruchu. Pre cestovný ruch sú významné predovšetkým stojaté vody vhodné na rekreačné účely. Tečúce vody vytvárajú na území destinácie Slovenský raj významné a turisticky zaujímavé krajinné prvky – vodopády, z ktorých časť slúži aj počas zimného obdobia na ľadolezenie.

Podnebie

Na sledovanom území bola vytvorená analýza aktivít s prihliadnutím na leto, zimu a celoročné aktivity.

Fauna a flóra

Destinácia sa nachádza z veľkej časti na území národného parku s výskytom endemitov a chránených rastlín a živočíchov. Zber lesných plodov a lov zveri je na tomto území zakázaný s výnimkou rybárskeho revíru na tokoch miestnych riek a vodnej nádrže.

Kultúrno-historické dedičstvo

V rámci analýzy boli spracované kultúrno-historické pamiatky destinácie Slovenský raj. Vyzdvihnuté boli predovšetkým pamiatky zapísané v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO a pamiatky historického a kultúrneho významu. Sakrálne pamiatky sú na území veľmi rozšírené a tiež zohľadnené pri umiestnení primárnej ponuky. V rámci kultúrno-historického dedičstva bola spracovaná analýza podujatí v destinácii, okrem podujatí malého rozsahu organizovaných pri rôznych príležitostiach ako Medzinárodný deň detí, Medzinárodný deň žien a pod. Podujatia boli skúmané z pohľadu ročníka realizácie a z pohľadu sezónnosti.

1.3. Metodika analýzy sekundárnej ponuky

Analýza bola realizovaná v troch úrovniach, pričom jednotlivé úrovne boli vzaté do úvahy podľa relevantnosti k primárnej ponuke národného parku a mikroregiónu (Združenie obcí Mikroregión Slovenský raj – Sever). Analýza bola uskutočnená na základe zberu verejne dostupných dát a údajov poskytnutých zainteresovanými inštitúciami spravujúcimi územie destinácie Slovenský raj.

ÚROVEŇ 1: Územie destinácie Slovenský raj

ÚROVEŇ 1 zahrňuje hlavné body Slovenského raja s územím obcí patriacich do Mikroregiónu Slovenský raj (Združenie obcí Mikroregión Slovenský raj - Sever). Predmetné obce spolu s národným parkom reprezentujú destináciu Slovenský raj a sú z hľadiska marketingovej komunikácie a z hľadiska stratégie hlavnými nositeľmi značky Slovenský raj. Analýza územia ÚROVEŇ 1 je zameraná primárne na hlavnú ponuku možností aktívneho športovo-turistického vyžitia, možnosti ubytovania a stravovania v území. Analýza zohľadňuje aj vybavenosť z hľadiska hlavnej supraštruktúry destinácie, ako aj dostupnosť samotných lokalít destinácie. ÚROVEŇ 1 je reprezentovaná obcami:

- Arnutovce
- Betlanovce
- Dedinky
- Hnilec
- Hrabušice
- Hranovnica
- Letanovce

- Mlynky
- Smižany
- Spišská Nová Ves
- Spišské Tomášovce
- Stratená
- Vernár
- Vydrník

V rámci analýzy ÚROVNE 1 bola spätným overovaním priamo u prevádzkovateľov dotknutých zariadení a obecných samospráv realizovaná aktualizácia verejne dostupných informácií.

ÚROVEŇ 2: Blízke okolie destinácie Slovenský raj

Územie je reprezentované obcami, ktoré nespadajú priamo do Mikroregiónu Slovenský raj (Združenie obcí Mikroregión Slovenský raj - Sever), ale z hľadiska relevantnosti k primárnej ponuke národného parku svojou ponukou nepriamo podporujú aj destináciu Slovenský raj reprezentovanú obcami ÚROVNE 1. V rámci analýzy boli vzaté do úvahy okrem hlavnej ponuky (atraktivity) obcí aj možnosti ubytovania a stravovania, nakoľko predmetné lokality môžu v prípade maximálnej vyťaženosti destináciu Slovenský raj podporiť aj svojimi kapacitami.

- Betliar
- Danišovce
- Dobšiná
- Dravce
- Harichovce
- Hnilčík
- Markušovce
- Spišské Bystré
- Spišský Hrušov
- Spišský Štiavnik
- Spišský Štvrtok

V rámci analýzy ÚROVNE 2 boli analyzované verejne dostupné dáta – hlavná ponuka, ktorá je primárne propagovaná a komunikovaná turistom.

ÚROVEŇ 3: Širšie okolie destinácie Slovenský raj

Územie je reprezentované obcami mimo územia Slovenského raja, ktorých hlavné atrakcie sú relevantné pre destináciu Slovenský raj (ÚROVEŇ 1) a v širšom ponímaní chápané ako podporná ponuka. Identifikované atrakcie reprezentujú primárne destináciu regiónu Spiš. Z hľadiska priamej prepojenosti oboch destinácií hlavné atrakcie Spiša môžu podporiť doplnkovosť primárnej ponuky destinácie Slovenský raj. V rámci úrovne boli identifikované aj hlavné atrakcie relevantných lokalít Gemera z hľadiska dostupnosti, ktoré tiež môžu podporiť primárnu ponuku destináciu Slovenský raj.

- Gelnica
- Kežmarok
- Krompachy
- Levoča
- Nálepkovo

- Poráč
- Rožňava
- Spišské Podhradie
- Stará Ľubovňa
- Telgárt
- Vrbov
- Vyšná Slaná
- Žehra

V rámci analýzy ÚROVNE 3 boli analyzované verejne dostupné dáta – hlavná ponuka (atraktivity), ktorá je primárne propagovaná a komunikovaná turistom.

Koncepcia máp

Mapy uvedené v marketingovej stratégii nemajú kartografický charakter ani parametre, ale reprezentujú ilustračnú funkciu pre potreby identifikácie aktuálnych stavov v destinácii Slovenský raj.

1.4. Definovanie a profil destinácie Slovenský raj – vymedzenie územia

Pre účely spracovania stratégie je definované územie destinácie Slovenský raj a jeho okolie z hľadiska primárnej a sekundárnej ponuky cestovného ruchu. Pre opis primárnej ponuky je základná oblasť destinácie Slovenský raj reprezentovaná obcami ÚROVNE 1, jej prírodnými podmienkami a zaujímavosťami. Z pohľadu kultúrno-historického dedičstva bola analýza realizovaná podobne ako pri sekundárnej ponuke v troch úrovniach. Jednotlivé úrovne boli vzaté do úvahy podľa relevantnosti k primárnej ponuke, kvôli ktorej návštevníci cestujú do destinácie.
Analýza bola uskutočnená na základe zberu verejne dostupných dát a údajov poskytnutých zainteresovanými inštitúciami spravujúcimi územie Mikroregiónu Slovenský raj (Združenie obcí Mikroregión Slovenský raj - Sever).

V primárnej analýze sú zaradené obce ležiace mimo územia národného parku do doplnkovej ponuky.

Sledované územie zahŕňa katastre 14 obcí. Doplnková ponuka obcí na ÚROVNI 2 – v bližšom okolí destinácie je skúmaná v 11 obciach a doplnková ponuka obcí na ÚROVNI 3 – v širšom okolí Slovenského raja je sledovaná v katastroch ďalších 13 obcí, ktoré spolu administratívne patria do 8 okresov.

- Košický samosprávny kraj – okresy Gelnica (2 obce), Levoča (4 obce), Spišská Nová Ves (17 obcí), Rožňava (6 obcí)
- Prešovský samosprávny kraj – okresy Kežmarok (2 obce), Poprad (5 obcí), Stará Ľubovňa (1 obec)
- Banskobystrický samosprávny kraj – okres Brezno (1 obec)

So štatútom mesta sú z 25 obcí 2 obce, a to Spišská Nová Ves a Dobšiná. Doplnková ponuka bola analyzovaná predovšetkým v 10 stredne veľkých mestách v okolí národného parku a 5 menších obciach.

Katastre obcí na území Národného parku Slovenský raj a v jeho spádovom území majú celkovú rozlohu 641,16 km^2 a počet obyvateľov 81 299 (k 31. 12. 2012, Štatistický úrad SR). Katastre obcí so sledovanou doplnkovou ponukou zaberajú rozlohu 404,97 km^2 a evidovaný počet obyvateľov je 42 314 (k 31. 12. 2012, Štatistický úrad SR).

Tabuľka 1 Prehľad obcí v území Národného parku Slovenský raj a v jeho okolí

Obec	Kraj, okres	Počet obyvateľov	Rozloha katastra (km^2)	Hustota osídlenia	Rozloha NP (km^2)	Poloha obce
ÚROVEŇ 1						
Arnutovce	KSK, SN	725	2,23	325,11	-	OK
Betlanovce	KSK, SN	687	10,13	67,82	5,0122	NP, OP, OK
Dedinky	KSK, RV	283	3,64	77,75	3,4486	NP, OP
Hnilec	KSK, SN	440	27,08	16,25	-	OP, OK
Hrabušice	KSK, SN	2 416	40,88	59,10	30,6924	NP, OP, OK
Hranovnica	PSK, PP	2 943	32,66	90,11	7,8666	NP, OP, OK
Letanovce	KSK, SN	2231	21,38	104,35	11,4871	NP, OP, OK
Mlynky	KSK, SN	567	25,00	22,68	1,0988	NP, OP, OK
Smižany	KSK, SN	8 735	45,70	191,14	30,3326	NP, OP, OK
Spišská Nová Ves	KSK, SN	37 767	66,70	566,22	-	OP, OK
Spišské Tomášovce	KSK, SN	1 795	12,29	146,05	6,8155	NP, OP, OK
Stratená	KSK, RV	132	35,36	3,73	35,36	NP
Vernár	PSK, PP	591	52,90	11,17	45,6225	NP, OK
Vydrník	PSK, PP	1 128	4,60	245,22	-	OK
ÚROVEŇ 2						
Betliar	KSK, RV	940	24,67	38,10	-	OK
Danišovce	KSK, SN	531	4,30	123,49	-	OK
Dobšiná	KSK, RV	5 684	82,72	68,71	19,14	NP, OK
Dravce	PSK, LE	794	12,96	61,27	-	OK
Harichovce	KSK, SN	1 858	10,79	172,20	-	OK
Hnilčík	KSK, SN	545	23,00	23,70	-	OK
Markušovce	KSK, SN	4 098	18,51	221,39	-	OK
Spišské Bystré	PSK, PP	2 462	38,00	64,79	-	OP, OK
Spišský Hrušov	KSK, SN	1 243	13,07	95,10	-	OK
Spišský Štiavnik	PSK, PP	2 709	18,36	147,55	2,46	NP, OP, OK
Spišský Štvrtok	PSK, LE	2 457	14,23	172,66	-	OK
ÚROVEŇ 3						
Gelnica	KSK, GL	6 206	57,65	107,65	-	OK
Kežmarok	PSK, KK	16 774	24,83	675,55	-	OK
Krompachy	KSK, SN	8 820	22,88	385,49	-	OK
Levoča	PSK, LE	14 799	64,04	231,09	-	OK
Nálepkovo	KSK, GL	3 110	55,65	55,88	-	OK
Poráč	KSK, SN	1 018	18,85	54,01	-	OK
Rožňava	KSK, RV	19 662	45,61	431,09	-	OK
Spišské Podhradie	KSK, LE	4086	24,94	163,83	-	OK
Stará Ľubovňa	PSK, SL	16 351	30,79	531,05	-	OK
Telgárt	BSK, BR	1 545	15,41	100,26	-	OK
Vrbov	PSK, KK	1 409	19,30	73,01	-	OK
Vyšná Slaná	KSK, RV	515	15,36	33,53	-	OK
Žehra	KSK, SN	2 208	9,66	228,57	-	OK
SPOLU					**199,34**	

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky (údaje za 4. kvartál 2013)
Legenda: (viď zoznam skratiek)

ANALYTICKÁ ČASŤ

2. Situačná analýza cestovného ruchu Národného parku Slovenský raj

2.1. Primárna ponuka v Národnom parku Slovenský raj a okolí

Prírodné podmienky

Mapa 1 Národný park Slovenský raj s ochranným pásmom

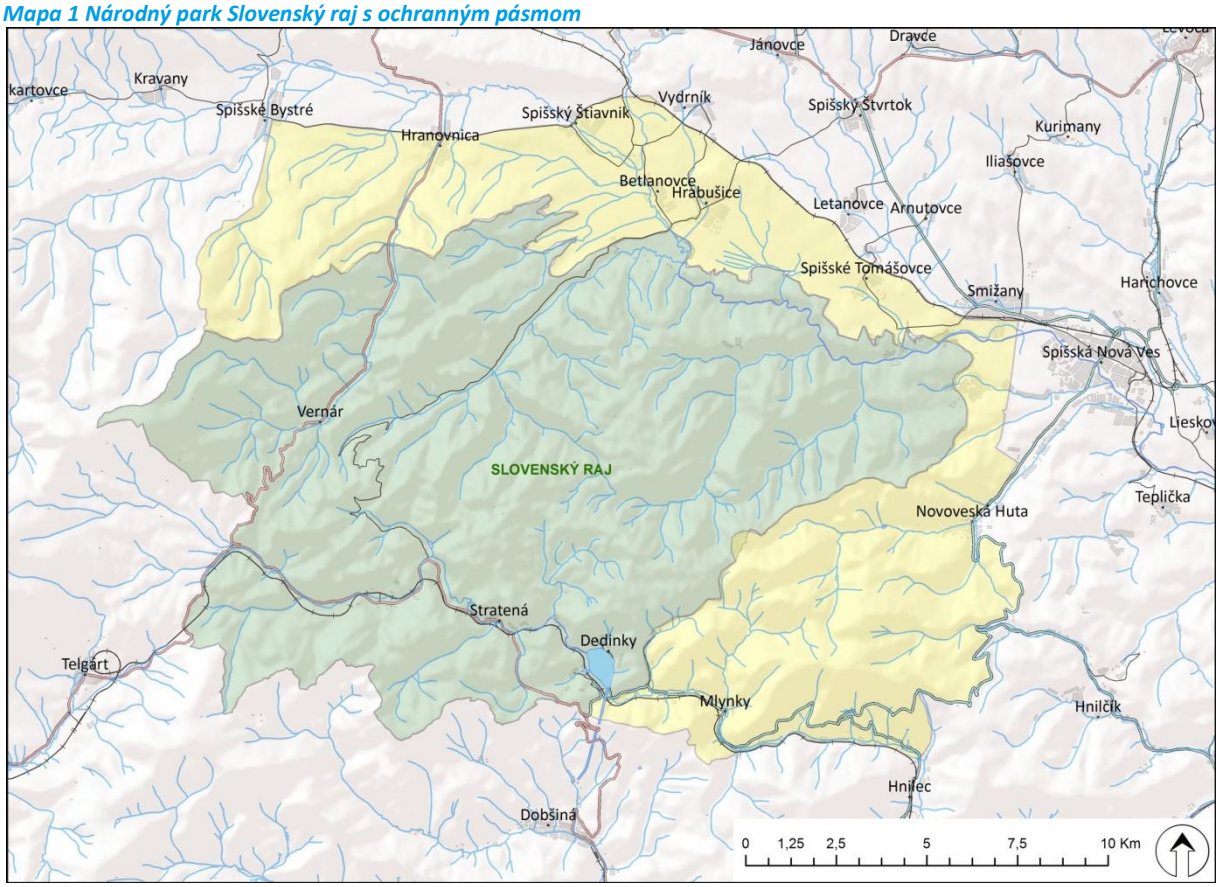

Zdroj: e-volution, s. r. o., doc. Ing. Peter Blišťan, PhD., Správa Národného parku Slovenský raj

Národný park sa vyznačuje typickým krasovým reliéfom. Hlboké rokliny a tiesňavy, ktoré vo vápencoch a dolomitoch vyhĺbili vodné toky s množstvom vodopádov, robia Slovenský raj výnimočným v rámci všetkých národných parkov Slovenska.

Celé územie je typické striedaním členitého a po okrajoch aj rovinatejšieho terénu, preto je územie vhodné predovšetkým na pešiu turistiku pre rekreačných aj zdatnejších turistov. Jednotlivé trasy ponúkajú zaujímavé prírodné scenérie, množstvo vodopádov a pôsobivých výhľadov. Z hľadiska krajinných typov severná časť je členitejšia s výraznejším výskytom vodopádov. Rovinaté prostredie je popri pešej turistike významne využívané aj na cykloturistiku. Cyklotrasy sú situované predovšetkým v podhorský oblastiach tam, kde to terén a zásady ochrany prírody umožňujú. Nakoľko turistické trasy v centrálnom území národného parku majú veľké množstvo technických zabezpečovacích zariadení v podobe lávok, rebríkov, mostov, stúpačiek a reťazí, z pohľadu bezpečnosti turistov nie je pohyb bicyklov na týchto trasách vhodný. Takáto diferenciácia však prispieva k rozmanitosti ponuky na území národného parku. Pešia turistika a cykloturistika nie sú jedinými možnosťami trávenia voľného času. Územie ponúka možnosti v letnom aj zimnom období. Z letných aktivít je možné realizovať tiež hipoturistiku, skalolezenie a využiť vodnú nádrž Palcmanská Maša pre člnkovanie, kúpanie a rybolov s možnosťou kempovania. V zimnom období môžu turisti využiť približne 113 km značených

bežkárskych tratí a približne 12,53 km lyžiarskych zjazdoviek. Zimná sezóna je rovnako vhodná aj na pešiu turistiku. Rokliny a tiesňavy národného parku sú v zimnej sezóne sprístupnené s prihliadnutím na aktuálny stav počasia a usmernenia Horskej záchrannej služby, ktorá pravidelne aktualizuje informácie o uzávierkach jednotlivých turistických trás v roklinách. Turistické trasy v zimnom období ponúkajú úplne iný obraz krajiny, ako je to v letnom období, pričom vyznávačov zimných športov prilákajú zamrznuté vodopády, vhodné na adrenalínové ľadolezenie, v lokalitách: roklina Suchá Belá, Kláštorská roklina, Stratenská píla, roklina Sokolia dolina a Letanovský mlyn.

Zaujímavosťami národného parku sú prírodné úkazy ako Dobšinská ľadová jaskyňa, Čertova diera, Stratenská jaskyňa, Medvedia jaskyňa a Hranovnické pleso. Medzi najnavštevovanejšie lokality patrí Tomášovský výhľad, Dobšinská ľadová jaskyňa, kaňon Prielom Hornádu a roklina Suchá Belá.

Obrázok 1 Tomášovský výhľad

Zdroj: http://www.panoramio.com/photo/98596639, 2014

Obrázok 2 Dobšinská ľadová jaskyňa

Zdroj: http://www.panoramio.com/photo/80682355, 2014

Obrázok 3 Prielom Hornádu

Zdroj: http://www.panoramio.com/photo/58560556, 2014

Obrázok 4 Suchá Belá

Zdroj: http://www.panoramio.com/photo/17701913, 2014

Na území národného parku sa nachádza 11 národných prírodných rezervácii a 8 prírodných rezervácií.

Tabuľka 2 Prehľad chránených území v rámci Národného parku Slovenský raj

Názov, poloha na mape	Typ chráneného územia	Kataster obce	Rozloha v ha	Rok vyhlásenia	Prístupnosť
Barbolica	Prírodná rezervácia	Vernár	11,97	1988	nie
Čingovské hradisko	Prírodná rezervácia	Smižany	44,2	1982	áno
Kocúrová	Prírodná rezervácia	Smižany	16,72	1974	nie
Malé Zajfy	Prírodná rezervácia	Stratená	7,24	1993	áno
Mokrá	Prírodná rezervácia	Vernár	60,2	1966	nie
Muráň	Prírodná rezervácia	Spišská Nová Ves	180,66	1996	áno
Ostrá skala	Prírodná rezervácia	Dobšiná	6,66	1976	áno
Vyšná Roveň	Prírodná rezervácia	Stratená	6,98	1993	nie
Hnilecká jelšina	Národná prírodná rezervácia	Vernár, Stratená, Telgárt, Dobšiná	84,6	1988	áno
Holý kameň	Národná prírodná rezervácia	Smižany	210,87	1976	áno

Kyseľ	Národná prírodná rezervácia	Spišské Tomášovce, Letanovce, Hrabušice, Smižany	949,97	1964	čiastočne
Piecky	Národná prírodná rezervácia	Hrabušice	244,93	1964	áno
Prielom Hornádu	Národná prírodná rezervácia	Hrabušice, Letanovce, Spišské Tomášovce	290,49	1964	áno
Sokol	Národná prírodná rezervácia	Vernár, Stratená, Hrabušice	700,93	1964	áno
Stratená	Národná prírodná rezervácia	Stratená, Dobšiná, Dedinky	678,65	1976	áno
Suchá Belá	Národná prírodná rezervácia	Hrabušice	153,52	1964	áno
Tri kopce	Národná prírodná rezervácia	Vernár, Hrabušice	246,23	1984	nie
Vernárska tiesňava	Národná prírodná rezervácia	Vernár	82,94	1966	nie
Zejmarská roklina	Národná prírodná rezervácia	Dedinky, Smižany	72,65	1980	áno
Hranovnické pleso	Prírodná pamiatka	Hranovnica	68,09	1984	áno
Jaskyňa Čertova diera	Prírodná pamiatka	Letanovce	-	1972	nie
Dobšinská ľadová jaskyňa	Národná prírodná pamiatka	Dobšiná	360,20	1964	áno
Medvedia jaskyňa	Národná prírodná pamiatka	Letanovce	188,40	1972	nie
Stratenská jaskyňa	Národná prírodná pamiatka	Dobšiná	-	2001	nie
Knola	Chránený areál	Spišská Nová Ves, Mlynky	220,02	1996	áno

Zdroj: http://uzemia.enviroportal.sk/

Celková rozloha národných prírodných rezervácií je 3 715,78 ha. Prírodné rezervácie zaberajú 340,40 ha z celej rozlohy územia Národného parku Slovenský raj. Turistom je prístupných 15 chránených území prostredníctvom turistických trás. Zo sprístupnených roklín na území národného parku sú atraktívne z pohľadu množstva vodopádov rokliny Suchá Belá, Sokolia dolina, Piecky, Kláštorská roklina spolu s roklinami Veľký a Malý Kyseľ, Veľký Sokol. Vodopády v roklinách Suchá Belá, Kláštorská roklina, Sokolia dolina a Zejmarská roklina sú využívané v zimnom období na ľadolezenie v sprievode skúsených sprievodcov. Najkratšou sprístupnenou roklinou je Zejmarská roklina s dĺžkou 1 km.

Geomorfológia

Administratívne hranice Národného parku Slovenský raj sa nezhodujú s horopisnými hranicami. Z geomorfologického hľadiska sa územie parku a ochranného pásma rozprestiera na území dvoch oblastí:
Prevažnú časť zaberá Slovenské rudohorie s celkami:

- Spišsko-gemerský kras – jeho súčasť Slovenský raj tvorí centrálnu časť národného parku.
- Stolické vrchy – do národného parku zasahujú nepatrne juhozápadne od kóty Ondrejisko (1 270,6 m n. m.).
- Volovské vrchy – zasahujú do ochranného pásma vo východnej časti, v okolí kóty Vel'ká Knola (1 265,9 m n. m.).

Fatransko-tatranská oblasť zaberá len nepatrnú časť svojimi celkami:

- Nízke Tatry – územie národného parku na západ od obce Vernár.
- Hornádska kotlina – zasahuje do ochranného pásma na severe.

Členitosť územia a prírodných útvarov robí toto územie zaujímavé hlavne pre aktivity spojené s turistikou, objavovaním a tvorením si pozitívneho prístupu k prírode u detí aj dospelých. Terénne danosti územia sú

vhodné pre turistov rôznych kategórií. Nájdu sa tu mnohé miesta, ktoré uspokoja potreby náročnejších turistov so záujmom o nevšedné zážitky a nové pocity z turistiky.

Geologické pomery

Slovenský raj je v prevažnej miere krasovou planinou. Územie je budované dvoma základnými štruktúrnymi jednotkami. Bebravská je západná, menšia a je od východnej, väčšej severogemeridnej jednotky oddelená muránskym zlomom. V geologickom podloží prevládajú biele vápence, miestami i dolomity druhohôr. Nekrasové horniny sú odkryté v hlbokých dolinách potokov a riek (Klauzy, Lesnica, Hnilec), sú hlavne z obdobia spodného triasu, napríklad pieskovce, kremence, bridlice a fylity. Severné okrajové časti tvoria karbonátové vyššie flyšové súvrstvia centrálnokarpatského paleogénu. Na západe okrajovo zasahujú do územia Slovenského raja kryštalické bridlice a granitoidy, ktoré budujú susedné Kráľovohoľské Tatry. Do severnej časti Slovenského raja zasahuje časť štruktúrnej jednotky susednej Hornádskej kotliny, ktorá je geologicky najmladšia na sledovanom území. Sedimenty starotreťohorného mora tu prekrývajú druhohorné horniny. Geológmi je označovaná ako vnútrokarpatský flyš, z dôvodu striedania pieskovcov a ílovcov ležiacich na bazálnom súvrství vápnitých zlepencov.

Najvyššou kótou národného parku je Predná hoľa (1 545 m n. m.). Typickým prvkom sú početné podzemné priestory a priepasti, z ktorých je verejnosti sprístupnená Dobšinská ľadová jaskyňa. Tiesňavy Slovenského raja sa vyformovali predovšetkým v severnej časti. Pozoruhodným geomorfologickým javom je aj 11,7 km dlhá dolina riečneho kaňonu Prielom Hornádu.

Mapa 2 Geologická mapa Národného parku Slovenský raj

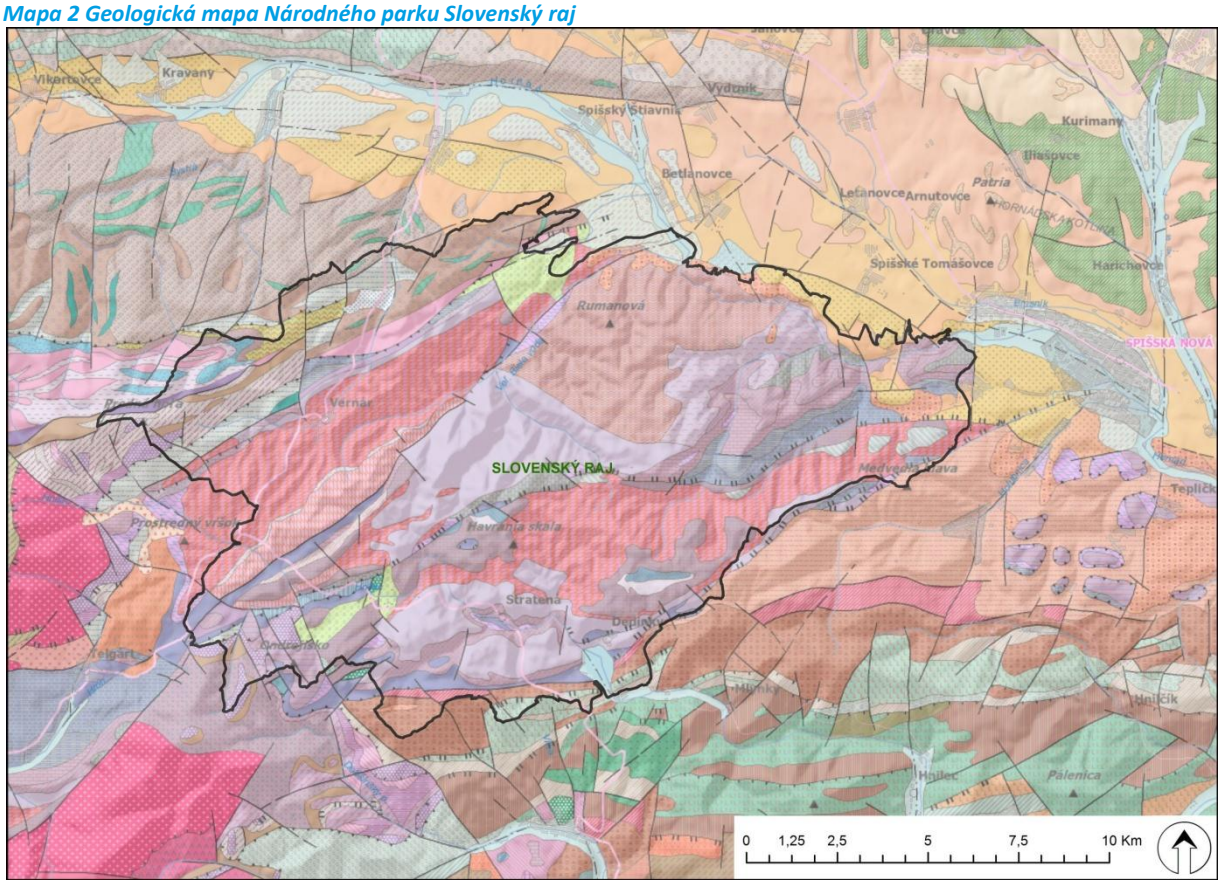

Zdroj: e-volution, s. r. o., doc. Ing. Peter Bližťan, PhD., Správa Národného parku Slovenský raj, 2014

Hydrologické pomery

Slovenský raj ako relatívne homogénne územie spadá do povodia rieky Hornád a rieky Hnilec. Nepatrná oblasť na krajnom východe pri obci Telgárt patrí do povodia Hrona. Povodie Hornádu sa člení na dve časti. Severnú a strednú oblasť, tvoriacu približne dve tretiny územia, odvodňuje rieka Hornád. Potoky na juhu sa z ďalšej

tretiny územia vlievajú do rieky Hnilec, ktorý je pravostranným prítokom Hornádu, a spolu sa zlievajú pri obci Margecany.

Najvýznamnejšími povrchovými tokmi v Slovenskom raji sú Hornád na severe a Hnilec na juhu. Všetky malé aj väčšie vodné toky, pretekajúce sieťou tiesňav a zalesnených dolín Slovenského raja, sa vlievajú práve do Hornádu a Hnilca, ktoré do Slovenského raja pritekajú z iného územia.

Rieka Hornád vytvára na území jedinečné prostredie a umožnila vytvoriť jednu z najatraktívnejších trás na území. Podľa Výnosu MŽP SR č. 3/2004-5.1 zo 14. 7. 2004, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu, je vodný tok a koryto rieky Hornád na území národného parku zaradený do 3. stupňa ochrany. Vodný tok v úseku od splavu na smižianskej Maši po ústie Tepličného potoka v Betlanovciach je označovaný ako rybársky revír Hornád, kde je povolený lov rýb a zarybňovanie. Splav rieky v súčasnej dobe je zakázaný. Podmienky pre splav rieky by boli teoreticky možné na celom úseku rieky v národnom parku, avšak limitované by boli výškou hladiny vody približne 7 m. Rybolov je povolený aj na rieke Hnilec.

Početnosť vodných tokov na území národného parku zatraktívňuje množstvo turistických trás, na ktorých je vybudované veľké množstvo technických zabezpečovacích zariadení v podobe drevených a železných lávok, rebríkov, mostov, stúpačiek a reťazí.

Krasové územia ako bohatý zdroj podzemných aj povrchových vôd umožnili tokom na tomto území vytvoriť zaujímavé prírodné výtvory, ktorými sú vodopády. Závojový vodopád, ktorý je najvyšší v Slovenskom raji, sa nachádza v sprístupnenej Sokolej doline. Vodopád zdoláva približne 70 m vysokú skalnú stenu viacerými kaskádami. Turisti majú možnosť zdolať tento vodopád prostredníctvom sústavy rebríkov, reťazí a dvoch mostíkov. Vodopády sa vyformovali na viacerých tokoch a vo viacerých lokalitách Slovenského raja:

Roklina Stredné Piecky

- Veľký vodopád
- Terasový vodopád

Roklina Suchá Belá

- Misové vodopády
- Okienkový vodopád
- Korytový vodopád
- Bočný vodopád

Kláštorská roklina

- Vodopád objaviteľov
- Vodopád Antona Straku
- Dúhový vodopád
- Kaskády Gustáva Nedobrého
- Malý vodopád
- Machový vodopád
- Kartuziánsky vodopád

Roklina Sokolia dolina

- Skalný vodopád
- Závojový vodopád
- Vyšný vodopád

Roklina Kyseľ – nie je turisticky prístupná (len horná časť)

- Barikádový vodopád
- Kaplnkový vodopád
- Roklina
- Temnica
- Obrovský vodopád
- Karolinyho vodopád

Roklina Veľký Kyseľ

- Pawlasov vodopád
- Vodopád ochrancov prírody
- Bočný bariérový vodopád
- Bariérový vodopád

Roklina Malý Kyseľ

- Malý vodopád
- Machový vodopád

Roklina Veľký Sokol

- Kaskády
- Malý vodopád
- Veľký vodopád

Zejmarská roklina

- sústava Nálepkových vodopádov

Stratenský kaňon

- Stratenský vodopád

Letanovský mlyn

- Letanovský vodopád

Čingov

- Tomášovský vodopád

Zelená dolina – nie je turisticky prístupná

- Nižné Kaskády
- Vodopád Skok
- Vyšné Kaskády

Mapa 3 Prírodné dedičstvo Národného parku Slovenský raj

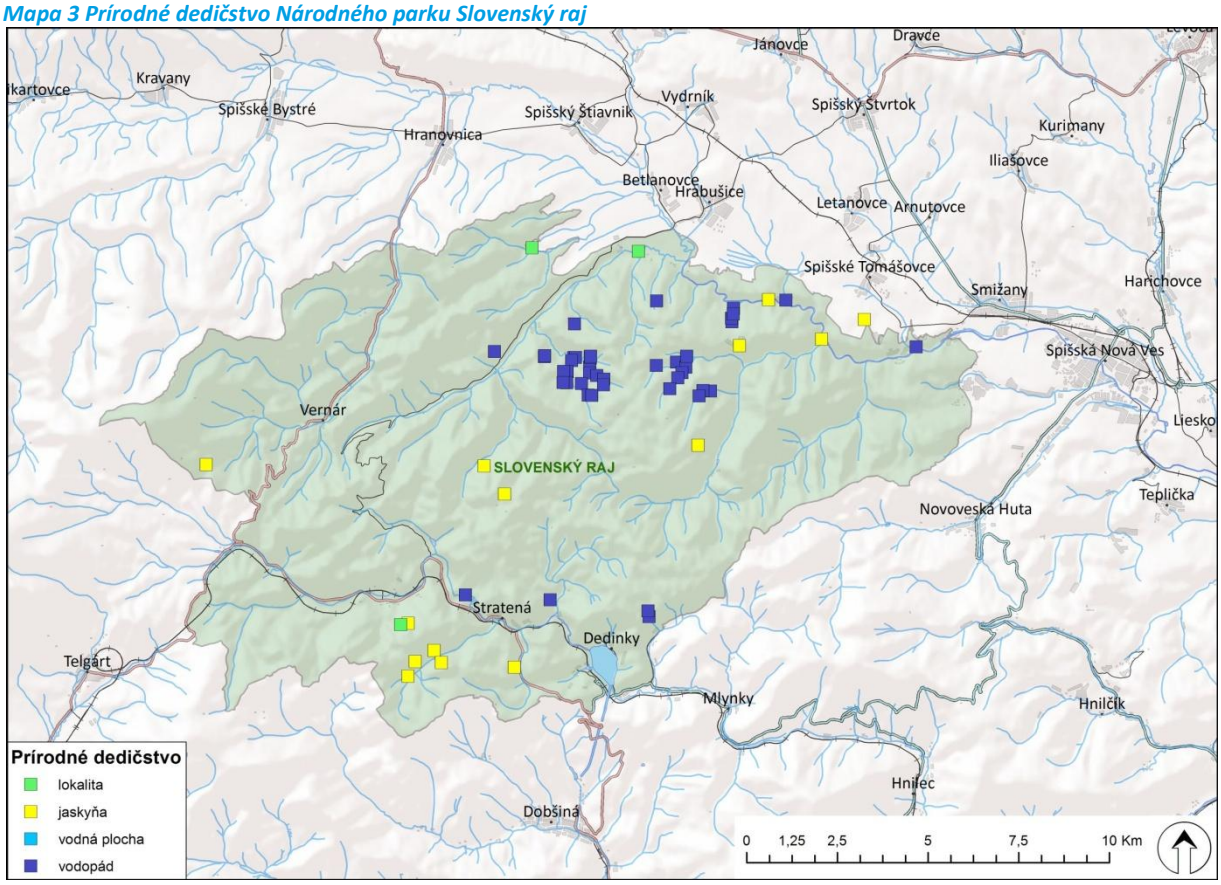

Zdroj: e-volution, s. r. o., doc. Ing. Peter Blišťan, PhD., Správa Národného parku Slovenský raj, 2014

Napriek množstvu vodných tokov boli na území Slovenského raja vytvorené vodné nádrže len antropogénnou činnosťou, pričom hlavne vodná nádrž Palcmanská Maša v katastri obce Dedinky je v letnom období využívaná aj na vodné športy, kúpanie a rybolov.

Palcmanská Maša je najväčšou vodnou plochou na území národného parku. Vodná nádrž je využívaná na športové a rekreačné aktivity a je tu povolený lov rýb. Nachádza sa na hornom toku Hnilca a je elektrárenskou vodnou nádržou vytvorenou v roku 1956 o rozlohe 85,6 ha. Leží v nadmorskej výške 786 m. Využiteľný objem vody je 10,355 mil. m^3. Zaujímavosťou nádrže je odvod vody tunelom do Dobšinej na výrobu elektrickej energie.

Na území národného parku a jeho ochranného pásma sa nachádza niekoľko malých účelových nádrží antropogénneho pôvodu, ktoré v minulosti slúžili predovšetkým na splav dreva a dnes sa rekreačne nevyužívajú.

Vodná nádrž **Klauzy** (tajch) je na hornom toku Bieleho potoka. Nádrž sa využívala na splav dreva v rokoch 1917 až do polovice 20. storočia. Dnes slúži ako prirodzený rybník. V blízkosti sa nachádza výdatný prameň.

Vodná nádrž **Hansjakubová** (tajch) je situovaná v katastri obce Stratená, v doline Hansjakubová, pod sedlom Kopanec. Neďalekým strediskom je Dobšinská Ľadová Jaskyňa – miestna časť obce Stratená. V súčasnosti je Hansjakubová súkromným pozemkom, preto je turisticky neprístupná.

Vodná nádrž **Blajzloch** (tajch) je situovaná v katastri obce Stratená, na jednom z pravobrežných prítokov Veľkej Bielej vody pod sedlom Kopanec, neďaleko ústia rokliny Veľký Sokol.

Vodná nádrž **Lesnica** sa nachádza na potoku Lesnica neďaleko Čingova v Slovenskom raji.

Vodná nádrž **Rakovec** sa nachádza na rieke Hnilec priamo v obci Mlynky. Slúžila ako zásobáreň vody pre neďalekú elektráreň v Rakovci, do ktorej prúdila voda podzemným potrubím. V súčasnosti je vypustená. Pre cestovný ruch sa nikdy nevyužívala.

Zdroje geotermálnej vody sa nachádzajú v katastroch obcí Arnutovce, Letanovce a Hrabušice. V Arnutovciach sa nachádza prameň neďaleko obce pri ceste č. 536. Má teplotu vody cca 31 °C a výdatnosť 11,8 l/s. V Letanovciach je výdatnosť vrtu 10 l/s a teplota vody 24 °C. V Hrabušiciach je vrt zaplombovaný. Termálny prameň vyviera aj pri prírodnej pamiatke Hranovnické pleso.

Krasové územia, ku ktorým patrí aj Slovenský raj, sú príznačné výskytom bohatých zásob podzemných vôd. V horných úsekoch dolín vyvierajú tzv. planinové pramene, ktoré sú menej výdatné a zásobujú len najbližšie okolie. Evidovaných je 17 takýchto prameňov. Výrazne výdatnejšie sú dolinové pramene. Na povrch vyvierajú v nižších polohách, na styku krasových hornín s nepriepustným podložím. Takéto pramene sa vyskytujú v 21 známych prípadoch. Turistickou osobitosťou územia je Občasný prameň pod Havraňou skalou pri obci Stratená. Ako už z názvu vyplýva, voda vyviera na povrch len v istých časových intervaloch. V blízkom okolí sa nachádza významný termálny prameň, ktorý podmienil vznik rekreačného centra v obci Vrbov, 17 kilometrov od turistického centra Podlesok a 20 km od mesta Spišská Nová Ves.

Klimatické pomery

Klimatické podmienky územia patria k základným motivačným činiteľom v rámci primárnej ponuky. Relatívna stabilita klimatických podmienok na území umožňuje tvorbu rozsiahlej ponuky cestovného ruchu. Klíma je ovplyvnená členitosťou územia národného parku, ktoré sa nachádza v dvoch klimatických oblastiach. Hornádska kotlina a severná časť spadá do mierne teplej oblasti, pričom pohoria a hrebene hôr sú ovplyvnené chladnou klímou. Táto diverzita je spôsobená značnými výškovými rozdielmi územia, čo podmieňuje vznik teplotných inverzií. Klimatický prvok je typický hlavne v tiesňavách Slovenského raja. Jedným z hlavných činiteľov ovplyvňujúcich klimatické pomery je lokalizácia územia v zrážkovom tieni pohoria Vysoké Tatry.

Tabuľka 3 Priemerné mesačné teploty a ročná teplota v dlhodobom časovom horizonte (1951 – 1980) (°C)

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	ročná
- 5,1	-2,8	0,9	6,2	11,1	14,9	16,3	15,4	11,5	6,6	2,0	-2,7	6,2

Zdroj: Slovenský hydrometeorologický ústav, 2014

Tabuľka 4 Priemerné mesačné teploty a ročná teplota v období 2009 – 2013 (°C)

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	ročná
-3,5	-2,9	2,0	9,5	13,7	17,4	19,0	18,3	13,5	7,6	4,0	-2,2	8,0

Zdroj: Slovenský hydrometeorologický ústav, 2014

Tabuľka 5 Priemerný mesačný a ročný úhrn zrážok v dlhodobom časovom horizonte (1951 – 1980) (mm)

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	ročná
30	32	36	56	85	106	106	89	54	51	58	42	748

Zdroj: Slovenský hydrometeorologický ústav, 2014

Tabuľka 6 Priemerný mesačný a ročný úhrn zrážok v období 2009 – 2013 (mm)

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	ročná
24	22	16	35	99	110	132	90	57	42	55	21	682

Zdroj: Slovenský hydrometeorologický ústav, 2014

Priemerné ročné teploty v Slovenskom raji z dlhodobého hľadiska sa pohybujú v rozmedzí 4 – 6 °C, pričom priemer najvyššie položených častí je nižší ako 4 °C. Najchladnejším mesiacom roka je január a najteplejším mesiacom júl. V horizonte posledných piatich rokov stúpla priemerná ročná teplota o takmer 2 °C oproti dlhodobému priemeru. Priemerný úhrn zrážok sa v dlhodobom pozorovaní pohybuje od 620 do 900 mm. Najmenej zrážok sa vyskytuje na severnom okraji Slovenského raja. Najviac zrážok sa vyskytuje počas letných búrok v júni a v júli, kedy je úhrn zrážok okolo 90 – 100 mm. Najsuchším mesiacom je február s priemernými zrážkami 25 – 55 mm.

Priemerný evidovaný počet dní so snehovou pokrývkou je 100 – 120. Priemerná výška snehovej pokrývky v nižšie položených častiach (do 800 m n. m.) je 8,1 cm. Vo vyšších nadmorských výškach (náhorné plošiny) je

15,6 cm. Maximálna snehová pokrývka sa pohybuje od 40 do 70 cm, pričom hodnoty sú značne vyššie vo vyšších polohách.
Niektoré prírodné úkazy, predovšetkým na vodných tokoch v podobe ľadopádov, sú v zimnom období viazané na klimatické podmienky. Pravidelne počas zimnej sezóny v roklinách Suchá Belá, Sokolia dolina, Kláštorská roklina, Zejmarská roklina, ako aj v lokalite Letanovský mlyn zamrznuté vodopády slúžia pre turistov na ľadolezenie. Atraktívnym prostredím pre zimnú turistiku je aj riečny kaňon Prielom Hornádu. Nakoľko sa vodný tok nachádza v nižších nadmorských výškach, je zamrznutie hladiny celého toku limitované práve vhodnými klimatickými podmienkami. Toky zamŕzajú v decembri a ľad sa udrží do marca, pri horských potokoch na tienistých miestach je to do apríla a v tiesňavách niekedy až do mája.
Trvanie slnečného svitu v oblasti sa počas roka priemerne pohybuje na úrovni 1 800 – 2 000 hodín. Bezvetrie je zaznamenané až v 22 % všetkých pozorovaní, ale prevláda tu západné prúdenie vetra.

Fauna a flóra

Na území prevládajú lesy s vápencovými bučinami a smrečinami. Z chránených druhov rastlín sa tu vyskytujú – astra alpínska, horec jarný, jazyk jelení, kosatec bezlistý uhorský, šafrán Heuffelov, žltohlav európsky, karpatské endemity ako zvonček karpatský, večernica lesná, poniklec slovenský, glaciálne relikty ako napríklad jazyčník sibírsky, lomikameň vždyživý, dryádka osemlupienková a ďalšie. Biotop dopĺňajú zástupcovia fauny ako medveď hnedý, rys ostrovid, vlk dravý, mačka divá, orol skalný, orol krikľavý, sokol myšiar, výr skalný, hlucháň obyčajný, bocian čierny a ďalšie, ktoré dopĺňa v roku 1963 vysadený kamzík vrchovský alpský proveniencie z Jeseníkov, spôsobujúci škody na cenných rastlinných spoločenstvách. Významným chráneným živočíchom je motýľ jasoň červenooký. V Slovenskom raji bolo identifikovaných vyše 2 000 druhov motýľov, z toho takmer 30 druhov je chránených.

Rokliny

Z roklín je veľkou zaujímavosťou roklina Kyseľ, ktorá bola po ničivom požiari v roku 1976 uzavretá. Na krátkom 1,5 km úseku je prevýšenie 180 m. Roklina je zdobená množstvom vodopádov. Lávky a rebríky v rokline však boli poškodené a v dôsledku vyhorenia takmer 30 ha lesa stratili svahy svoju protieróznu ochranu. Roklinu pravidelne postihuje zosuv skál a prechod je nebezpečný. Dnes vedie okolo rokliny náhradná žltá trasa s číslom 8892.

Tabuľka 7 Rokliny Národného parku Slovenský raj

Názov	Dostupnosť	Kataster obce
Kláštorská roklina	Sprístupnená	Letanovce
Kyseľ (náhradná trasa)	Sprístupnená	Hrabušice
Malý Kyseľ	Sprístupnená	Hrabušice
Veľký Kyseľ	Sprístupnená	Hrabušice
Stredné Piecky	Sprístupnená	Hrabušice, Letanovce
Sokolia dolina	Sprístupnená	Hrabušice, Letanovce
Suchá Belá	Sprístupnená	Hrabušice
Veľký Sokol	Sprístupnená	Hrabušice
Zejmarská roklina	Sprístupnená	Dedinky, Smižany
Predné Piecky	Nesprístupnená	Hrabušice
Zadné Piecky	Nesprístupnená	Hrabušice
Kyseľ	Nesprístupnená	Spišské Tomášovce, Letanovce, Hrabušice a Smižany
Malý Sokol	Nesprístupnená	Vernár
Zadná diera	Nesprístupnená	Vernár
Zelená dolina	Nesprístupnená	Letanovce

Zdroj: vlastné spracovanie, 2014

Jaskyne

V území je viac ako 450 jaskýň rôznej veľkosti a významu. Najvýznamnejšou jaskyňou je Dobšinská ľadová jaskyňa, ktorá je spolu so Stratenskou jaskyňou a jaskyňou Psie diery zaradená do Zoznamu svetového prírodného dedičstva UNESCO. Je jedinou sprístupnenou jaskyňou Národného parku Slovenský raj. Leží v Národnej prírodnej rezervácii Stratená. Prístup do jaskyne na severnom svahu Duče sa nachádza v nadmorskej výške 971 m. Je súčasťou systému Stratenskej jaskyne. Dĺžka jaskyne je 1 232 m a vertikálne rozpätie je 112 m. Zaľadnená je Veľká a Malá sieň, Ruffíniho koridor a Prízemie, avšak zahŕňa aj nezaľadnené časti (Kvapľová a Biela sieň, Suchý dóm, Kvapľová pivnica, Peklo). Čiastočne zaľadnený je Zrútený dóm. Podmienky pre vznik a tvorbu ľadovej výplne vznikli zrútením stropu medzi Dobšinskou ľadovou jaskyňou a Stratenskou jaskyňou (prepadlisko Duča). Zaľadnená plocha je 9 772 m², objem ľadu 110 132 m³. Najväčšia hrúbka ľadu 26,5 m je vo Veľkej sieni. Podlahový ľad je vrstevnatý. Charakterom zaľadnenia sa zaraďuje medzi najvýznamnejšie ľadové jaskyne na svete, čo v Európe zvýrazňuje jej poloha mimo alpskej oblasti.
Za zmienku stojí aj jeden zo slovenských reprezentantov svetového dedičstva UNESCO – Ochtinská aragonitová jaskyňa, ktorá síce nepatrí do destinácie Slovenský raj, ale jej nádherná prehliadka je časovo dostupná aj návštevníkom Slovenského raja.

Graf 1 Prehľad ročného počtu návštevníkov v 4 najnavštevovanejších jaskyniach Slovenska v období rokov 2004 – 2013

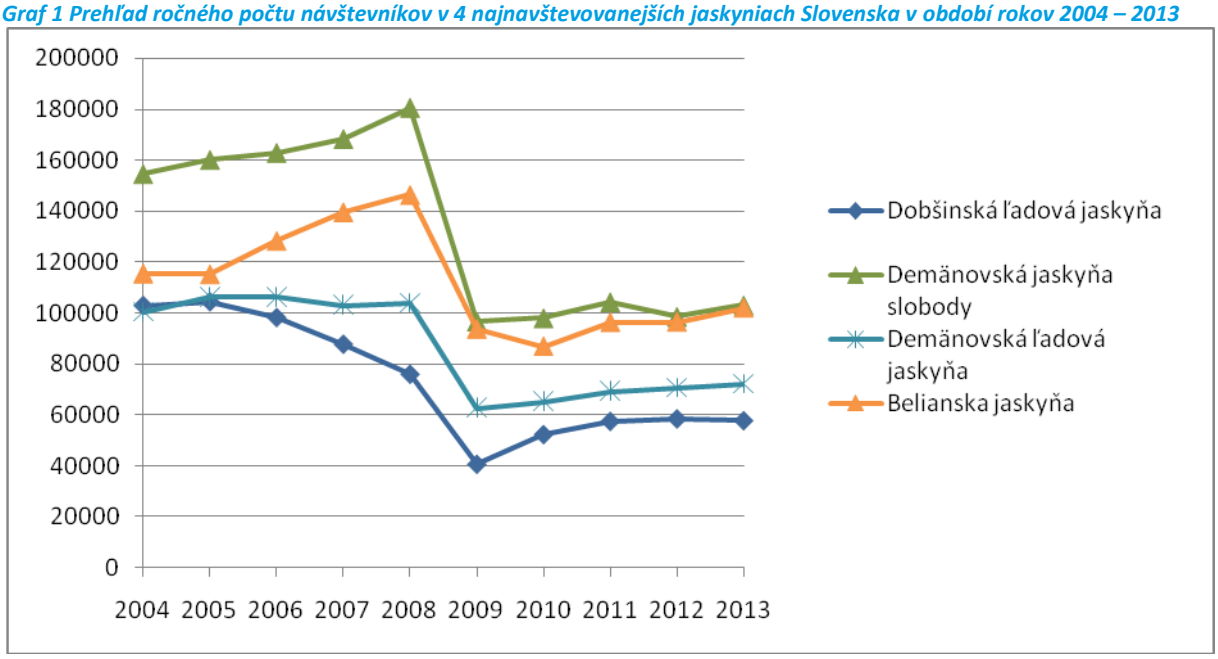

Zdroj: http://www.ssj.sk, 2014

Dobšinská ľadová jaskyňa je spomedzi sprístupnených slovenských jaskýň štvrtou najnavštevovanejšou jaskyňou. Od roku 2004 postupne návštevnosť klesala až do roku 2009, kedy dosiahla ročná návštevnosť hodnotu 40 618 návštevníkov. Trend poklesu návštevníkov bol v tomto období zaznamenaný u všetkých 12 sprístupnených jaskýň. Od roku 2009 pomaly nastal postupný nárast počtu návštevníkov v jednotlivých jaskyniach a v roku 2013 dosiahla ročná návštevnosť Dobšinskej ľadovej jaskyne hodnotu 57 764 návštevníkov.
Turistické zaujímavosti sa nachádzajú aj v nesprístupnených jaskynných komplexoch. Medvedia jaskyňa je charakteristická bohatou kvapľovou výzdobou a významnými paleontologickými nálezmi (najväčší nález kostí pravekého jaskynného medveďa Ursus spelaeus). Rozprávkový dóm Stratenskej jaskyne sa považuje za najväčší jaskynný priestor na Slovensku (plocha 9 040 m², objem 79 017 m³, priestory o šírke do 20 m a výšky do 26 m).

Tabuľka 8 Najvýznamnejšie jaskyne na území Národného parku Slovenský raj

Názov jaskyne	Dostupnosť	Lokalizácia podľa čísla turistickej trasy	Kataster
Biela jaskyňa	Nesprístupnená	0	Letanovce
Čertova diera	Nesprístupnená	2829, 5723	Letanovce
Dlhá jaskyňa	Nesprístupnená	0	Hrabušice
Dobšinská ľadová jaskyňa	Sprístupnená	2830	Dobšiná
Duča	Nesprístupnená	2830	Dobšiná
Gackova diera	Nesprístupnená	0	Letanovce
Jaskyňa na Skale	Nesprístupnená	2830	Dobšiná
Jaskyňa nad Košiarom	Nesprístupnená	8745	Dobšiná
Jaskyňa v Havranej skale	Nesprístupnená	0	Stratená
Kešeľova diera	Nesprístupnená	0	Vernár
Medvedia jaskyňa	Nesprístupnená	0	Letanovce
Ružová jaskyňa	Nesprístupnená	2829, 8740	Letanovce
Stratenská jaskyňa	Nesprístupnená	2830	Dobšiná
Tomášovská jaskyňa	Nesprístupnená	2862	Letanovce
Vlčia jaskyňa	Nesprístupnená	8730	Dobšiná
Zelená jaskyňa	Nesprístupnená	2830	Dobšiná
Zlatá diera	Nesprístupnená	0	Hrabušice

Zdroj: http://uzemia.enviroportal.sk/

Kultúrno-historické dedičstvo

Územie južného a stredného Spiša je z pohľadu kultúrno-historického dedičstva významným územím, na ktorom sa nachádza vyše 1 550 hnuteľných a nehnuteľných kultúrnych pamiatok, registrovaných v Ústrednom zozname kultúrnych pamiatok (ÚZKP). V rámci identifikovaných obcí ÚROVNE 1 až ÚROVNE 3 je tu lokalizovaných niekoľko mestských pamiatkových zón (Spišská Nová Ves, Markušovce, Gelnica, Rožňava, Spišské Podhradie, Stará Ľubovňa, Vrbov) a mestských pamiatkových rezervácií (Kežmarok, Levoča, Spišská Kapitula). Zaujímavé a cenné objekty Spiša sú súčasťou tematických kultúrnych ciest Gotická cesta a Železná cesta, ktoré čiastočne prechádzajú územím okresu Spišská Nová Ves. Najvýznamnejší kultúrno-historický celok v destinácii je reprezentovaný administratívnym centrom regiónu Spiš – mestom Spišská Nová Ves.

V katastroch obcí zaradených do ÚROVNE 1 možno nájsť množstvo kultúrnych pamiatok a zaujímavostí.

Spišská Nová Ves: Okresné mesto je kultúrnym centrom celej oblasti Národného parku Slovenský raj. V ňom je možné nájsť bohaté zastúpenie hodnotných umelecko-historických pamiatok. Prvá písomná zmienka o meste je z roku 1268. Jadro mesta je mestskou pamiatkovou zónou, má atypické námestie šošovkovitého tvaru, charakteristické pre stredoveké mestá. V centre námestia sa nachádza cenný trojloďový rímskokatolícky farský Kostol Nanebovzatia Panny Márie, ktorého výstavba sa datuje do 14. storočia, s najvyššou kostolnou vežou na Slovensku s výškou 87 m (neogotická, postavená v rokoch 1893 – 1894). Interiér kostola je zdobený dielami významného stredovekého rezbára Majstra Pavla z Levoče a dielami šikovných majstrov umenia z obdobia renesancie. Vo veži sa nachádza najvyššie položená zvonica s 5 zvonmi (najstarší je z roku 1486). K sakrálnym pamiatkam mesta patrí aj gréckokatolícky Chrám Premenenia Pána s novodobou impozantnou mozaikou z prírodných materiálov, Evanjelický kostol s cennou knižnicou niekdajšieho evanjelického gymnázia v Spišskej Novej Vsi, ale aj rímskokatolícky Kostol Nepoškvrneného počatia Panny Márie (Slovenský kostol) s barokovou výzdobou, rímskokatolícky Kostol Božieho Milosrdenstva – pútnické miesto s najväčším skleneným krížom umiestneným v kostole na svete a jedinečnou výstavou darov venovaných pápežovi Jánovi Pavlovi II., či Mariánsky stĺp so sochou Nepoškvrnenej Panny Márie – Immaculatou (z roku 1724). Cennou architektonickou pamiatkou v intraviláne mesta je Provinčný dom, v ktorom sa nachádzalo v minulosti sídlo Provincie XVI spišských miest. Súčasťou budovy je Levočská brána. Provinčný dom je pozoruhodný rokokovou štukovou výzdobou na prednej fasáde. Od stredoveku do roku 1777 tu bola mestská radnica. V súčasnosti v budove sídli

Múzeum Spiša, ktoré tu má stále expozície o prírode a histórii regiónu Spiš, ale tiež rôzne príležitostné výstavy. Pozoruhodná je tiež klasicistická budova Radnice uprostred námestia, postavená v rokoch 1777 – 1779. Zaujímavá secesná budova Reduta sa nachádza vo východnej časti námestia, vybudovaná bola v rokoch 1902 – 1905. Je zdobená štyrmi vežičkami a veľkým vstupným portálom zo severnej strany. V súčasnosti je sídlom Spišského divadla, Mestského kultúrneho centra, lokálnej TV Reduta a reštaurácie s kaviarňou. Okrem divadelnej časti sa tu nachádza aj veľká koncertná sieň. Reduta je sídlom kultúrno-spoločenského života v meste. Architektonickou zaujímavosťou mesta je zástavba jednopodlažných alebo dvojpodlažných garbiarskych domov so sedlovou strechou. Charakter námestia dotvárajú dobové reprezentačné remeselnícke a obchodnícke domy, prevažne v renesančnom slohu. Celé námestie je mestskou pamiatkovou zónou. K budovám, ktoré sú architektonicky zaujímavé a postavené v rôznych stavebných štýloch patrí napríklad budova Gymnázia na Školskej ulici, Technickej akadémie, Hotelovej akadémie, Cirkevného gymnázia Š. Mišíka, Základnej umeleckej školy či budova Galérie umelcov Spiša alebo Turistického informačného centra. V meste sa nachádza banícka expozícia Slovenského technického múzea.

Významné osobnosti Spišskej Novej Vsi: Jozef Hanula (1863, Liptovské Sliače – 1944, Spišská Nová Ves), maliar a pedagóg, autor viacerých umeleckých výzdob v okolitých obciach. Vojtech (Béla) Hajts, (Spišská Nová Ves, 1872 – 1926), pedagóg, zakladateľ observatória v Spišskej Novej Vsi. Bol zakladateľom turistiky na Spiši a tvorca názvu Slovenský raj. Imrich Kövi, vlastným menom Ján Steiner (Spišská Nová Ves, 1839 – 1917), pedagóg, priekopník slovenskej speleológie a turistiky. Nemalou mierou sa pričinil o objavovanie zákutí Slovenského raja a Vysokých Tatier. Andrej Reiprich (1912, Dobšiná – 2002, Spišská Nová Ves) – významný slovenský entomológ – lepidopterológ európskeho formátu, ktorý sa zaoberal otázkami výskumu motýľov na území Slovenska s prevažným zameraním na oblasť Slovenského raja a spišskonovoveského okresu. A mnoho ďalších.

Mapa 4 Kultúrno-historické dedičstvo destinácie Slovenský raj

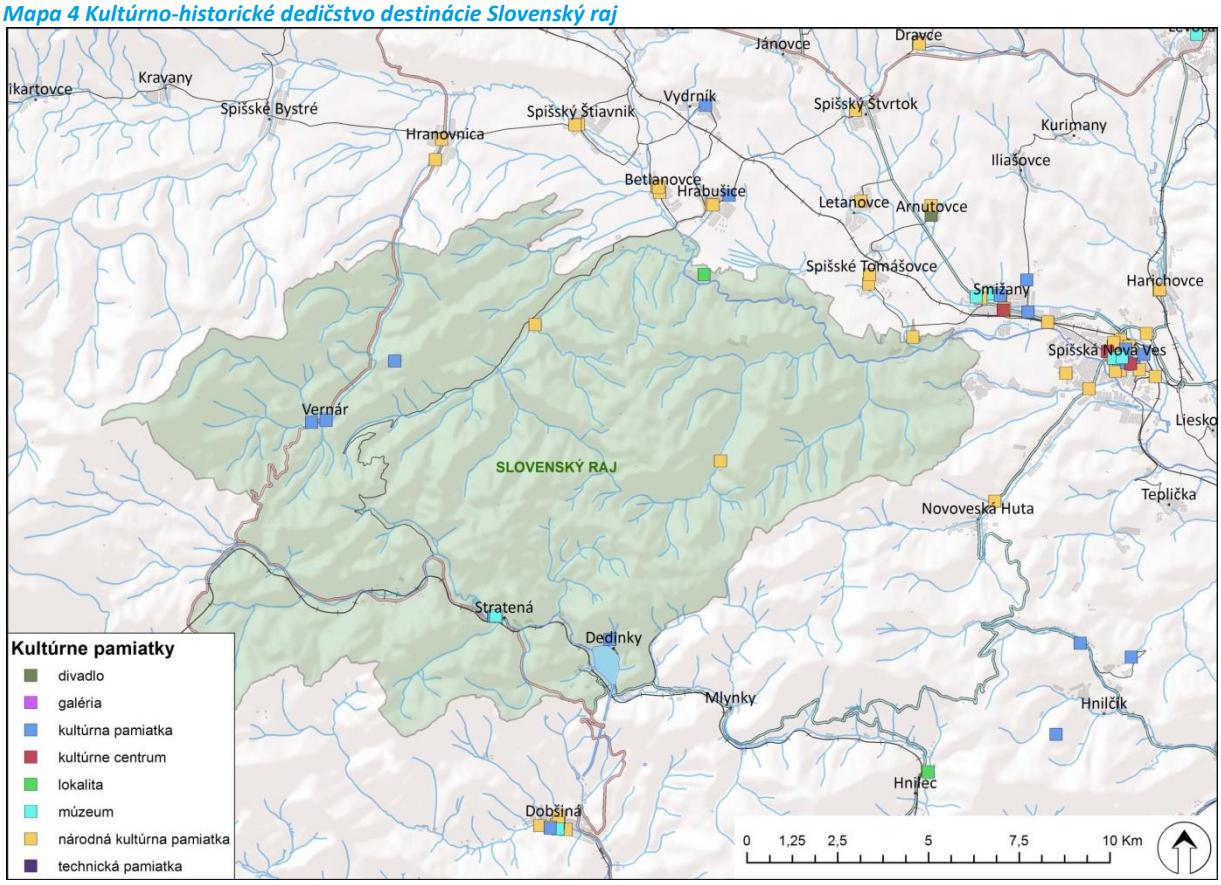

Zdroj: e-volution, s. r. o., doc. Ing. Peter Blišťan, PhD., Správa Národného parku Slovenský raj, 2014

Arnutovce: Stará spišská obec v západnej časti Hornádskej kotliny. Založená bola okolo roku 1200. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1317. Obec má v intraviláne rímskokatolícky gotický Kostol sv. Heleny zo začiatku 15. storočia, ku ktorému bola v 2. polovici 16. storočia pristavená renesančná veža. Krídlový oltár pochádza približne z roku 1485 a je s veľkou pravdepodobnosťou od Majstra Martina z Levoče.

Betlanovce: Po prvý raz sa územie obce spomína v roku 1260, obec ako taká až v roku 1311. V obci sa nachádza gotický Kostol sv. Kozmu a Damiána, ktorý stál v obci už v 2. polovici 13. storočia. Miestny renesančný kaštieľ je najstarší renesančný kaštieľ na Spiši. Ďalšími pamiatkami sú zemianska kúria a barokový dom. Svoj pôvod má v obci známa šľachtická rodina Thurzovcov, ktorí sa veľkou mierou pričinili o rozvoj renesančného umenia na Spiši. Z obce pochádza akademický maliar Jozef Majkut.

Dedinky: Obec lokalizovaná na brehu umelej vodnej nádrže Palcmanská Maša, v Hnileckej doline. Vznikla zlúčením obcí Imrichovce a Štefanovce v roku 1933. Prvé zmienky o obci Imrichovce sú zo 14. storočia. K obci patrí i časť Dobšinská Maša. Pamiatky: rímskokatolícky barokovo-klasistický Kostol Nanebovzatia Panny Márie z roku 1835, s bočným oltárom sv. Antona z 1. polovice 19. storočia.

Hnilec: Prvá písomná zmienka o obci Hnilec pochádza z roku 1290. Obec patrila rodu Mariássyovcov a od 17. storočia Andrássyovcom. Pôvodní obyvatelia Hnilca boli s výnimkami prevažne spišskí Slováci, ktorí osídlili toto územie v dobe rozvoja banského a hutníckeho priemyslu. V obci sa nachádza barokový kaštieľ z 2. polovice 18. storočia, upravený začiatkom 20. storočia, a rímskokatolícky pseudogotický Kostol Panny Márie Karmelskej z roku 1894 – 1897. Viacero ľudových domov s hospodárskymi časťami je zaradených medzi národné kultúrne pamiatky. V minulosti tu pôsobil historik a etnograf Štefan Mišík (1843 – 1919).

Hrabušice: Obec je jednou z hlavných vstupných brán do takmer všetkých najatraktívnejších roklín Národného parku Slovenský raj, s turistickými informačnými centrami priamo v obci i stredisku Podlesok. Nachádza sa na severných svahoch, v západnej časti Hornádskej kotliny. Prvé záznamy o existencii obce pochádzajú z roku 1279. Najstaršími pamiatkami v obci sú pozostatky stredovekého Marcelovho hradu na Zelenej hore z polovice 13. storočia. Zničený bol v 2. polovici 15. storočia. V neskororománskom štýle bol postavený miestny rímskokatolícky Kostol sv. Vavrinca z polovice 13. storočia. Hlavný krídlový oltár sv. Vavrinca bol vyrobený v dielni Majstra Pavla z Levoče v rokoch 1516 – 1520 z lipového dreva. Budova starej fary z 19. storočia sa po rozsiahlej rekonštrukcii stala v súčasnosti jednou z najkrajších budov obce. Významnou osobnosťou obce bol akademický maliar, výtvarník Matice slovenskej v Martine Emil Makovický.

Hranovnica: Prvé zmienky o obci pochádzajú z roku 1294. Obec bola v správe štiavnického opátstva cistérciátov, neskôr Spišského biskupstva. Od stredoveku bola rozvíjajúcim sa banským mestečkom. Nachádzal sa tu pivovar, mlyn, píla a od roku 1824 aj farbiareň plátna. Po roku 1945 nastal významný rozvoj obce. V prevádzke bolo farbiarstvo a mangľovanie súkna, výroba debničiek, pekáreň. Iní obyvatelia boli zamestnaní v priemyselných podnikoch v okolí. Pamiatky obce: rímskokatolícky Kostol sv. Jána Krstiteľa, pôvodne neskororománsky (zachovala sa len veža), prestavaný koncom 14. storočia na gotický, upravovaný na barokový a klasicistický v 17. – 19. storočí, klasicistický Evanjelický kostol z roku 1857 s neskorobarokovým oltárom z 2. polovice 18. storočia. V Hranovnici pôsobí Stanislav Rusnák, jediný majster píšťalár na Slovensku. Študoval u majstra Kubáta v Čechách. Priemerne vyrobia v hranovnickej dielni dva organy ročne. Najväčší doteraz vyrábaný organ má vyše dvetisíc píšťal. Iné majú v priemere len 500 až 600 píšťal.

Letanovce: Obec patrí k najstarším obciam Spiša. Po prvýkrát je písomne spomínaná v roku 1250. Patrila k obciam panstva Spišského hradu. V obci bol v polovici 13. storočia vybudovaný rímskokatolícky Kostol Všetkých svätých v románskom slohu. Výzdoba kostola, predovšetkým nástenné maľby na strope, boli realizované maliarom Jozefom Hanulom. Zaujímavosťou sú dve vyše 200-storočné lipy v parku pri kostole. V území katastra obce sa priamo v Národnom parku Slovenský raj nachádza lokalita Kláštorisko. V roku 1241 tu obyvatelia okolitých obcí hľadali útočisko pred Tatármi. V roku 1305 bol na tomto mieste vybudovaný kláštor

pre rehoľu kartuziánov. Dnes sa na tzv. Skale útočišťa nachádzajú ruiny kláštora, ktoré sú dôkazom dávnej histórie tatárskych vpádov na územie Spiša. V súčasnosti dochádza k ich postupnej rekonštrukcii, čo dodáva lokalite zvyšujúcu sa atraktivitu. Nachádza sa tu aj symbolický cintorín venovaný obetiam Slovenského raja a osobnostiam, ktoré sa pričinili o rozvoj a fungovanie Národného parku Slovenský raj.

Mlynky: Obec v Hnileckej doline vznikla zlúčením bývalých baníckych osád Spišskej Novej Vsi (Mlynky, Palcmanská Maša, Prostredný Hámor, Biele Vody, Havrania Dolina, Rakovec, Sykavka), kde sa ťažila medená a železná ruda. Prvá písomná zmienka je z roku 1850. Začiatkom 19. storočia vybudovali na Palcmanskej Maši Leopold a Samuel Palcmanovci vysokú pec a hámre. V roku 1843 tento podnik odkúpili Coburgovci. Významnejšia baňa bola lokalizovaná na Bielych Vodách. Bohatú baníckú a hutnícku históriu pripomínajú typické banícke domy, ťažná veža šachty Leopold a banská klopačka/zvonička, ku ktorej vedie krátky náučný chodník. V obci pôsobil ako učiteľ Ján Nálepka (1912 – 1943), známy protifašistický bojovník. V súčasnosti obec Mlynky predstavuje jedno z najvýznamnejších stredísk zimných športov v Slovenskom raji.

Smižany: Obec Smižany je podľa počtu obyvateľov (vyše 8 400) najväčšou obcou na Slovensku. Bola osídlená už od mladšej doby kamennej, čo dokazujú najstaršie nálezy v smižianskej lokalite Hradisko na Čingove v Slovenskom raji. Prvá písomná zmienka z roku 1254 spomína Smižany ako obec vodičov loveckých psov. V obci sa nachádza rímskokatolícky Kostol Povýšenia sv. Kríža z 13. storočia. Ďalšou pamiatkou je budova Kaštieľa z 19. storočia, Rodný dom Jána Nálepku, Evanjelický kostol, tzv. Storočná kaplnka. V obci sa zachovali ojedinelé zrubové, omazané a obielené trojpriestorové domy so sedlovou šindľovou strechou z 19. storočia. Zo Smižian pochádza mnoho významných osobností, a to hlavne Štefan Hoza (1906 – 1982) – operný spevák, libretista, dramaturg, historik, Pavol Suržin (1939 – 1992) – slovenský básnik, Ján Nálepka (1912 – 1943) – dôstojník a partizánsky veliteľ, Vladimír Durdík ml. (1949 – 2003) – slovenský herec, ako aj František Hossa (1954) – bývalý tréner slovenskej hokejovej reprezentácie. V katastri obce sa nachádza stredisko Čingov, ktoré je jednou zo vstupných brán do Národného parku Slovenský raj. Priamo v obci sa nachádza pobočné zariadenie Múzea Spiša – Národopisné múzeum s expozíciou ľudovej kultúry Spiša a tiež je tu vybudované turistické informačné centrum.

Spišské Tomášovce: Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1229. Archeologické nálezy v lokalite Hradisko však poukazujú na osídlenie už v dobe kamennej a bronzovej. Medzi najvýznamnejšie pamiatky patrí rímskokatolícky Kostol sv. Michala Archanjela, pôvodne ranogotický z 1. polovice 14. storočia, klasicisticky prestavaný po roku 1846, s oltárom vyrobeným okolo roku 1900. V miestnej časti Hadušovce sa nachádza renesančná kúria pôvodne z 1. polovice 17. storočia. Zaujímavosťou obce sú aj vyše 300-ročné lipy na križovatke pri cintoríne. Najväčšou atraktivitou prírodného charakteru v katastri Spišských Tomášoviec je predovšetkým 146 m vysoký skalný útes Tomášovský výhľad – najobľúbenejší vyhliadkový bod Slovenského raja a zároveň skalná galéria vyhradená pre skalolezenie. V katastri obce sa nachádza stredisko Čingov s turistickým informačným centrom.

Stratená: Malebná horská obec je jednou z obcí, ktorá je úzko spätá s prostredím Národného parku Slovenský raj. Nachádza sa na juhu v povodí Hnilca. Prvá písomná zmienka sa datuje do roku 1723. V chotári sa ťažila meď, nikel a kobalt a vznikla ako hutnícke a banícke sídlo. Vysoké pece tu v roku 1783 postavili Csákyovci a v roku 1840 ich odkúpili Coburgovci. Stratená bola svojho času centrom štrajkových bojov robotníkov pri výstavbe železnice Červená Skala – Margecany, najmä v roku 1934. Najvýznamnejšou historickou pamiatkou Stratenej je neogotický rímskokatolícky Kostol sv. Augustína postavený v roku 1909 so sochou Márie Magdalény (zo začiatku 16. storočia) od Majstra Pavla z Levoče. V miestnej časti Dobšinská Ľadová Jaskyňa sa nachádza významná prírodná pamiatka zaradená do zoznamu UNESCO – Dobšinská ľadová jaskyňa, ktorá je najväčšou ľadovou jaskyňou na Slovensku. Dnes je Stratená významným centrom cestovného ruchu a východiskom turistických trás. Od leta 2014 bude v obci k dispozícii turistické informačné centrum.

Vernár: Rázovitá horská obec ležiaca v doline Vernárskeho potoka na rozhraní národných parkov Slovenský raj a Nízke Tatry. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1295. Obyvatelia sa v minulosti živili pastierstvom, ťažbou dreva, výrobou dreveného riadu a šindľov, výrobou dreveného uhlia a furmárčením. Zástavba v obci bola vybudovaná pri hradskej ceste so znakmi nepravidelnosti podmienenej členitým terénom. Ešte začiatkom 20. storočia prevládal typ domov s dvoj až trojpriestorovým usporiadaním (pitvor, izba s kuchyňou a komora), s otvoreným dvorom a hospodárskymi budovami za domom. Dnes chátra pár posledných drevenic, ktoré sú sporadicky roztrúsené medzi murovanými domami. Pamiatky: gréckokatolícky Kostol Narodenia Panny Márie, klasicistická stavba z roku 1824 so vzácnym ikonostásom, pamätné miesto Tesnina – prírodný útvar, miesto bojov počas II. svetovej vojny a Dom pamätný – povstalecké sídlo SNP.

Vydrník: Prvá písomná zmienka z roku 1294 sa nachádza v listine spišského prepošta Jakuba a spája obec s históriou Spišského opátstva. Sídlisko z doby Veľkomoravskej ríše však dokumentuje, že toto územie bolo osídlené dávno pred prvou písomnou zmienkou o obci. V roku 1520 patril Vydrník do bratstva farárov Horného Hornádu. Neskôr sa obec dostala do správy mesta Levoča. Obyvateľstvo sa tu živilo poľnohospodárstvom a povozníctvom. V roku 1840 zriadilo biskupstvo na bývalom Leškovom gazdovstve (Leškovec) vo Vydrníku vaňové kúpele s hostincom, napájané zo silného žriedla minerálno-železitej vody drevenými rúrami a ručným čerpadlom, ktoré zanikli v 1. polovici 20. storočia. Dominantou obce je klasicistický Kostol sv. Šimona a Júdu z roku 1801 postavený na mieste gotického kostola z roku 1398. K pamiatkam obce patrí kalich z 18. storočia od J. Szilassyho, maľba od J. Ádáma z roku 1921.

Obce kategorizované do ÚROVNE 2 tiež môžu čerpať zo svojej histórie a nadväzovať aktivity a činnosti na územie národného parku.

Betliar: Obec známa vďaka Kaštieľu Andrássyovcov. Bola súčasťou rozsiahleho brzotínskeho panstva, ktorého vlastníkmi boli Bebekovci. Tí však museli v roku 1566 opustiť územie Horného Uhorska. Správa kaštieľa prešla do rúk cisárskeho dvora prostredníctvom kapitánov z hradu Krásna Hôrka. Od roku 1578 sa stal miestnym kapitánom Peter I. Andrássy, čím sa začala takmer 40-ročná vláda jeho rodu. Dnes sa v kaštieli nachádza rozsiahla expozícia s galériou. V okolí kaštieľa je vybudovaný jeden z najkrajších anglických parkov na Slovensku.

Danišovce: Prvá písomná zmienka pochádza z obdobia okolo roku 1270. Obyvatelia boli predovšetkým poľnohospodári. V obci sa nachádza rímskokatolícky Kostol sv. Márie Magdalény z 13. storočia v ranogotickom štýle a kaplnka patrónky obce sv. Márie Magdalény.

Dobšiná: Staré banské mesto s bohatou históriou, kde sa už od jeho založenia po roku 1326 ťažili rozličné kovy a nerasty ako striebro, železo, meď, kobalt, nikel a ortuť. Prvá vysoká pec na Slovensku bola postavená v Dobšinej v roku 1680. Vodné dielo Dobšiná s hydroelektrárňou je lokalizované severne od mesta. Hydroelektráreň prečerpáva vodu do vodnej nádrže Palcmanská Maša. V historickom jadre mesta je niekoľko klasicistických domov. Dominantou mesta je pôvodne neskorogotický Evanjelický kostol z 1. polovice 14. storočia. K pamiatkam patria tiež barokovo-klasicistický rímskokatolícky Kostol sv. Františka Xaverského z roku 1792, na okraji mesta pozostatky hámrov, mlyna a píly a v centre mesta neorenesančná Radnica z roku 1870.

Dravce: Obec prvý krát spomínaná v roku 1263 ako obec kráľovských chovateľov sokolov. V obci bola už v 13. storočí najstaršia nemocnica na Spiši. Z pamiatok tu možno nájsť ranogotický rímskokatolícky Kostol sv. Alžbety z 13. storočia, zvon z roku 1516. Kostol je zdobený nástennými maľbami z konca 13. storočia a polovice 15. storočia. V obci je dodnes funkčný cestný most z 13. storočia z lomového štiepaného kameňa s jedným oblúkom klenby. K slávnejším rodákom patrí napríklad posledný člen barónskej rodiny šľachtického pôvodu Vincent Berzevici. Bol riaditeľom Košickej národnej spevohernej a činohernej spoločnosti. JUDr. Artur Höflich pochádzajúci z obce bol významným úradníkom a advokátom v Levoči.

Harichovce: Historické dokumenty sa objavujú od roku 1268, avšak vznik obce bol datovaný skôr, pretože v prvých dokumentoch sa už spomína vybudovaná fara a farár. Z pamiatok sa spomína kostol, ktorý bol však v roku 1763 zničený povodňami a na jeho mieste bol postavený nový Kostol Nepoškvrneného počatia Panny Márie, ktorý dali vybudovať Anna a Štefan Csákyovci.

Hnilčík: Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1315. Administratívne bola obec po roku 1881 začlenená pod Spišskú župu. Pôvodní obyvatelia boli baníci a drevorubači. V 18. storočí bol Hnilčík železiarskou obcou bez sedliackej usadlosti, neskôr sa vyformoval na banícku obec. Súčasnú podobu nadobudol v roku 1962 integráciou viacerých banských osád. Časť obyvateľstva pracovala v lesoch a zaoberala sa chovom dobytka. V obci sa nachádza pseudorománsky farský Kostol Povýšenia sv. Kríža Kristovho z roku 1882 – 1885, Filiálny kostol Narodenia Panny Márie (pôvodne zvonica z roku 1830), viacero kaplniek a krížov (jeden z nich – na cintoríne v Bindte z roku 1866 – je národnou kultúrnou pamiatkou). S okolím obce sa spája dlhodobá banícka história, po ktorej možno všade na okolí nájsť bohaté pozostatky. Medzi takéto významné pamiatky patrí aj budova Banskej a lesnej správy (70. roky 19. storočia).

Markušovce: Stará historická obec ležiaca v údolí rieky Hornád, v minulosti významne ovplyvňujúca život na Spiši vzhľadom na tunajšie sídlo rodiny Máriássyovcov. V obci sa nachádza zachovalá zastrešená ruina východnej časti stavby gotického hradu z 2. polovice 13. storočia. Za najstaršiu časť hradu možno považovať mohutnú obytno-strážnu vežu štvorcového, prípadne mierne obdĺžnikového pôdorysu. V strede obce je impozantný renesančný Kaštieľ Máriássyovcov z roku 1643 s rokokovou úpravou s expozíciou historického nábytku. Nemenej zaujímavou je budova Letohrádku Dardanely, postavená v roku 1778 na poslednej z troch terás francúzskeho parku za kaštieľom. Tu možno nájsť expozíciu klávesových hudobných nástrojov, jedinú svojho druhu na Slovensku. Nájdeme tu aj ranogotický rímskokatolícky farský Kostol sv. Michala z 13. storočia s bohatým a historicky vzácnym interiérom. Pamiatky sú súčasťou mestskej pamiatkovej zóny.

Spišské Bystré: Pôvodná obec Kubachy, od roku 1948 premenovaná na Spišské Bystré. História pôvodnej obce je úzko spojená so založením kláštora cistercitov neďaleko Spišského Štiavnika. Prvá písomná zmienka sa datuje do roku 1294. V obci sa nachádza Kostol sv. Michala Archanjela zo 14. storočia. Popri kostole tu obyvatelia vybudovali množstvo kaplniek – kaplnka Božieho milosrdenstva, Panny Márie, kaplnky z 19. storočia – Kaplnka sv. Barbory, Kaplnka sv. Jána Nepomuckého, Kaplnka sv. Jozefa a Kaplnka sv. Kríža.

Spišský Hrušov: Jedna z najstarších lokalít na Spiši. V stredovekých listinách je obec prvý krát spomínaná v roku 1253, aj keď vznikla skôr. Pôvodne kráľovský majetok sa stal v roku 1279 vlastníctvom šľachty Theokeovcov a Mariássyovcov. Obyvatelia boli väčšinou poľnohospodári. Z terajšieho pomenovania vyplýva, že názov obce bol odvedený od slovanského slova hruška. Pôvodné osídlenie dediny bolo slovanské. V obci sa nachádza renesančný Kaštieľ Máriássyovcov z roku 1596, dnes budova obecného úradu, a rímskokatolícky farský Kostol sv. Kataríny zo 14. storočia. Nemenej významnou pamiatkou v katastri obce, okolo ktorej vedie cykloturistická trasa, je aj gotická veža ruiny Kostola sv. Stanislava z 2. polovice 13. storočia zo zaniknutej stredovekej osady Miloj.

Spišský Štiavnik: Stará slovanská obec, ktorej dejiny sa úzko viažu na miestne cisterciánske opátstvo z rokov 1216 – 1223. Obec bola v minulosti jednou zo stredne veľkých poľnohospodárskych poddanských obcí. Pamiatky: gotický rímskokatolícky Kostol Narodenia Panny Márie z konca 14. storočia, barokovo upravený v 18. storočí, renesančný Biskupský kaštieľ zo 16. – 17. storočia, postavený na mieste stredovekého kláštora z 13. storočia.

Spišský Štvrtok: Obec bola už od 10. storočia trhovou osadou a strediskom spišských kopijníkov. Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1263. Bohatú históriu obce pripomínajú siluety troch vzácnych pamiatok, nachádzajúce sa na križovatke troch hlavných ciest Spiša. Je to rímskokatolícky farský Kostol sv. Ladislava

z konca 12. storočia, neskorogotická Kaplnka Zápoľských pri kostole z 15. storočia a budova Kláštora minoritov z prelomu 17. a 18. storočia. Na neďalekej Myšej hôrke, západne od obce, bolo nájdené opevnené hradisko datované do staršej doby bronzovej s pozostatkami bronzovo-otomanskej kultúry. Lokalitu historici nazývajú ju Spišskými Mykénami.

Širšie okolie Národného parku Slovenský raj (ÚROVEŇ 3) je rázovitým územím s bohatou históriou, kde je možné nájsť množstvo ďalších kultúrno-historických pamiatok. Ponúka možnosť tvorby doplnkovej ponuky cestovného ruchu destinácie Slovenský raj.

Gelnica: Kráľovské banské mesto s bohatou históriou. Leží na historickej Železnej ceste a v minulosti bolo mesto centrom hornouhorského baníctva. Dnes je mestskou pamiatkovou zónou. Prvá písomná zmienka je z roku 1264. V Gelnici aj v celom okolí sa ťažila medená ruda, v menšom množstve striebro, zlato, ortuť, olovo a železná ruda. Neskôr v dôsledku zastaraných technológií dobývania sa banské podniky začali orientovať na rudu z cudziny a tradícia baníctva začala upadať. Mesto má dodnes svoje prírodné a kultúrno-historické pamiatky, vďaka ktorým sa stáva exponovaným strediskom cestovného ruchu. Z kultúrnych pamiatok sa tu nachádza rímskokatolícky Kostol Nanebovzatia Panny Márie zo 14. storočia s kaplnkou a farou z 18. storočia, Evanjelický kostol z roku 1787 s farou, viacero pozoruhodných baníckych, meštianskych a ľudových domov z 18. a 19. storočia, budova niekdajšieho Ľudového súdu z konca 19. storočia i historický kamenný cestný most ponad rieku Hnilec. Nájdeme tu pozostatky Gelnického hradu z 13. storočia. Dominantou historického námestia je budova bývalej radnice, ktorá dnes slúži ako Banícke múzeum.

Kežmarok: Počiatky mesta sa historicky datujú do roku 1251. V roku 1269 získala osada mestské privilégia. Mesto vzniklo spojením troch osád. Hlavný zdroj bohatstva mesta boli remeslá a obchod, hlavne s Poľskom. Kežmarok sa neskôr stal slobodným kráľovským mestom. Historické jadro mesta s množstvom pozoruhodných meštianskych domov je vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu od roku 1950. Nachádza sa tu evanjelický drevený artikulárny Kostol Najsvätejšej Trojice, z roku 1717 zapísaný do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Kostol bol postavený bez použitia jediného kovového klinca. V meste sa nachádza aj množstvo iných národných kultúrnych pamiatok (celkovo ich je v Kežmarku vyše 270), napr. rímskokatolícky Kostol sv. Kríža z 1. polovice 13. storočia (patrí medzi najväčšie na Spiši), renesančná Zvonica z konca 16. storočia (pokladá sa za najstaršiu na Spiši), budova Evanjelického lýcea z 18. storočia (s jednou z najväčších historických školských knižníc v strednej Európe), Nový evanjelický kostol (postavený 1872 – 1894), budova Radnice z 15. storočia. Kežmarský hrad zo 17. storočia je jedným z najzachovalejších mestských hradov na našom území. V jeho priestoroch sa nachádza múzeum venované dejinám Kežmarku. V meste študovalo a pôsobilo veľa významných spisovateľov, umelcov a vedcov Slovenska, ktorí boli známi v celej Európe.

Krompachy: Mesto v širšom okolí Národného parku Slovenský raj. História mesta je spätá s baníctvom a hutníctvom. Prvá písomná zmienka sa datuje do roku 1282, kedy bolo mesto majetkom Spišského hradu. Od roku 1602 sa stali Krompachy slobodným kráľovským mestom. V roku 1841 zaznamenalo mesto priemyselný rozvoj vybudovaním modernej železiarne a valcovne, ktorá sa neskôr vypracovala na najväčšiu železiareň v Uhorsku. Od roku 1948 sa začal budovať v meste elektrotechnický priemysel, ktorý je ešte aj v súčasnosti jedným z nosných pilierov života v meste. Z významných pamiatok sa v meste nachádza napr. neskorobarokový Csákyovský kaštieľ z 2. polovice 18. storočia a rímskokatolícky Kostol sv. Jána apoštola z roku 1784. V Krompachoch je k dispozícii významné lyžiarske stredisko Plejsy.

Levoča: Svojím historickým dedičstvom a stavebnými pamiatkami patrí k najvýznamnejším mestám na Slovensku. Prvá písomná zmienka o Levoči sa uvádza v listine z roku 1249, avšak mesto a jeho okolie bolo osídlené už v mladšej dobe kamennej. Počas krátkej doby sa stala Levoča hlavným centrom nemeckej kolonizácie na Spiši a v roku 1271 ju dokonca povýšili na hlavné mesto Spoločenstva spišských Sasov, až napokon bola v roku 1323 vyhlásená za slobodné kráľovské mesto. Mestská pamiatková rezervácia Levoča je od roku 2009 zapísaná v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Predstavuje ucelený súbor

významných kultúrno-historických pamiatok (380 národných kultúrnych pamiatok) ohraničený obdĺžnikom pomerne zachovaných mestských hradieb z 1. polovice 14. storočia. Hlavným stavebným prvkov námestia je jeden z najväčších gotických kostolov na Slovensku – rímskokatolícky farský Kostol sv. Jakuba zo 14. storočia. Vysoká štíhla veža kostola z prvej polovice 19. storočia tvorí hlavný prvok siluety mesta. Hlavný oltár sv. Jakuba je s výškou 18,62 m najvyšším svojho druhu na svete, celý je z lipového dreva a vznikol v rokoch 1507 – 1517 v dielni známeho rezbára Majstra Pavla z Levoče. Budova Radnice s pôvodom v 2. polovici 15. storočia susediaca s kostolom je jednou z vrcholných stavieb svetskej renesančnej architektúry na Slovensku. Na námestí stojí aj Klietka hanby zo 16. storočia. Na centrálnom námestí je pozoruhodná aj zachovalá historická zástavba meštianskych a patricijských domov. Neďaleko mesta sa nachádza významné pútnické miesto Mariánska hora (781 m n. m.), kde sa každoročne v júli koná známa náboženská púť. V časti Levočská dolina sa nachádza lyžiarske stredisko.

Nálepkovo: Prvé správy o obci sa objavujú v roku 1290, avšak archeologické nálezy v okolí obce dokazujú osídlenie územia už v neskorej dobe kamennej. Obci sa podarilo vstúpiť do stavu privilegovanej banskej obce vo zväzku ôsmich kráľovských banských miest a obcí (Gelnica, Smolník, Švedlár, Mníšek nad Hnilcom, Štós, Nižný a Vyšný Medzev). Obec profitovala hlavne zo železnej a medenej rudy. Na ľavom brehu Železného potoka, ktorý preteká centrom obce, stojí rímskokatolícky Kostol sv. Štefana Kráľa, postavený v roku 1763, keď staršia budova kostola zo 14. storočia musela byť zbúraná.

Poráč: Najvyššie položená obec v okrese Spišská Nová Ves (778 m n. m.). Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1277. Pôvodným obyvateľstvom Poráča boli zrejme slovenskí a nemeckí baníci. V 17. storočí, plnom vojen, nepokoja a morových epidémií, došlo k doplneniu pôvodného obyvateľstva rusínskym. Tunajší gréckokatolícky farský Chrám sv. Demetera z rokov 1773 – 1776 je jediný v Košickom exarcháte zasvätený tomuto svätcovi. Na severnej strane obce stojí Vysoký vrch (874 m n. m.), odkiaľ je úchvatný výhľad na Slovenský raj, Vysoké Tatry, Kráľovu hoľu, Spišský hrad, okolité obce a mestá. V Poráči sa nachádzajú aj ďalšie národné kultúrne pamiatky – typické ľudové zrubové domy a stodoly, drevená Zvonica v Poráčskej doline so zvonom z roku 1884 uliatym v Budapešti či Kaplnka z roku 1905 zasvätená sviatku Zosnutia Presvätej Bohorodičky.

Rožňava: Historické mesto s prvou písomnou zmienkou z roku 1291 je od roku 1776 sídlo Rožňavského biskupstva, ktoré založila Mária Terézia. Pôvodne významné banícke mesto s rozsiahlymi právami. Jeho centrum pozostáva z rozsiahleho štvorcového námestia s pozoruhodnými meštianskymi domami a ďalšími budovami z posledných storočí a je vyhlásené za mestskú pamiatkovú zónu. V meste je niekoľko zaujímavých sakrálnych pamiatok – Františkánsky kostol sv. Anny a Kláštor františkánov z roku 1745, tzv. Žiacky kostol sv. Františka Xaverského zo 17. storočia, Katedrálny kostol Nanebovzatia Panny Márie z 2. polovice 13. storočia, Kalvínsky kostol z roku 1905, barokovo-klasicistická Biskupská rezidencia z konca 18. storočia a pred ňou barokový Morový stĺp so sochou Immaculaty z roku 1710. V secesnej budove z roku 1910 sídli pozoruhodné Banícke múzeum s expozíciami geológie, prírodopisu, baníctva a hutníctva. Zaujímavosťou je 38 metrov vysoká strážna Mestská veža z polovice 17. storočia.

Spišské Podhradie: Najstaršie osídlenia na území mesta a jeho okolia pochádzajú z 5. tisícročia pred Kristom. Tieto údaje sú potvrdené archeologickými nálezmi z vrcholu kopca (634 m n. m.) – najvyššieho bodu Spišského hradu. V 2. polovici 3. tisícročia pred Kristom začala ďalšia etapa osídlenia na neďalekých svahoch masívu Dreveník (púchovská a bukovohorská kultúra). Spišské Podhradie bolo v 12. storočí predhradím Spišského hradu. Najstaršie písomné zmienky uvádzajú, že v roku 1174 na jeho území vznikla osada Suburbium. Neskôr bola obec známa ako Fanum St. Mariae (1279). V polovici 13. storočia sa vyvinula v samostatnú od hradu nezávislú obec. Patrila do Spoločenstva spišských Sasov a v roku 1321 sa už spomína ako mesto a prirodzené centrum širokého okolia. Počas celého stredoveku to bolo veľmi významné a prosperujúce mesto. V meste sa nachádza zrekonštruovaný Kostol milosrdných bratov (14. storočie), Evanjelický filiálny kostol (prelom 18. a 19. storočia) i rímskokatolícky farský Kostol Narodenia Panny Márie (2. polovica 13. storočia), meštianske domy na Mariánskom a Palešovom námestí. Významnou pamiatkou je i Židovská synagóga z roku 1870. V interiéri je

zachovalá ženská galéria na liatinových stĺpoch, svätostánok (aron hakodeš) a pôvodná bohatá maurská stropná maľba. Dnes sa synagóga využíva pre kultúrno-spoločenské podujatia. Spišská Kapitula je mestskou časťou Spišského Podhradia, do roku 1948 bola samostatnou obcou. Od roku 1776 je sídlom Spišského biskupstva. Dominantou tohto „cirkevného mestečka" je Katedrála sv. Martina z rokov 1245 – 1275 s dvoma vežami. Katedrála má mimoriadne cenný interiér – najmä gotické oltáre, sochy, náhrobné tabule, náhrobky, kalichy, zvony a podobne. Spišské Podhradie je vyhlásené za mestskú pamiatkovú zónu, časť Spišská Kapitula za mestskú pamiatkovú rezerváciu. Pri Spišskom Podhradí sa nachádza **Spišský hrad** – najvýznamnejšia a najcharakteristickejšia dominanta Spiša. Svojou rozlohou (41 426 m^2) je to jeden z najväčších hradných komplexov v strednej Európe. Je zapísaný v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO a je vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku. Vypína sa na dobre viditeľnom hradnom vrchu a je v ňom umiestnená muzeálna expozícia.

Stará Ľubovňa: Najstaršia písomná zmienka o meste je z roku 1292. Nálezy však datujú najstaršiu stopu o osídlení mesta už do stredného úseku staršej doby kamennej – paleolitu. V roku 1364 bola Stará Ľubovňa povýšená na kráľovské mesto. Mesto sa stalo známym hospodárskym aj kultúrnym centrom počas trvania takzvaného poľského zálohu (1412 – 1772). Jadro mesta tvorí obdĺžnikové námestie so zachovalými meštianskymi domami, ktoré je mestskou pamiatkovou zónou. Dominantou námestia je gotický rímskokatolícky farský Kostol sv. Mikuláša z konca 13. storočia a Dom ľubovnianskeho mešťana s muzeálnou expozíciou. Nad mestom sa týči kamenný hrad Ľubovňa, postavený na prelome 13. – 14. storočia. Pod hradom sa nachádza expozícia ľudovej architektúry Spiša a Šariša (skanzen), verejnosti sprístupnená od roku 1985. Najcennejším exponátom je kultúrna pamiatka – zrubový kostolík východného obradu z Matysovej z roku 1883. Ďalej sa tu nachádzajú hospodárske a technické stavby (stodoly, maštale, sýpky, studne, kováčska vyhňa, mlyn a stolárska dielňa).

Telgárt: Obec vznikla v 1. polovici 14. storočia na ceste spájajúcej Gemer a Spiš. Prvá písomná zmienka je z roku 1326. Obec sa nachádza na hranici dvoch národných parkov (NP Nízke Tatry a NP Slovenský raj). Obyvatelia sa zaoberali dobytkárstvom, chovom oviec, spracovaním dreva (šindle, dosky). V obci a v miestnej časti Pusté pole pracovali menšie píly. Významnú úlohu zohral Telgárt v bojoch povstalcov počas Slovenského národného povstania, kedy v roku 1944 obec dobyli a vypálili Nemci. Technicky zaujímavým objektom je tzv. Telgártska slučka (2,3 km) – železničný tunel v tvare oblúka vybudovaný v roku 1936 podľa architekta Kornela Stodolu na železničnej trati Červená Skala – Margecany. V tomto úseku vlak prekonáva prevýšenie až 31 metrov. Monumentálnu stavbu dopĺňajú 2 zaujímavé kamenné viadukty. Z kultúrnych pamiatok za zmienku stojí gréckokatolícky Chrám sv. Ducha z roku 1794. Obec disponuje významným lyžiarskym strediskom s bežeckými traťami.

Vyšná Slaná: Pôvodom banícka obec známa od 14. storočia. Posledná baňa tu zanikla až v roku 1975. Najvýznamnejšou kultúrnou pamiatkou je Evanjelický kostol neskorogotického štýlu, postavený v roku 1500, upravený v renesančnom štýle v 17. storočí a v barokovom štýle v 18. storočí. V súčasnosti sa rekonštruuje. Jednou z málo známych pamiatok je Šebeková kúria v strede dediny postavená v roku 1700, prestavaná v barokovom štýle v 20. storočí. V rokoch 1928 – 1930 tu pôsobil ako učiteľ slovenský spisovateľ Fraňo Kráľ (1903 – 1955) a inšpiroval sa miestnou krajinou pri tvorbe svojho románu „Cesta zarúbaná" (1934). Spomienke na jeho pôsobenie v obci je venovaná expozícia v Pamätnej izbe Fraňa Kráľa.

Vrbov: Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1251. Vrbov leží na podhorí Levočských vrchov. Dominantami obce je architektúra klasicistického Evanjelického kostola z roku 1784, gotického rímskokatolíckeho Kostola sv. Serváca z 13. storočia, renesančnej Zvonice z roku 1644 a barokového Mariánskeho stĺpa so sochou Immaculaty z 1. polovice 18. storočia. Na juh od obce sa nachádzajú rybníky, ktorých rekreačné využitie je minimálne, avšak sú veľmi vhodné na lov rýb. Podstatne významnejšie sú termálne vrty s teplotou vody 25 – 38 °C, ktoré podnietili vznik termálneho kúpaliska, prístupného počas celého roka. Centrum obce je mestskou pamiatkovou zónou.

Žehra: Po prvýkrát sa spomína v roku 1245, keď bola v obci povolená výstavba Kostola sv. Ducha, ktorý je v súčasnosti zapísaný v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Pôvodne ranogotický kostol z roku 1270 má steny zdobené mimoriadne cennými stredovekými nástennými maľbami – freskami z obdobia rokov 1370 až 2. polovice 15. storočia. V Žehre v časti Hodkovce sa nachádza aj nádherný barokovo-klasicistický Kaštieľ rodu Csákyovcov s francúzskym parkom zo 17. storočia. V súčasnosti je kaštieľ s areálom (o výmere 12 ha) otvorený verejnosti v rámci sociálneho turizmu – žijú tu klienti s mentálnym postihnutím v tunajšom domove sociálnych služieb, ktorý areál zveľaďujú a vyrábajú pre jeho návštevníkov suveníry.

K pamiatkovým zónam na skúmanom území patria aj mesto **Spišské Vlachy** a obec **Nižné Repaše**. Bohatý výskyt sakrálnych stavieb v regióne Spiša dopĺňa i pôvodne románsky rímskokatolícky farský Kostol sv. Jána Krstiteľa z 13. storočia v **Spišských Vlachoch**, ktorý bol v 15. storočí prestavaný do gotického štýlu a barokovo-klasicistický Evanjelický kostol z roku 1787. Na námestí sa nachádza aj gotická budova Radnice, postavená v 15. storočí, ktorá je jeho dominantou a jej časť slúži ako „malý" Kostol Nanebovzatia Panny Márie. Za zmienku stojí aj jeden z významných architektonických skvostov Spiša reprezentovaný Kaštieľom **Strážky**. Národná kultúrna pamiatka reprezentuje stavebný vývoj od neskorogotickej podoby (15. storočie) cez renesančnú prestavbu až po barokovo-klasicistické úpravy (z konca 18. storočia). Od roku 1972 kaštieľ je v správe Slovenskej národnej galérie, ktorá v ňom vystavuje stále a prechodné expozície. V **Spišskej Belej**, neďaleko Kežmarku, v neskoro-renesančnom dome zo 17. storočia možno nájsť Múzeum fotooptiky Jozefa Maximiliána Petzvala. Významné archeologické nálezisko sa nachádza v obci **Gánovce** približne 15 km od Slovenského raja na sever. Celosvetový význam má nález odliatku lebky neandertálca, ktorý bol objavený v roku 1926 a dnes je umiestnený v Národnom múzeu v Prahe.

Podujatia

V destinácii Slovenský raj boli pre potreby analýzy vybrané podujatia, ktoré už majú svoju viacročnú tradíciu. Podujatia organizované v obciach destinácie Slovenského raja boli vybrané z verejne dostupných kalendárov obcí a oblastných organizácií cestovného ruchu pôsobiacich v území Slovenského raja.
Podujatia v destinácii sú zamerané rôzne – na kultúru, šport, aktivity pre deti a podujatia orientované na gastronomický zážitok. Dominantným znakom je orientácia podujatí v destinácii na šport. Takmer štvrtina podujatí vykazuje ponuku aktivít, ktoré sú špeciálne orientované na zábavu detí. Zaujímavým ukazovateľom je fakt, že sledované územie predstavuje prostredie najvhodnejšie pre pohybové a športové aktivity, napriek tomu takmer tretina podujatí vykazuje kultúrno-spoločenský charakter. Netradičným podujatím je duchovné podujatie realizované na lúčnej poľane na symbolickom cintoríne na Kláštorisku. Ide o pietnu spomienku na obete Slovenského raja spojenú so svätou omšou.

Podujatia v meste Spišská Nová Ves

Mesto Spišská Nová Ves z hľadiska organizovania podujatí vyčnieva nad ostatnými obcami destinácie Slovenský raj počtom podujatí, ako aj rôznorodosťou tematického zamerania. Okrem podujatí, ktoré priamo zasahujú do územia národného parku, mesto Spišská Nová Ves organizuje široké spektrum tradičných podujatí podporujúcich návštevnosť destinácie Slovenský raj.
Podobne ako v celej destinácii Slovenský raj, aj v meste Spišská Nová Ves dominujú podujatia v letnej sezóne. Vyšší podiel podujatí v zimnom období je spôsobený spoločenským významom mesta, a to ako pre destináciu Slovenský raj, tak aj pre celý región Spiša. Nižší podiel podujatí v období jesene a jari je možné pripísať skutočnosti, že jar a jeseň sú prechodnými obdobiami medzi hlavnými turistickými sezónami.

Graf 2 Zameranie podujatí v meste Spišská Nová Ves

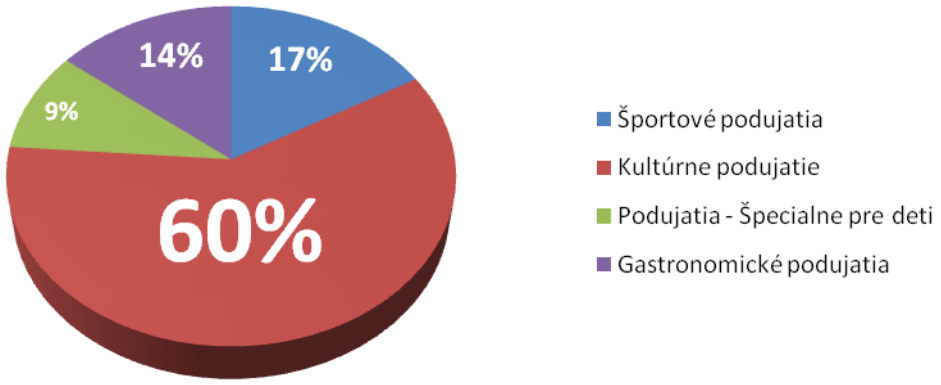

Zdroj: vlastné spracovanie, 2014

Dni cyklistiky na Spiši predstavujú jedno z najtradičnejších športových podujatí v celom regióne. Jazdecký pretek **Cena Spiša** s 23-ročnou tradíciou patrí k výkladným podujatiam slovenského jazdectva. **Letecký deň – Aeroshow**, konajúci sa každý párny rok, je veľkým lákadlom pre všetky vekové kategórie pasívnych športovcov. **Večerný beh mestom** predstavuje športové podujatie s bohatým kultúrnym sprievodným programom.
Z kľúčových tradičných kultúrnych podujatí je vhodné obzvlášť spomenúť podujatia **– Spišský trh, Spišské výstavné trhy, Dni mesta Spišská Nová Ves, Trh ľudových remesiel, Vianočný trh.**
Všetky identifikované podujatia v Spišskej Novej Vsi predstavujú nástroj podpory celej destinácie Slovenský raj. Mesto ako hlavné kultúrno-spoločenské centrum destinácie a centrum občianskej vybavenosti na najvyššej úrovni organizáciou podujatí viažucich sa na primárne a sekundárne potreby turistov v destinácii priamo aj nepriamo podporuje celkovú ponuku destinácie Slovenský raj.

Graf 3 Sezónnosť podujatí v meste Spišská Nová Ves

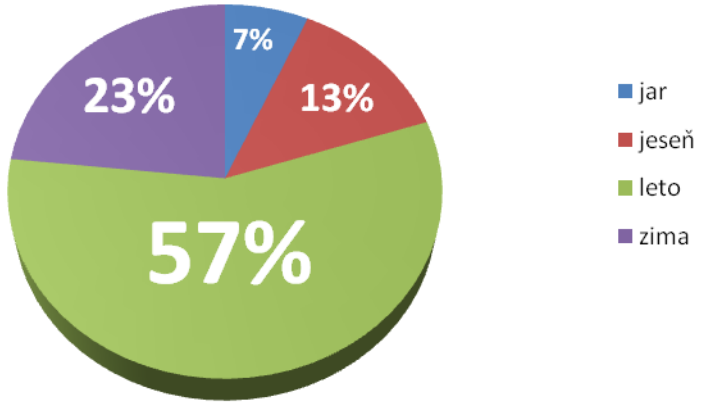

Zdroj: vlastné spracovanie, 2014

Tabuľka 9 Prehľad vybraných tradičných športových podujatí v meste Spišská Nová Ves

Názov	Sezóna	Ročník*	Organizátor
Basket Music Fest	leto	8	Mesto Spišská Nová Ves a hudobná skupina Smola a Hrušky
Večerný beh mestom	leto	23	Mesto Spišská Nová Ves, Centrum voľného času Adam
Letecký deň – Aeroshow	leto	**4	Aeroklub Spišská Nová Ves, Mesto Spišská Nová Ves, Obec Smižany
Jazdecké preteky Cena Spiša	leto	23	Jazdecký klub Slávia Spišská Nová Ves, Mesto Spišská Nová Ves
Dni cyklistiky na Spiši	jeseň	43	Cykloklub Spišská Nová Ves, Mesto Spišská Nová Ves, Centrum voľného času Adam
Jesenné preteky psích záprahov	jeseň	3	Športový klub Arching, Mesto Spišská Nová Ves

*Zdroj: vlastné spracovanie, 2014; Poznámka: *Rok 2013, **Rok 2012*

Tabuľka 10 Prehľad vybraných tradičných kultúrnych podujatí v meste Spišská Nová Ves

Názov	Sezóna	Ročník*	Organizátor
Novoročný koncert speváckeho zboru Cantus Villa Nova	zima	1	Miešaný spevácky zbor Cantus Villa Nova, Mestské kultúrne centrum Spišská Nová Ves
Ples Spišiakov	zima	17	Agentúra Štýl
Prvomájový majáles v Madaras parku (Amfiteáter)	jar	tradičný	Mestské kultúrne centrum Spišská Nová Ves
Prvomájové oslavy v ZOO	jar	tradičný	Zoologická záhrada Spišská Nová Ves
Mesto plné detí	leto	tradičný	Mesto Spišská Nová Ves a partneri
Deň detí v ZOO	leto	tradičný	Zoologická záhrada Spišská Nová Ves
Graffiti Spiš	leto	6	Mesto Spišská Nová Ves a partneri
Miss Spiša	leto	15	Agentúra Štýl
Spišský trh	leto	58	Mesto Spišská Nová Ves
Spišské výstavné trhy (Spiš Expo)	leto	46	SPIŠ-VIEW-TRADING
Kultúrne leto: Letné kino pred Redutou v sobotu a Nedeľné popoludnia pre rodiny	leto	6	Mesto Spišská Nová Ves
Letný ZOO krúžok (v piatok dopoludnia)	leto	2	Zoologická záhrada Spišská Nová Ves
Dni mesta Spišská Nová Ves	leto	6	Mesto Spišská Nová Ves
Trh ľudových remesiel	leto	18	Mesto Spišská Nová Ves
Bažant Kinematograf	leto	11	Zlatý Bažant, Mestské kultúrne centrum Spišská Nová Ves
Medzinárodný organový festival Ivana Sokola	jeseň	43	Mestské kultúrne centrum Spišská Nová Ves a partneri
Medzinárodný hudobný festival Musica nobilis	jeseň	18	Mestské kultúrne centrum Spišská Nová Ves a partneri
Spišské zborové dni	jeseň	24	Spišské osvetové stredisko a partneri
Víkend remesiel v OC Madaras	jeseň	3	Shopping Center Madaras
Strašidelná noc v ZOO	jeseň	4	Zoologická záhrada Spišská Nová Ves
Divadelný Spiš	jeseň	5	Spišské divadlo
Príchod Mikuláša	zima	23	Mesto Spišská Nová Ves
Vianočný trh	zima	23	Mesto Spišská Nová Ves
Čaro Vianoc – predvianočné stretnutie rodín	zima	25	Okresná organizácia Únie žien Slovenska v Spišskej Novej Vsi a partneri
Tichá noc - koncert speváckeho zboru Chorus Iglovia	zima	26	Miešaný spevácky zbor Chorus Iglovia, Mestské kultúrne centrum Spišská Nová Ves
Keď tá jasná hviezda (živý betlehem)	zima	6**	Mesto Spišská Nová Ves
Silvester na námestí	zima	tradičný	Mesto Spišská Nová Ves

*Zdroj: vlastné spracovanie, 2014; Poznámka: *Rok 2013, **Rok 2012*

Podujatia v ostatných lokalitách destinácie Slovenský raj

Graf 4 Sezónnosť podujatí v ostatných lokalitách destinácie Slovenský raj

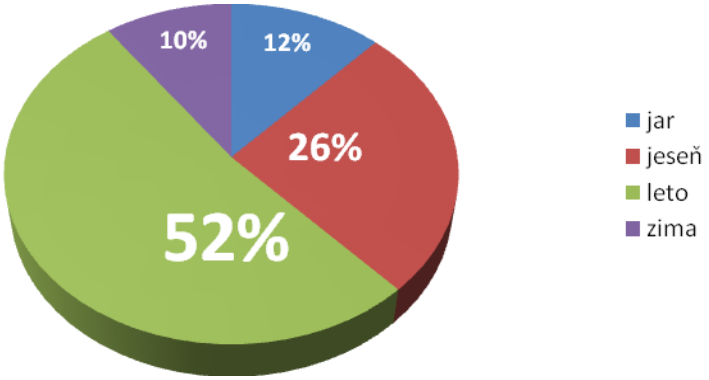

Zdroj: vlastné spracovanie, 2014

Z hľadiska sezónnosti identifikovaných podujatí dominujú nadpolovičnou väčšinou letné podujatia nad ostatnými ročnými obdobiami. Nakoľko leto predstavuje hlavnú sezónu v predmetnom území, tento podiel je možné považovať za prirodzený. Podiel zimných podujatí je síce oproti letným nižší, avšak v zimnej sezóne je destinácia navštevovaná hlavne kvôli individuálnym zážitkom turistov v podobe lyžovania, snowboardingu, behu na lyžiach. Takmer identický podiel jarných a jesenných podujatí je spojený s otvorením a ukončením hlavnej letnej sezóny. Identifikovanými vybranými kľúčovými podujatiami sú:

- **Otvorenie letnej turistickej sezóny** v strediskách Slovenského raja na juhu i severe so sprievodným programom. Konkrétne v obciach Hrabušice, Smižany, Dedinky a Mlynky.
- **Na bicykli v raji** je cykloturistické podujatie so sprievodným programom organizované Oblastnou organizáciou cestovného ruchu Slovenský raj.
- **Dobšinský kopec** predstavuje pretekárske podujatie rally áut s medzinárodnou účasťou viac než stovky pretekárov. Podujatie s 30-ročnou tradíciou je organizované pod záštitou Medzinárodnej automobilovej federácie (FIA) ako Majstrovstvá Európy pretekov automobilov do vrchu so sprievodným programom v podobe koncertu v Dobšinej.
- Pre nadšencov adrenalínovej horskej cyklistiky je organizovaný horský pretek **Horský cyklomaratón v Slovenskom raji** so štartom na Podlesku pri Hrabušiciach, ktoré zahŕňajú aj trasy pre najzdatnejších po prekážkach v podobe rebríkov, mostíkov a podobne priamo v národnom parku.
- Podujatie **Spišských 333 EXTREME** predstavuje ďalší významný cyklistický vytrvalostný pretek, ktorého trasa zahŕňa aj širšie okolie národného parku – územie južného Spiša (až po Krompachy, Gelnicu, Levoču).
- Ďalším zaujímavým organizovaným cyklistickým pretekom je **MTB maratón** okolo obce Mlynky.
- Podobným organizovaným adrenalínovým cyklistickým pretekom sú **Bikrosové preteky** v Dobšinej.
- Podujatie **Malý horský kvadratlon v Slovenskom raji** je pre adrenalínu chtivých turistov najväčším masovým lákadlom, najmä pre horolezcov, skialpinistov, horských bežcov a cyklistov.

Graf 5 Podiel orientácie podujatí v ostatných lokalitách destinácie Slovenský raj

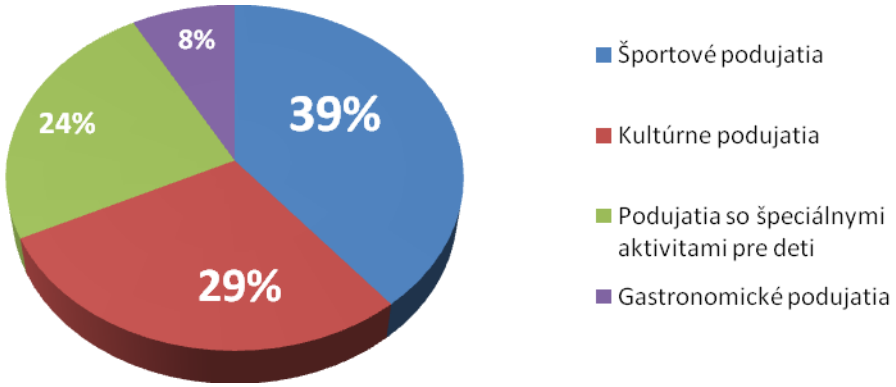

Zdroj: vlastné spracovanie, 2014

Tabuľka 11 Prehľad vybraných športových podujatí

Názov	Sezóna	Lokalita	Ročník*	Organizátor
Na bicykli v raji – cykloturistický prechod po Glackej ceste	leto	Slovenský raj	1	OOCR Slovenský raj
MTB maratón	leto	Mlynky	5	MTB Mlynky
Bikrosové preteky	leto	Dobšiná	2	Mesto Dobšiná
Dobšinský kopec – automobilové preteky	leto	Dobšiná	30	Mesto Dobšiná, AMK Dobšiná, FIA European Hillclimb Championship
Spišských 333 EXTREME	leto	Slovenský raj / južný Spiš	1	OOCR Spiš
Malý horský kvadratlon v Slovenskom raji	leto	Slovenský raj	16	Horolezecký oddiel James klub Spiš a Horská záchranná služba
Horský cyklomaratón v Slovenskom raji	jeseň	Hrabušice	2	Obec Hrabušice a partneri
Banícky kahanec	zima	Mlynky	57	Obec Mlynky, Ski Mlynky - Gugel
Memoriál Jána Čecha	zima	Mlynky	2	Ski Mlynky - Gugel

*Zdroj: vlastné spracovanie, 2014; Poznámka: *Rok 2013*

Najvýznamnejšie podujatia zimných športov sú **Banícky kahanec** – lyžiarsky pretek v obrovskom slalome (Mlynky) s viac než 50-ročnou tradíciou a pretek zimnej všestrannosti **Memoriál Jána Čecha** (Mlynky).

Tabuľka 12 Prehľad vybraných podujatí zameraných na turistiku

Názov	Sezóna	Lokalita	Ročník*	Organizátor
Zimný prechod tiesňavami Slovenského raja	zima	Slovenský raj	54	Regionálna rada Klubu slovenských turistov (KST) Spišská Nová Ves
Zimný prechod Slovenským rudohorím	zima	Dobšiná	42	KST Dobšiná
Po stopách V. A. Kvitinského – (lyžiarsky) prechod Slovenským rajom	zima	Slovenský raj	36	KST Spišské Tomášovce
Veľkonočný výstup na Kráľovu hoľu	jar	Mlynky	24	Obec Mlynky
Deň pomoci prírode a turistike	jar	Dobšiná	0	KST Dobšiná
Obecný výstup na Volovec pod názvom „Pešej turistike sa venuje celá rodina“	jar	Betliar	20	Obec Betliar
Otvorenie turistickej sezóny	jar	Hrabušice	tradičný	Obec Hrabušice
Otvorenie turistickej sezóny	jar	Smižany	tradičný	Obec Smižany
Otvorenie turistickej sezóny	jar	Dedinky	tradičný	Obec Dedinky

Otvorenie turistickej sezóny	jar	Mlynky	tradičný	Obec Mlynky
Memoriál Milana Černického – turistický prechod Slovenským rajom	leto	Dedinky	11	Obec Dedinky
Pešo v raji – turistický prechod Zejmarskou roklinou na Gačovskú skalu	leto	Mlynky - Dedinky	1	OOCR Slovenský raj
Prechod Hrebeňom a roklinou Prielomu Hornádu	leto	Slovenský raj	8	KST Prielom Spišská Nová Ves
Mestský zraz turistov na Čuntave	leto	Dobšiná	42	KST Dobšiná
Letný prechod roklinami Slovenského raja	leto	Letanovce	31	KST Breznovica Letanovce
Prechody na počesť SNP	leto	Dobšiná	31	KST Dobšiná
Kráľova hoľa – Predná hoľa	leto	Slovenský raj	20	KST Prielom Spišská Nová Ves
Výstup na Kráľovu hoľu pri príležitosti Dňa ústavy SR	jeseň	Dedinky	tradičný	Obec Dedinky
Silvestrovský výstup na Veľkú Knolu	zima	Spišská Nová Ves	38	KST AC Lokomotíva Bane Spišská Nová Ves

*Zdroj: vlastné spracovanie, 2014; Poznámka: *Rok 2013*

Organizované podujatia pešej turistiky majú v Slovenskom raji viac než 50-ročnú tradíciu. Tými najstaršími sú – **Zimný prechod tiesňavami Slovenského raja** (druhá najstaršia zimná turistická akcia na Slovensku), **Zimný prechod Slovenským rudohorím**, **Mestský zraz turistov na Čuntave, Prechody na počesť SNP** (organizované KST Dobšiná), **Silvestrovský výstup na Veľkú Knolu** (KST AC Lokomotíva Bane Spišská Nová Ves), **Letný prechod roklinami Slovenského raja** (KST Breznovica Letanovce)**, Veľkonočný výstup na Kráľovu hoľu** (Obec Mlynky) a **Po stopách V. A. Kvitinského** (KST Spišské Tomášovce). Okrem vyššie uvedených svoje miesto si našli aj mnohé organizované túry, z nich aspoň niektoré – **Obecný výstup na Volovec pod názvom „Pešej turistike sa venuje celá rodina“** (Obec Betliar), **Memoriál Milana Černického** (Obec Dedinky), **Výstup na Kráľovu hoľu pri príležitosti Dňa ústavy SR** (Obec Dedinky), **Kráľova hoľa – Predná hoľa** (KST Prielom Spišská Nová Ves). Inovatívnym podujatím je možné nazvať podujatia s názvom **Deň pomoci prírode a turistike** (KST Dobšiná), ktoré spája organizovanú turistiku s čistením prírodného prostredia. Podobný podujatím je **Čistenie v Slovenskom raji** (OOCR Slovenský raj).

Z vyše 20 kultúrno-spoločenských podujatí sú kľúčové podujatia z hľadiska záujmu návštevníkov vyzdvihnuté v nižšie uvedenej tabuľke.

Tabuľka 13 Prehľad vybraných kultúrnych podujatí v ostatných lokalitách destinácie Slovenský raj

Názov	Lokalita	Sezóna	Popis
Hradné slávnosti	Mlynky	zima	otvorenie snežného hradu s kultúrnym programom
Fašiangová zábava	Smižany	zima	fašiangová veselica
Nočná hasičská súťaž	Hranovnica	jar	súťaž hasičov so sprievodným programom
Majáles	Letanovce	jar	stavanie májov so sprievodným programom
Stavanie obecného mája	Smižany	jar	stavanie májov so sprievodným programom
Vitaj leto	Smižany	jar	otvorenie letnej turistickej sezóny spojené so sprievodným programom
Otvorenie letnej turistickej sezóny	Hrabušice	jar	otvorenie letnej turistickej sezóny spojené so sprievodným programom
Otvorenie letnej turistickej sezóny	Mlynky	jar	otvorenie letnej turistickej sezóny spojené so sprievodným programom
Krojované bábiky	Hranovnica	leto	folklórne vystúpenie
Deň detí	Smižany	leto	oslava Medzinárodného dňa detí
Smižianske folklórne slávnosti	Smižany	leto	obecné folklórne slávnosti
Folklórne slávnosti obce Vernár	Vernár	leto	obecné folklórne slávnosti
Príchod leta	Dedinky	leto	otvorenie sezóny so sprievodným programom

Juniáles pod holým nebom	Betlanovce	leto	obecné slávnosti
Pod lipami	Letanovce	leto	folklórne podujatie
Jarmok ľudových remesiel	Smižany	leto	obecný jarmok
Smižiansky letný festival spišských kapiel	Smižany	leto	hudobné podujatie
Putovný pohár obce Vydrník	Vydrník	leto	súťaž vo varení halušiek
Hornohnilčanský kotlík	Dedinky, Mlynky, Stratená	leto	súťaž vo varení guláša
Hnilecký hudobný festival	Hnilec	leto	obecný hudobný festival
Pitie piva na EX	Hrabušice	leto	podujatie priateľov piva
Letné koncerty pred Radnicou	Smižany	leto	hudobné podujatie
Deň slovenských hôr	Letanovce	leto	podujatie na symbolickom cintoríne v stredisku Kláštorisko
Deň obce Spišské Tomášovce	Spišské Tomášovce	leto	obecné podujatie so sprievodným programom
Rozlúčka s letom	Smižany	leto	ukončenie letnej turistickej sezóny spojené so sprievodným programom
Pstruh Dedinky	Dedinky	jeseň	súťaž v love pstruhov
Pietna spomienka na obete hôr	Letanovce	jeseň	pietna spomienka organizovaná na symbolickom cintoríne v stredisku Kláštorisko
Musica Nobilis	Smižany	jeseň	medzinárodný hudobný festival
Katarínska zábava	Betlanovce	jeseň	obecné zábavné podujatie
Katarínska zábava	Smižany	jeseň	obecné zábavné podujatie
Otvorenie zimnej sezóny	Vernár	zima	otvorenie zimnej sezóny so sprievodným programom
Privítanie Mikuláša	Smižany	zima	podujatie pre deti pri príležitosti dňa Sv. Mikuláša
Vianočné trhy pred Radnicou	Smižany	zima	tradičné vianočné trhy
Vianočné a adventné koncerty	Smižany	zima	hudobné podujatia
Živý betlehem	Spišské Tomášovce	zima	podujatie so sprievodným programom

*Zdroj: vlastné spracovanie, 2014; Poznámka: *Rok 2013*

Okrem vyššie uvedených zaujímavými podujatiami sú aj – **Stavanie a rozlúčka so snežným hradom** v Mlynkách (zima – jar) spojené s lokálnym sprievodným programom. Významným podujatím je **Štiavnická podkova**, najstaršia jazdecká súťaž na Slovensku s viac než 40-ročnou tradíciou. Podobným podujatím je **Jazda sv. Huberta v Betliari**, ktorá oslavuje gemerské kone a poľovníctvo. **Betliarsky Country Kotlík** a **Hornohnilčanský kotlík** v Mlynkách – súťaže vo varení tradičného guláša sú z mladších podujatí, ktoré sa ujali v očiach návštevníkov.

Z hľadiska marketingovej stratégie podujatia s masovou účasťou (auto preteky, cyklopreteky, festivaly) sú dôležité pre propagáciu celkovej ponuky destinácie v teréne prostredníctvom propagačných stánkov, resp. helpdeskov. U návštevníkov podujatí prostredníctvom priamej komunikácie a propagácie je možné vyvolať záujem o širšiu ponuku, ktorou destinácia disponuje. Kľúčovým faktorom v rámci propagácie a komunikácie podujatí je zastrešenie celkovej ponuky pod jednou reprezentatívnou značkou, ktorá sa dokáže zafixovať do pamäte návštevníka.

Turistické trasy

Charakteristickým prvkom Národného parku Slovenský raj je vysoká koncentrácia technických zabezpečovacích zariadení na jednotlivých turistických trasách. Charakter územia a turistických trás je základným lákadlom návštevníkov do národného parku. V priemere tu pripadá na 1 km^2 územia Slovenského raja 1 km turistických

trás. Trasy sú oficiálne značené podľa jednotlivých farieb. Vo všeobecnosti sa pásové značenie trás rozlišuje podľa farieb. Pásovú značku tvoria tri rovnobežné vodorovné farebné pásy. Prostredný pás je vymaľovaný výraznou farbou (tzv. vodiacou farbou). Na celom území Slovenskej republiky sa orientačne používajú štyri vodiace farby:

- Červená – sú to hlavné trasy, prevažne tzv. hrebeňovky a trasy mimoriadneho významu alebo diaľkové trasy;
- Modrá – označenie prevažne významnejších stredne dlhých trás, napríklad cez dlhšie doliny alebo bočné hrebene;
- Zelená – kratšie trasy miestneho významu, vyznačenie prístupových ciest k zaujímavým turistickým cieľom (spravidla);
- Žltá – vyznačenie krátkych spojok medzi turisticky značenými trasami iných farieb.

Tabuľka 14 Prehľad evidovaných značených turistických trás v Slovenskom raji a nadväzujúcom okolí

Značenie trasy		Priebeh trasy	Dĺžka km
červená	0901	Sedlo Besník – Nižná záhrada – Pod Hanesovou II. – Voniarky – Dobšinský kopec – sedlo Kruhová – sedlo Dobšinský vrch – Pod Stromišom – sedlo Súľová * * Súčasť magistrály E8 Cesta hrdinov SNP.	20,0
červená	0908	Novoveská Huta – Rybníky – Vojtechova samota – sedlo Čertova hlava – Chotárna dolka – Biele Vody – Dedinky, hotel – Dedinky – Stratenská píla – Stratená – Stratenský kaňon – Dobšinská Ľadová Jaskyňa	21,9
červená	0910	Geravy – Pod Suchým vrchom – Glacká cesta – Glac, bývalá horáreň – Malá Poľana, rázcestie – Palc, rázcestie – Sokol, horáreň – Blajzloch – Vernár – Mlynná – Morna – Smrečinské sedlo	34,0
červená	0911	Letanovce, zastávka – Trstený potok – Letanovský mlyn – Kláštorisko, chata – Pod Vtáčím hrbom – Nad Podleskom – Podlesok, ATC – Hrabušice, Mýto – Hrabušice – Vydrník, železničná stanica	16,2
červená	0919	Spišská Nová Ves, námestie – Modrý vrch – Sans-Souci – Šibeň – Iliašovské sedlo	7,5
modrá	2811	Šibeník – Levoča – Mariánska hora – Kúty – Levočská dolina	9,1
modrá	2819	Podlesok, ATC – Hrdlo Hornádu – Kláštorská roklina, ústie – Letanovský mlyn – Pod Tomášovským výhľadom	9,0
modrá	2825	Dedinky, zastávka – Mlynky, Prostredný Hámor – Mlynky – Havrania Dolina – Chotárna dolka – Zadný Hýľ	8,2
modrá	2828	Pod Medveďou hlavou – Novoveská Huta – Poľana pod Muráňom – Pod Muráňom – Malá Knola – sedlo Grajnár – Gretľa – Pod Tepličkou, chaty – Teplička nad Hornádom, zastávka	23,5
modrá	2829	Smižany – Smižany, Maša – Čingov, prameň – Čingov, centrum – Lesnica, ústie – Biely potok, ústie – Biely potok, rázcestie – Kláštorisko, lúka – Kláštorisko, chata	8,7
modrá	2830	Dobšinská Ľadová Jaskyňa – Pod Hanesovou I. – Stratená – Pod Čižmou – Voniarky – Dobšiná, námestie	15,5
modrá	2837	Smižany – Smižany, kalvária – Iliašovské sedlo – Iliašovce – Sans-Souci – Harichovce – Odorica – Šibeník	17,7
modrá	2860	Nálepkovo, stanica – Nálepkovo – Pod Pálenicou	5,0
modrá	2861	Zejmarská roklina, ústie – Geravy	1,0
modrá	2862	Čingov, Ďurkovec – Spišské Tomášovce	2,0
modrá	2863	Kláštorisko, chata – Nad Kyseľom – Kyseľ, rázcestie – Suchá Belá, záver – Glac, Malá Poľana – Malá Poľana, rázcestie	5,4
zelená	5720	Nálepkovo, stanica – Nálepkovo – Pod Strelecký vrchom – Zahájnica * * Pokračuje v smere: Henclová – sedlo Volovec – Rožňava; celkovo 27,5 km.	10,0
zelená	5723	Spišské Tomášovce, zastávka – Spišské Tomášovce – Tomášovský výhľad – Pod Tomášovským výhľadom – Biely potok, rázcestie – Biely potok, ústie – Kyseľ, ústie – Sokolia dolina, ústie – Klauzy – Predný Hýľ – Geravy – Dedinky – Dedinky, hotel – Dedinky, zastávka – Dobšinská Maša – Pod Čižmou	25,0

zelená	5724	Podlesok, ATC – Píla, Piecky – Sokol, horáreň – Blajzloch – sedlo Kopanec – Krivian	14,0
zelená	5725	Podlesok, ATC – Suchá Belá, záver	3,8
zelená	5726	Kláštorská roklina, ústie – Kláštorisko, chata – Pod Kláštoriskom – Hrdlo Hornádu – Hrabušice, Mýto	5,1
zelená	5727	Stratená – Občasný prameň	3,1
zelená	5728	Mlynky – Rakovec – sedlo Dobšinský vrch – Dobšiná, námestie	8,2
zelená	5729	Spišská Nová Ves, námestie – Pod Tarčou – Pieskovec – Novoveská Huta – Gretľa – Poľana pod Muráňom	12,5
zelená	5745	Kyseľ, rázcestie – Pod Biskupskými chyžkami – Sokolia dolina, záver – Pod Bykárkou – Glac, bývalá horáreň	5,1
zelená	5750	Teplička nad Hornádom, zastávka – Teplička – Babiná – Bindt – Labková – Seliská – Závadka * * Pokračuje v smere: Bukovec – Krompachy; celkovo 41,7 km.	10,5
zelená	5751	Čingov, prameň – Sovia skala – Binhaus – Košiarny briežok – Lesnica, ústie	8,1
zelená	5757	Dobšinská Ľadová Jaskyňa – Spišský potok, ústie – sedlo Besník	6,0
zelená	5766	Stratenská píla – Veľké a Malé Zajfy, rázcestie – Malé Zajfy – Pod Suchým vrchom	5,5
zelená	5769	Hnilec, zastávka – Hnilec – sedlo Grajnár – Pod Javorom – Roztoky – Hnilčík	10,0
zelená		Piecky, vrch – Glac, Malá Poľana	0,6
žltá	8737	Smižany, zastávka – Smižany, Maša – Čingov, rázcestie – Čingov, centrum – Čingov, Ďurkovec – Tomášovský výhľad – Trstený potok – Hrdlo Hornádu	12,4
žltá	8738	Spišská Nová Ves, námestie – Pod Tarčou – Pod Medveďou hlavou – Medvedia hlava – Medvedia hlava, sedlo – Košiarny briežok – Spišská Nová Ves, Mier – Spišská Nová Ves, železničná stanica	17,3
žltá	8739	Dobšinská Ľadová Jaskyňa – Nižná záhrada	3,0
žltá	8740	Kyseľ, ústie – Kláštorisko, lúka – Kláštorisko, chata – Kláštorská roklina, ústie	2,7
žltá	8741	Sokolia dolina, ústie – Sokolia dolina, záver	2,5
žltá	8742	Klauzy – Pod Bykárkou	2,0
žltá	8743	Predný Hýľ – Zadný Hýľ – sedlo Čertova hlava – sedlo Pukanec – Pod Muráňom – Pod Veľkou Knolou – Veľká Knola – Malá Knola	9,0
žltá	8744	Gretľa – Labková – Seliská – Hnilčík – Pod Pálenicou – Pálenica – Pod Javorom – sedlo Grajnár	15,0
žltá	8745	Dedinky, zastávka – Dobšinský kopec – Dobšiná, námestie – Lániho Huta – Pod Hanesovou II. – Pod Hanesovou I.	17,0
žltá	8746	Hnilec – Sykavka – Rakovec – Babiná – Pod Stromišom * * Pokračuje v smere: Vlachovo; celkovo 20,7 km.	14,4
žltá	8769	Stratenský kaňon – Havrania skala – Občasný prameň – Veľké a Malé Zajfy, rázcestie – Malé Zajfy – Geravy	10,8
žltá	8772	Sokol, horáreň – Glacká cesta	6,0
žltá	8788	Mlynky, Prostredný Hámor – sedlo Kruhová	1,6
žltá	8886	Nad Podleskom – Pod Kláštoriskom	2,4
žltá	8888	Glac, Malá Poľana – Pod Biskupskými chyžkami	1,2
žltá	8889	Palc, rázcestie – Píla, Piecky	1,5
žltá	8890	Píla, Piecky – Piecky, vrch – Suchá Belá, záver – Pod Vtáčím hrbom	6,8
žltá	8895	Nad Kyseľom – Kyseľ, rázcestie	1,0

Zdroj: Mesto Spišská Nová Ves

Celková monitorovaná dĺžka trás je 458,8 km. Trasy sa tiahnu celým územím národného parku a neprístupné sú iba jeho odľahlejšie miesta. Zaujímavosťou je aj neprístupná trasa roklinou Kyseľ. Táto kedysi veľmi atraktívna trasa ponúkala na krátkom úseku 1,5 km prevýšenie 180 m s množstvom vodopádov. Táto trasa bola po požiari v roku 1976 uzavretá a okolo rokliny vedie náhradná žltá trasa číslo 8895. Trasy na území národného parku sú orientované prevažne v smere západ – východ. Koncentrujú sa v okolí turistických centier Podlesok, Letanovský mlyn, Kláštorisko a Čingov na severe a rovnako aj v okolí obcí Dedinky, Stratená, Mlynky a v lokalitách Geravy a Dobšinská Ľadová Jaskyňa na juhu. Priame prepojenie týchto sietí predstavuje dolina Berezinec, cez ktorú vedie zelená trasa č. 5723 (vedie zo Spišských Tomášoviec až pod Dobšinskú Mašu), ktorá

spája Klauzy a Predný Hýľ. Ďalšou spojnicou je červená trasa č. 0910 spájajúca planinu Glac so strediskom Geravy.

Na jednotlivých trasách je vysoká koncentrácia technických zabezpečovacích zariadení v podobe lávok, rebríkov, závesných mostov, železných a drevených stúpačiek, reťazí. Jednotlivé trasy majú rôznu náročnosť, pričom trasy sú prepojené tak, aby bolo možné ich kombinovať podľa zručností a schopností turistov, čo zabezpečuje vhodné podmienky pešej turistiky pre všetky vekové kategórie.

Turistické trasy boli vybudované hlavne v roklinách Slovenského raja, ktoré sú v porovnaní s horskými chrbtami atraktívnejšie kvôli výskytu vodných tokov a možnostiam umiestnenia technických zabezpečovacích zariadení (lávky, mosty, rebríky, stúpačky, reťaze). Nakoľko ide o krasové územie, ktoré je modelované podzemnou a povrchovou vodou, vzniklo na území množstvo prevýšení a vodopádov, čo pridáva vodným tokom a roklinám na atraktivite.

Najvyššia koncentrácia vodopádov sa nachádza v roklinách Suchá Belá, Veľký a Malý Kyseľ, Sokolia dolina, Kláštorská roklina. Vodopády v roklinách Suchá Belá, Sokolia dolina, Kláštorská roklina, Zejmarská roklina a v lokalite Letanovský mlyn sú pri priaznivých podmienkach v zimnom období vhodné aj pre nadšencov ľadolezenia. Jednou z najatraktívnejších úsekov z pohľadu zdolávania vodných tokov je Prielom Hornádu. Vedú ním modré trasy č. 2819 a 2829 spájajúce strediská Podlesok a Čingov cez Letanovský mlyn (končí pri Maši v Smižanoch). Iné atraktívne trasy sú v roklinách Suchá Belá, Veľký Sokol, Veľký a Malý Kyseľ, Piecky, Kláštorská roklina, Zejmarská roklina a Sokolia dolina.

Okrem úchvatných scenérií a malebnej prírody na celom území národného parku sa návštevníci na turistických trasách stretnú s výnimočnými prírodnými zaujímavosťami. Jedinečné výhľady pre priaznivcov scenérií je možné nájsť na vysokom skalnom brale Tomášovský výhľad, ktorý ponúka aj možnosť skalolezenia pre pokročilejších. Skalolezenie je vyhradené aj na ďalších miestach ako Stratenská píla, Hrdlo Hornádu, ktoré je určené pre deti, a Letanovský mlyn. Ďalšie zaujímavé scenérie majú možnosť turisti nájsť na miestach Sedlo Kopanec, Sovia skala, Havrania skala, Ihrík, Čertova sihoť, Medvedia hlava, Veľká Knola, Dobšinský kopec, Ondrejisko či Gačovská skala. Posledná menovaná lokalita je prístupná len v sprievode horského sprievodcu.

Vodné plochy na území národného parku sú antropogénneho pôvodu a slúžili v minulosti na splav dreva. Dve takéto vodné plochy – Blajzloch a Hansjakubová – sa nachádzajú na zelenej trase č. 5724 z Podlesku na Krivian. Dnes sa rekreačne nevyužívajú, nakoľko majú celkovo malú rozlohu a na potápanie sú neatraktívne pre svoju nízku hladinu. Zároveň vodná nádrž Hansjakubová je v súčasnosti súkromným pozemkom a nie je sprístupnená verejnosti. Rovnaká situácia je na o niečo väčšej vodnej nádrži Klauzy, ktorá sa nachádza na križovatke dvoch trás (zelená 5723, žltá 8742). Na tejto nádrži je vybudovaný nápaditý drevený prístrešok, ktorý sa nachádza priamo nad priepustom priehrady. Najväčšia vodná nádrž Palcmanská Maša sa nachádza pri obci Dedinky. Táto nádrž ako jediná na území národného parku slúži aj na rekreáciu. Je tu možnosť plávania a kúpania, vodných športov, potápania, člnkovania a rybárčenia.

Technické zabezpečovacie zariadenia na jednotlivých turistických trasách sú v správe obcí, v území ktorých sa dané trasy nachádzajú. Jednotlivé zariadenia sú v udržiavanom stave a na žiadnom úseku nie je vstup turistov obmedzený z pohľadu dezolátneho stavu niektorého zo zariadení. Obce zároveň zabezpečujú priebežné opravy.

Cykloturistické trasy

Na území národného parku nie je v prevažnej väčšine možnosť cykloturistiky z dôvodu členitosti terénu, preto sú cyklistické trasy sústredené predovšetkým na predhorie. V zmysle zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny je na území národného parku zakázané vchádzať a stáť s bicyklom na pozemkoch za hranicami zastavaného územia obce mimo cesty, miestnej komunikácie a vyznačenej cyklotrasy. Také isté pravidlo platí aj pre ochranné pásmo národného parku. Cykloturistiku možno vykonávať na cestných a účelových komunikáciách.

Tabuľka 15 Prehľad vybraných cykloturistických trás v Slovenskom raji a nadväzujúcom okolí

Značenie trasy		Priebeh trasy	Km
červená	014	Spišská cyklomagistrála: Hrabušice, Mýto – Hrabušice – Spišské Tomášovce – Ďurkovec, rázcestie – Čingov, rázcestie – Smižianska Maša – Spišská Nová Ves, Mier – Spišská Nová Ves, Za Hornádom – Spišská Nová Ves, Madaras – Kaplnka sv. Trojice, rázcestie – Markušovce – Oľše * * Pokračuje v smere: Matejovce nad Hornádom – Chrasť nad Hornádom – Vítkovce – Olcnava – Za horou –Kondratka – Spišské Vlachy – Oľšavka – Žehra – Hodkovce, kaštieľ – Spišský hrad, rázcestie – ďalej v smere: Levoča, Levočská dolina – Kežmarok – Prielom Dunajca; celkovo 173 km.	24,3
červená	021	Hnilecká cyklomagistrála: Dedinky – Palcmanská Maša – Biele Vody, rázcestie – Prostredný Hámor – Mlynky – Rakovec – Sykavka – Hnilec – Nad Pekliskom – Nálepkovo * * Pokračuje v smere: Švedlár – Mníšek nad Hnilcom – Helcmanovce – Prakovce – Gelnica – Mária Huta – Jaklovce –Margecany; celkovo 69 km.	28,4
červená	034	Hornádska cyklomagistrála: Hrabušice, Mýto – Betlanovce – Spišský Štiavnik, kaštieľ – Hranovnica – Spišské Bystré * * Pokračuje v smere: Kravany – Vikartovce – Biely potok, celkovo 33,2 km.	11,3
modrá	2703	Hrabušice, Mýto – Pri Podlesku – Sokol, horáreň – Blajzloch – Kopanec, sedlo – Krivian	22,0
modrá	2711	Spišská Nová Ves, železničná stanica – Madaras – Vyšný Hámor – Ferčekovce – Novoveská Huta – Pod Flajšerom – Medvedia hlava, sedlo – Košiarny briežok – Spišská Nová Ves, Mier – Spišská Nová Ves, železničná stanica	28,3
modrá	2712	Palcmanská Maša – Dobšinská Maša – Pod Čižmou – Voniarky – Dobšiná, námestie – Dobšiná, Tri ruže	13,7
modrá	2715	Glacká cesta: Podlesok – Nad Podleskom – Pod Vtáčím hrbom – Suchá Belá, záver – Glac, Malá Poľana – Malá Poľana – Glac, bývalá horáreň – Glacká cesta – Pod Suchým vrchom – Malé Zajfy – Veľké a Malé Zajfy – Stratenská píla – Stratená	19,8
modrá	2851	Mlynky – Havrania Dolina – Hajdúkova lúka – Chotárna dolka – Zejmarská roklina, ústie – Biele Vody, rázcestie	6,0
modrá	2852	Hnilec – Pod Grajnárom – Hlinisko – Roztoky – Hnilčík – Bindtianska cesta – Bindt, Šuferland – Bindt – Oľše	26,7
modrá	2853	Rakovec – Súľová – Nad Pekliskom	15,0
modrá	2855	Spišské Tomášovce – Smižany – Iliašovce – Sans-Souci – Harichovce – Pod Kačelákom – Hájenka * * Pokračuje v smere: Domaňovce – Klčov – Nad Bugľovcami – Bugľovce – Badovce – Spišské Podhradie; celkovo 41,1 km.	24,6
modrá	2893	Pod Tepličkou – Teplička – Roveň – Šafárka	7,1
zelená	5702	Dobšinská Ľadová Jaskyňa – Krivian – Stratená – Pod Čižmou – Dobšinský kopec – Dobšiná, Tri ruže – odbočka Vyšná Slaná	17,2
zelená	5705	Smižany – Smižianska Maša – Košiarny briežok – Nad Lesnicou – Čingov, centrum – Čingov, rázcestie	10,2
zelená	5853	Pri Podlesku – Podlesok – Nad Podleskom – Pod Kláštoriskom – Kláštorisko	6,5
zelená	5854	Spišská Nová Ves, námestie – Za Hornádom – Pod Tarčou – Vyšný Hámor – Novoveská Huta – Pod Flajšerom – Čertova hlava – Hajdúkova lúka	19,6
zelená	5855	Hlinisko – Hnilčík, Cechy – Gretľa – Šafárka – Bindt, Šuferland – Labková – Seliská – Závadské skalky – Závadka *Pokračuje v smere: Poráč – Ploštiny – Slovinky – Krompachy – Sedlo pod Krompašským vrchom – Gelnica; celkovo 55,6 km.	14,0
žltá	8708	Spišské Tomášovce – Pri Tomášovskom výhľade – Ďurkovec, rázcestie	4,0
žltá	8709	Pod Kačelákom – Odorica – Šibenik – Levoča, Košická brána	5,4
žltá	8720	Hrabušice, Majer – okruh	4,0
žltá	8854	Spišská Nová Ves, železničná stanica – Spišská Nová Ves, Mier	1,0
žltá	8865	Hrabušice – Vydrník – Spišský Štiavnik, kaštieľ	6,0
žltá	8921	Nálepkovo – Závadské skalky	4,3
žltá	8922	Spišská Nová Ves, Madaras – Pod Tepličkou – Roveň	5,8

Zdroj: Mesto Spišská Nová Ves

Na základe dĺžky a náročnosti trasy sa používa pre označenie cykloturistických trás rôzne farebné odlíšenie písmena „C“ na bielom podklade:

- Červená – označenie cyklomagistrál – diaľkové trasy, ktoré sa tiahnu viacerými okresmi alebo aj krajmi. Vedú predovšetkým údoliami riek, prechodmi hôr tak, aby previedli turistov najzaujímavejšími miestami krajiny. Dôraz sa kladie na nenáročnosť trasy, ale kritéria náročnosti nie sú užšie špecifikované.
- Modrá – trasy paralelné s cyklomagistrálami. Sú to náročnejšie trasy vedené mimo magistrály.
- Zelená – stredne náročné a nenáročné trasy. Trasy určené napríklad pre rodiny.
- Žltá – trasy spájajúce dlhšie cyklotrasy, alebo ide o krátke odbočky k rôznym historickým prírodným a iným zaujímavostiam.

Postupne dochádza k rozvoju značenia cykloturistických trás mimo komunikácií, ktoré sú z hľadiska hustoty cestnej premávky bezpečnejšie a ich využitie môže byť výraznejšie. Rizikom vedenia trás mimo účelových komunikácií je možné poškodzovanie cenných biotopov a rušenie živočíchov. Zároveň brzdenie na svahu rozrušuje ochranný rastlinný kryt pôdy, čo urýchľuje jej eróziu. Na vyznačených cykloturistických trasách je najdôležitejším aspektom ohrozenie bezpečnosti peších turistov pri súbehu cykloturistickej trasy a turistického chodníka.

V destinácii Slovenský raj a jej blízkom okolí je evidovaných takmer 325,2 km cykloturistických trás. Cykloturistické trasy vedú prevažne cez územia na okraji národného parku alebo cez jeho ochranné pásmo. Pre cykloturistov sú sprístupnené atraktívne lokality ako Čingov, Podlesok, Píla, Kláštorisko, Dobšinská Ľadová Jaskyňa – Stratená, Dedinky, Mlynky, Hnilec, Spišská Nová Ves. Významné pre cykloturistiku národného parku je napojenie na dlhé cyklistické trasy s národným významom, tzv. cyklomagistrály. Slovenský raj je tak napojený na širšie okolie – v severnej časti na Spišskú cyklomagistrálu, ktorá vedie cez Žehru až na Prielom Dunajca, a v južnej časti na Hnileckú cyklomagistrálu, ktorá vedie cez Nálepkovo, Mníšek nad Hnilcom až k vodnej nádrži Ružín v obci Margecany. Okrajovo k územiu destinácie zasahuje aj Hornádska cyklomagistrála v katastri obce Hrabušice.

Náučné chodníky

Náučné chodníky umožňujú návštevníkom spoznávať krásy a prírodného hodnoty územia aj bez sprievodcu znalého miestnych pomerov. V Národnom parku Slovenský raj a jeho ochrannom pásme bolo doposiaľ vybudovaných 12 náučných chodníkov s celkovou dĺžkou takmer 87 km.

Tabuľka 16 Náučné chodníky v Slovenskom raji

Názov	Trasa	Počet zastávok	Počet panelov	Dĺžka chodníka
NCH Prielom Hornádu	Hrdlo Hornádu – Letanovský mlyn – Lesnica – Čingov – Ďurkovec – Tomášovský výhľad – Trstený potok – Hrdlo Hornádu	16	19	22 km
NCH mládeže	Smižany, Maša – Hradisko – Čingov – Pod Sovou skalou – Zelená lávka – Smižany, Maša	6	6	7 km
NCH Slovenský raj – juh	Dedinky – Biele Vody – Zejmarská roklina – Geravy – Malé Zajfy – Stratenská píla – Dedinky	6	9	9,7 km
NCH Mokrade Hnilca	Dobšinská Ľadová Jaskyňa parkovisko – železničná stanica	8	10	0,5 km
NCH Občasný prameň – Havrania skala	Veľké Zajfy – Občasný prameň – Havrania skala	7	7	2,5 km
NCH Dobšinská Ľadová jaskyňa	Dobšinská Ľadová Jaskyňa parkovisko – Vilmoš pľac – vchod k Dobšinskej ľadovej jaskyni	6	6	0,47 km
NCH Stratenský kaňon	Stratenský kaňon	9	10	1,5 km
NCH Vernár – Kráľova	Vernár – Predná hoľa – Kráľova hoľa	9	10	13 km

hoľa				
NCH Dobšinská Maša	Dobšinská Maša – Dobšinský kopec – Dobšinská Maša	7	7	2,7 km
NCH Lesnícky Novoveská Huta	Novoveská Huta – Sosnova polianka – Medvedia dolka – Novoveská Huta	8	0	2,6 km
NCH Banícky Novoveská Huta	Medvedia dolka – Novoveská Huta, námestie – Kráľov prameň – Pod Zlomom, rázcestie) – ďalej na výber 3 trasy – cieľový bod: Medvedia dolka	8	8	červená 17,3 km, modrá 4,1 km, žltá 2 km
NCH Stopy baníckej slávy v Mlynkách	Mlynky (odbočka do Havranej Doliny) – Havrania Dolina	2	2	1 km
SPOLU		92	94	86,37

Zdroj: Mesto Spišská Nová Ves, Správa Národného parku Slovenský raj

Náučný chodník PRIELOM HORNÁDU

- Trasa: Hrdlo Hornádu - Letanovský mlyn - Lesnica - Čingov - Ďurkovec - Tomášovský výhľad - Trstený potok - Hrdlo Hornádu
- Tematické zameranie: orientácia, fauna a flóra, les, geomorfológia, vodné toky, história, paleontologické a archeologické lokality, roklina
- Náročnosť trasy: stredne náročná
- Počet zastávok: 16
- Počet panelov: 19
- Dĺžka trasy: 22 km
- Prevýšenie: 136 m
- Trvanie prechodu: 7 hod.

Náučný chodník MLÁDEŽE

- Trasa: Smižany, Maša - Hradisko - Čingov - Pod Sovou skalou - Zelená lávka - Smižany, Maša
- Tematické zameranie: orientácia, geológia, archeológia, lúka, les, voda, vtáctvo
- Náročnosť trasy: nenáročná
- Počet zastávok: 6
- Počet panelov: 6
- Dĺžka trasy: 7 km
- Prevýšenie: 120 m
- Trvanie prechodu: 2 hod.

Náučný chodník SLOVENSKÝ RAJ – JUH

- Trasa: Dedinky - Biele Vody - Zejmarská roklina - Geravy - Malé Zajfy - Stratenská píla - Dedinky
- Tematické zameranie: orientácia, roklina, planina, dolina, krasové javy, fauna, flóra, vodná nádrž
- Náročnosť trasy: stredne náročná
- Počet zastávok: 6
- Počet panelov: 9
- Dĺžka trasy: 9,7 km
- Prevýšenie: 368 m
- Trvanie prechodu: 3 hod.

Náučný chodník MOKRADE HNILCA

- Trasa: Dobšinská Ľadová Jaskyňa parkovisko - železničná stanica
- Tematické zameranie: orientácia, mokrade, flóra a fauna vodných tokov
- Náročnosť trasy: nenáročná
- Počet zastávok: 8
- Počet panelov: 10
- Dĺžka trasy: 0,5 km
- Prevýšenie: 15 m
- Trvanie prechodu: 15 - 20 min.

Náučný chodník OBČASNÝ PRAMEŇ - HAVRANIA SKALA

- Tras: Veľké Zajfy - Občasný prameň - Havrania skala
- Tematické zameranie: orientácia, lesné dreviny, výroba dreveného uhlia, flóra, fauna, Dionýz Štúr
- Náročnosť trasy: stredne náročná
- Počet zastávok: 7
- Počet panelov: 7
- Dĺžka trasy: 2,5 km
- Prevýšenie: 300 m
- Trvanie prechodu: 1 hod.

Náučný chodník DOBŠINSKÁ ĽADOVÁ JASKYŇA

- Trasa: Dobšinská Ľadová Jaskyňa parkovisko - Vilmošplac - Dobšinská ľadová jaskyňa
- Tematické zameranie: orientácia, prírodné a kultúrno-historické hodnoty jaskyne a okolia
- Náročnosť trasy: nenáročná
- Počet zastávok: 6
- Počet panelov: 6
- Dĺžka trasy: 0,47 km
- Prevýšenie: 130 m
- Trvanie prechodu: 45 min.

Náučný chodník STRATENSKÝ KAŇON

- Trasa: Stratenský kaňon
- Tematické zameranie: orientácia, geológia, vznik roklín, jaskyne, flóra a fauna, história
- Náročnosť trasy: nenáročná, bezbariérová
- Počet zastávok: 9
- Počet panelov: 10
- Dĺžka trasy: 1,5 km
- Prevýšenie: 15 m
- Trvanie prechodu: 30 min.

Náučný chodník VERNÁR - KRÁĽOVA HOĽA

- Trasa: Vernár - Predná hoľa - Kráľova hoľa
- Tematické zameranie: orientácia, flóra, fauna, pastva, geológia, rezervácia, história, poľovníctvo

- Náročnosť trasy: stredne náročná
- Počet zastávok: 9
- Počet panelov: 10
- Dĺžka trasy: 13 km
- Prevýšenie: 1 170 m
- Trvanie prechodu: 5,5 hod.

Náučný chodník DOBŠINSKÁ MAŠA

- Trasa: Dobšinská Maša - Dobšinský kopec - Dobšinská Maša
- Tematické zameranie: orientácia, lesníctvo, poľovníctvo, ochrana prírody, vodná nádrž
- Náročnosť trasy: nenáročná
- Počet zastávok: 7
- Počet panelov: 7
- Dĺžka trasy: 2,7 km
- Prevýšenie: 120 m
- Trvanie prechodu: 1,5 hod.

Náučný chodník LESNÍCKY NOVOVESKÁ HUTA

- Trasa: Novoveská Huta - Sosnova polianka - Medvedia dolka - Novoveská Huta
- Tematické zameranie: orientácia, les, lesníctvo
- Náročnosť trasy: nenáročná
- Počet zastávok: 8
- Počet panelov: 0
- Dĺžka trasy: 2,6 km
- Prevýšenie: 150 m
- Trvanie prechodu: 1,5 hod.

Náučný chodník BANÍCKY NOVOVESKÁ HUTA

- Trasa: Medvedia dolka - Novoveská Huta, námestie - Kráľov prameň - Pod Zlomom, rázcestie - ďalej na výber 3 trasy: modrá: Malý Muráň, vyhliadka - Vojtechova samota - pokračovanie po červenej / žltá: Banské pole Bartolomej - Leithaus - pokračovanie po červenej / červená: Banské pole Peter a Pavol - Vojtechova samota - Rybníky - Leithaus - Lúka pod Ilonkiným prameňom - Novoveská Huta, námestie - Medvedia dolka
- Tematické zameranie: orientácia, banícka a hutnícka história Novoveskej Huty (mestská časť Spišskej Novej Vsi), osídlenie, príroda
- Náročnosť trasy: stredne náročná
- Počet zastávok: 8
- Počet panelov: 8
- Dĺžka trasy: červená 17,3 km, modrá 4,1 km, žltá 2 km
- Prevýšenie: červená 600 m, modrá 250 m, žltá 270 m
- Trvanie prechodu: červená 5 hod., modrá 1 hod. 40 min., žltá 50 min.

Náučný chodník STOPY BANÍCKEJ SLÁVY V MLYNKÁCH

- Trasa: Mlynky (odbočka do Havranej Doliny) - Havrania Dolina

- Tematické zameranie: orientácia, banícka história obce Mlynky - banícka zvonička a torzo šachty a ťažnej veže Leopold
- Náročnosť trasy: nenáročná
- Počet zastávok: 2
- Počet panelov: 2
- Dĺžka trasy: 1 km
- Prevýšenie: 20 m
- Trvanie prechodu: 20 - 30 min.

Turistické strediská

Turistické strediská na území národného parku je možné vyčleniť z pohľadu centier s vyšším výskytom turistických služieb a zaujímavostí. Významnými centrami z tohto pohľadu sú Podlesok, Čingov, Kláštorisko, Dobšinská Ľadová Jaskyňa, Dedinky a Mlynky. V kombinácii s ďalšími možnosťami dopravy sú to aj strediská Košiarny briežok, Novoveská Huta, Píla, Geravy.

Podlesok – Je jednou zo vstupných brán do Národného parku Slovenský raj. Nachádza sa v severnej časti národného parku v katastri obce Hrabušice. Je známym centrom s autokempom. Turisti tu môžu nájsť turistické informačné centrum a sezónne informačné centrum Správy Národného parku Slovenský raj. Stredisko je východiskom na trasy do Prielomu Hornádu, do rokliny Suchá Belá a trasy smerujúce ku stredisku Kláštorisko. V lokalite a blízkom okolí sa nachádza 7 identifikovaných ubytovacích zariadení s celkovou kapacitou 437 osôb s možnosťou voľnočasových aktivít ako jazda na koni, v zime skijöring a v blízkej vzdialenosti sa nachádza aj vzletová/pristávacia plocha. Do strediska vedú cykloturistické trasy, nachádza sa tu bežkárska trať a lyžiarska zjazdovka. K dispozícii tu sú požičovne bicyklov.

Čingov – Vstupná brána do Slovenského raja s turistickým informačným centrom. Záchytný bod pre turistov prichádzajúcich od mesta Spišská Nová Ves, respektíve obcí Spišské Tomášovce a Smižany, či už autom, autobusom alebo vlakom. Nachádza sa tu záchytné parkovisko, salaš a sídlo Horskej záchrannej služby. V stredisku a blízkom okolí sa nachádza 15 identifikovaných ubytovacích zariadení s celkovou kapacitou 378 osôb spolu so stravovacími zariadeniami. V blízkosti sa nachádza autokemping Čingov Ďurkovec s kapacitou 200 osôb, avšak v súčasnosti je mimo prevádzky. Je tu zriadená aktívna autobusová zastávka. K dispozícii je požičovňa bicyklov. Do strediska vedú cykloturistické trasy. Z prírodných zaujímavostí sa neďaleko nachádza Tomášovský výhľad, Sovia skala a archeologická lokalita Čingovské hradisko, je tu nástup do Prielomu Hornádu. Zo strediska vedú prevažne fyzicky náročnejšie trasy.

Kláštorisko – Predstavuje areál so sprístupnenými pozostatkami kartuziánskeho kláštora zo 14. storočia, ktoré sú postupne reštaurované dobrovoľníkmi. Tieto pozostatky sú dôkazom tatárskych vpádov na územie Spiša. Na lúčnej poľane v okolí ruín stredovekej kaplnky z 15. storočia (mimo objektu kláštora) sa nachádza symbolický cintorín venovaný pamiatke na obete Slovenského raja a na osobnosti, ktoré sa pričinili o rozvoj národného parku. Areál Kláštoriska sa nachádza takmer v centre národného parku v katastri obce Letanovce, slúži ako križovatka turistických trás a zbieha sa tu postupne 5 turistických trás z rôznych smerov. Nachádza sa tu horská chata s pridruženou chatovou osadou s kapacitou 92 osôb s možnosťou občerstvenia. Horská chata sa nachádza na veľkom otvorenom priestranstve. Do strediska je možnosť prístupu autom, ktorý však môžu využívať iba pracovníci Správy Národného parku Slovenský raj a zásobovanie. Do strediska tiež vedie cykloturistická trasa. Požičovňa bicyklov na Podlesku poskytuje možnosť zviesť sa z Kláštoriska bicyklom do strediska Podlesok. V blízkosti sa nachádza neprístupná Ružová jaskyňa.

Dedinky – Stredisko zahŕňa obec Dedinky s priľahlou vodnou nádržou Palcmanská Maša. Stredisko je dostupné rôznymi formami dopravy, vedie tu niekoľko turistických trás, cykloturistická trasa. Priamo do obce premáva autobusová preprava i vlak. V stredisku je bohaté zastúpenie ubytovacích zariadení rôzneho typu v počte

27 identifikovaných s celkovou kapacitou 400 osôb a rovnako aj viacero stravovacích zariadení. Nachádza sa tu i autokemping. Dedinky sú strediskom aj pre zimnú rekreáciu. Nachádzajú sa tu dve lyžiarske strediská (Mlynky - Dedinky, Dobšinská Maša). V letnom období je využívaná vodná nádrž na rybárčenie, rekreáciu a vodné športy. Je tu taktiež začiatok trasy sedačkovej lanovky na Geravy, ktorá v súčasnosti nepremáva.

Mlynky – Ide o významné stredisko cestovného ruchu v južnej časti destinácie Slovenský raj. V západnej okrajovej časti zasahuje do Národného parku Slovenský raj, v severovýchodnej časti do ochranného pásma. V katastri obce sa nachádza Chránený areál Knola a v severozápadnej časti lokalita Mlynky - Biele Vody je vstupom do Národnej prírodnej rezervácie Zejmarská roklina. Spojenie s okolím je zabezpečené autobusovou a železničnou dopravou. Stredisko Mlynky poskytuje ubytovacie služby (vyše 28 zariadení s celkovou kapacitou okolo 500 lôžok). Nachádzajú sa tu lyžiarske strediská, najväčšie v Slovenskom raji: Mlynky - Gugel, Mlynky - Biele Vody. Možnosti zimných aktivít dopĺňajú upravované bežkárske trate v niekoľkých okruhoch a mimo zimnej sezóny je k dispozícii požičovňa bicyklov.

Dobšinská Ľadová Jaskyňa – Administratívna časť obce Stratená sa nachádza v južnej časti národného parku na mieste jedinej verejnosti sprístupnenej jaskyne s rovnomenným názvom (pamiatka UNESCO). Aktuálne sa pracuje na výstavbe turistického informačného centra s možnosťou doplnkových služieb ako predaj suvenírov a máp. V blízkom okolí sa nachádza 5 identifikovaných ubytovacích zariadení s celkovou kapacitou 121 osôb a s možnosťou stravovania. Z voľnočasových aktivít je možné využiť návštevu neďalekých rančov, jazdu na koni a lanový park. Do strediska vedie cykloturistická trasa a 4 turistické trasy. K dispozícii je i požičovňa bicyklov. V okruhu približne 2 kilometrov sa nachádza ďalších 5 jaskýň, ktoré však nie sú sprístupnené. Do strediska vedie železničná trať.

Geravy – Táto horská planina sa nachádza v katastri obce Dedinky. Stredisko je vybavené horským hotelom s kapacitou 60 osôb, ktorý je najvyššie položeným hotelom v Slovenskom raji. Je tu zavedená sedačková lanovka, ktorá spája horskú planinu s obcou Dedinky. Trasa lanovky je dlhá takmer 2 000 m s prevýšením 221 m, s prepravnou kapacitou 270 osôb v jednom smere. Lanovka je však v súčasnosti dlhodobo mimo prevádzky. K stredisku Geravy je možné dostať sa v rámci túry cez Zejmarskú roklinu (vstup do rokliny z časti Mlynky - Biele Vody). V stredisku je možnosť stravovania a hipoturistiky. V blízkosti sa nachádza malá vodná nádrž Okrúhla jama.

Píla – Administratívna časť obce Hrabušice sa nachádza približne 7 km južne od obce. Je východiskovým bodom pre turistické trasy do rokliny Piecky a Veľký Sokol. K dispozícii sú tu 3 identifikované ubytovacie zariadenia s celkovou kapacitou 40 osôb a možnosťou stravovania. Nachádza sa tu aj záchytné parkovisko. Do strediska vedia cyklotrasa, ktorá čiastočne vedie po cestnej komunikácii. V okolí sa nachádza vodná nádrž Blajzloch.

Novoveská Huta – Stredisko je mestskou časťou mesta Spišská Nová Ves, ktorá leží približne 6 km od centra mesta. Nachádza sa tu východisko niekoľkých turistických trás spolu s cyklotrasami. Situovaná je v tichom prostredí, a zároveň je prepojená s okresným mestom. Je východiskovým miestom pre túry v menej náročnom teréne a zároveň je prepojená turistickými trasami s ďalšími strediskami ako Dedinky, Mlynky, Čingov alebo Kláštorisko. Turisti môžu využiť ubytovacie kapacity priamo v mestskej časti s celkovou identifikovanou kapacitou 55 osôb alebo s prihliadnutím na dobré dopravné spojenie a priamym spojením mestskej verejnej dopravy je možné využiť aj ubytovacie kapacity mesta Spišská Nová Ves. Do strediska vedú v smere od mesta 2 značené cykloturistické trasy. Jedna z cyklotrás sa odpája a vedie po turistickej trase v smere na Košiarny briežok a späť do mesta. Z voľnočasových aktivít je možné využiť všetky možnosti mesta Spišská Nová Ves ako zoo, kúpalisko s plavárňou, športové letisko s možnosťou absolvovať parašutistické zoskoky či vyhliadkové lety, lanový park, múzeá, galéria, kiná, divadlá či návšteva historických pamiatok. V intraviláne mesta sa nachádza prímestské lyžiarske stredisko Rittenberg a v časti Grajnár lesný športový areál s bežkárskymi okruhmi.

2.2. Sekundárna ponuka v destinácii Slovenský raj

Ubytovanie

Ubytovacie kapacity v destinácii Slovenský raj boli skúmané v čase prípravy marketingovej stratégie (rok 2014) prostredníctvom prieskumu verejne dostupných informácií a doplnené o osobné vyjadrenia predstaviteľov miestnych kľúčových hráčov. Hlavným cieľom analytickej časti je vytvorenie súčasného obrazu, aké možnosti ubytovania sú propagované a ponúkané potenciálnemu turistovi. Do úvahy boli vzaté všetky ubytovacie zariadenia propagované obecnými stránkami, ubytovacími portálmi, ako aj internetovými portálmi konkrétnych zariadení. Je potrebné podotknúť, že napriek aktívnej on-line propagácii identifikovaných ubytovacích zariadení, nie všetky zariadenia sú v prevádzke a prípadné neaktuálne a neoveriteľné informácie neumožnili jednoznačnú identifikáciu. Z dôvodu aktuálnosti a relevancie kvantitatívnych údajov v rámci analýzy identifikovaných zariadení v území ÚROVNE 1 boli zariadenia spätne overované prostredníctvom komunikácie s dotknutými obcami, resp. priamo s prevádzkovateľmi zariadení.
V rámci spracovania území ÚROVNE 2 a 3 analýza berie do úvahy všetky identifikované ubytovacie zariadenia bez spätného overovania. Kvantitatívne údaje zariadení z území ÚROVNE 2 a 3 majú len informatívny účel a pre marketingovú stratégiu destinácie nemajú kľúčovú výpovednú hodnotu. V destinácii Slovenský raj (ÚROVEŇ 1) bolo identifikovaných 232 aktuálne prevádzkovaných ubytovacích zariadení rôznych kategórií s ubytovacou kapacitou viac ako 4 600 lôžok. Jedná sa o zariadenia, ktoré sú oficiálne využívané na podnikateľskú činnosť.

Poznámka: Kategorizácia ubytovacích zariadení bola spracovaná na základe verejne dostupných dát k decembru 2013 až marcu 2014 pre účely analýzy agregátnej primárnej / sekundárnej ponuky marketingovej stratégie. Nepredstavuje exaktnú katalógovú databázu.

Mapa 5 Identifikácia ubytovacích zariadení v destinácii Slovenský raj (obce ÚROVNE 1)

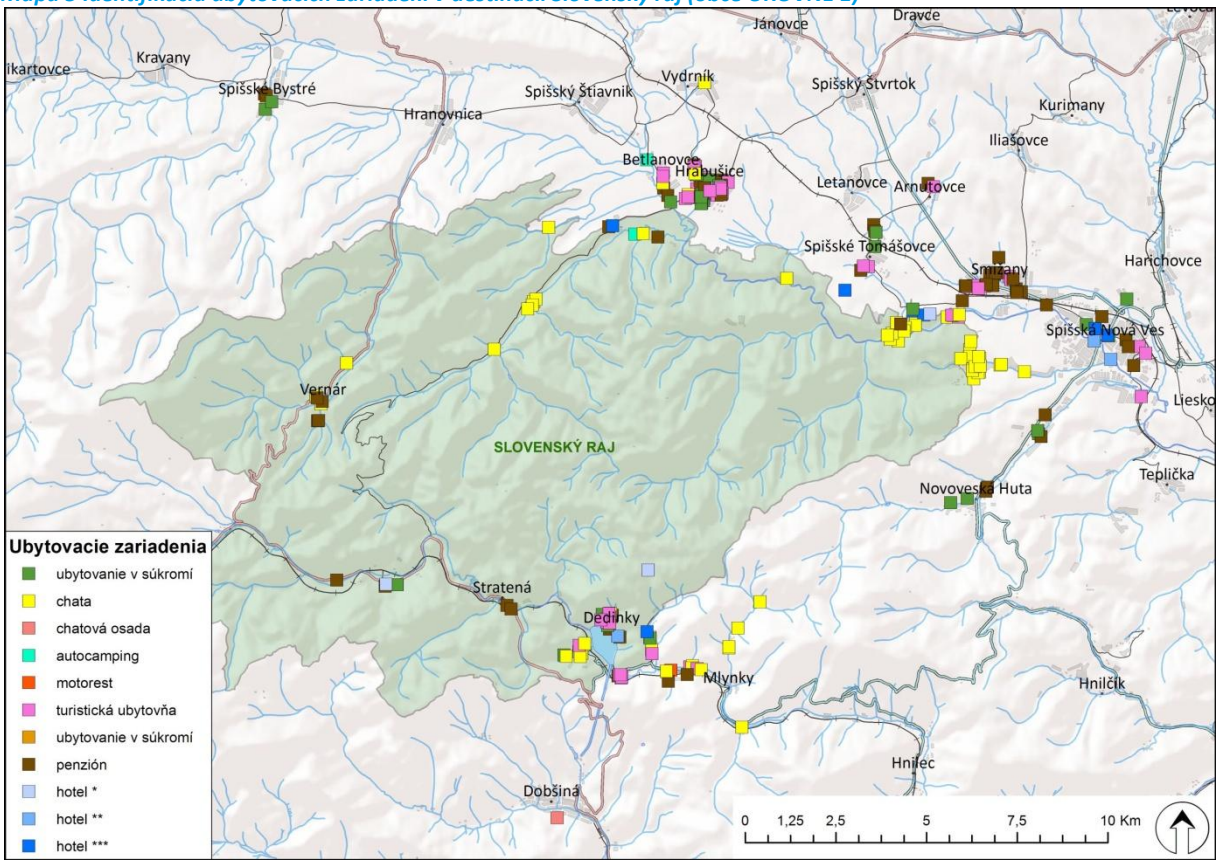

Zdroj: e-volution, s. r. o., doc. Ing. Peter Blišťan, PhD., Správa Národného parku Slovenský raj, 2014

Graf 6 Podiel ubytovacích kapacít (lôžok) podľa kategórií - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1)

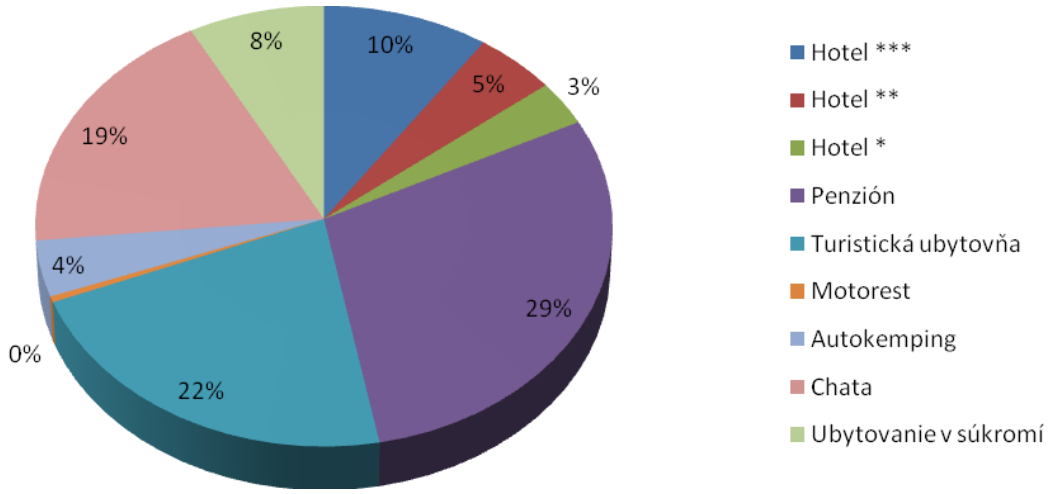

Zdroj: vlastné spracovanie

Pozn.: Na základe kategorizácie podľa vyhlášky Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky, ktorou sa ustanovujú klasifikačné znaky na ubytovacie zariadenia pri ich zaraďovaní do kategórií a tried č. 277/2008 Z. z.

Tabuľka 17 Počet lôžok podľa kategórií ubytovacích zariadení - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1)

Kategória	Počet zariadení	Pevné lôžka	Prístelky	Celková kapacita
Hotel ***	6	335	49	384
Hotel **	4	192	27	219
Hotel *	4	185	28	213
Penzión	57	1 118	236	1 359
Turistická ubytovňa	54	915	88	1 013
Motorest	1	20	0	20
Autokemping	3	190	0	190
Chata	71	734	131	865
Ubytovanie v súkromí	32	283	81	364
Celkový súčet	**232**	**3972**	**640**	**4 627**

Zdroj: vlastné spracovanie

Poznámka: V čase overovania aktuálnosti zariadení nebola zo strany obce identifikovaná možnosť kempingu, resp. autokempingu na verejnom priestranstve v správe hotela Priehrada (Dedinky). V analytických tabuľkách je identifikovaná existencia zariadenia bez prevádzkovateľom odhadovanej kapacity.

Tabuľka 18 Počet lôžok - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1)

Obec	Počet zariadení	Pevné lôžka	Prístelky	Celková kapacita
Arnutovce	2	21	12	33
Betlanovce	6	54	16	70
Dedinky	23	272	75	357
Hrabušice	62	1 007	114	1 121
Letanovce	1	8	2	10
Mlynky	27	427	54	481
Smižany	55	826	160	986
Spišská Nová Ves	26	767	135	907
Spišské Tomášovce	16	273	18	291
Stratená	6	106	34	140
Vernár	7	206	18	224
Vydrník	1	5	2	7
Celkový súčet	**232**	**3 972**	**640**	**4 627**

Zdroj: vlastné spracovanie

Mapa 6 Koncentrácia ubytovacích kapacít všetkých kategórií v destinácii Slovenský raj

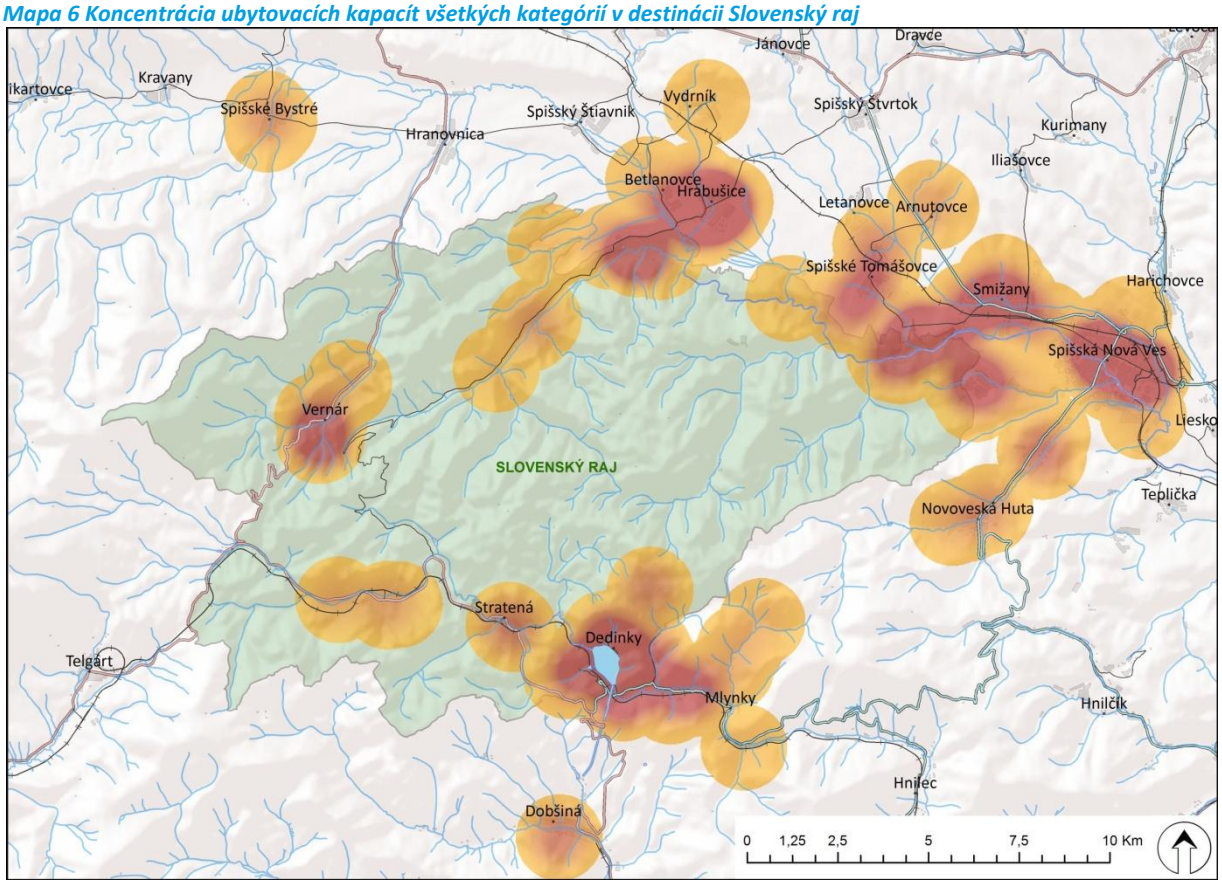

Zdroj: e-volution, s. r. o., doc. Ing. Peter Blišťan, PhD., Správa Národného parku Slovenský raj, 2014

Na základe rozloženia jednotlivých ubytovacích zariadení je možné konštatovať vyššiu koncentráciu ubytovacích zariadení v severnej časti národného parku, avšak je potrebné podotknúť, že kategórie ubytovacích kapacít sú rozložené pomerne rovnomerne. Charakteristickým pre sledované územie je vysoký podiel súkromných chát v destinácii a jej okolí. Každá zo vstupných brán je zároveň aj miestom s vyššou koncentráciou rôznych ubytovacích kapacít.

Tabuľka 19 Počet lôžok podľa kategórií ubytovacích zariadení - blízke okolie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 2)

Kategória	Počet zariadení	Pevné lôžka	Prístelky	Celková kapacita
Penzión	16	328	40	368
Turistická ubytovňa	3	98	0	98
Chatová osada	1	70	0	70
Chata	17	167	19	186
Ubytovanie v súkromí	7	61	8	69
Celkový súčet	**44**	**724**	**67**	**791**

Zdroj: vlastné spracovanie

V blízkom okolí destinácie Slovenského raja (ÚROVEŇ 2) bolo identifikovaných 44 ubytovacích zariadení rôznych kategórií s celkovou kapacitou takmer 800 lôžok, ktoré v prípade plnej vyťaženosti ubytovacích kapacít destinácie môžu byť užitočné.

Graf 7 Podiel ubytovacích kapacít (lôžok) podľa kategórií - blízke okolie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 2)

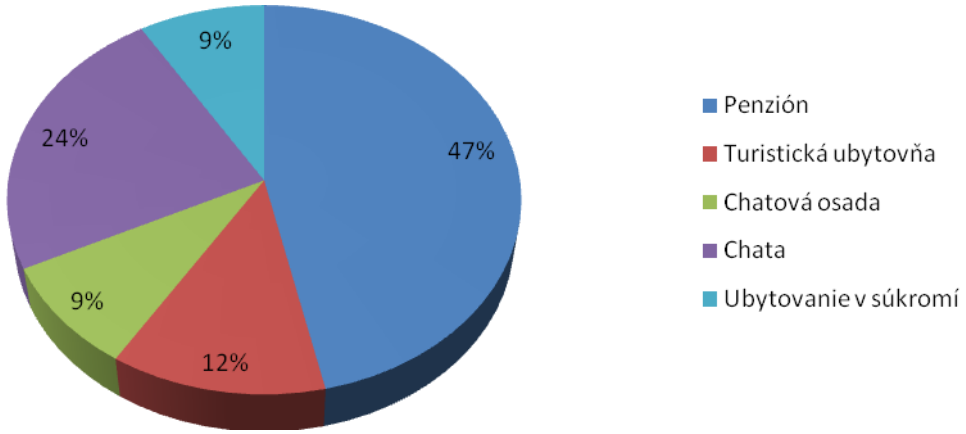

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 20 Počet lôžok - blízke okolie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 2)

Lokalita	Počet zariadení	Pevné lôžka	Prístelky	Celková kapacita
Betliar	4	70	28	98
Danišovce	2	79	0	79
Dobšiná	7	142	3	145
Dravce	1	10	0	10
Harichovce	2	14	2	16
Hnilčík	11	176	5	181
Spišské Bystré	5	57	7	64
Spišský Hrušov	1	15	3	18
Spišský Štiavnik	2	28	9	37
Spišský Štvrtok	9	133	10	143
Celkový súčet	**44**	**724**	**67**	**791**

Zdroj: vlastné spracovanie

V širšom okolí destinácie Slovenský raj (ÚROVEŇ 3) boli identifikované najviac viditeľné ubytovacie zariadenia, ktoré predstavujú prípadnú doplnkovú ponuku pre turistov, ktorí sa rozhodnú predĺžiť si pobyt v Slovenskom raji aj návštevou blízkeho regiónu Spiša. Podľa informácií v čase prieskumu (marec 2014) sa jedná o kapacitu viac ako 4 000 lôžok v ubytovacích zariadeniach rôznej kategórie v mestách a obciach: Kežmarok, Levoča, Spišské Podhradie, Stará Ľubovňa, Vrbov, Krompachy, Gelnica a ďalšie.

Hotely

V destinácii Slovenský raj sa nachádza pomerne malý počet hotelových zariadení (spolu identifikovaných 15), z toho 6 hotelov kategórie 3*. V celom sledovanom území destinácie absentujú hotely vyššej 4* a najvyššej kategórie 5*. Kým hotely tvoria 6,47 % z celkového počtu ubytovacích zariadení, zabezpečujú 17,63 % všetkých ubytovacích kapacít. Priemerná kapacita hotelov je bezmála 55 lôžok.

Najviac hotelových ubytovacích kapacít sa nachádza v meste Spišská Nová Ves a obciach Smižany a Hrabušice. Destinácia Slovenského raja má tiež k dispozícii 1 horský hotel v lokalite Geravy (obec Smižany) s kapacitou 60 lôžok.

Tabuľka 21 Kapacity identifikovaných hotelov v jednotlivých obciach

Lokalita	Hotel *	Hotel **	Hotel ***	Celkový súčet
Dedinky	33	44		77
Hrabušice	61		34	95
Mlynky			50	50
Smižany	109		115	224
Spišská Nová Ves		114	175	289
Spišské Tomášovce			71	71
Stratená	10			10
Celkový súčet	**213**	**158**	**445**	**816**

Zdroj: vlastné spracovanie
Poznámka: Podľa aktualizovaných informácií hotelové zariadenie v obci Stratená je mimo prevádzky.

Mapa 7 Lokalizácia identifikovaných hotelových zariadení podľa kategórii v destinácii Slovenský raj (obce ÚROVNE 1)

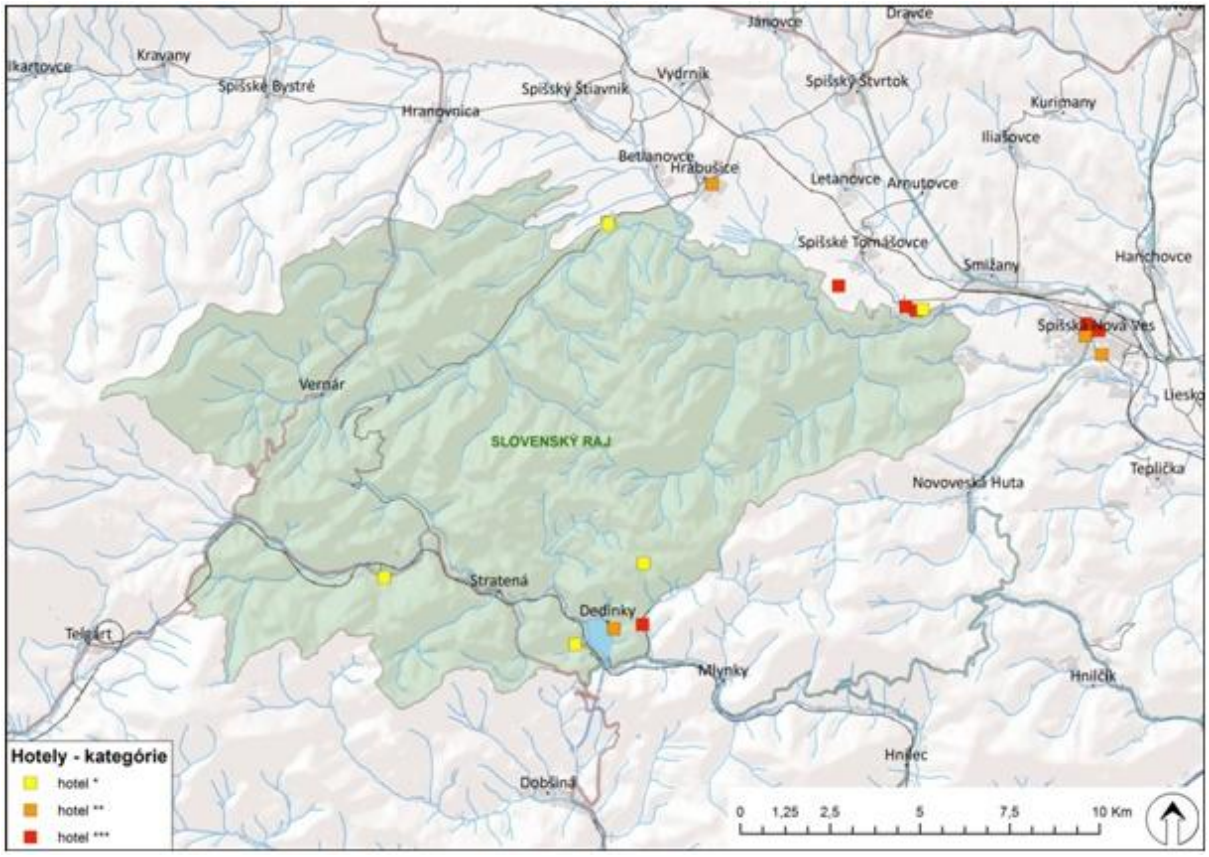

Zdroj: e-volution, s. r. o., doc. Ing. Peter Blišťan, PhD., Správa Národného parku Slovenský raj, 2014

Zariadenia hotelového typu sú zastúpené v severnej a južnej časti pomerne rovnomerne. V južnej časti sa nachádzajú 4 zariadenia s celkovou kapacitou vyše 130 lôžok, severná časť disponuje 7 zariadeniami s celkovou kapacitou takmer 400 lôžok. Zvyšné 4 hotely s celkovým počtom lôžok 289 sa nachádzajú v meste Spišská Nová Ves.

Penzióny

Ubytovacia kapacita penziónov v Slovenskom raji tvorí 29 %, a tým aj najväčší podiel na celkovom počte všetkých ubytovacích kapacít v destinácii. Najväčšia koncentrácia penziónov sa nachádza v lokalitách hlavných vstupných brán a ich okolí. Práve v obciach Dedinky, Hrabušice, Mlynky, Smižany, Stratená, ktoré sa nachádzajú priamo na území Slovenského raja, v blízkosti turistických chodníkov a výletných lokalít, sa nachádza 42 penziónov disponujúcich 60 % podielom na celkovej kapacite lôžok všetkých penziónov v sledovanom území (ÚROVEŇ 1). Identifikované penzióny sú rôzneho charakteru od nízko štandardných, cez rodinné prevádzky až

po penzióny vyššej úrovne, ktoré svojou vybavenosťou prevyšujú v niektorých prípadoch aj hotelové zariadenia. Spomedzi 57 identifikovaných penziónov v prevádzke v sledovanom území vyčnieva Penzión Venuša *** v Spišskej Novej Vsi, ktorý sa v roku 2011 v rámci hodnotenie časopisu Trend dostal na zoznam top 10 najlepších penziónov Slovenska.

Mapa 8 Lokalizácia identifikovaných penziónov - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1)

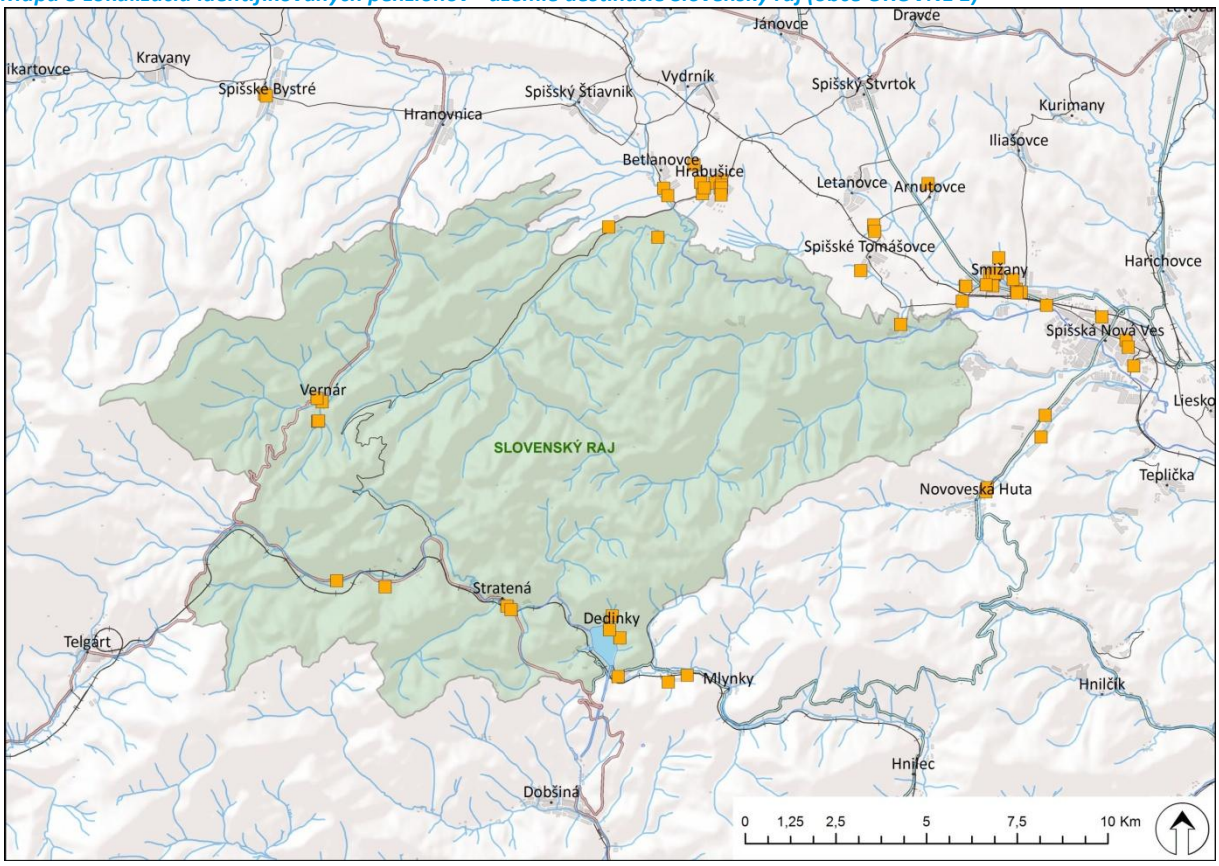

Zdroj: e-volution, s. r. o., doc. Ing. Peter Bližťan, PhD., Správa Národného parku Slovenský raj, 2014

Z hľadiska marketingovej stratégie pre riešenú destináciu je dôležité, aby aj prevádzkari penziónov propagovali prostredníctvom svojich kanálov celkovú ponuku Slovenského raja. Z identifikovaných penziónov minimálne 38 zariadení môže prispieť k rozvoju cestovného ruchu odkazovaním na oficiálne informačné stránky destinácie.

Tabuľka 22 Kapacita identifikovaných penziónov - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1)

Lokalita	Pevné lôžka	Prístelky	Celková kapacita
Arnutovce	14	10	24
Betlanovce	18	5	23
Dedinky	44	12	56
Hrabušice	264	18	282
Mlynky	83	22	105
Smižany	189	75	264
Spišská Nová Ves	180	44	229
Spišské Tomášovce	76	6	82
Stratená	86	34	120
Vernár	164	10	174
Celkový súčet	**1 118**	**236**	**1 359**

Zdroj: vlastné spracovanie

Turistické ubytovne, chaty a ostatné kategórie ubytovacích zariadení

Ubytovacie kapacity na úrovni turistického ubytovania, chát či ubytovania v súkromí a ostatných identifikovaných zariadení tvoria spolu vyše 3 900 lôžok. Najväčší počet týchto ubytovacích kapacít sa nachádza v obciach: Hrabušice (744 lôžok), Smižany (498 lôžok), Spišská Nová Ves (389 lôžok) a Mlynky (326 lôžok).

Mapa 9 Lokalizácia identifikovaných zariadení ostatných kategórií - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1)

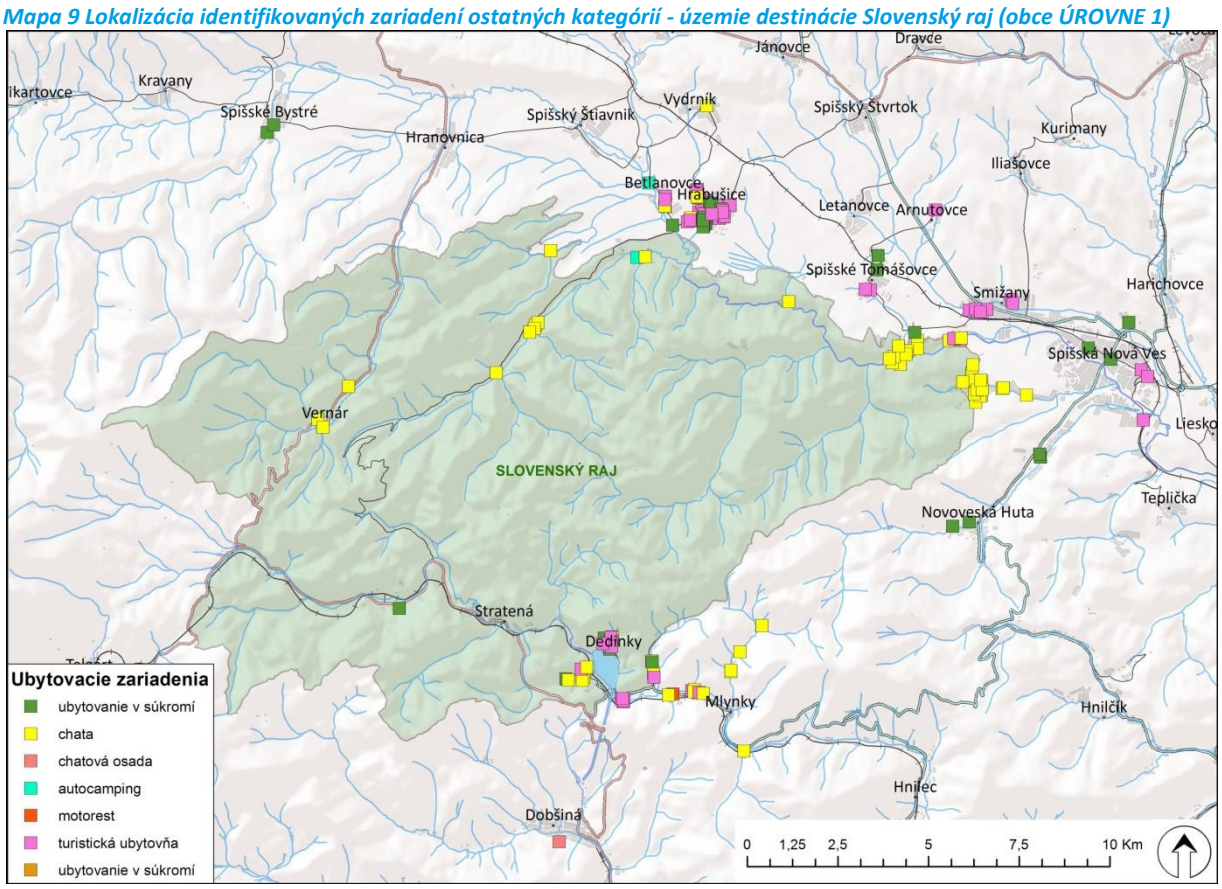

Zdroj: e-volution, s. r. o., doc. Ing. Peter Bližťan, PhD., Správa Národného parku Slovenský raj, 2014

Tabuľka 23 Prehľad kapacít ostatných kategórií - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1)

Lokalita	Autokemping	Chata	Motorest	Turistická ubytovňa	Ubytovanie v súkromí	Celkový súčet
Arnutovce				9		9
Betlanovce	15	5		20	7	47
Dedinky		87		94	43	224
Hrabušice	175	114		285	170	744
Letanovce		10				10
Mlynky		157	20	140	9	326
Smižany		366		132		498
Spišská Nová Ves		17		270	102	389
Spišské Tomášovce		52		63	23	138
Stratená					10	10
Vernár		50				50
Vydrník		7				7
Celkový súčet	**190**	**865**	**20**	**1 013**	**364**	**2 452**

Zdroj: vlastné spracovanie

Ubytovacie zariadenia ostatných kategórií tvoria podstatný podiel na celkovej kapacite sledovaného územia. Ubytovacie kapacity predmetnej kategórie nachádzajúce sa priamo v území Slovenského raja, respektíve v jeho najbližšom okolí (ÚROVNE 1), tvoria viac než polovičný podiel na všetkých lôžkach destinácie. Väčšinou sa jedná o rôzne zariadenia s kapacitami do 50 lôžok, len 10 prevádzok prevyšuje túto kapacitu. Z hľadiska schopnosti ubytovať nárazovo viac návštevníkov je nutné spomenúť zariadenia, ktoré sú sumarizované v uvedenej tabuľke.

Tabuľka 24 Vybrané ubytovacie zariadenia ostatných kategórií - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1)

Kategória	Názov	Lokalita	Celková kapacita	Prevádzka
Autokemping	Ďurkovec	Spišské Tomášovce	200	Mimo prevádzky
Autokemping	Autocamping Podlesok	Hrabušice	175	Aktívna
Chatová osada	Detský tábor Radosť	Hrabušice	171	Sezónna prevádzka
Chatová osada	Kláštorisko	Hrabušice	92	Mimo prevádzky
Turistická ubytovňa	Limba	Spišská Nová Ves	160	Aktívna
Turistická ubytovňa	Internát Hotelovej akadémie	Spišská Nová Ves	90	Aktívna
Turistická ubytovňa	Nita	Mlynky	64	Aktívna
Chata	Čingov	Smižany	51	Aktívna

Zdroj: vlastné spracovanie

Turistické ubytovne v Slovenskom raji predstavujú podstatný podiel na celkových ubytovacích kapacitách. Najväčšia časť zariadení je lokalizovaná v severnej časti Slovenského raja. 54 identifikovaných turistických ubytovní a ubytovacích zariadení, ktoré podľa metodiky spadajú do tejto kategórie, nachádzajúcich sa v Slovenskom raji a jeho najbližšom okolí, disponujú 1 013 lôžkami. Najväčšia koncentrácia turistických ubytovní je v obciach Hrabušice (22 zariadení) a Smižany (11 zariadení) a obec Dedinky (6 zariadení).

Chaty v národnom parku a jeho najbližšom okolí (ÚROVEŇ 1) sú reprezentované 77 zariadeniami. Vo väčšine prípadov ide o menšie súkromné zariadenia s kapacitou do 25 lôžok. Len 2 zariadenia v Smižanoch disponujú vyšším počtom lôžok (31 a 50 lôžok).

Chatové osady sa priamo na území Slovenského raja nachádzajú 2, a to v katastri obce Hrabušice (231 lôžok). Podľa vyjadrení samosprávy obce Hrabušice sú aktuálne obe zariadenia mimo prevádzky. Chatová osada – Detský tábor Radosť sa primárne zameriava na školy a predškolské zariadenia, ale svoje služby ponúka aj individuálnym turistom (otvorená je v letnej sezóne). Chatová osada spojená s turistickou chatou na Kláštorisku je kľúčovým zariadením pre všetkých turistov, ktorí prechádzajú územím, nakoľko dané zariadenie je jediné v dosahu 3 km.

Autokempingy v destinácii sú reprezentované štyrmi zariadeniami. Autokemping na Podlesku (Hrabušice) je prevádzkovaný nonstop so štandardnou ponukou. Okrem toho v obci Dedinky pri Hoteli Priehrada je verejný priestor s možnosťou prenocovania vo forme kempovania, respektíve bivakovania. Daný priestor disponuje aj verejnými sociálnym zariadením. Kempovanie je možné aj v obci Betlanovce v rámci služieb Autocampingu Betlanovce. Ďurkovec (Spišské Tomášovce) je aktuálne mimo prevádzky.

Motel – V Slovenskom raji je prevádzkované len jedno zariadenie s oficiálnou kategóriou motel/motorest. Ide o motel v Mlynkách s celkovou kapacitou 20 lôžok.

Ubytovanie v súkromí predstavuje podiel vo výške 5,58 % na celkových ubytovacích kapacitách destinácie. Zariadenia sú väčšinou súkromné prevádzky s priemernými kapacitami do 10 lôžok.

Vybavenosť ubytovacích zariadení

Vysoký počet hotelov má k dispozícii rôzne možnosti wellness, no spomedzi prvkov sa orientujú hlavne na saunovanie, masážne a regeneračné procedúry. Podobne to je aj v prípade spoločenských možností, kde hlavným prvkom v prípade hotelov sú hotelové bary a s nimi spojené možnosti spoločenských hier, ako sú elektronické šípky, biliard, premietanie filmov a živá hudba. Vysoký počet hotelov ponúka možnosti športového vyžitia vo svojich zariadenia, jedná sa najmä o fitnes centrá, plavecké bazény a tenisové kurty.

Graf 8 Pomer vybavenosti hotelov doplnkovými službami

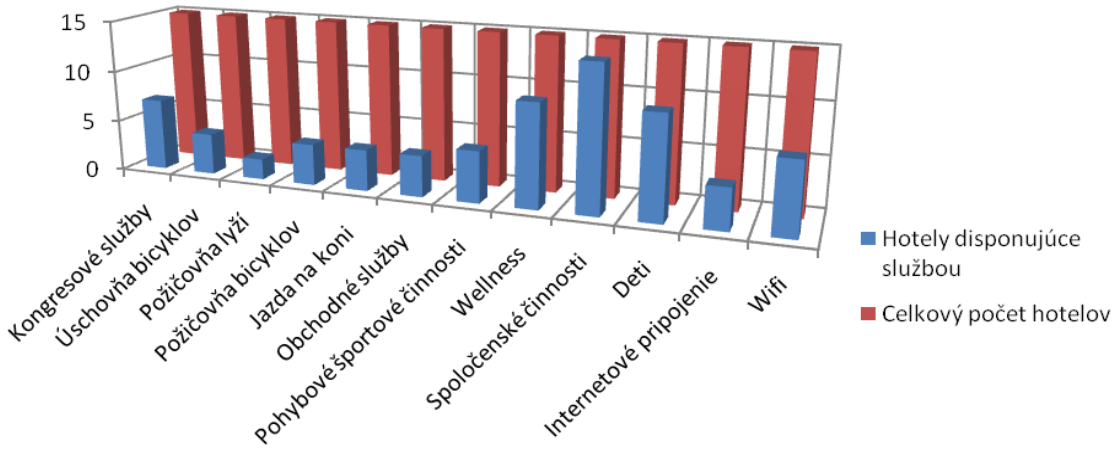

Zdroj: vlastné spracovanie

Vyšší počet penziónov svoje aktivity orientuje len na základné služby ubytovania. Hlavným prvkom doplnkových služieb sú bary a spoločenské miestnosti zariadení ponúkajúce možnosti aktivít v podobe spoločenských hier, ako sú elektronické šípky, biliard a podobne. Z hľadiska vybavenosti ako pozitívum je možné vnímať existenciu penziónov disponujúcich vlastným zázemím pre pohybové a športové činnosti. Ako je možné vidieť na grafe, prevádzkovatelia penziónov považujú ako internetové pripojenie, tak aj Wifi pripojenie za samozrejmú službu.

Graf 9 Pomer vybavenosti penziónov doplnkovými službami

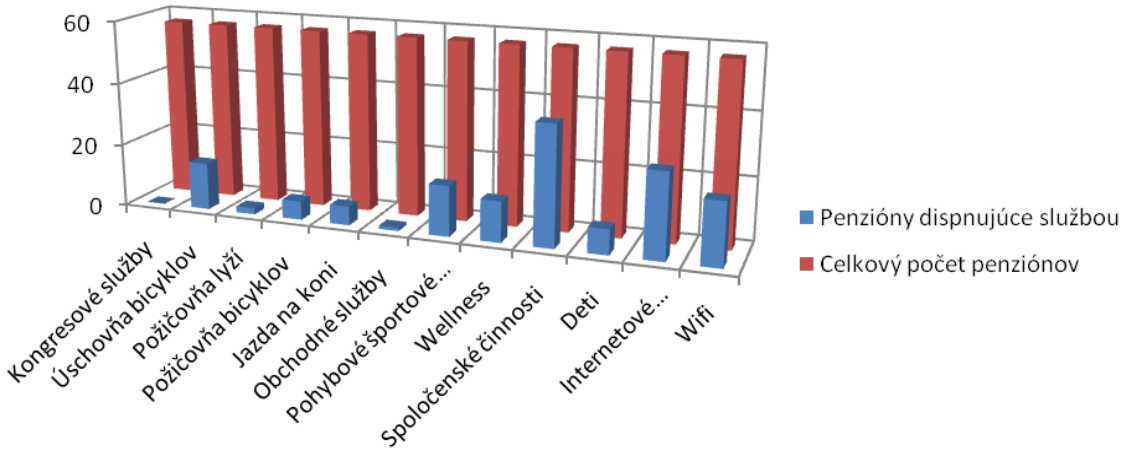

Zdroj: vlastné spracovanie

Pri chatových zariadeniach je, rovnako ako u penziónov, hlavným prvkom ponuka spoločenských aktivít. V porovnaní s penziónmi, veľká časť chát ponúka aj možnosť úschovy bicyklov. Vybavenosť identifikovaných chát zodpovedá bežným štandardom, nakoľko chaty sa orientujú na menej náročné návštevnícke segmenty.

Graf 10 Pomer vybavenosti chát doplnkovými službami

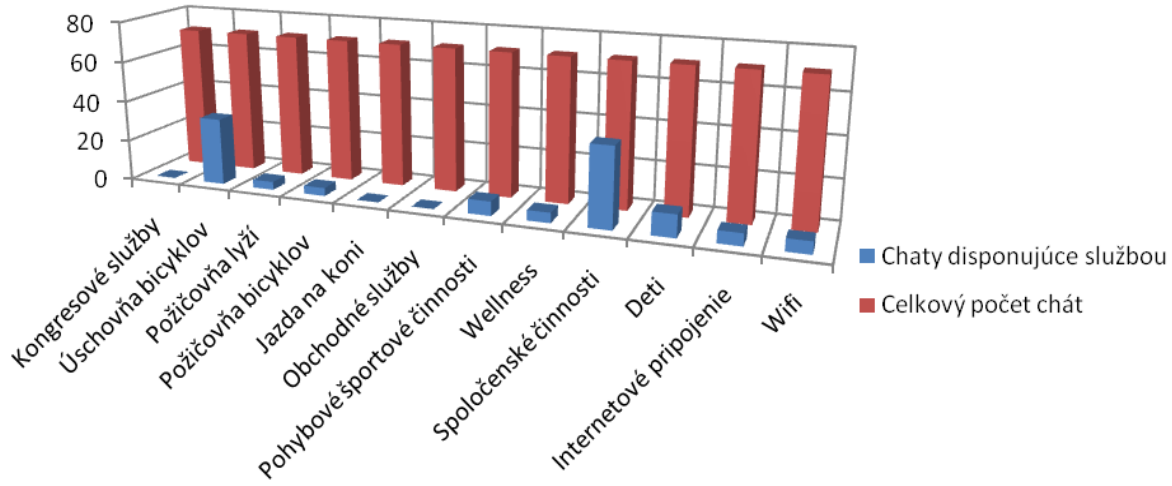

Zdroj: vlastné spracovanie

Turistické ubytovne sa orientujú najmä na základné služby ubytovania. Ako vyplýva z prehľadu v grafe, z doplnkových služieb poskytujú možnosti uschovania bicyklov, využitia spoločenských miestností, biliardu, stolového futbalu, ping-pongu, šípok a kútikov či preliezok pre deti.

Graf 11 Pomer vybavenosti turistických ubytovní doplnkovými službami

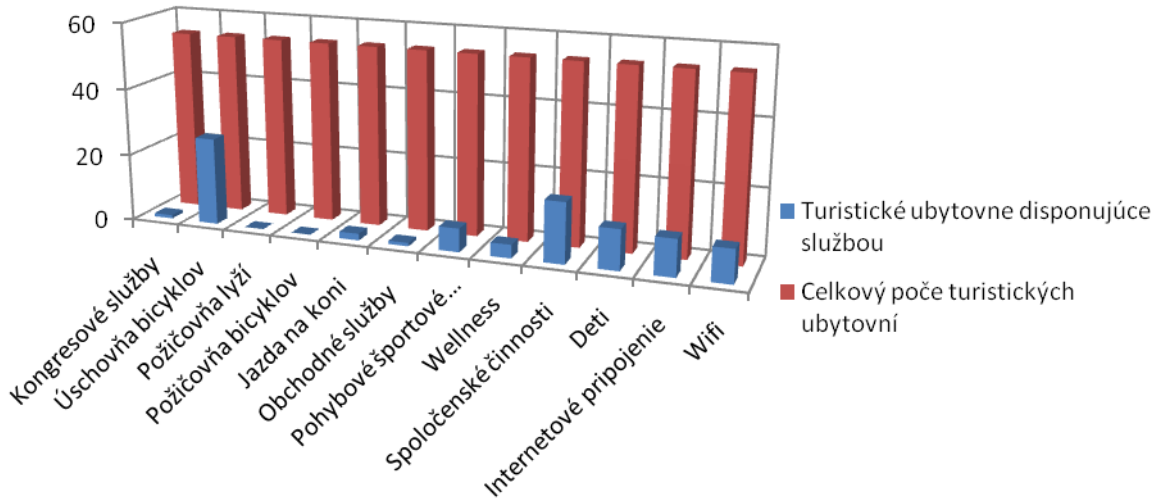

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 25 Prehľad vybavenosti ubytovacích zariadení doplnkovými službami (obce ÚROVNE 1)

Kategória doplnkovej služby	Hotel (15)	Penzión (57)	Chata (71)	Turistická ubytovňa (54)
Kongresové služby	7	0	0	1
Úschovňa bicyklov	4	15	33	26
Požičovňa lyží	2	2	4	0
Požičovňa bicyklov	4	6	4	0
Jazda na koni	4	6	0	2
Obchodné služby	4	1	0	1
Pohybové športové činnosti	5	16	7	7
Wellness	10	13	5	4
Spoločenské činnosti	14	38	39	18
Deti	10	8	11	12
Internetové pripojenie	4	27	6	11
WiFi	7	20	6	10

Zdroj: vlastné spracovanie

Stravovanie

Na území Slovenského raja a v jeho blízkom okolí bolo v súčasnom období možné identifikovať 84 stravovacích zariadení rôznych kategórií. Z uvedeného počtu vyše 15 zariadení patrí priamo k ubytovacím zariadeniam. Celkovo bola identifikovaná kapacita vyše 6 000 miest. Nakoľko nebolo možné identifikovať počet miest u všetkých stravovacích zariadení, celková kapacita sa môže líšiť. Navyše, vzhľadom na pomerne ľahký vstup do odvetvia (podnikania) v tomto sektore sa uvedené čísla môžu v pomerne krátkej dobe výrazne zmeniť prílevom nových podnikateľov či zánikom už existujúcich.

Stravovacie zariadenia sú koncentrované najmä v južných a severných vstupných bránach a blízkom okolí. Naďalej prevládajú stravovacie služby v meste Spišská Nová Ves, ktoré je administratívnym, hospodárskym, kultúrnym a spoločenským centrom regiónu. Turisti majú možnosť občerstvenia aj v centrálnych častiach národného parku (Kláštorisko, Geravy).

Graf 12 Percentuálny podiel stravovacích zariadení podľa kategorizácie

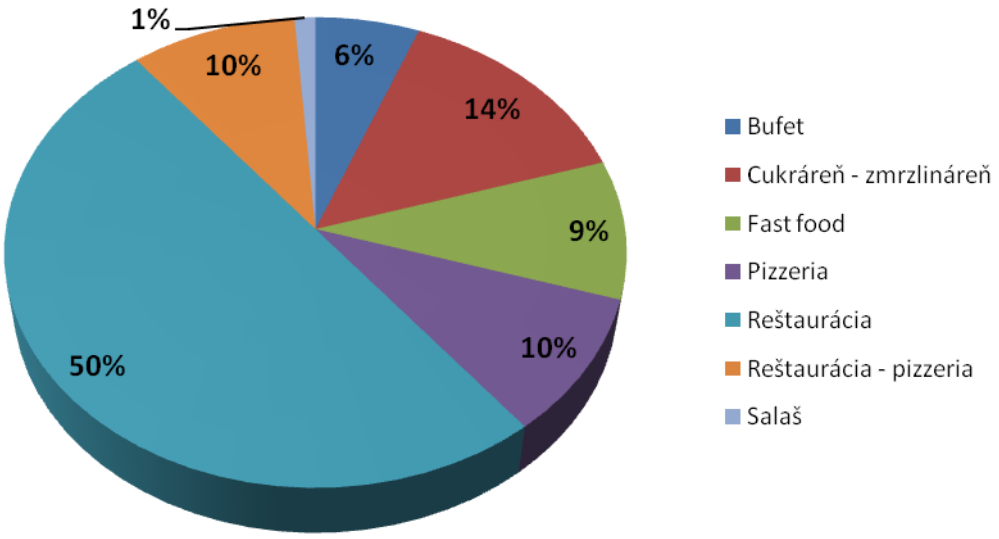

Zdroj: Mesto Spišská Nová Ves, vlastné spracovanie

Z množstva reštaurácií kvalitatívne vyčnievajú dve zariadenia prevádzkované v Spišskej Novej Vsi, ktoré sa umiestnili na listine najlepšie hodnotených slovenských reštaurácií periodika Trend (2012). Z hodnotenia v spomínanom periodiku je vhodné spomenúť: *„**Sottopassagio** zamerané na taliansku kuchyňu stále ukazuje cestu, ako sa to dá, bez špekulovania a priamočiaro. Patrí medzi svetlé príklady toho, že aj na východe Slovenska je dobrý servis čoraz menšou zriedkavosťou.“* Trend v podobnom duchu hodnotí aj druhé zariadenie: *„Spišskonovoveská **reštaurácia Nostalgie** má už za sebou štrnásť rokov existencie. Je podnikom, ktorý ako prvý domácim ukázal, že je absolútne normálne, keď je obsluha milá, priateľská a hosť sa pri návšteve môže cítiť ako doma.“* Z hľadiska objektivity nie je možné kvalitatívne hodnotiť všetky reštaurácie, nakoľko každá má individuálnu kuchyňu, ako aj cieľovú klientelu.

Tabuľka 26 Prehľad obcí podľa počtu typov zariadení

Obec / Kategória	Bufet	Cukráreň - zmrzlináreň	Fast food	Pizzeria	Reštaurácia	Reštaurácia - pizzeria	Salaš	Celkový súčet
Dedinky				1	5			6
Hrabušice	1				4			5
Hranovnica				1	2			3
Letanovce	1							1
Mlynky					1			1
Smižany	1	2		1	7			11
Spišská Nová Ves		10	8	5	19	8		50
Spišské Tomášovce	2				1		1	4
Stratená					3			3
Celkový súčet	**5**	**12**	**8**	**8**	**42**	**8**	**1**	**84**

Zdroj: Mesto Spišská Nová Ves, Vlastné spracovanie

Podporné služby

Mesto Spišská Nová Ves ako administratívne, hospodárske, kultúrne a spoločenské centrum destinácie Slovenský raj predstavuje významné miesto pre turistov z hľadiska komplexnej občianskej vybavenosti a ponuky služieb, nevyhnutných aj doplnkových pre potreby návštevníkov destinácie. Okrem ubytovacích a stravovacích kapacít ide najmä o: turistické informačné centrum s úschovňou batožiny, bankové a zmenárenské služby, lekársku starostlivosť, autobusovú a železničnú stanicu, čerpacie stanice, taxi služby, autoservisy, poštové služby, obchodné služby, práčovne, záchranné zložky, kultúrne a spoločenské zariadenia (múzeá, divadlá, galéria, kiná, kultúrne centrá), športové zariadenia (športová hala, fitnes centrá, minigolf park, letné kúpalisko a krytá plaváreň, skatepark, lanový park, zimný a futbalový štadión, atletický štadión, bowling a kolky, tenisové kurty), rekreačné zariadenia (wellness).
Z hľadiska komplexnej dostupnosti podporných a doplnkových služieb sú pre destináciu Slovenský raj dôležitými aj obce Smižany a Hrabušice. Obe disponujú okrem základných služieb cestovného ruchu aj podpornými službami, ako sú napríklad informačné centrá. Smižany disponujú aj bankomatmi, supermarketom, čerpacou stanicou a autoservismi.

Podporné služby v podobe turistických informačných kancelárií sú situované v destinácii v katastri obcí: Spišská Nová Ves, Smižany, Spišské Tomášovce, Hrabušice a Dobšiná. Zariadenia sú zväčša prevádzkované celoročne. V aktuálnom období sa realizuje výstavba nového turistického informačného centra pri záchytnom parkovisku k Dobšinskej ľadovej jaskyne v obci Stratená.

Mapa 10 Lokalizácia turistických informačných centier

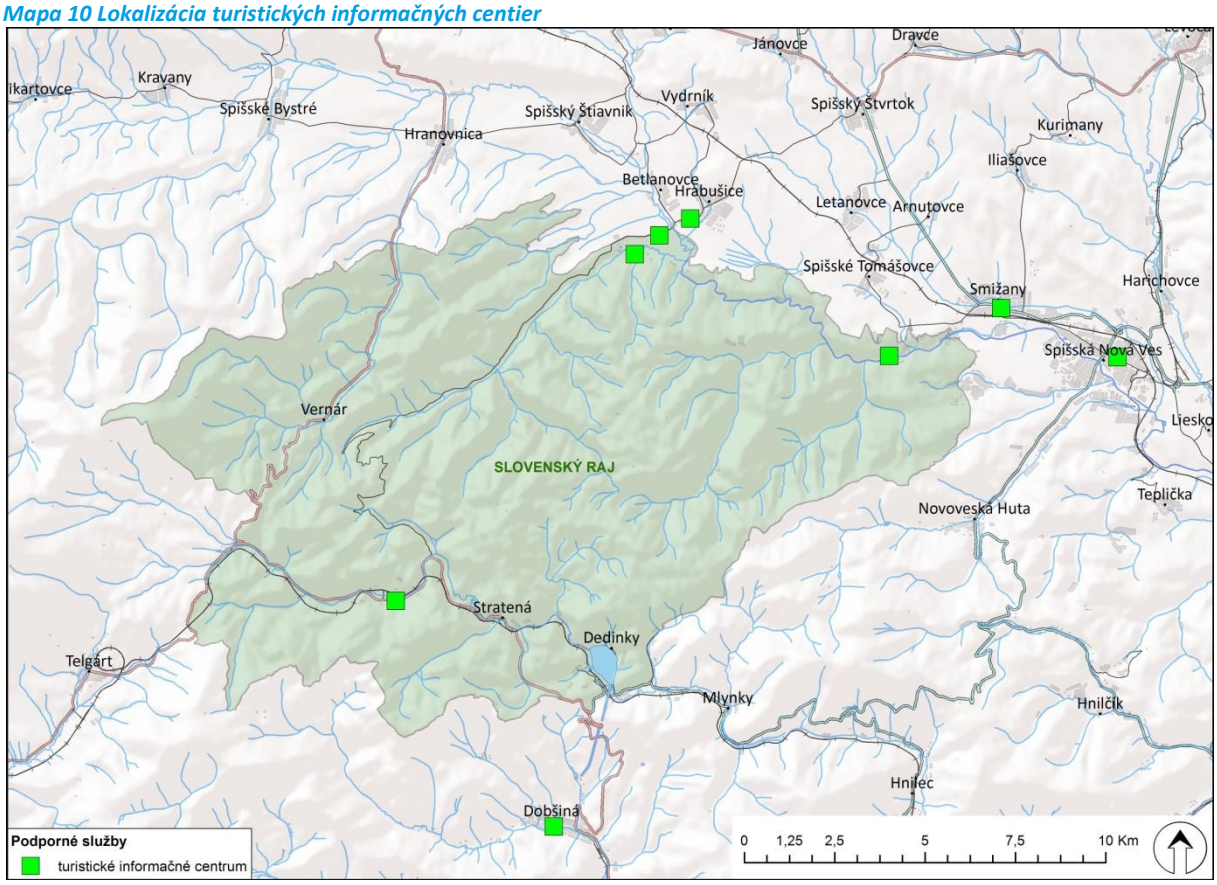

Zdroj: e-volution, s. r. o., doc. Ing. Peter Blišťan, PhD., Správa Národného parku Slovenský raj, 2014

Informačné centrum Správy Národného parku Slovenský raj má v systéme informačných centier osobitné postavenie. Jednak tým, že je prevádzkované a plne financované štátnou inštitúciou – Správou Národného parku Slovenský raj, ale aj skutočnosťou, že väčšina turistických informačných centier sa nachádza v centrách miest či obcí a mimo samotného územia národného parku. Toto informačné centrum spolu s informačným centrom Čingov Trek Cafe plní nezastupiteľnú funkciu informovania návštevníkov priamo v teréne v najvýznamnejších turistických centrách. Dôležité je, že informácie podáva priamo profesionálny zamestnanec Správy Národného parku Slovenský raj.

Tabuľka 27 Prehľad turistických informačných centier

Názov	**Lokalita**	**Priemerné otváracie hodiny**	
		Leto	Zima
TIC Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	8.00 – 19.00	9.00 – 17.00
TIC Smižany	Smižany	9.00 – 17.00	8.00 – 16.00
TIC Čingov - Trek Cafe	Spišské Tomášovce	8.00 – 18.00	8.00 – 18.00
TIC Hrabušice	Hrabušice	7.00 – 20.00	7.00 – 17.00
TIC Autocamping Podlesok	Hrabušice	nonstop	nonstop
TIC Správy NPSR - Podlesok	Hrabušice	7.30 – 15.00	zatvorené
TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa	Stratená	pripravovaná prevádzka	
TIC Dobšiná	Dobšiná	7.00 – 15.30	7.00 – 15.30

Zdroj: vlastné spracovanie

Požičovne automobilov sú v prípade potreby prevádzkované v okresných mestách Spišská Nová Ves a Rožňava. Najbližšie čerpacie stanice sú prevádzkované v Spišskej Novej Vsi, Smižanoch, Spišskom Štvrtku, Dobšinej a Markušovciach. Zmenárenské služby sú poskytované predovšetkým v pobočkách bánk v Spišskej Novej Vsi a aj niektoré ubytovacie zariadenia disponujú touto službou na recepciách. Samostatné prevádzky zmenární sú v mestách Spišská Nová Ves a Dobšiná. Až na výnimku piatich obcí, poštovými službami disponujú všetky kľúčové obce skúmaného územia.

Z hľadiska podporných služieb občianskej vybavenosti je destinácia Slovenského raja vybavená v rámci regulatív ochrany prírodného dedičstva primerane. Hlavným identifikovaným nedostatkom je slabá dostupnosť bankomatov, ktoré sa priamo v obciach Slovenského raja nenachádzajú (najbližšími možnosťami sú obec Smižany a mestá Spišská Nová Ves a Dobšiná).

Doprava a dostupnosť

Polohu destinácie Národného parku Slovenský raj možno nazvať centralizovanou vzhľadom na celé územie Slovenskej republiky. Slovenský raj je dostupný sieťami cestnej komunikácie, vrátane čiastočného diaľničného pripojenia a železničných tratí. Z hľadiska lokálnej dostupnosti existujú pravidelné funkčné linky verejnej dopravy – pravidelnej medzimestskej autobusovej a železničnej prepravy. Z hľadiska leteckej dopravy sú najbližšie situované medzinárodné letiská Poprad-Tatry a Košice. V destinácii je k dispozícii športové letisko v Spišskej Novej Vsi a vzletová/pristávacia plocha v Hrabušiciach na Podlesku.

Dostupnosť automobilovou dopravou

Dostupnosť územia destinácie Slovenský raj a obcí blízkeho okolia je z hľadiska automobilovej prepravy zabezpečená najmä cestnou infraštruktúrou ciest II. a III. triedy. V súčasnosti hlavnými prístupovými trasami sú cesty I. triedy a čiastočne diaľničné pripojenie D1:

- Prístup zo severozápadu (západu) a severovýchodu prostredníctvom D1 do Spišského Štvrtku a Levoče,
- Prístup v smere východ – západ zabezpečený cestou I/18 – západ, koridor budovania diaľnice D1 (dopravný uzol Poprad),
- Prístup v smere sever – juh je zabezpečená cestou I/67 – Lysá Poľana – Poprad – Vernár – Rožňava,
- V smere od západu je prevádzkovaná cesta I/67 – Banská Bystrica – Vernár – Pusté Pole, kde sa pripája na I/67.

Cieľové obce Slovenského raja sú dostupné aj štyrmi cestami II. triedy (II/533, II/535, II/536, II/546). Z hľadiska cestovného ruchu predmetné trasy ponúkajú turistovi po ceste do Slovenského raja miesta záujmu blízkeho a širšieho okolia. Cesty dostupné v smere sever – východ spájajú historické banské miesta (II/533, II/536), ako sú Spišská Nová Ves, Levoča, ktorých atrakcie majú potenciál spestriť cestovateľovi zážitok z prepravy do Slovenského raja. Cestná sieť III. triedy umožňuje prístup do všetkých obcí Slovenského raja. Tieto cesty sa tiahnu prevažne kopcovitým terénom s prešpikovanými kaskádami. V budúcnosti hlavnou prístupovou cestnou trasou do destinácie Slovenského raja bude aktuálne budovaná diaľnica D1 (E 50).
Z hľadiska dopravnej dostupnosti destinácie Slovenský raj, ako aj prepravy v nej, je veľmi zlý, ba v niektorých častiach až nebezpečný stav vozoviek cestných komunikácií spájajúcich severnú a južnú časť destinácie. Mnohé úseky cestných komunikácií potrebujú akútnu opravu. Pozitívom je skutočnosť, že oprava niektorých úsekov (Dedinky – Mlynky, Spišské Tomášovce – Smižany) je už z časti zastrešená v plánoch projektu Košického samosprávneho kraja spolufinancovaného nenávratným finančným príspevkom z Regionálneho operačného programu.

Tabuľka 28 Prehľad dostupnosti vstupných brán autom z krajských miest

Mesto	Spišská Nová Ves	Hrabušice	Smižany	Dedinky	Mlynky	Stratená	Priemer
Prešov	59	66	57	97	93	97	78,36
Košice	85	92	84	93	95	93	95,00
Banská Bystrica	124	110	103	100	102	93	114,55
Žilina	133	123	115	145	147	138	151,64
Trenčín	171	164	163	196	208	185	181,17
Trnava	199	192	191	192	194	181	191,50
Nitra	208	194	167	184	186	177	211,91
Bratislava	223	216	215	216	218	205	215,50

Zdroj: vlastné spracovanie; Poznámka: Dostupnosť je vyjadrená v minútach.

Mapa 11 Časová dostupnosť destinácie Slovenský raj automobilom z jednotlivých okresov Slovenska

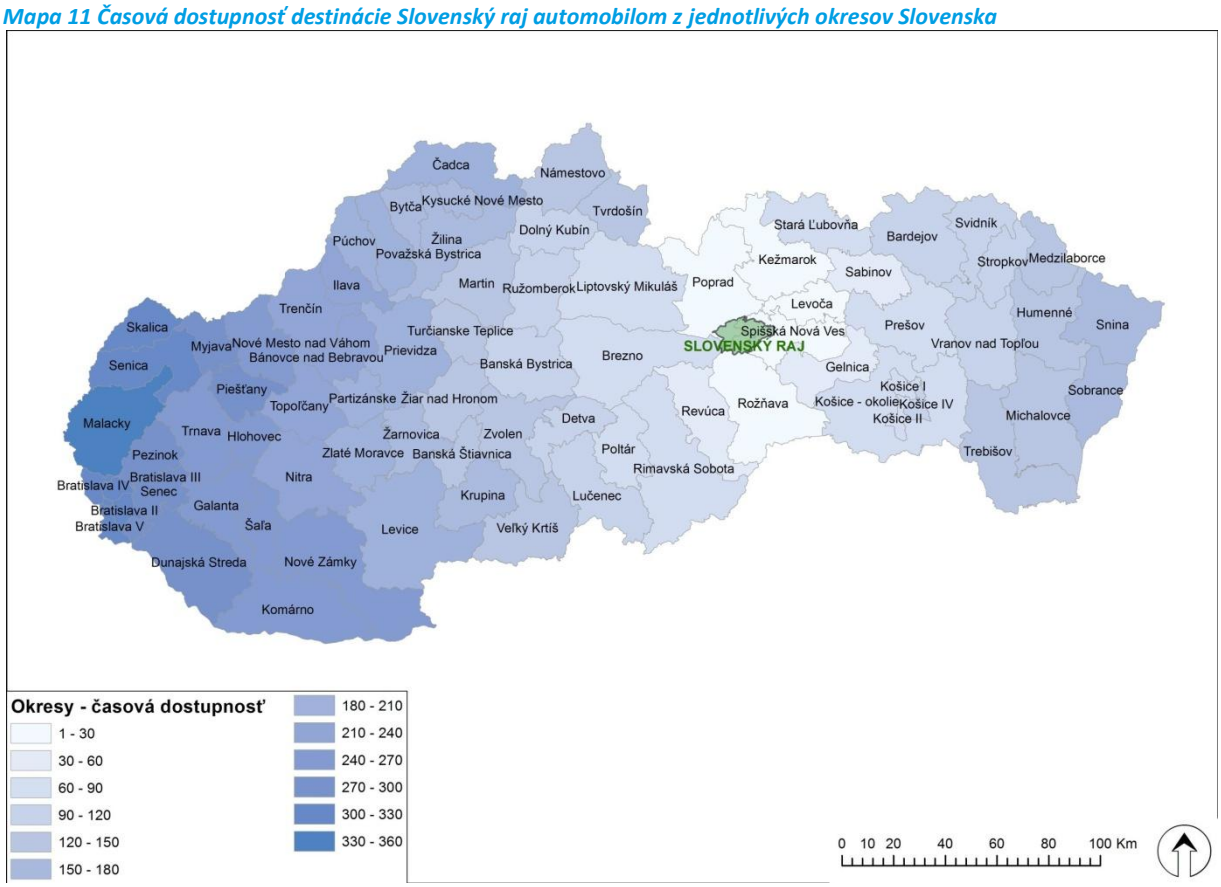

Zdroj: e-volution, s. r. o., doc. Ing. Peter Blišťan, PhD., Správa Národného parku Slovenský raj, 2014

Tabuľka 29 Dostupnosť automobilovou dopravou z okolitých krajín

Mesto	Spišská Nová Ves	Smižany	Hrabušice	Dedinky	Mlynky	Stratená
Praha	365	355	356	382	384	372
Brno	267	258	259	286	288	276
Budapešť	240	235	224	210	212	206
Miškolc	156	159	159	125	128	123
Varšava	370	361	361	394	396	383
Krakov	163	153	154	186	188	176
Viedeň	268	259	260	259	261	248
Užhorod	160	163	167	184	186	182

Zdroj: vlastné spracovanie; Poznámka: Dostupnosť je vyjadrená v minútach.

Statická doprava – parkovanie

Parkovací systém v sledovanom území národného parku je riešený verejne dostupnými záchytnými parkoviskami. V južných nárazníkových obciach Dedinky (kapacita 150 áut) a Mlynky (kapacita 100 áut) sú situované dve parkoviská s celkovou kapacitou 250 miest. V južnej zóne Slovenského raja najväčšie parkovisko je prevádzkované v Stratenej v časti Dobšinská Ľadová Jaskyňa (kapacita 250 áut). Parkovisko sa nachádza aj pri Ranči pod Ostrou skalou (kapacita 15). V severnej zóne národného parku v obci Hrabušice sú dostupné parkoviská na Podlesku (kapacita 120 áut), na hrabušickej Píle (kapacita 35 áut). Na Čingove sú prevádzkované parkoviská pri Lesnici (kapacita 100 áut), pri rázcestí (kapacita 18 áut) a parkovisko Ďurkovec. Okrem uvedených parkovísk záchytné verejné parkoviská v meste Spišská Nová Ves a v okolitých obciach.

Tabuľka 30 Prehľad hlavných verejných parkovísk v Národnom parku Slovenský raj

Lokalita parkoviska	Obec
Ranč pod Ostrou skalou	Stratená
Parkovisko Čingov	Spišské Tomášovce
Čingov, Ďurkovec	Spišské Tomášovce
Podlesok	Hrabušice
Dobšiná	Dobšiná
Dobšinská Ľadová Jaskyňa	Stratená
Dedinky	Dedinky
Píla	Hrabušice
Mlynky	Mlynky

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe dostupných informácií je možné konštatovať celkovú kapacitu verejných parkovísk o počte 788. Je potrebné však podotknúť, že v sledovanom území národného parku je kapacita parkovacích miest vyššia, nakoľko existujú aj neoficiálne parkoviská, resp. miesta, ktoré oficiálne nie sú vedené ako záchytné parkoviská. Okrem toho z vyše troch stoviek ubytovacích zariadení väčšina disponuje vlastnými parkovacími kapacitami.

Cyklistická doprava

Prvok dostupnosti destinácie predstavuje aj napojenie destinácie na cykloturistické trasy národného významu, tzv. cyklomagistrály. Destinácia má existujúce napojenie predovšetkým na 2 cyklomagistrály. Obce Dedinky a Mlynky sú napojené na Hnileckú cyklomagistrálu, ktorá vedie cez Nálepkovo, Mníšek nad Hnilcom až k vodnej nádrži Ružín v obci Margecany. Hrabušice a zároveň aj stredisko Podlesok je počiatočným bodom pre 173 km dlhú Spišskú cyklomagistrálu vedúcu až na Prielom Dunajca. Do širšieho okolia destinácie zasahuje aj Hornádska cyklomagistrála v smere na Biely potok. Zároveň možno konštatovať, že územie Slovenského raja je prostredníctvom siete cykloturistických trás a cyklotrás prepojené do širšieho územia regiónov Spiš a Gemer. Príkladom je trasa vedúca zo Spišských Tomášoviec cez Smižany až do Spišského Podhradia k UNESCO pamiatke Spišský hrad. K hradu a predtým ešte do Žehry (taktiež UNESCO lokalita) vedie i spomínaná Spišská cyklomagistrála z Mýta v Hrabušiciach.

Železničná doprava

Cieľové obce Slovenského raja sú dostupné dvoma železničnými traťami.

Trať číslo 173 (Červená Skala – Margecany) spája turistické strediská v Slovenskom raji, ako sú: Dobšinská Ľadová Jaskyňa, Stratená, Dedinky, Mlynky, Hnilec. Po danom úseku je v prevádzke 28 pravidelných liniek. Z technického hľadiska na trati zaujme 281 mostných objektov a predovšetkým najväčší viadukt pri Telgárte s hlavným oblúkom s rozpätím 32 m, ako aj množstvo tunelov s celkovou dĺžkou 3 800 m. Technicky zaujímavá je tzv. Telgártska slučka – špirálový tunel nachádzajúci sa na úseku trate v Banskobystrickom kraji o polomere 400 m s dĺžkou 1 239 m, ktorý rieši nárast nadmorskej výšky o 31 m v stúpaní do sedla Besník. Ako už bolo spomenuté, trať prechádza rázovitým terénom a pretína územie Národného parku Slovenský raj, ktorý patrí medzi najkrajšie chránené územia Slovenska. Z turistických zaujímavostí možno na tejto trati nájsť Dobšinskú ľadovú jaskyňu, vodnú nádrž Palcmanská Maša a vodnú nádrž Ružín.

Na železničnej trati číslo 180, spájajúcej mestá Bratislava a Košice – severným železničným ťahom, sú dostupné turistické strediská sledovaného územia: Spišská Nová Ves, Smižany, Spišské Tomášovce, Letanovce a Vydrník. Na danej trati premáva denne až celkovo 128 vlakových spojení.

Časová dostupnosť z krajských miest vlakovou prepravou do administratívneho centra Spiša je pomerne prijateľná, nakoľko zo Spišskej Novej Vsi je možné sa dopraviť linkami autobusovej prepravy do všetkých kľúčových vstupných brán. Obce Mlynky, Dedinky a Stratená vlakovou prepravou sú časovo prijateľné pre mestá Prešov, Košice a Banská Bystrica. Z ostatných krajských miest preprava najrýchlejšou linkou prevyšuje 3 hodiny. Zaujímavosťou je spoločná vlaková zastávka obcí Hrabušice a Vydrník, nakoľko turista cestujúci vlakom oficiálne nenájde vlakový spoj do Hrabušíc. Avšak zo zástavky Vydrník je pomerne krátkou prechádzkou dostupná aj obec Hrabušice.

Tabuľka 31 Prehľad dostupnosti z krajských miest najrýchlejšími vlakovými spojeniami

Mesto	Spišská Nová Ves	Vydrník (Hrabušice)	Smižany	Letanovce	Dedinky	Mlynky	Stratená	Priemer
Prešov	82	144	111	118	136	133	142	147,84
Košice	52	101	85	92	132	129	138	155,05
Banská Bystrica	200	259	210	204	135	132	141	251,21
Žilina	130	160	130	127	294	291	300	235,89
Trenčín	211	199,5	200	194	213	210	219	286,34
Trnava	289	287	241	235	390	387	396	355,03
Nitra	314	394	347	332	344	341	350	472,92
Bratislava	300	259,5	310	262	189	192	183	403,97

Zdroj: vlastné spracovanie; Poznámka: Dostupnosť je vyjadrená v minútach.

Autobusová doprava

Z hľadiska autobusovej prepravy sú všetky sledované obce dostupné pravidelnými linkami. Tie predstavujú základný prostriedok presunu medzi najbližšími mestami v okolí a vstupnými bránami Slovenského raja (Poprad, Levoča, Spišská Nová Ves, Dobšiná, Rožňava a pod.).

V obciach, ktorých katastre priamo zasahujú do územia národného parku, sa nachádza 76 autobusových zastávok. Vstupné brány turistických trás začínajúcich v okrajových častiach národného parku sú dostupné z týchto zastávok pešo, v niektorých prípadoch autobusové zastávky sú situované priamo pri vstupných bodoch.

Obce blízkeho okolia národného parku sú vybavené 50 autobusovými zastávkami medzimestskej prepravy. V sledovanom území z hľadiska autobusovej prepravy veľmi dôležitú úlohu zohrávajú mestá Spišská Nová Ves a Rožňava – Spišská Nová Ves predstavuje hlavnú dopravnú tepnu do severnej časti územia národného parku, Rožňava aj napriek svojej vzdialenosti predstavuje dôležitú tepnu autobusovej prepravy pre obce južnej časti národného parku.

Na základe prehľadu verejnej dopravy v rámci destinácie bolo identifikované malé množstvo priamych spojov medzi lokalitami na severe a juhu. Ide len o autobusové prepojenie severných a južných lokalít, pričom najkratšia doba cestovania z juhu na sever (Stratená – Hrabušice) trvá približne 3 hodiny, avšak väčšine spojov to trvá aj dlhšie. Závisí to od počtu prestupov. Opačným smerom trvá najrýchlejšie spojenie približne 2,5 hod. Problémom je jednoznačne preprava počas dní pracovného pokoja, sviatkov, víkendov a školských prázdnin.

Mapa 12 Mapa lokalizácie zastávok verejnej prepravy a identifikovaných verejných parkovísk

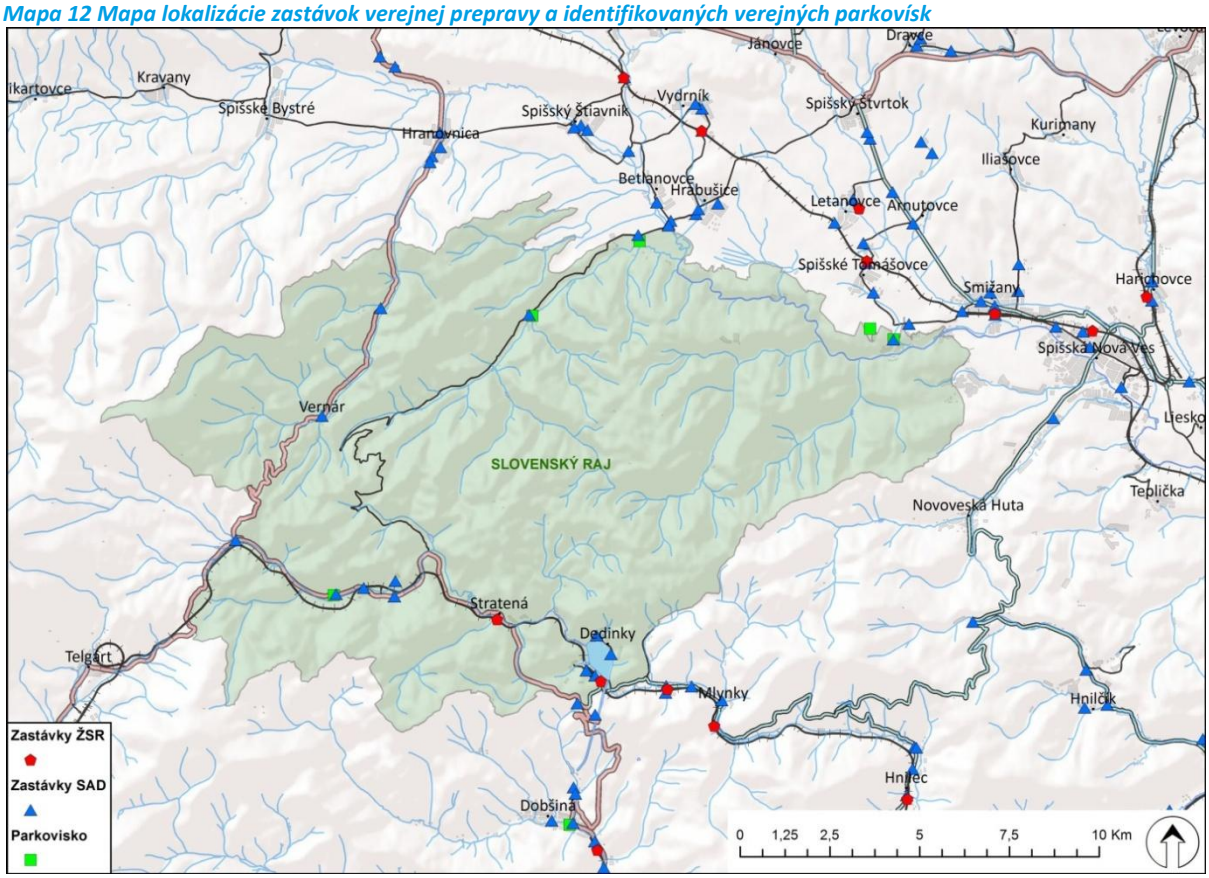

Zdroj: e-volution, s. r. o., doc. Ing. Peter Blišťan, PhD., Správa Národného parku Slovenský raj, 2014

Tabuľka 32 Prehľad dostupnosti z krajských miest najrýchlejšími autobusovými spojeniami

Mesto	Spišská Nová Ves	Smižany	Hrabušice	Mlynky	Dedinky	Stratená
Prešov	80	149	142	164	215	176
Košice	105	165	139	145	176	180
Banská Bystrica	200	220	266	323	284	288
Žilina	-	-	-	-	-	-
Trenčín	-	-	-	-	-	-
Trnava	-	-	-	-	-	-
Nitra	-	-	-	-	-	-
Bratislava	540	560	591	483	444	448

Zdroj: vlastné spracovanie; Poznámka: Najrýchlejšie spojenia bez prestupu na vlak, vyjadrené v minútach.

Z hľadiska dopravnej dostupnosti destinácie Slovenský raj možno konštatovať viaceré podstatné zistenia, týkajúce sa rýchlosti a možnosti prístupu turistov do destinácie:

- Kvalita a pohodlie dopravy je na diaľkovej doprave na dobrej až nadpriemernej úrovni (napríklad vlaky Intercity, diaľkové autobusy Eurobus), na lokálnej úrovni však pomerne nízke, no zvyšujúce sa v posledných rokoch.
- Napriek existencii pravidelných autobusových a vlakových liniek je dopravná dostupnosť do destinácie obmedzená počas sviatkov, dní pracovného pokoja a školských prázdnin, navyše aj pri existujúcich spojoch je problémom nedostatočné značenie cieľových bodov destinácie Slovenský raj v grafikonoch liniek.
- Značenie cesty a pomôcky pri cestovaní sú na veľmi slabej úrovni, čo sťažuje dostupnosť zo vzdialenejších lokalít bez použitia auta.

Aktivity

Na základe všetkých aktuálnych produktov cestovného ruchu ponúkajúcich návštevníkom možnosti športového a spoločenského vyžitia bol spracovaný prehľad celkovej ponuky destinácie Slovenský raj a jej okolia.

Tabuľka 33 Štruktúra identifikovaných možností nosných voľnočasových aktivít

Zdroj: vlastné spracovanie

Turistické trasy

Na území národného parku je rozsiahla sieť turistických trás, ktoré sú navzájom prepojené a turistom ponúkajú rozsiahle možnosti rôznorodej kombinácie ľahkých aj náročných výletov. Orientácia trás je prevažne v smere západ – východ. Najväčšia koncentrácia trás sa nachádza pri hraniciach národného parku na severnej a južnej strane. Členitejší terén sa nachádza v severnej časti, kde možno nájsť trasy fyzicky náročnejšie.

Cykloturistické trasy

Cykloturistické trasy sú lokalizované prevažne na predhorie Národného parku Slovenský raj. Turistické trasy v národnom parku majú množstvo prírodných a technických prekážok v podobe rebríkov, stúpačiek a lávok, čo znemožňuje vstup cyklistov na toto územie národného parku. Cykloturistické trasy na území národného parku vedú prevažne v okrajových častiach parku. Sú priamo prepojené aj na významné cyklomagistrály ako Hnilecká a Spišská cyklomagistrála. Cykloturistickými trasami je možné obísť celú destináciu.

Ubytovacie zariadenia v destinácii si uvedomujú význam cykloturistiky pre cestovný ruch a ponúkajú doplnkové služby pre cyklistov ako napr. prenájom a úschova bicyklov. Popri ubytovacích zariadeniach sa nachádzajú v destinácii aj samostatné požičovne na Podlesku, Čingove, v Mlynkách, Dobšinskej Ľadovej Jaskyni a v Spišskej Novej Vsi. Alternatívou je možnosť zapožičania si kolobežiek v požičovni v stredisku Podlesok.

Skalolezenie

Adrenalínu chtiví turisti majú možnosť skalolezenia v štyroch lokalitách. 146 m vysoká a 100 m široká skalná galéria **Tomašovský výhľad** je vyhradený areál pre adrenalínové zlaňovanie či základný horolezecký kurz. Pre skúsenejších horolezcov sú pripravené trasy rôznych obtiažnosti. Na **Stratenskej píle** majú turisti k dispozícii skalolezeckú stenu nad priehradou. Stena **pri Hrdle Hornádu** je v vhodná aj pre výcvik detí a mládeže. Možnosti skalolezenia ponúka aj **Letanovský mlyn**.

Hipoturistika

Zážitková rekreácia v podobe jazdenia na koni a hipoturistiky je v aktuálnom období sprístupnená v severných a južných častiach národného parku. Salaš Malý Majer pri stredisku Podlesok (Hrabušice) disponuje piatimi koňmi a ponúka aj jazdu na bričke. V katastri obce Hrabušice je prevádzkovaný aj Ranč u Trapera, ktorý ponúka okrem ubytovacích služieb aj vychádzky na koňoch. V obci Stratená Ranč pod Ostrou skalou pri Dobšinskej ľadovej jaskyni okrem výučby jazdy na koni pre začiatočníkov aj pokročilých organizuje výlety v sedle koní s možnosťou táborenia v prírode, ako aj výuku westernového jazdectva a jazdy na koči. Ponuku hipoturistiky na juhu Slovenského raja dopĺňajú vyhliadkové jazdy na koni a koči či jedno i viacdňové vychádzky do prírody ponúkané Martinom Oravcom zo Stratenej a turistické vychádzky na koňoch, ktoré ponúka Horský hotel Geravy.

Na Podlesku Salaš Malý Majer v zimných mesiacoch ponúka okrem jazdy na saniach aj adrenalínovú aktivitu **skijöring –** jazdu na lyžiach za jazdcom na koni. Jazdu na saniach ponúka aj Ranč pod Ostrou skalou.

Vodné športy, kúpaliská a člnkovanie

Destinácia Slovenský raj z hľadiska ponuky rekreácie pri vode disponuje prírodným kúpaliskom v Dedinkách v úsekoch pobrežia Palcmanskej Maše. V stredisku počas sezóny je kúpanie pod dohľadom plavčíka. Okrem klasických služieb rekreácie návštevníci majú možnosť vypožičania vodných bicykloch a rekreačných člnov. Náruživí plavci majú k dispozícii v Spišskej Novej Vsi krytú plaváreň a v lete i letné kúpalisko. Menšími bazénmi disponujú aj niektoré ubytovacie zariadenia.

V aktuálnom období v skúmanej destinácii nie je možné splavovanie na vodných tokoch, avšak Správa Národného parku Slovenský raj aktuálne skúma environmentálne dopady a možnosti ekonomickej udržateľnosti sprevádzkovania ponuky splavovania po vybraných úsekoch toku rieky Hornád.

Rybolov a poľovníctvo

V skúmanom území boli identifikované rybárske revíry, a to na Palcmanskej Maši a na toku rieky Hornád, ktorý slúži aj na zarybňovanie. Oficiálny rybolov je povolený aj na toku rieky Hnilec. Rybárčenie je umožnené každému, kto disponuje príslušnými povoleniami.

Spoločnosť Lesy mesta Spišská Nová Ves, s. r. o., obhospodaruje poľovný revír Novoveská Huta o výmere 5 060 ha. Za zmienku stojí aj spoločnosť Pro Populo Poprad, s. r. o., ktorá v súčasnosti obhospodaruje 4 poľovné revíry na pozemkoch vo vlastníctve Rímskokatolíckej cirkvi – biskupstva Spišské Podhradie a prenajatých pozemkoch, a to: PR Kozí Kameň, PR Smrečiny, PR Hranovnické pleso v okrese Poprad, PR Orlovec, ktorý sa nachádza v okrese Levoča.

Lyžovanie a snowboarding

Z hľadiska dostupnosti všetky lyžiarske strediská sú priamo dostupné autom. Strediská Spišská Nová Ves - Rittenberg, Vernár - Studničky, Mlynky - Dedinky, Dobšiná - Alweg a Telgárt - Ski Telgárt sú priamo dostupné autobusovými alebo železničnými zastávkami. Kapacity prepravného zaťaženia zjazdoviek v identifikovaných lyžiarskych strediskách sa pohybujú od 400 osôb (Hrabušice - Zelená hora) do 3 395 osôb (Telgárt - Ski Telgárt) za hodinu. Za predpokladu ideálnych snehových podmienok zjazdovky v lyžiarskych strediská Slovenského raja aj s blízkym okolím dokážu podľa kapacít uvádzaných lyžiarskymi strediskami a lyžiarskymi portálmi (január 2014) kapacitne zastrešiť 17 395 lyžiarov alebo snowboardistov za hodinu. Na území obcí radených k doplnkovej ponuke destinácie sa nachádzajú ďalšie lyžiarske strediská, konkrétne v Levoči, v Krompachoch, Vyšnej Slanej, Rejdovej, Poráči, ktoré sú zahrnuté v časti doplnkových aktivít.

Mapa 13 Lokalizácia identifikovaných lyžiarskych stredísk a východiskových bodov bežkárskych tratí

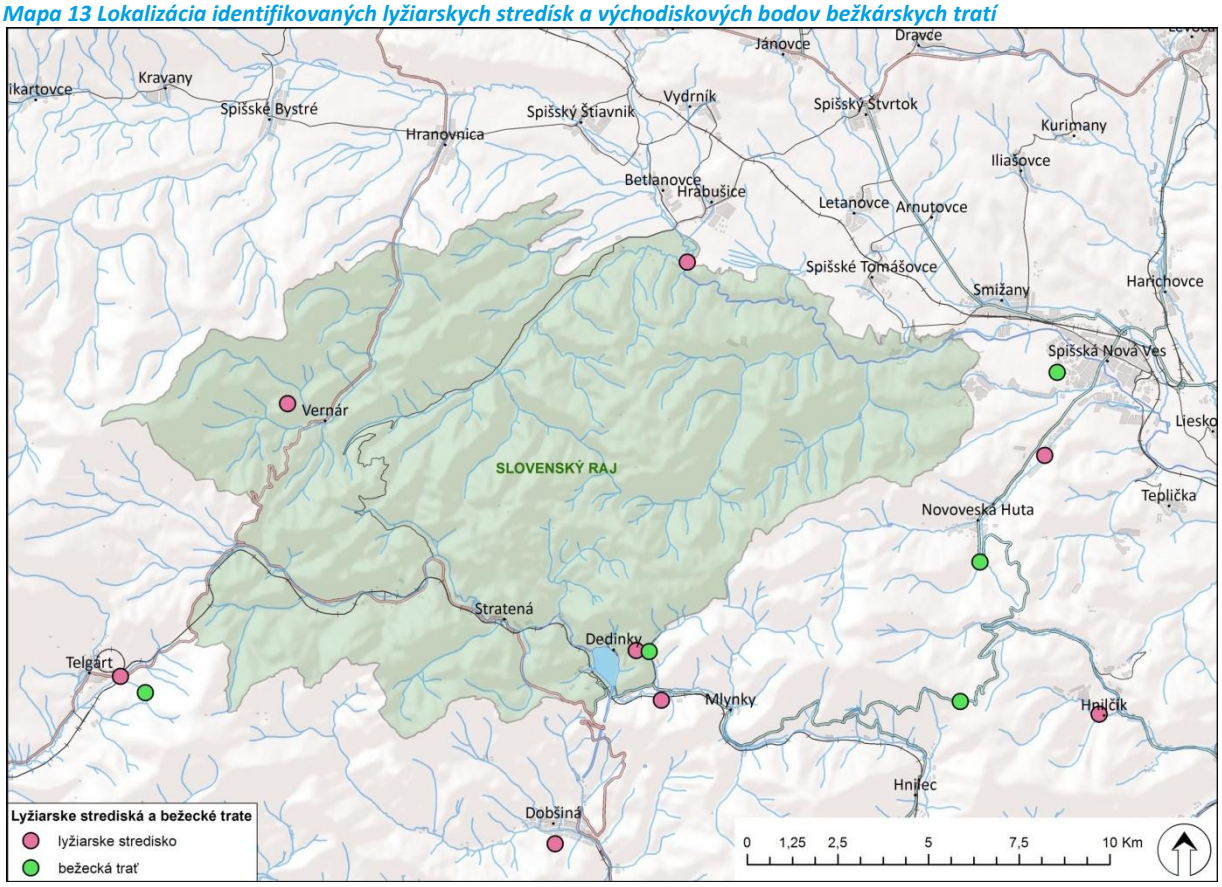

Zdroj: e-volution, s. r. o., doc. Ing. Peter Blišťan, PhD., Správa Národného parku Slovenský raj, 2014

Tabuľka 34 Prehľad technických parametrov identifikovaných lyžiarskych stredísk

Lyžiarske stredisko	Lokalita	Celkové prevýšenie	Počet zjazdoviek	Dĺžka zjazdoviek	Umelo zasnežované	Počet vlekov
Mlynky - Biele Vody	Mlynky	92	2	750	750 m	2
Mlynky - Gugel	Mlynky	201	7	5 250	2 460 m	3
Mlynky - Dedinky	Dedinky	80	2	600	450m	2
Dedinky - Dobšinská Maša	Dedinky	80	1	300	0 m	1
Vernár - Studničky	Vernár	180	3	1 400	1 400 m	3
Hrabušice - Zelená hora	Hrabušice	53	1	350	0 m	1
Spišská Nová Ves - Rittenberg	Spišská Nová Ves	100	3	850	850 m	3
Hnilčík - Mraznica	Hnilčík	340	2	1 650	1 650m	2
Dobšiná - Alweg	Dobšiná	152	2	1 000	0 m	2
Telgárt - Ski Telgárt	Telgárt	363	5	6 500	3 200 m	5
Spišské Bystré - Kubašok	Spišské Bystré	105	3	1 150	1 150 m	3
Poráč - Brodok	Poráč	136	3	1 230	1 230 m	3
Poráč - Poráčska dolina	Poráč	185	2	1 400	1 400 m	2

Zdroj: vlastné spracovanie

Všetky lyžiarske strediska sa nachádzajú v obciach, ktoré sú vybavené aspoň jedným ubytovacím zariadením. Každé jedno je vybavené aspoň bufetom. Zaujímavosťou je napríklad diskotéka priamo v lyžiarskom stredisku Mlynky - Dedinky. Zimné strediská v Slovenskom raji vďaka hodnotám prevýšenia svahov sú ideálne ako pre začiatočníkov a rodiny s deťmi, tak aj pre skúsených jazdcov.

Tabuľka 35 Prehľad vybavenosti stredísk z pohľadu podporných lyžiarskych služieb

Lyžiarske stredisko	Lokalita	Ski servis	Požičovňa lyží	Úschovňa lyží	Lyžiarska škola	Lyžiarska škôlka	Predaj šport. potrieb
Mlynky - Biele Vody	Mlynky	Áno	Áno	Nie	Áno	Áno	Áno
Mlynky - Gugel	Mlynky	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Mlynky - Dedinky	Dedinky	Áno	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno
Dedinky - Dobšinská Maša	Dedinky	Áno	Áno	Áno	Nie	Áno	Nie
Vernár - Studničky	Vernár	Nie	Áno	Nie	Áno	Nie	Nie
Hrabušice - Zelená hora	Hrabušice	Áno	Áno	Áno	Nie	Áno	Nie
Spisšská Nová Ves - Rittenberg	Spišská Nová Ves	Nie	Áno	Nie	Áno	Nie	Nie
Hnilčík - Mraznica	Hnilčík	Áno	Áno	Áno	Nie	Nie	Nie
Dobšiná - Alweg	Dobšiná	Áno	Áno	Áno	Áno	Áno	Áno
Telgárt - Ski Telgárt	Telgárt	Áno	Áno	Áno	Áno	Nie	Nie
Spišské Bystré - Kubašok	Spišské Bystré	Áno	Áno	Nie	Nie	Nie	Nie
Poráč - Brodok	Poráč	Áno	Áno	Áno	Áno	Áno	Nie
Poráč - Poráčska dolina	Poráč	Nie	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie

Zdroj: vlastné spracovanie;
Poznámka: Prehľad vybavenosti bol vytvorený na základe zverejnených informácií lyžiarskych stredísk.

Beh na lyžiach

Destinácia Slovenský raj ponúka turistom venujúcim sa aktívnemu behu na lyžiach 20 okruhov na siedmich tratiach s celkovou dĺžkou vyše 161 km, z ktorých takmer 100 km je strojov upravovaných. Pre milovníkov náročnejších podmienok sú k dispozícii neupravované trate v Hrabušiciach, Hnilci a v Spišskej Novej Vsi.

Tabuľka 36 Prehľad parametrov identifikovaných bežkárskych tratí

Názov trate	Lokalita	Počet okruhov	Celková dĺžka	Údržba
Lyžiarska stopa Telgárt	Telgárt	1	14	Strojovo upravovaná
Lesný športový areál Grajnár	Spišská Nová Ves - Hnilec	6	44	Strojovo upravovaná
Letisko Spišská Nová Ves - Maša	Spišská Nová Ves	1	2,5	Strojovo upravovaná
Novoveská Huta - Muráň	Spišská Nová Ves	1	20,5	Strojovo upravovaná
Náučný banský chodník Novoveská Huta	Spišská Nová Ves	2	21,4	Strojovo upravovaná
Mlynky - Kráľova hora	Mlynky	1	10	Strojovo upravovaná
Mlynky - Areál bežeckého lyžovania	Mlynky	5	17	Strojovo upravovaná
Hrabušice - Podlesok	Hrabušice	1	12	Neupravovaná
Stratená - Dobšinská Ľadová Jaskyňa	Stratená	1	5	Strojovo upravovaná
Vernár	Vernár	1	5	Neupravovaná
Poráč - Brodok	Poráč	1	5	Neupravovaná
Poráč - Poráčska dolina	Poráč	1	5	Neupravovaná

Zdroj: vlastné spracovanie

Ďalšie možnosti aktívneho trávenia voľného času

Mapa 14 Lokalizácia identifikovaných voľnočasových aktivít

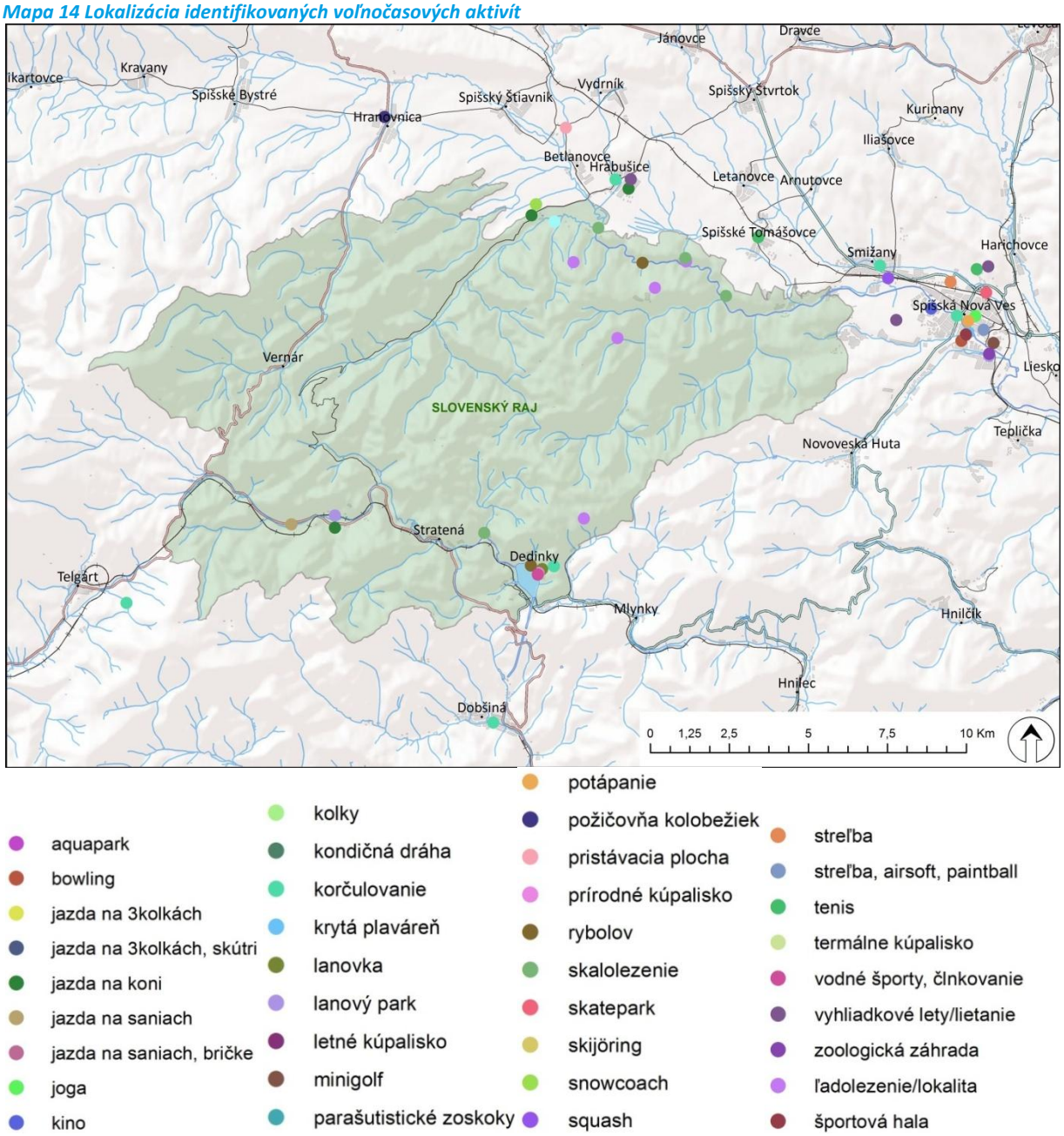

Zdroj: e-volution, s. r. o., doc. Ing. Peter Blišťan, PhD., Správa Národného parku Slovenský raj, 2014

Pre rodiny s deťmi v prípade návštevy mesta Spišská Nová Ves je na spestrenie ich programu k dispozícii **lanový park Monkeyland.** Ďalší lanový park **Tarzania** sa nachádza v Stratenej v časti Dobšinská Ľadová Jaskyňa. V Spišskej Novej Vsi sa nachádza aj jedno z najväčších turistických lákadiel pre rodiny s deťmi reprezentované **Zoologickou záhradou**. V minulosti mali turisti k dispozícii tzv. zoskok **G-jump** na veži pri Podlesku, ktorá je aktuálna mimo prevádzky z dôvodu nevysporiadaných vlastníckych vzťahov. V Spišskej Novej Vsi sa nachádza **moto okruh Adrenalin Spiš** s možnosťou jazdy na štvorkolkách a buginách, v neďalekej Rejdovej je možné zajazdiť si na trojkolkách a skútroch. V Telgárte majú turisti možnosť adrenalínového zážitku v podobe **paraglajdingu**.

Pre tých najzvedavejších sú ponúkané **zoznamovacie/vyhliadkové lety** z leteckých plôch v Spišskej Novej Vsi a Podlesku. Pre adrenalínových nadšencov je na športovom letisku v Spišskej Novej Vsi **možnosť skoku s padákom** v tandeme aj samostatne. V Spišskej Novej vsi je možné vyskúšať si aj **streľbu** v krytej strelnici,

na airsoftovom i paintballovom ihrisku. Atrakciou pre návštevníkov v destinácii bola aj **sedačková lanovka** vedúca z obce Dedinky do strediska Geravy v dĺžke takmer 2 km, ktorá je však mimo prevádzky z dôvodu nevyhovujúceho technického stavu.

Tabuľka 37 Prehľad možností aktívneho trávenia voľného času

Aktivita	Lokalita	Opis
Ľadolezenie	Hrabušice	lezenie po zamrznutých vodopádoch
Snowcoach	Hrabušice	špeciálne vozy na pohyb po snehu podobné snežným skútrom
Monkeyland	Spišská Nová Ves	lanový park pre deti a mládež
Tarzania	Stratená	lanový park pre deti a dospelých
Jazda na trojkolkách	Rejdová	adrenalínová jazda po vytýčených trasách
Streľba	Spišská Nová Ves	cvičná streľba v krytej strelnici
Moto okruh	Spišská Nová Ves	adrenalínová jazda na štvorkolkách a buginách po 700 m moto okruhu Adrenalin Spiš
Vyhliadkové lety	Spišská Nová Ves	vyhliadkové lety realizované 2 leteckými školami
Vyhliadkové lety	Hrabušice	vyhliadkové lety realizované na Podlesku
Zoskok padákom	Spišská Nová Ves	parašutistické zoskoky na športovom letisku Spišská Nová Ves (sólo a tandem, škola parašutizmu)
Lanovka	Dedinky	sedačková lanovka z Dediniek na Geravy (mimo prevádzky)
Paintball, airsoft	Spišská Nová Ves	paintballová a airsoftová dráha Adrenalin Spiš
Kondičná dráha	Spišská Nová Ves	kondičná dráha v areáli Madaras parku

Zdroj: vlastné spracovanie

Ľadolezenie

Ľadolezenie v sprievode odborníkov predstavuje unikátnu ponuku v destinácii Slovenského raja. Z 33 rozličných ľadopádov, zamrznutých kaskád a roklín je vyhradených 5 oficiálnych lokalít na ľadolezenie (Sokolia dolina, Kláštorská roklina, Suchá Belá, Letanovský mlyn, Zejmarská roklina). Drvivá väčšina miest s možnosťami ľadolezenia je situovaných v Suchej Belej, resp. v katastri obce Hrabušice. Z tohto hľadiska má obec kľúčové postavenie ako východiskový bod k zážitkovému adrenalínu, ktoré ponúka ľadolezenie. Turisti majú možnosť absolvovania kurzu a k dispozícii sú aj sprievodcovia ľadolezenia. Ako cvičná ľadolezecká stena slúži v zimnom období aj ľadový hrad v lyžiarskom stredisku Mlynky - Gugel.

Korčuľovanie

Spišská Nová Ves ako najväčšie centrum v destinácii Slovenský raj disponuje celoročne dostupným syntetickým kĺziskom pre verejnosť. Korčuľovanie ako alternatívny program v zimnom období je dostupné na Zimnom štadióne v Spišskej Novej Vsi, na verejných kĺziskách v obciach Hrabušice a Smižany, na plochách v strediskách Mlynky - Biele Vody a Gugel (informácie zverejnené prevádzkovateľom stredísk). Podľa dostupných informácií verejné kĺziská sa nachádzajú aj v Dobšinej a Telgárte, kĺziská s prírodným ľadom sú v Hnilci (multifunkčné ihrisko pri ZŠ) a v Betlanovciach. Počas pravých zimných teplôt a pri bezpečnej hrúbke ľadu je možné korčuľovať aj na zamrznutej Palcmanskej Maši alebo po zamrznutej hladine rieky v kaňone Prielom Hornádu.

Doplnková ponuka aktivít v širšom okolí destinácie

Národný park Slovenský raj sa rozprestiera v historickom regióne Spiša. V okolí národného parku možno nájsť množstvo aktivít, ktoré vytvárajú doplnkovú ponuku destinácie. Širšie okolie destinácie Slovenský raj je turisticky zaujímavým regiónom, v ktorom je možné navštíviť kultúrne pamiatky zapísané v Zozname svetového dedičstva UNESCO – Spišské Podhradie a rozsiahly hradný komplex Spišského hradu, cirkevné mestečko Spišská Kapitula, drevený kostolík v Žehre, mesto Levoča, evanjelický drevený artikulárny kostol v Kežmarku.

Významnými historickými mestami v okolí sú aj mestá Gelnica a Krompachy, spolu s ich historickými pamiatkami. Z historických zaujímavostí severného Spiša možno spomenúť aj hrad v Starej Ľubovni spolu so skanzenom spišskej a šarišskej ľudovej architektúry pod hradom. V Markušovciach sa nachádza unikátny

Letohrádok Dardanely, Kaštieľ s francúzskym parkom a Markušovský hrad. V Spišskom Štvrtku sa nachádza významná kultúrna pamiatka reprezentovaná gotickou Kaplnkou rodiny Zápoľských. V katastri Iliašoviec, 6 km od mesta Spišská Nová Ves, sa nachádzajú pozostatky kaplnky Letohrádku Sans-Souci z 18. storočia. V obci Betliar je možné navštíviť kaštieľ Andrássyovcov s jedinečný anglickým parkom, ktorý je jeho súčasťou. Približne 15 km severne do Slovenského raja sa nachádza významné archeologické nálezisko v Gánovciach, kde bol v roku 1926 objavený cenný odliatok lebky neandertálca.

Významnú doplnkovú ponuku tvoria aquaparky a termálne kúpaliská. Významné je z tohto pohľadu termálne kúpalisko v obci Vrbov, 18 km od národného parku, ktoré je v prevádzke po celý rok. Nachádzajú sa tu termálne vrty s teplotou vody 25 – 38 °C, na ktorých bolo vybudovaných 7 bazénov s liečivou vodou vhodnou na liečbu pohybového ústrojenstva, reumatizmu, obličiek, srdcovo-cievnych chorôb, astmatických ochorení a poinfarktových stavov. V širšom okolí je jedným z najväčších lákadiel aquapark Aquacity Poprad postavený nad miestom geotermálneho prameňa. Aquapark disponuje rozsiahlou ponukou wellness služieb, viacerými krytými a vonkajšími bazénmi a mnohými možnosťami športového a rekreačného vyžitia. V neďalekej obci Gánovce sa nachádza zariadenie Aqua Spa Gánovce s minerálnou vodou.

V rámci doplnkových možností k primárnej ponuke destinácie Slovenský raj boli v širšom okolí identifikované aj ďalšie lyžiarske strediská.

Lyžiarske stredisko Relax Center Plejsy v Krompachoch má celkové prevýšenie zjazdoviek 442 m. Počet zjazdoviek je 11 s celkovou dĺžkou 9 050 m, pričom všetky majú možnosť umelého zasnežovania. Na zjazdovkách sa nachádza 9 vlekov s celkovou prepravnou kapacitou 6 270 osôb za hodinu. Stredisko Relax Center Plejsy v Krompachoch má k dispozícii aj bežkársku trať s dĺžkou 12 km, ktorá nie je strojovo upravovaná. Plejsy sú významným lyžiarskym strediskom medzinárodného charakteru.
Ski Centre Levoča má prevýšenie zjazdoviek 242 m a celkovú dĺžku tratí 3 300 m. Na 4 zjazdovkách s umelým zasnežovaním sa nachádzajú 4 vleky s celkovou prepravnou kapacitou 2 500 osôb za hodinu.
Rekreačné stredisko Július vo Vyšnej Slanej má prevýšenie 244 m a k dispozícii sú tu 2 zjazdovky s celkovou dĺžkou 1 100 m, pričom z nich je len jedna umelo zasnežovaná. Dva vleky majú prepravnú kapacitu 1 500 osôb za hodinu.
Ski Rejdová sa nachádza v obci Rejdová pri Vyšnej Slanej. K dispozícii sú tu 3 zjazdovky s celkovou dĺžkou 1 560 m bez umelého zasnežovania. Tri vleky majú prepravnú kapacitu 1 600 osôb za hodinu. Prevýšenie zjazdoviek je 210 metrov.

3. Analýza prostriedkov marketingovej komunikácie a distribúcie

Na základe vykonaného prieskumu verejne dostupných údajov, ku ktorým bežní turisti majú prístup, boli zistené kľúčové skutočnosti:

Propagácia ponuky destinácie Slovenský raj v minulých rokoch prebiehala prostredníctvom individuálnych aktivít jednotlivých kľúčových hráčov, poskytovateľov produktov a služieb v cestovnom ruchu v spojení so Správou Národného parku Slovenský raj a informačnými portálmi:

- obcí Mikroregiónu Slovenský raj,
- mesta Spišská Nová Ves,
- poskytovateľov služieb cestovného ruchu – najmä ubytovacie zariadenia, reštaurácie.

Distribúciu ponuky zabezpečujú individuálni poskytovatelia služieb priamo na mieste. Distribúciu ponuky na diaľku, prostredníctvom internetu, zaisťujú:

- individuálne ubytovacie zariadenia (samostatne a prostredníctvom rezervačných portálov),
- rezervačný portál mesta Spišská Nová Ves,
- čiastočne rezervačný systém portálu www.vraji.sk,
- čiastočne cestovné kancelárie.

Na základe projektov *„Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj“* a *„Slovenský raj – Klaster cestovného ruchu Slovenský raj a TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa“* sú postupne od roku 2012 rozvíjané niektoré prvky jednotnej marketingovej komunikácie:

- nová značka destinácie Slovenský raj,
- plánovaná inovácia destinačného portálu www.slovenskyraj.eu,
- nové propagačné materiály a propagačný film Slovenského raja,
- workshopy/infocesty pre touroperátorov na zimnú a letnú sezónu,
- založenie Oblastnej organizácie cestovného ruchu Slovenský raj,
- portál www.vraji.sk (OOCR Slovenský raj).

Vzhľadom na súčasné rýchlo sa meniace stavy v oblasti využívania nástrojov marketingovej komunikácie je potrebné upozorniť, že analýza marketingových nástrojov destinácie Slovenský raj bola vypracovaná k dátumu 1. 4. 2014.

Produkt cestovného ruchu

Ako je uvedené v predchádzajúcich častiach tejto marketingovej stratégie, predmetom a produktom stratégie je komplexný produkt destinácie Slovenský raj. Reprezentuje ho nesmierne bohatá prírodná ponuka a rovnako bohatá doplnková ponuka kultúrneho vyžitia v bezprostrednom okolí destinácie Slovenský raj spolu s poskytovateľmi sekundárnej ponuky cestovného ruchu analyzovaných v predošlej časti dokumentu.

Distribúcia produktu destinácie

Predaj komplexného produktu cestovného ruchu destinácie Slovenský raj možno dnes rozdeliť na dve základné časti:

- predaj na mieste priamo v destinácii u kľúčových hráčov, a to najmä v prípadoch:
  - predaj „vstupného“ do Národného parku Slovenský raj,
  - predaj zážitkových, rekreačných či sprievodných aktivít,
  - predaj ubytovania a stravovacích služieb,
  - predaj doplnkových produktov a služieb,

- predaj na diaľku, predovšetkým prostredníctvom internetu (prípadne telefonicky):
  - predaj ubytovania a stravovacích služieb,
  - predaj komplexných balíkov produktov a služieb.

Distribúciu ponuky zabezpečujú:

Miestni poskytovatelia produktov a služieb, ktorí okrem vlastných produktov a produktov ich partnerov (ubytovanie, stravovanie, rekreačné, športové a ďalšie aktivity) ponúkajú a propagujú aj hlavnú (primárnu) ponuku destinácie.

Oblastné organizácie cestovného ruchu Slovenský raj a Spiš prostredníctvom svojich nástrojov priamo predávajú ponuku Slovenského raja. OOCR Slovenský raj distribuuje ponuku svojich partnerov priamo prostredníctvom portálu aj vlastným rezervačným systémom. Organizácia aktuálne ponúka základné sezónne víkendové balíčky na leto a zimu. V súčasnosti pripravuje v spolupráci s OOCR Spiš regionálnu kartu zliav. OOCR Spiš v zimnej sezóne 2013/2014 pilotne otestovala regionálnu zimnú kartu zliav Spiš Card.

Mesto Spišská Nová Ves prostredníctvom pobytových balíkov vytvorených v spolupráci s ubytovateľmi a ďalšími poskytovateľmi služieb, ako aj prostredníctvom rezervačného portálu Deskline, ktorý bude implementovaný na destinačný portál (vo vlastníctve Mikroregiónu Slovenský raj) www.slovenskyraj.eu.

Cestovné kancelárie a agentúry. Napriek intenzívnemu rastu predajných nástrojov prostredníctvom internetu ponuka Slovenského raja bola identifikovaná v internetovej ponuke slovenských, ako aj zahraničných cestovných kancelárií ponúkajúcich dovolenky a výlety na Slovensku. Identifikované cestovné kancelárie sa vo väčšine prípadoch zameriavajú na zahraničných turistov. Nižšie uvedené produkty boli vybrané ako príklady dostupné na trhu v čase spracovania stratégie a môžu sa v čase meniť.

Tabuľka 38 Prehľad identifikovaných produktov slovenských príjazdových cestovných kancelárií

Cestovná kancelária	Názov produktu	Trvanie*	Cena
Rajec travel	Súčasť produktu ”Hiking in Slovakia” (10 dní)	1 deň	825,- EUR
Rajec travel	“Hiking in Slovak Paradise”	1 deň	57-80,- EUR
Rajec travel	„Dobšinská Ice Cave & Mansion House Betliar“	1 deň	57-80,- EUR
East Slovakia travel	Súčasť produktu „Cesta TOP 10 Slovenska“	1 hodina	Na vyžiadanie
Best Slovakia Tours	„Hiking tour in Slovak Paradise national park“	3 dni	799,- EUR
AYGO Slovakia	„Adventurous hiking in Slovensky Raj“	8 dní	419,- EUR
Mountain paradise	Súčasť produktu „Lakes and vallyes“	1 deň	1 110,- EUR
Travelslovakia.sk	Súčasť produktu „Highlights of Vysoké Tatry, Slovenský raj, Pieniny Region“ (10 dní)	1 deň	875,- EUR
Travelslovakia.sk	Súčasť produktu „National Parks of Slovakia Tour“ (7 dní)	1 deň	726,- EUR
Travelslovakia.sk	Súčasť produktu „Slovak UNESCO World Heritage Tour“ (10 dní)	1 deň	1278,- EUR
Travelslovakia.sk	Súčasť produktu „Slovak Paradise and the Best of High Tatras Tour“ (10 dní)	1 deň	875,- EUR
Travelslovakia.sk	Súčasť produktu „Cycling Tour from Slovak UNESCO to UNESCO Sites – from Bardejov to Banská Štiavnica“ (13 dní)	3 dni	1458,- EUR
Travelslovakia.sk	Súčasť produktu „Horseback Riding Tour with Day Trips to the High Tatras Mountains“ (7 dní)	1 deň	732,- EUR
Nitravel	Zájazd pre firmy a kolektívy „Slovenský raj“	1 deň	dohodou

*Zdroj: vlastné spracovanie, Poznámka: *Trvanie cesty v Slovenskom raji*

Pozitívom pre Slovenský raj je skutočnosť, že ponuka slovenských príjazdových cestovných kancelárií by sa mala v budúcnosti rozšíriť aj vďaka výstupom projektu *„Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj“,* v rámci ktorého sa organizujú dva workshopy s infocestami pre tour-operátorov z krajín tzv. Vyšehradskej skupiny (V4).

Turistické pobytové balíky

Mesto Spišská Nová Ves v súčasnosti má v ponuke tri komplexné turistické balíky pre segmentované trhy:

- Pre rodiny s deťmi je k dispozícii trojdňový „rodinný“ pobyt v meste so vstupmi na rôzne atrakcie mesta (letné kúpalisko, krytá plaváreň, masáž, zoo, výstup na kostolnú vežu, návšteva Miesta prianí, lanový park). Balík obsahuje ubytovanie v hoteli s raňajkami a s rodinnou večerou v deň príchodu.

- Pre zaľúbené páry je v ponuke trojdňový pobyt, tzv. „romantický balík“ s ubytovaním v hoteli a raňajkami. Balík obsahuje trojchodovú romantickú večeru a „welcome drink“ v deň príchodu, romantickú večeru v jednej z najlepších lokálnych reštaurácii v druhý deň pobytu, 2-hodinový vstup do wellness centra, výstup na kostolnú vežu a návštevu Miesta prianí.

- Adrenalínový víkendový balík mesta Spišská Nová Ves je zameraný na turistov orientovaných na dobrodružstvo. Trojdňový pobyt spojený s tandemovým parašutistickým zoskokom, návštevou krytej strelnice, lanového parku a návštevou miestnych kultúrnych atrakcií (Miesto prianí, najvyššia kostolná veža) je cenovo dostupný pre solventnejších klientov.

Veľkým pozitívom pre týchto mestských turistických balíkov je, že každý jeden aktívne propaguje, respektíve odkazuje na primárnu ponuku Národného parku Slovenskú raj.
Za súčasnú slabú stránku možno označiť skutočnosť, že v rámci distribúcie ponuky u individuálnych poskytovateľov služieb absentuje tvorba komplexných produktových balíkov. Ak odhliadneme od aktivít oblastných organizácií cestovného ruchu (Slovenský raj a Spiš) a mesta Spišská Nová Ves, 8 z vyše 200 stoviek poskytovateľov ubytovacích služieb má v ponuke základné produktové balíky (závislé od sezóny), a len dvaja disponujú rozšírenými balíkmi ponuky produktov a služieb cestovného ruchu v destinácii.

Vizuálna identifikácia

V súčasnosti je možné sa vo vizuálnej identifikácii Slovenského raja stretnúť so štyrmi hlavnými logami:

- Správy Národného parku Slovenský raj,
- Mikroregiónu Slovenský raj,
- Oblastnej organizácie cestovného ruchu (OOCR) Slovenský raj,
- značka destinácie Slovenský raj.

Obrázok 5 Logo Správy Národného parku Slovenský raj

Zdroj: Správa Národného parku Slovenský raj

Logo Správy Národného parku Slovenský raj je najstarším logom, ktoré je dnes možné v destinácii Slovenského raja nájsť – jeho tradícia sa datuje približne od roku 1966, keď vzniklo toho času ako logo chránenej krajinnej oblasti. Logo znázorňuje dve hlavné turistické sezóny (zima – snežná vločka, leto – slnko) a chránenú rastlinu poniklec slovenský, reprezentujúcu cennú prírodu Slovenského raja.

Obrázok 6 Logo Združenia obcí Mirkroregiónu Slovenský raj - Sever

Zdroj: Združenie obcí Mikroregiónu Slovenský raj - Sever

Združenie obcí Mikroregión Slovenský raj - Sever je reprezentované vlastným logom znázorňujúcim prepojenosť medzi krásami národného parku a obcami mikroregiónu. Grafika loga je ukotvená v tvare štátneho znaku symbolizujúci slovenskú spolupatričnosť.

Obrázok 7 Logo OOCR Slovenský raj

Zdroj: Oblastná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj

OOCR Slovenský raj vystupuje pod logom reprezentujúcim 4 dominantné témy záujmu turistov v Slovenskom raji. Letná turistická sezóna je prezentovaná ikonou kopcov a rebríka, dominanta zimy je znázornená ikonou lyžiara. Prírodné dominanty Slovenského raja (fauna a flóra) sú znázornené ikonou orla a kvetom ponikleca.

Obrázok 8 Značka destinácie Slovenský raj

Zdroj: Mesto Spišská Nová Ves

Destinácia Slovenský raj má svoju vlastnú značku od januára 2014. Nová značka, ktorá vznikla v rámci projektu *„Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj“*, spolufinancované z Regionálneho operačného programu, má za cieľ reprezentovať komplexnú ponuku destinácie pod jednotnou silnou značkou.
Ako uvádza dizajn manuál značky destinácie, nový symbol destinácie Slovenský raj odráža dva základné piliere svojej identity – dva základné stavebné kamene Slovenského raja – faunu a flóru. Spojením týchto dvoch elementov vytvára silnú a jasnú identitu, no jednoduchú, pochopiteľnú a samo vysvetľujúcu. Hory a kopce vizuálne prepojené so zalomenou riekou, symbolizujúcou vodopád, a jazero spolu vytvárajú hlavu líšky či vlka, typických zástupcov Slovenského raja, a poukazujú tak na dokonalú súhru fauny a flóry v Slovenskom raji.

Outdoorová vizuálna identifikácia

Vizuálna identifikácia prostredníctvom terénneho a reklamného značenia (tabúľ) v destinácii Slovenský raj je riešená nasledovne:

- Vo vstupných bránach národného parku (turistické centrá a obce) – exteriérové mapy národného parku znázorňujúce hlavné aktivity a turistické chodníky.
- Obecné exteriérové informačné tabule – okrem obecného diania upozorňujú aj na zaujímavosti, ktoré by mohli osloviť turistu.
- Značenia na turistických chodníkoch – informačné tabule najmä na náučných chodníkoch popisujúce miesto záujmu, resp. smerové tabule k jednotlivým miestam záujmu.
- Návesti a reklamné tabule pri cestných komunikáciách.

Outdoorová identifikácia Slovenského raja z hľadiska destinačného manažmentu nie je jednotná a v niektorých prípadoch absentujúca. Obce destinácie nie sú dostatočne identifikované ako súčasť Slovenského raja. Kvôli vysokej nákladovosti a limitovaným finančným zdrojom absentujú prvky terénnej reklamy vyvolávajúcu dojem príchodu do dovolenkovej destinácie (napríklad tabule so sloganmi ako „Vitajte v raji“). V širšom okolí okrem štátnych dopravných značiek poukazujúcich na vzdialenosť turista len zriedkavo nachádza reklamné tabule informujúce o ponuke destinácie Slovenský raj.

Veľkým pozitívom v rámci terénnej identifikácie destinácie je plánovaná výstavba siedmich jednotných symbolických vstupných brán už počas letnej sezóny 2014. Drevené konštrukcie upozorňujúce na vstup do národného parku budú označené spoločnou značkou. Najväčšia zo siedmich bude vybudovaná pri novovzniknutom turistickom informačnom centre pri Dobšinskej ľadovej jaskyni. Ďalších 6 bude osadených v obciach Hrabušice (časť Podlesok), Smižany (náučný chodník Maša – Čingov), Spišské Tomášovce (časť Čingov), Letanovce, Mlynky a Stratená. Výstavba siedmich jednotných vstupných brán je podľa zverejnených informácií v réžii financovania obecných rozpočtov.

Turistické informačné centrá

Destináciu Slovenský raj v súčasnosti podporuje svojou existenciou 7 turistických informačných centier. Okrem poskytovania informácií návštevníkom reprezentujú aj funkciu „destinačného obchodu“ s možnosťou zakúpenia produktov, služieb a rôzneho doplnkového tovaru.

Identifikované turistické informačné centrá sú prevádzkované prevažne obcami (Spišská Nová Ves, Smižany, Hrabušice, Dobšiná). Existencia informačného centra prevádzkovaného súkromnou spoločnosťou (Čingov - Trek Cafe, Hrabušice - centrum) ukazuje, že v destinácii nie je novinkou spolupráca verejného a súkromného sektora, a je tiež jedným z dôkazov, že cestovný ruch v destinácii predstavuje dôležitý faktor podpory podnikania a zamestnanosti v destinácii.

Tabuľka 39 Prehľad turistických informačných centier

Názov	Lokalita
TIC Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves
TIC Smižany	Smižany
TIC Čingov - Trek Cafe	Spišské Tomášovce - Čingov
TIC Hrabušice	Hrabušice - centrum
TIC Autocamping Podlesok	Hrabušice - Podlesok
IC Správy NPSR - Podlesok	Hrabušice - Podlesok
TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa (vo výstavbe) *	Stratená - Dobšinská Ľadová Jaskyňa
TIC Dobšiná	Dobšiná

Zdroj: vlastné spracovanie

* Novinkou a pozitívom v rozvoji cestovného ruchu destinácie je v súčasnosti realizovaná výstavba informačného centra pri Dobšinskej ľadovej jaskyni, podporená v rámci projektu Švajčiarskeho finančného mechanizmu. Po jeho spustení v roku 2014 sa počet turistických informačných centier zvýši na osem.

V destinácii neboli identifikované terénne informačné centrá v podobe **samoobslužných kioskov**, ktoré by mohli slúžiť ako nonstop informačné body (s možnosťou zobrazenia základných navigačných a podporných informácií o stave chodníkov, dopravných informácií, poveternostných podmienkach, aktuálnych podujatiach, akciách a podobne), alebo ako automatizované predajné miesta cestovných lístkov, skipasov či ďalších služieb.

Počas procesov prieskumu nebol identifikovaný destinačný elektronický sprievodca v podobe mobilnej aplikácie alebo webstránky fungujúcej na báze mobilnej platformy s funkciami GPS. Pozitívom je skutočnosť, že OOCR Slovenský raj pracuje na vytvorení mobilnej aplikácie ako súčasti projektu a turistického webového portálu „www.vraji.sk“, ktorý by mal byť hotový na jar v roku 2014. Zároveň v rámci projektu podporeného z ROP Mesto Spišská Nová Ves a Mikroregión Slovenský raj aktualizujú a upgradujú destinačný portál www.slovenskyraj.eu (termín spustenia jeseň 2014), ktorý bude optimalizovaný aj pre prehliadače mobilných zariadení. Mesto Spišská Nová Ves v súčasnosti využíva pre propagáciu mobilnú aplikáciu Mobile City.

Tlačené propagačné materiály

Tabuľka 40 Prehľad tlačených propagačných materiálov uvedených v rámci telefonického prieskumu

Turistické informačné centrum	Názov	Charakteristika	Autor/ Distribútor	Roka vydania
TIC Spišská Nová Ves	Slovenský raj	image prospekt	Mesto Spišská Nová Ves (ROP projekt)	2014
TIC Spišská Nová Ves	Pravidlá pre návštevníkov Národného parku Slovenský raj	informačný prospekt s mapou	Mesto Spišská Nová Ves (ROP projekt)	2014
TIC Spišská Nová Ves	Slovenský raj - národný park	informačný prospekt	Mikroregión Slovenský raj a Združenie podnikateľov CR regiónu Spiš	neevidovaný
TIC Spišská Nová Ves	Po Slovensku s batohom – Slovenský raj	turistický sprievodca s 3D mapami	Vydavateľstvo Dajama	2007 (2. vydanie)
TIC Spišská Nová Ves	Cykloregión Spiš - južná časť	prospekt s mapou 24 cyklistických okruhov	OOCR Spiš	2013
TIC Spišská Nová Ves	Zima na južnom Spiši	prospekt s mapou, zimná verzia	OOCR Spiš	2013

TIC Spišská Nová Ves	Spolu v raji - To najlepšie zo Slovenského raja	prospekt s mapou, letná verzia	OOCR Slovenský raj (ŠFM projekt)	2013
TIC Spišská Nová Ves	Slovenský raj - sever	katalóg	Autocamping Podlesok	neevidovaný
TIC Spišská Nová Ves	To najlepšie z raja	katalóg	Autocamping Podlesok	neevidovaný
TIC Spišská Nová Ves	Stredisko Podlesok	leták	Košický samosprávny kraj	neevidovaný
TIC Spišská Nová Ves	Cyklomapa Slovenský raj - stredný Spiš	mapa 1 : 75 000	ZO SZOPK Orol Spišská Nová Ves	2003
TIC Spišská Nová Ves	Slovenský raj	mapa 1 : 50 000	neevidovaný	neevidovaný
TIC Spišská Nová Ves	Slovenský raj - Podrobná turistická mapa	turistická mapa 1 : 25 000	VKÚ, a. s., Harmanec	2013 (4. vydanie)
TIC Hrabušice - centrum	Slovenský raj - turistický sprievodca & mapa	turistický sprievodca a mapa	Vladimír Mucha, Ladislav Jiroušek, Andrej Macko	2007
TIC Hrabušice - centrum	Slovenský raj - národný park	informačný prospekt	Mikroregión Slovenský raj a Združenie podnikateľov CR regiónu Spiš	neevidovaný
TIC Hrabušice - centrum	Dotyky Slovenského raja	odborná publikácia	Eva Potočná, Karol Nowak	2008
IC Správy Národného parku Slovenský raj	Biotopy európskeho významu Národného parku Slovenský raj	odborná publikácia	Štátna ochrana prírody SR	2006
TIC Smižany	Slovenský raj	turistický sprievodca	Ing. Karol Hric a kol.	1991
TIC Smižany	Spolu v raji - To najlepšie zo Slovenského raja	prospekt s mapou, letná verzia	OOCR Slovenský raj (ŠFM projekt)	2013
TIC Smižany	Zima na južnom Spiši	prospekt s mapou, zimná verzia	OOCR Spiš	2013
TIC Dobšiná	Spolu v raji - To najlepšie zo Slovenského raja	prospekt s mapou, letná verzia	OOCR Slovenský raj (ŠFM projekt)	2013
TIC Dobšiná	Zima na južnom Spiši	prospekt s mapou, zimná verzia	OOCR Spiš	2013

Zdroj: telefonický prieskum

Tlačené propagačné materiály v podobe prospektov, informačných letákov, katalógov, máp a ďalších foriem zohrávajú svoju úlohu pri prezentácii ponuky destinácie. Analýza propagačných materiálov bola realizovaná na základe telefonického prieskumu. Prieskum bol zameraný na všetky identifikované turistické informačné centrá s cieľom zistenia aktuálne evidovaných propagačných materiálov orientujúcich sa na Slovenský raj. Prieskumu sa zúčastnili turistické informačné centrá: TIC Spišská Nová Ves, TIC Hrabušice - centrum, IC Správy Národného parku Slovenský raj, TIC Smižany a TIC Dobšiná. V čase prieskumu TIC Čingov – Trek Cafe bolo nedostupné, TIC Hrabušice - Autocamping Podlesok bolo v tom čase mimo prevádzky.

Najnovším a najaktuálnejším propagačným materiálom je image projekt s názvom „Slovenský raj“ a informačný prospekt „Pravidlá pre návštevníkov Národného parku Slovenský raj“, ktoré vznikli ako výstupy projektu *„Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj“.* V rámci spomenutého projektu je realizovaný aj nový komplexný katalóg ponuky aktivít, služieb a produktov destinácie Slovenský raj.

Aktuálne až tri turistické informačné centrá (TIC Spišská Nová Ves, TIC Smižany, TIC Dobšiná) majú k dispozícii informačný prospekt vydávaný OOCR Slovenský raj s názvom „Spolu v raji - To najlepšie zo Slovenského raja“, ktorý propaguje letnú ponuku destinácie Slovenský raj. Propagácia zimnej ponuky je zastrešená informačným prospektom „Zima na južnom Spiši“, ktorý vydáva OOCR Spiš.
TIC Spišská Nová Ves disponuje dvoma katalógmi s názvami „Slovenský raj - sever“ a „To najlepšie z raja“, ktoré podľa dostupných informácií distribuuje Autocamping Podlesok. Turistických sprievodcov v tlačenej verzii majú v ponuke tri informačné centrá (TIC Spišská Nová Ves, TIC Hrabušice, TIC Smižany), každé má v ponuke iný materiál od iného vydavateľa. V Hrabušiciach disponujú turistickým sprievodcom Slovenského raja z roku 2007. Zaujímavosťou je turistický sprievodca ponúkaný TIC Smižany, materiál s názvom „Slovenský raj“ pochádza ešte z roku 1991. V Spišskej Novej Vsi ponúkajú aj cyklistického sprievodcu subregiónu južný Spiš z roku 2013 (vydáva OOCR Spiš).

Výstavy a veľtrhy cestovného ruchu

Účasťou organizácií zastrešujúcich propagáciu destinácie Slovenský raj na **výstavách a veľtrhoch cestovného ruchu** je ponuka destinácie sprostredkovaná spotrebiteľom osobným kontaktom, čím je priamo stimulovaný predaj ponuky. Ponuka Slovenského raja bola prostredníctvom Mesta Spišská Nová Ves, Mikroregiónu Slovenský raj a v poslednom období už aj Oblastnej organizácie cestovného ruchu Slovenský raj pravidelne propagovaná na výstavách a veľtrhoch cestovného ruchu:

- ITF Bratislava,
- Utazás Budapešť,
- Holiday World Praha,
- Glob Tour Brno,
- Menjunk Villágá Miškolc,

na ktorých účasť pre slovenských účastníkov zabezpečuje Slovenská agentúra pre cestovných ruch (SACR). V rámci možností sú navštevované aj ďalšie výstavy ako napríklad: CMT Stuttgart, ITB Berlín, Free Mníchov alebo výstavy v Krakove a Katoviciach.

Turistické karty

Zimná destinačná karta zliav **„Spiš Card“**, ktorú ponúka OOCR Spiš, v sezóne 2013/2014 poskytuje zľavy v 9-tich zariadeniach regiónu Spiša. Významným pozitívom karty je zastrešenie zliav aj v zariadeniach destinácie Slovenský raj, ako sú:

- Ski Mlynky (10 % zľava na skipass),
- Hotel Metropol Spišská Nová Ves (10 % zľava v reštaurácii a 15 % vstup do wellness),
- Ludvik Spa Centrum (15 % wellness + masáž),
- Reštaurácia Nostalgie (10 % zľava z účtu).

„Spiš Card“ priamo podporuje komunikáciu a distribúciu ponuky destinácie Slovenský raj. Ide o zariadenia vyššej kvality (Hotel Metropol, reštaurácia Nostalgie), ktoré môžu motivovať ďalšie zariadenia k zapojeniu sa do systému poskytovania zliav. V budúcnosti je možné očakávať nárast zariadení poskytujúcich zľavy prostredníctvom Spiš Card, čo v konečnom dôsledku bude ďalším prínosom aj pre návštevníkov destinácie Slovenský raj.

V rámci podpory predaja v súčasnosti prebieha príprava implementácie „**Regionálnej karty zliav pre destináciu Slovenský raj“** ako jedného z výstupov projektu *„Slovenský raj – klaster cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa“.* Pripravovanú kartu zliav bude administratívne zastrešovať OOCR Slovenský raj.
Existencia oboch destinačných kariet predstavuje ďalší prínos pre turistov, vzhľadom na to, že prepája a rozširuje možnosti zjednodušeného využitia produktov a služieb v destinácii, ale aj jej bezprostrednom okolí, a tým zlepšuje kvalitu celého zotrvania v destinácii.

Využitie tradičných mediálnych kanálov

V súčasnosti z hľadiska využívania **tradičných mediálnych kanálov** (televízia, rozhlas, tlač) u kľúčových hráčov neboli zistené žiadne aktívne platené kampane alebo partnerské kampane s komerčnými subjektmi, zamerané na propagáciu ponuky destinácie Slovenský raj.
Prostredníctvom mediálnych kanálov sú distribuované klasické správy z aktuálneho diania v rámci národného parku a dotknutých obcí. Tieto správy čiastočne zastrešujú aj významné lokálne podujatia.

Tabuľka 41 Prehľad využitia tradičných mediálnych kanálov

Televízia	Rozhlas	Tlač
Informačné správy o aktuálnych udalostiach z oblasti turistických aktivít, správy životného prostredia a spoločensko-kultúrneho diania	Informačné správy o aktuálnych udalostiach z oblasti turistických aktivít, správy životného prostredia a spoločensko-kultúrneho diania	Informačné správy o aktuálnych udalostiach z oblasti turistických aktivít, správy životného prostredia a spoločensko-kultúrneho diania
Absencia vlastných a partnerských informačných kampaní v televíznych médiách	Absencia vlastných a partnerských informačných kampaní v rozhlasových médiách	Absencia vlastných a partnerských informačných kampaní v printových médiách

Zdroj: vlastné spracovanie

Marketingová komunikácia a distribúcia prostredníctvom internetových nástrojov

Marketingová komunikácia ponuky destinácie prostredníctvom internetových nástrojov, dnes známa aj pod pojmom „e-marketing“, sa stala významnou súčasťou moderného destinačného manažmentu. V dnešných trhových podmienkach celková viditeľnosť turistickej destinácie na internete môže predstavovať určitú konkurenčnú výhodu. Nástroje e-marketingu sa jednak orientujú na propagáciu (komunikáciu) ponuky, ale sčasti zároveň aj na samotnú distribúciu ponuky. Z tohto dôvodu je stav marketingovej komunikácie aj distribúcie analyzovaný v nasledujúcich častiach.

Internetové portály prezentujúce Slovenský raj

Destinácia Slovenského raja bola v čase prípravy analýzy (začiatok roka 2014) propagovaná niekoľkými domovskými web stránkami. Táto skutočnosť na jednej strane potenciálnym návštevníkom ponúka širšie spektrum zdrojov informácií, na druhej strane tento stav pre niektorých užívateľov môže pôsobiť mätúco. Nakoľko ponuku destinácie nájde hneď v niekoľkých variáciách pod rozličnou značkou, nepriamo dochádza k trieštеniu komplexnosti z hľadiska celistvej ponuky destinácie.

Tabuľka 42 Prehľad internetových stránok identifikujúcich sa so Slovenským rajom

Adresa	Názov stránky	Zameranie
www.slovenskyraj.eu	Mikroregión Slovenský raj	Destinačný portál vo vývoji
www.slovenskyraj.sk	Slovenský raj	Databáza ponuky
www.slovensky-raj.sk	Internetové noviny Národného parku Slovenský raj	Stručný informačný portál
www.slovenskyraj-info.sk	Asociácia horských sprievodcov Slovenský raj	Čiastočná propagácia destinácie
www.vraji.sk	OOCR Slovenský raj	Komplexný informačný portál destinácie
www.slovensky-raj.org	Slovenský raj – Ubytovanie a turistika	Stručný informačný portál
www.mapaslovenskyraj.sk	NP Slovenský raj – Turistické trasy	Databáza ponuky
www.sopsr.sk/slovenskyrajweb/	Správa Národného parku Slovenský raj	Stručný informačný portál
www.dedinkymlynky.sk	Dedinky Mlynky - Región Slovenský raj Juh	Informačný portál prevádzkovaný Hotelom Mlynky
www.spis-region.sk	OOCR SPIŠ	Destinačný portál - južný Spiš/Spiš

Zdroj: vlastné spracovanie

Internetový portál „**www.slovenskyraj.eu“** (registrovaný aj pod doménou www.slovenskyraj.net) je oficiálnou stránkou Mikroregiónu Slovenský raj. V súčasnosti plánovaná aktualizácia tejto webstránky je jedným z viacerých výstupov projektu *„Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj“,* spolufinancovaného Európskym fondom regionálneho rozvoja cez Regionálny operačný program. Portál má slúžiť ako komplexný informačný systém destinácie Slovenský raj, zastrešujúci celkovú ponuku destinácie s ambíciou pokryť aj informačné potreby cudzojazyčných turistov (SK, PL, EN, DE, HU, RU).

Portál **„www.slovenskyraj.sk“** je prvou internetovou stránkou, ktorá bola vytvorená ako databáza platenej reklamy pre poskytovateľov služieb v národnom parku a jeho okolí. V prípade vyhľadávania slovného spojenia „slovenský raj“, portál „slovenskyraj.sk“ je medzi top 3 výsledkami. Portál predstavuje indexovanú informačnú databázu jednoduchých textových súborov s fotogalériou. Po vizuálnej stránke je vytvorený jednoduchým spôsobom, tak aby v prvom rade informoval, nie predával. Nakoľko na stránke sú propagované aj zariadenia mimo prevádzky, aktuálnosť informácií je otázna. Napriek grafickej jednoduchosti stránka je každodenne navštevovaná. Vyššia návštevnosť je následkom dlhoročnej prevádzky portálu, ale predovšetkým kľúčového názvu portálu.

Portál „Internetové noviny Národného parku Slovenský raj“ je registrovaný na viacerých doménach: **„www.slovensky-raj.sk“, „www.srnap.sk“, „www.slovakparadise.sk“, „www.slovakparadise.info“.** Stránka obsahuje informácie o prírodných atrakciách územia, ako aj množstvo užitočných informácií. Nevýhodou on-line denníka je absencia dostupnosti samotných aktuálnych článkov. Negatívom pre užívateľa môže byť aj nekompletná databáza sekundárnej ponuky národného parku. Pozitívom je všeobecný informačný systém stránky. Užívateľ je informovaný o aktuálnej priechodnosti turistických trás, aktuálnom počasí. Predmetný portál má ambície fungovať aj ako turistický portál, o čom svedčí prítomnosť diskusného fóra či on-line panoramatických vyhliadok.

Internetový portál **„www.vraji.sk“** je prevádzkovaný Oblastnou organizáciou cestovného ruchu Slovenský raj. Z hľadiska grafického a technického spracovania je moderný, prehľadný a pre užívateľa ľahko ovládateľný. Stránka obsahuje nielen klasické informácie o primárnych a sekundárnych atraktivitách územia, ale takpovediac komplexnú ponuku celej destinácie. Pozitívom je aj ponuka balíčkovaných služieb a profilovaná ponuka poskytovateľov služieb v cestovnom ruchu.

Internetový portál **„www.dedinkymlynky.sk“** je výsledkom partnerskej iniciatívy poskytovateľov služieb v predmetných obciach, obsahujúci komplexnú ponuku aktivít, ubytovania až po rôzne služby. Pozitívom stránky sú aj aktuálne články o dianí v území. Portál je po grafickej aj technickej stránke praktický, užívateľsky priateľský. Skutočnosť, že je viac-menej venovaný len južnej časti Slovenského raja môže pôsobiť pre potenciálneho turistu mätúco.

Internetový portál **„www.spis-region.sk“** je prevádzkovaný Oblastnou organizáciou cestovného ruchu Spiš. Stránka sa nevenuje priamo ponuke Slovenského raja, ale z dôvodu prepojenosti susediacich území, ktoré sú súčasťou jedného historického regiónu Slovenska, portál propaguje z časti aj ponuku Slovenského raja.

Z hľadiska dostupnosti informácií sú uvedené portály orientované na slovenských turistov. Z identifikovaných portálov len 3 (www.vraji.sk, www.slovensky-raj.org a www.slovenskyraj.sk – čiastočné jazykové mutácie) disponujú aktívnymi jazykovými mutáciami (www.vraji.sk – EN, PL, RU, DE; www.slovensky-raj.org CZ, EN, DE, HU, PL a www.slovenskyraj.sk – CZ, EN, PL, DE, HU, FR).

Obecné internetové stránky

Pozitívom pre destináciu Slovenský raj je skutočnosť, že zo 14-tich obcí územia ÚROVNE 1 (obce Arnutovce, Betlanovce, Dedinky, Hnilec, Hrabušice, Hranovnica, Letanovce, Mlynky, Smižany, Spišské Tomášovce, Stratená, Vernár, Vydrník a mesto Spišská Nová Ves) všetci disponujú vlastnou internetovou stránkou.
Z celkového počtu 13-tich portálov obcí a jedného mestského:

- 1 disponuje aktívnymi jazykovými mutáciami,
- 7 obsahuje širšie textové opisné informácie pre turistov,
- okrem internetového portálu mesta Spišská Nová Ves žiaden nie je viditeľne prepojený na funkčné „informačné a turistické“ portály Slovenského raja.

Portály mesta a obcí sú v prvom rade orientované na administratívnu správu obce a spoločenské dianie. Stránkam chýba integrovaná podpora cestovného ruchu v spojení so skutočnosťou, že obce sú trvalou súčasťou územia, resp. okolia Národného parku Slovenský raj a predstavujú významných hráčov destinácie Slovenský raj. Spomedzi uvedených kľúčových hráčov kvalitou aj obsahom vyčnieva portál mesta Spišská Nová Ves (www.spisskanovaves.eu), ktorý v sekcii Návštevník obsahuje mnoho informácií tak o primárnej a sekundárnej ponuke destinácie, ako aj o dôležitej doplnkovej ponuke a podporných službách pre turistov, ktorí navštívia destináciu Slovenský raj.

V podpore jednotného marketingu destinácie je dôležité, aby každý jej článok bol vizuálne aj obsahovo jasne identifikovaný s príslušnosťou k nej, čo vzbudzuje vyššiu dôveryhodnosť a povedomie značky destinácie.
Z tohto hľadiska je pre obce vhodné, aby potenciálnych návštevníkov destinácie prostredníctvom svojich portálov smerovali na jednotný turistický portál destinácie Slovenský raj. V súčasnosti táto on-line spolupráca absentuje, a to aj z dôvodu neexistencie jednotného portálu, ktorým by sa mal v blízkej dobe stať portál www.slovenskyraj.eu.
Spolupráca takéhoto druhu sa vyžaduje aj medzi obecnými portálmi a portálmi miestnych poskytovateľov produktov a služieb cestovného ruchu. Ani v tomto prípade prepojenie stránok obcí a mesta nie je veľmi zaužívané. Pozitívom je skutočnosť, že 11 z uvedených portálov uvádza podnikateľské subjekty v cestovnom ruchu v zoznamoch, prípadne formou krátkych opisov.

Web stránky poskytovateľov produktov a služieb v destinácii

Z hľadiska využívania základných nástrojov e-marketingu boli analyzované ubytovacie zariadenia obcí destinácie Slovenský raj (Arnutovce, Betlanovce, Dedinky, Hnilec, Hrabušice, Hranovnica, Letanovce, Mlynky, Smižany, Spišské Tomášovce, Stratená, Vernár, Vydrník) a mesta Spišská Nová Ves.

Tabuľka 43 Prehľad využívania nástrojov základných nástrojov e-marketingu ubytovacími zariadeniami

Kategória	Internetová stránka	Rezervačný systém	Sieť Facebook	Portál Booking.com	Portál Tripadvisor
Hotelové zariadenia	11	4	7	5	3
Penzióny	30	12	16	6	6
Ostatné kategórie	18	11	8	15	8

Zdroj: vlastné spracovanie

Z vyše 280 identifikovaných ubytovacích zariadení (z toho približne 230 aktívnych) v destinácii Slovenský raj, u približne 20 % nebola v čase prieskumu nájdená (aktuálna) internetová stránka. Zo zariadení s vlastnou internetovou stránkou takmer 10 % využíva vlastný on-line rezervačný systém.
Predmetné web stránky sú po grafickej stránke na rôznej úrovni, ale spĺňajú základné potreby vlastnej propagácie. Negatívom pre destináciu je e-marketingový individualizmus v podobe neodkazovania na oficiálne turistické portály destinácie Slovenský raj. Stav webstránok z hľadiska jazykových mutácií nie je ideálny, nakoľko v mnohých prípadoch absentuje.

Z hľadiska marketingovej komunikácie, resp. jednotnej propagácie celej destinácie je potrebné spomenúť, že ani jedno hotelové zariadenie prostredníctvom svojej web stránky nepropaguje komplexnú ponuku destinácie Slovenský raj, len parciálne aktivity v okolí svojho zariadenia. Ani jedno hotelové zariadenie viditeľne neodkazuje na stránky lokálnych oblastných organizácií cestovného ruchu, ktoré práve primárne svoje aktivity venujú propagácii celkovej ponuky sledovaného územia.

Z hľadiska marketingovej stratégie pre riešenú destináciu je dôležité, aby aj prevádzkari penziónov propagovali prostredníctvom svojich kanálov celkovú ponuku Slovenského raja. Z identifikovaných penziónov minimálne 38 zariadení môže prispieť k rozvoju turizmu odkazovaním na oficiálne informačné stránky destinácie.

Využívanie sociálnych sietí v marketingovej komunikácii destinácie

Facebook

Vyžívanie sociálnych sietí je výrazne slabšie. Len niečo vyše 10 % identifikovaných ubytovacích zariadení sa identifikuje profilom na sieti Facebook. Na druhej strane prostredníctvom sociálnej siete komunikujú aktívne organizácie zastrešujúce primárnu a sekundárnu ponuku Slovenského raja.

Veľkým pozitívom je aktivita obce **Dedinky**, ktorá pravidelne pridáva príspevky o možnostiach turistických a spoločenských aktivít. **OOCR Slovenský raj** na sieti Facebook, podobne ako obec Dedinky, komunikuje intenzívne Slovenský raj s pozitívnym dôrazom na propagáciu ponuky hráčov. Identickú aktivitu vyvíja aj profil **Dedinky – Mlynky** na sieti Facebook.

Správa Národného parku Slovenský raj prostredníctvom svojho profilu komunikuje aktuálne dianie na území Národného parku Slovenský raj s dôrazom na environmentálne hodnoty parku. Pozitívnym prínosom pre destináciu je aj vzájomná spolupráca Správy Národného parku Slovenský raj a Oblastnej organizácie cestovného ruchu Slovenský raj v rámci sociálnej siete Facebook.

Tabuľka 44 Prehľad aktívnych profilov na sieti Facebook

Názov profilu	Počet fanúšikov*	Rok založenia profilu
Dedinky, Slovenský raj	7 569	2009
Slovenský raj (OOCR Slovenský raj)	3 867	2012
Slovenský raj - Juh, Dedinky - Mlynky	3 254	2009
Národný park Slovenský raj	454	2012
OOCR SPIŠ	37	2013

Zdroj: vlastné spracovanie

* Údaje k obdobiu 04/2014

YouTube

V čase prieskumu sociálna sieť YouTube, ako podporný nástroj propagácie destinácie, nebola využívaná prostredníctvom oficiálneho kanálu Slovenský raj. Pozitívom je však skutočnosť, že video príspevky pribúdajú prostredníctvom užívateľských kanálov, **ktoré zverejňujú obsah spojený s kľúčovými slovami**. Zaujímavým užívateľským kanálom tejto siete je „**Mapa Slovenskyraj"**, v ktorom sú zdieľané video príspevky nahrávané z pohľadu prvej osoby pri rôznych aktivitách v Slovenskom raji.

Tabuľka 45 Prehľad počtu videí podľa kľúčových slov

Kľúčové slovné spojenie	Počet YouTube kanálov obsahujúcich spojenie
Slovenský raj	1 009
Národný park Slovenský raj	5
Slovak Paradise	1 725
Slovak Paradise National Park	72

Zdroj: vlastné spracovanie

Twitter
Sociálna sieť s vyše 200 mil. užívateľov v roku 2013 predstavuje zároveň „mikroblogovaciu“ službu, ktorá umožňuje používateľom posielať a čítať krátke textové správy (140 znakov), tzv „tweety“. Sociálna sieť funguje na podobnom princípe ako Facebook, avšak s jedným zásadným rozdielom. Twitter nie je viazaný na reálne známosti, ale na popularitu obsahu zdieľanej myšlienky, ako aj na popularitu autora správy. Mnohé známe osobnosti a svetové spoločnosti, ale aj destinácie využívajú Twitter na masovú komunikáciu s fanúšikmi, spotrebiteľmi, resp. turistami. Twitter skutočne predstavuje systém otvoreného celosvetového on-line komunikačného a marketingového priestoru pre každého a pre všetko.

Instagram
Instagram (vyše 75 mil. užívateľov) funguje na identickom princípe ako Twitter s jedným rozdielom. Namiesto verejných textových správ užívatelia zdieľajú svoj vlastné fotky. Tak, ako je slabou stránkou týchto sietí ich pomerne nízke využívanie slovenskými užívateľmi, tak je ich veľmi silnou stránkou využívanie anglicky hovoriacimi užívateľmi z celého sveta.

V súčasnosti ponuka Slovenského raja je oficiálne komunikovaná prostredníctvom siete Twitter profilom **„@spoluvraji“** (OOCR Slovenský raj). Profil mal v čase prieskumu zdieľaný príspevok a 16 sledujúcich, čo svedčí o jeho počiatočnej fáze. Pozitívom pre marketingovú stratégiu destinácie Slovenský raj je skutočnosť existencie užívateľských príspevkov s kľúčovými slovnými spojeniami (identifikátormi), ako sú napríklad #slovenskyraj a #slovakparadise.

Práve používanie kľúčových identifikátorov prostredníctvom sociálnych sietí, vrátane analyzovaných troch (Facebook, Twitter, Instagram), predstavuje významnú príležitosť podpory viditeľnosti destinácie Slovenský raj. Prostredníctvom označenia kľúčových slov textových správ, zdieľaných fotografií či videí tzv. **„tagmi“ a „hashtagmi“** (označenými znakom „#“), môže aj bežný užívateľ prispievať k jednoznačnej identifikácii zdieľaného obsahu – napríklad s destináciou Slovenský raj. Identifikačné kľúčové slová prakticky triedia a indexujú zdieľaný obsah na internete do tematických skupín, pomocou ktorých sa následne zobrazujú výsledky pri internetovom vyhľadávaní na základe zadania vyhľadávaných kľúčových slov.

Slovenské turistické portály

„Slovakia.travel“ (národný portál Slovenskej agentúry pre cestovný ruch) zaraďuje Slovenský raj medzi TOP 10 atraktivít Slovenska. Profil Národného parku Slovenský raj v štruktúrach stránky pozostáva z informačného opisu parku s vyzdvihnutím hlavných prírodných atrakcií. Profil odkazuje len na stránku „Internetového denníka Národného parku Slovenský raj“, čo z hľadiska komplexnosti informácií stránky nie je najprospešnejšie riešenie.

„Kosiceregion.com“ (turistický portál Krajskej organizácie cestovného ruchu Košický kraj) má vo svojom kalendári TOP podujatí na rok 2014 zaradených viacero podujatí Slovenského raja. Priama propagácia Slovenského raja ako destinácie je riešená v rámci podkapitoly destinácie Spiš profilovým textovým opisom s odkazom na turistického sprievodcu po Košickom kraji, v rámci ktorého je Slovenskému raju venovaná viacstranová kapitola.

Propagácia a distribúcia ponuky ubytovacích zariadení prostredníctvom rezervačných systémov

Atraktivity a ponuka služieb destinácie sú distribuované aj slovenskými rezervačnými portálmi. Miestni poskytovatelia služieb využívajú pre distribúciu aj portály orientované na zľavy, ktorým sa priamo analýza nevenuje, nakoľko marketingová stratégia nie je zameraná na podporu využívania externých portálov zliav.
V súčasnosti ubytovacie zariadenia na propagáciu svojej ponuky využívajú viac portály tretích subjektov (slovenské agregátory a rezervačné portály), napríklad:

- www.ubytujsa.sk (177 zariadení identifikujúcich sa príslušnosťou k Slovenskému raju),
- www.megaubytovanie.sk (62 zariadení identifikujúcich sa príslušnosťou k Slovenskému raju),
- www.ubytovanienaslovensku.eu (62 zariadení identifikujúcich sa príslušnosťou k Slovenskému raju).
- www.limba.sk (163 zariadení identifikujúcich sa príslušnosťou k Slovenskému raju)

Svetové turistické portály

Súčasný obraz Slovenského raja na svetovom on-line trhu cestovného ruchu bol skúmaný z hľadiska identifikácie Slovenského raja ako turistickej destinácie a identifikácie jej ubytovacích zariadení na svetových turistických a rezervačných portáloch.

Tabuľka 46 Prehľad skúmaných svetových turistických a rezervačných portálov

Turistické portály	Rezervačné portály
Wikitravel.org	Booking.com
National Geographics	Tripadvisor.com
Lonelyplanet	Hotels.com
Foursquare	Expedia.com
	AirBnB.com

Zdroj: vlastné spracovanie

Wikitravel.org je projekt najvyužívanejšej internetovej encyklopédie **Wikipedia.** Projekt funguje na identických princípoch ako encyklopédia. Obraz turistických destinácií je tvorený samotnými užívateľmi, ktorí pridávajú do profilového článku svoje poznatky a skúsenosti. Projekt Wikitravel sa v posledných rokoch umiestňuje na zoznamoch najnavštevovanejších turistických portálov.
V súčasnosti Slovenský raj je identifikovateľný pod pojmom Slovak Paradise National Park. Profil obsahuje len veľmi stručné informácie o dostupnosti zo Spišskej Novej Vsi, o cenách vstupeniek a možnosti prespania v hoteli na Čingove.

Nationalgeographics.com patrí k najuznávanejším cestovateľským portálom na svete. Informatívny charakter jeho vedeckého prístupu s orientáciou na environmentálne, kultúrne a turistické atrakcie sveta síce zatvára dvere propagácii podnikateľských subjektov, ale prináša potenciálnym turistom nestranný pohľad na jednotlivé destinácie. Pre destinácie mať vytvorený pozitívny obraz na internetovej stránke portálu National Geographics predstavuje formu prestíže. Prostredníctvom užívateľskej komunity Nat Geo Travelers samotní turisti prispievajú k tvorbe obrazu destinácie.
V súčasnosti Slovenský raj nie je priamo propagovaný v štruktúrach portálu.

Lonelyplanet.com (viac než 50 mil. užívateľských recenzií za rok) funguje na princípoch svetového on-line turistického portálu. Poskytuje komplexné informácie od prepravy, ubytovania, stravy, požičovní, poistenia až po tematické balíčky jednotlivých destinácií. Lonelyplanet je silne orientovaný na využívanie tvorby obsahu prostredníctvom užívateľov (turisti a organizácie cestovného ruchu), ktorí jednak využívajú fóra portálu a jednak sami môžu upravovať profil destinácií a pridávať ponuku.
V súčasnosti Slovenský raj je identifikovaný pod názvom „Slovenský Raj National Park“. Na základe aktuálneho profilu potenciálny turista je informovaný stručným charakteristickým opisom územia národného parku a o dvoch reštauráciách, dvoch aktivitách a jednej atrakcii.

Obrázok 9 Profil destinácie Slovenský raj na „Lonelyplanet.com"

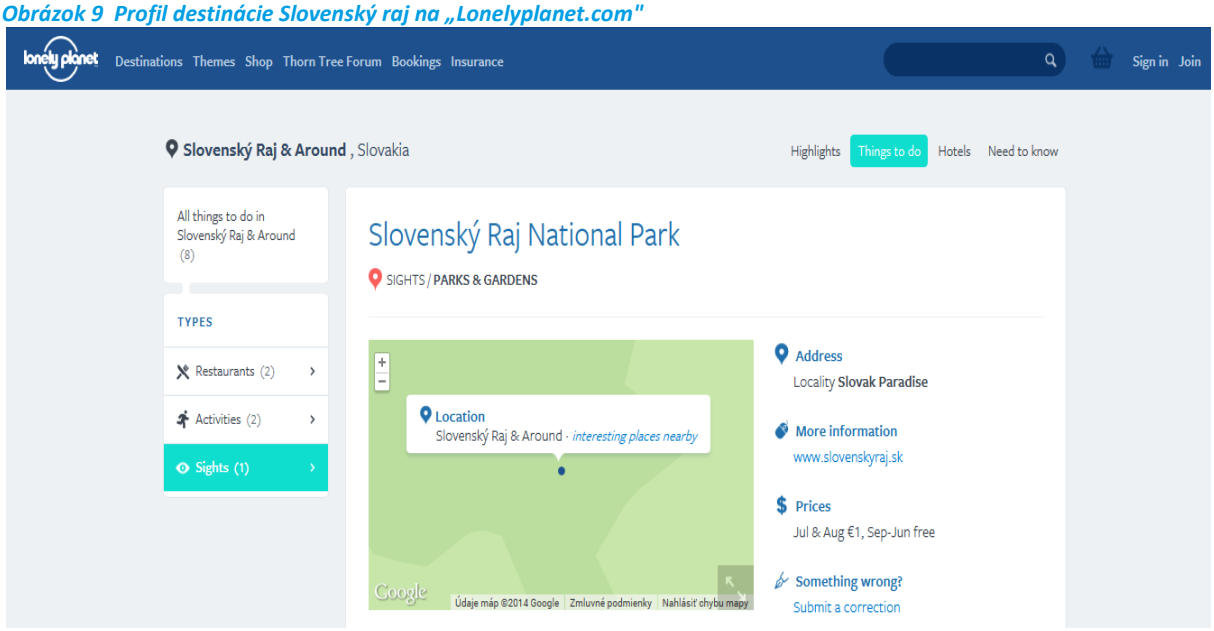

Zdroj: Portál lonelyplanet.com

Prostredníctvom portálu je umožnená aj propagácia ubytovacích, stravovacích a rôznych turistických zariadení. V súčasnosti z celkového počtu viac ako dvesto aktívnych ubytovacích zariadení (ÚROVEŇ 1) 11 ubytovacích zariadení (necelých 4 %) sa propaguje prostredníctvom portálu Lonelyplanet, ale bez prepojenosti na profil destinácie Slovenský raj.

Foursquare.com (vyše 45 mil. užívateľov) predstavuje sociálnu sieť turistov postavenú na princípe geograficky orientovanej lokalizačnej hry. Turista prostredníctvom siete hodnotí navštívené registrované atraktivity a podniky, alebo sám pridáva nové miesta záujmu, ktoré navštívil. Užívatelia prostredníctvom siete dávajú ostatným užívateľom tipy, respektíve odporúčania. V súčasnosti prostredníctvom siete Foursquare je identifikovaných 17 objektov v území Slovenského raja. V rámci identifikácie prírodných atraktivít a podnikov užívatelia zanechali pozitívne hodnotenia, až na jednu výnimku kvôli nespokojnosti s cenovou politikou.

Obrázok 10 Identifikácia objektov destinácie na sieti „Foursquare.com"

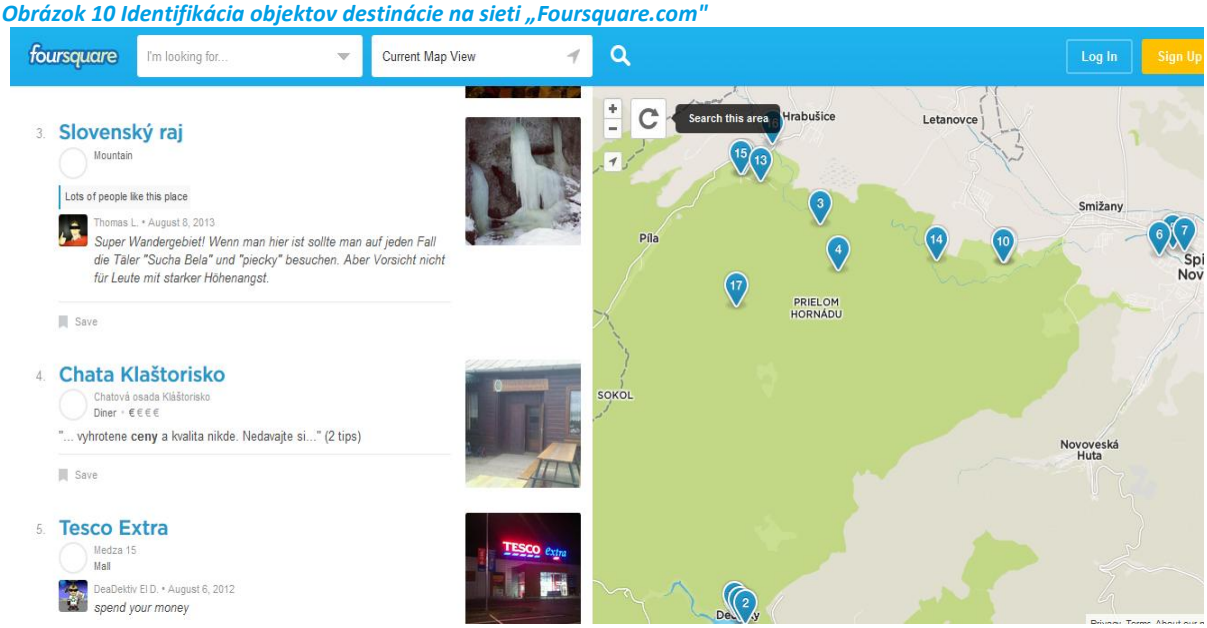

Zdroj: Portál foursquare.com

Booking.com (vyše 100 mil. návštevníkov – 10/2013) je klasický rezervačný systém pre ubytovacie zariadenia, v súčasnosti jeden z najvyužívanejších na svete. Ubytovacie zariadenia sú distribuované vlastnými profilmi s príslušnosťou k mestu alebo ku geograficky ohraničenému turistickému regiónu (destinácii). V súčasnosti z identifikovaných ubytovacích zariadení (ÚROVNE 1) je 27 zariadení (necelých 10 %) propagovaných prostredníctvom tohto portálu. Registrované ubytovacie zariadenia, ktoré boli ohodnotené (15 zariadení), v priemere získavajú veľmi dobré ohodnotenie (8,5), na základe priemerne 20 užívateľských hodnotení. Skutočnosť, že časť prevádzkovateľov ubytovacích zariadení využíva booking.com je pozitívom. Konkurenčnou nevýhodou môže byť skutočnosť, že pojmy „Slovenský raj" a „Národný park Slovenský raj", resp. ich anglické ekvivalenty „Slovak Paradise" a „Slovak Paradise National Park" nie sú identifikované v štruktúrach portálu.

Na identických princípoch je prevádzkovaný aj portál **Hotels.com**, prostredníctvom ktorého sa prezentuje len 1 identifikované zariadenie.

Tabuľka 47 Orientačný pohľad na ubytovacie zariadenia hodnotené prostredníctvom medzinárodného portálu Booking.com

Obec	Počet zariadení	Min. hodnotenie	Max. hodnotenie
Betlanovce	1	9.5	9.5
Dedinky	2	7.2	7.2
Hrabušice	7	0	9.6
Mlynky	2	8.8	8.9
Smižany	3	0	7.7
Spišská Nová Ves	4	7.1	9.3
Stratená	2	8.0	8.8
Vernár	1	0	0.1
Vrbov	6	0	9.4

Zdroj: vlastné spracovanie

Tripadvisor s viac než 150 miliónmi užívateľskými recenziami patrí k najväčším on-line turistickým plánovačom na svete. Užívatelia okrem leteckých spojení, ubytovacích zariadení majú prístup aj k reštauráciám. Turisti prostredníctvom portálu odporúčajú zariadenia vlastnými recenziami alebo naopak varujú pred nekvalitnými zariadeniami.
Slovenský raj ako destinácia cestovného ruchu nie je na portáli identifikovaná, na druhej strane 16 ubytovacích zariadení distribuuje svoju ponuku prostredníctvom Tripadvisor.com.

Rezervačný portál **Expedia.com** má mesačne vyše 25 miliónov unikátnych návštevníkov (návštevníci, ktorí pravidelne navštevujú portál), čo ho zaraďuje do kategórie svetový. Expedia podobne ako Lonelyplanet je komplexný destinačný portál (doprava, ubytovanie, strava, požičovne, služby, aktivity, dovolenkové balíky) s možnosťou užívateľského ohodnotenia.
V súčasnosti pojem Slovenský raj nie je zadefinovaný priamo ako destinácia v štruktúrach Expedie. Aktuálne 1 ubytovacie zariadenie (v obci z ÚROVNE 1) zo Smižian využíva Expediu ako distribučný kanál. Následkom aktuálneho stavu je skutočnosť, že v prípade hľadania ubytovania napríklad v Spišskej Novej Vsi Expedia odkazuje užívateľa do Popradu, resp. Levoče.

Portál **Airbnb.com** je komunitný on-line trh cestovateľov, ľudí, ktorí prenajímajú svoje vlastné priestory (ubytovatelia v súkromí). Prostredníctvom Airbnb sa ročne ubytuje vyše 10 miliónov turistov. Turisti na základe svojich skúseností a spokojnosti hodnotia hostiteľov. Prostredníctvom siete majú hostitelia možnosť vybudovať skutočné spojenie s reálnymi ľuďmi z celého sveta.
Propagáciu a predaj ponuky prostredníctvom portálu Airbnb v súčasnosti využíva jedno zariadenie cestovného ruchu destinácie Slovenský raj z obce Smižany.

Pozitívom z hľadiska propagácie a distribúcie ponuky Slovenského raja prostredníctvom svetových rezervačných a turistických portálov je, že niektoré z uvedených portálov využívajú individuálne ubytovacie a v niektorých prípadoch aj stravovacie zariadenia, ktoré takýmto spôsobom podporujú tvorbu obrazu o dovolenkovej destinácii na domácom trhu, susediacich zahraničných trhoch, ako aj na celosvetovom internetovom trhu cestovného ruchu.

Vyššie uvedené turistické a rezervačné portály patria k najviac využívaným turistami z celého sveta. V súčasnosti sa na týchto portáloch o Slovenskom raji ako destinácii vyskytujú len veľmi stručné informácie. **Slovenský raj zatiaľ nemá vytvorený obraz komplexnej dovolenkovej destinácie na celosvetovo neobmedzenom on-line priestore cestovného ruchu.**

Viditeľnosť prostredníctvom internetových vyhľadávačov

Medzi dôležité atribúty dnešnej viditeľnosti ponuky destinácie Slovenský raj patrí poradie zobrazenia výsledkov prostredníctvom internetových vyhľadávacích nástrojov či katalógov. Medzi takéto patria portály, ako sú Google, Yahoo a Bing.
Vzhľadom na jeho dominanciu je práve portál spoločnosti **Google** (www.google.com, v prípade Slovenska www.google.sk) považovaný za merateľný indikátor úspešnosti internetových portálov, pokiaľ ide o ich „globálnu viditeľnosť".
V súčasnosti pri zadávaní kľúčových slov „slovenský raj" a „slovak paradise" do vyhľadávača spoločnosti Google sú na popredných miestach zobrazené informačné portály, ktoré prezentujú ponuku destinácie. Ide o súkromné či neoficiálne stránky, zamerané skôr na poskytovanie reklamného priestoru:

- www.slovenskyraj.sk,
- www.slovensky-raj.sk,
- www.mapaslovenskyraj.sk,

ďalej o internetovú stránku Asociácie horských sprievodcov Slovenský raj www.slovenskyraj-info.sk a portál www.dedinkymlynky.sk. Oficiálne stránky spojené s destináciou Slovenský raj sa nachádzajú až v ďalších častiach vyhľadávania a sú pre potenciálnych turistov málo viditeľné: www.slovenskyraj.eu a www.vraji.sk.

Analýza manažmentu obsahu a kľúčových slov

Z analýzy moderných nástrojov marketingu a podpory viditeľnosti destinácie Slovenský raj pre potenciálnych turistov tiež vyplýva, že v súčasnosti neexistuje dostatok informácií o tom, ako sa noví potenciálni návštevníci dostanú k informáciám o Slovenskom raji. Potenciálny európsky turista, ako vyplýva z analýzy návštevníckych segmentov, totiž nevyhľadáva priamo názov destinácie, o ktorej sa z iných zdrojov nemusel dozvedieť, ale vyhľadáva činnosti a možnosti, za ktorých účelom má záujem uskutočniť výlet či dovolenku.

Pri analýze marketingovej komunikácie pomocou internetových nástrojov a z hľadiska viditeľnosti destinácie Slovenský raj na základe motivácií najväčších segmentov turistov (horská turistika, rodiny s deťmi, víkendové pobyty) sme sa zamerali na hlavné produktové segmenty v súčasnosti.
Podľa súčasného stavu je jediným viditeľným segmentom „horská turistika", čo korešponduje so silnou stránkou komplexného produktu destinácie Slovenský raj.

Pri analýze bolo možné identifikovať existujúcu propagáciu Slovenského raja zo strany špeciálnych portálov venovaných turistike:

Portál **Slovakia.com** (http://www.slovakia.com/sports/hiking/)

- Národnému parku je v angličtine venovaná samostatná sekcia "Slovak Paradise".
- Portál obsahuje aj informácie o možnostiach ubytovania.
- Prostredníctvom portálu je viditeľný jeden hotel (Horský hotel Geravy).

Portál **slovak-republic.org** (http://www.slovak-republic.org/hiking/)

- Na stránke sa uvádza aj Slovenský raj, no chýba priama možnosť presunu na destinačné portály Slovenského raja a vyššia schopnosť upútať potenciálneho návštevníka.
- Pozitívom je anglická verzia stránky.

Portál **visitslovakia.com** (http://www.visitslovakia.com/nature-and-hiking-slovakia)

- Slovenský raj je možné nájsť priamo pri ponuke "prírody a turistiky".
- Sekcia obsahuje základné informácie a niektoré turistické trasy, chýba však komplex informácií.

Portál **hiking.sk** (http://hiking.sk/)

- Obsahovo veľmi kvalitný portál zameraný na pešiu a horskú turistiku.
- Slovenský raj je možné nájsť medzi príspevkami užívateľov aj na titulnej stránke v slovenčine.
- Silnou stránkou je veľmi dobrý spôsob zviditeľnenia turistických aktivít prostredníctvom aktívneho obsahu užívateľov.
- Chýba síce anglická verzia stránky, ale publikované informácie sú veľmi aktuálne.

Výsledky zo všetkých ostatných produktových segmentov však ukazujú, že destinácia Slovenský pre potenciálnych nových turistov, vyhľadávajúcich iné možnosti trávenia dovolenky, nie je viditeľná. Pri analýze informačných portálov prezentujúcich ponuku Slovenského raja prostredníctvom ich „reakcie“ na vybrané kľúčové slová výsledky ukázali veľké rezervy v možnostiach zviditeľnenia destinácie Slovenský raj (Tabuľka 48).

Tabuľka 48 Viditeľnosť podľa umiestnenia webstránok na základe kľúčových slov záujmu

Kľúčové slovo	1	2	3	4	5	6	7
Túra	-	-	-	-	-	-	-
Výlet s deťmi	-	-	-	-	-	-	-
Víkend v horách	-	-	-	Bing 26.	-	-	-
Dovolenka na Slovensku	-	-	-	-	-	-	-
Hiking Slovakia	-	-	Google 82.	Google 20. Bing 62.	-	-	-
Trips in Slovakia	-	-	-	-	-	-	-
Weekend in mountains	-	-	-	-	-	-	-
Fun in Slovakia	-	-	-	-	-	-	-
Ski in Slovakia	-	-	-	-	-	-	-
European parks	-	-	-	-	-	-	-

1 spisskanovaves.eu, 2 slovenskyraj.eu, 3 slovenskyraj.sk, 4 hiking.sk, 5 slovensky-raj.sk, 6 dedinkymlynky.sk, 7 www.slovenskyraj.com
Zdroj: vlastné spracovanie

Využívanie e-mailových nástrojov (newsletter)

Informovanie existujúcej a potenciálnej klientely o novinkách v ponuke destinácie Slovenský raj aktuálne prevádzkuje portál „vraji.sk“ prostredníctvom elektronického spravodajcu, tzv. newsletter.
Newsletter, e-mailing či „direct mailing“ je jeden z najpoužívanejších nástrojov on-line marketingu. Jedná sa o zasielanie informácií či reklamných kampaní prostredníctvom e-mailu na základe predošlého súhlasu alebo vyžiadania zasielania. Negatívom nástroja „direct mailing“ je, že podnikatelia mnohokrát zasielajú reklamu bez predošlého súhlasu užívateľa, čo vedie k negatívnemu postoju užívateľa k produktu.
Pozitívom je skutočnosť, že zasielanie spravodajcu funguje na dobrovoľnej báze a nie na princípe spamu (nevyžiadanej pošty). Návštevník stránky má možnosť si vyžiadať zasielanie noviniek na svoju e-mailovú adresu.

4. Analýza návštevníckych segmentov

Analýza návštevníckych segmentov vychádza z dostupných štatistických údajov Slovenskej agentúry pre cestovný ruch, Štatistického úradu SR, z informácií obcí Slovenského raja, štatistického úradu Európskej únie – Eurostat, pravidelného prieskumu Európskej komisie – Eurobarometer a z existujúcich dostupných národných, regionálnych a miestnych dokumentov a stratégií.

Pri segmentácii a charakteristike cieľových trhov sme sa zamerali na súlad Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj s Marketingovou stratégiou Slovenskej agentúry pre cestovný ruch na roky 2014 – 2020. Súlad s uvedenou stratégiou je potrebný najmä z dôvodu maximalizácie efektov národného marketingu cestovného ruchu a dlhoročných skúseností, z ktorých agentúra pri tvorbe stratégie vychádzala. Úloha štátneho marketingu spočíva najmä v zlepšení predpokladov pre úspech na medzinárodnom trhu cestovného ruchu pre štát ako cestovný cieľ, jeho regióny, ale aj pre dosiahnutie vyššieho tempa rastu v porovnaní s medzinárodnou konkurenciou.

4.1. Stav cestovného ruchu destinácie Slovenský raj

Destinácia Slovenský raj napriek svojej „kompaktnej veľkosti“ už aj v súčasnosti ponúka viacero možností trávenia voľného času pre rôzne cieľové skupiny, trhové segmenty.

Návštevnosť turistických chodníkov 2000 – 2013

Denná návštevnosť turistických chodníkov je zaznamenávaná dvakrát ročne, prípadne dvakrát v lete a raz v zime na 10 – 13 frekventovaných stanovištiach (Tomášovský výhľad, Čingov – Partizánska lávka, Prielom Hornádu, Suchá Belá, Piecky, Veľký Sokol, Smižany – Maša, Novoveská Huta – Rybníky, Zejmarská roklina, Stratenská píla, Dobšinská ľadová jaskyňa, Kysele – pod Kláštoriskom, Podlesok), v časovom rozmedzí od 8.00 do 16.00 hod. Je to reálny počet návštevníkov počas jednotlivých hodín, pričom sa sleduje aj ich národnosť. Údaje v teréne zbierajú pracovníci Správy Národného parku Slovenský raj.

Graf 13 Celkový ročný počet návštevníkov turistických chodníkov Národného parku Slovenský raj

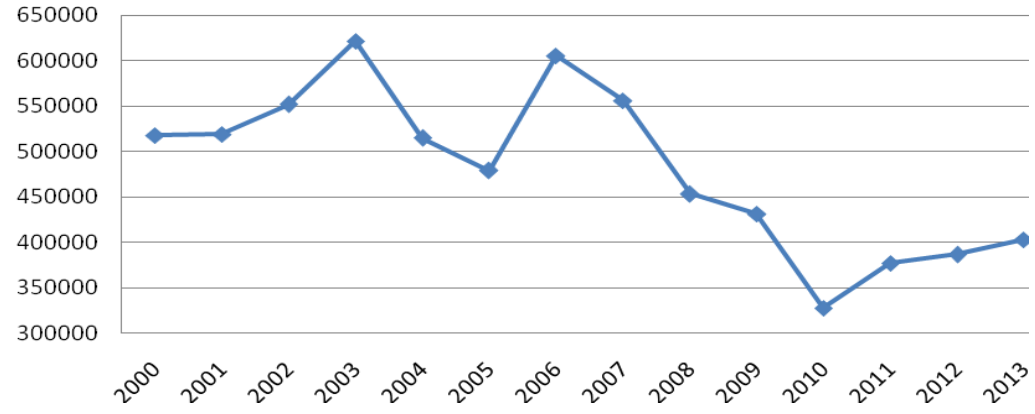

Zdroj: vlastné spracovanie (na základe štatistík Správy Národného parku Slovenský raj)

Celková ročná návštevnosť je odhad, ktorý je vypočítaný na základe zaužívaného vzorca, ako súčet 100-násobku letnej dennej návštevnosti a 265-násobku zimnej dennej návštevnosti. Do sčítania nie je zahrnutý počet návštevníkov v stravovacích a ubytovacích zariadeniach, ani v lyžiarskych strediskách či turistických informačných centrách.

Podľa vývoja návštevnosti turistických chodníkov národného parku je od roku 2010 zaznamenaný všeobecný nárast počtu návštevníkov na jednotlivých turistických trasách. Ten nastáva po výraznom poklese po roku 2006. Pokles v období rokov 2006 až 2010 predstavoval prepad v odhadovanej ročnej návštevnosti turistických chodníkov o takmer 45 % z necelých 606 000 na 330 000 návštevníkov. V roku 2013 sa odhadovaná ročná návštevnosť pohybuje na úrovni 400 000 návštevníkov. Najvyššia návštevnosť je pravidelne zaznamenávaná na stanovišti Dobšinská ľadová jaskyňa. Počas dňa kulminuje najvyššia návštevnosť od 10. do 12. hodiny. V danom čase dochádza k preplneniu najnavštevovanejších turistických trás ako Suchá Belá a Prielom Hornádu. Pokles návštevnosti nastáva po 14. hodine.

Graf 14 Priemerná denná návštevnosť turistických chodníkov

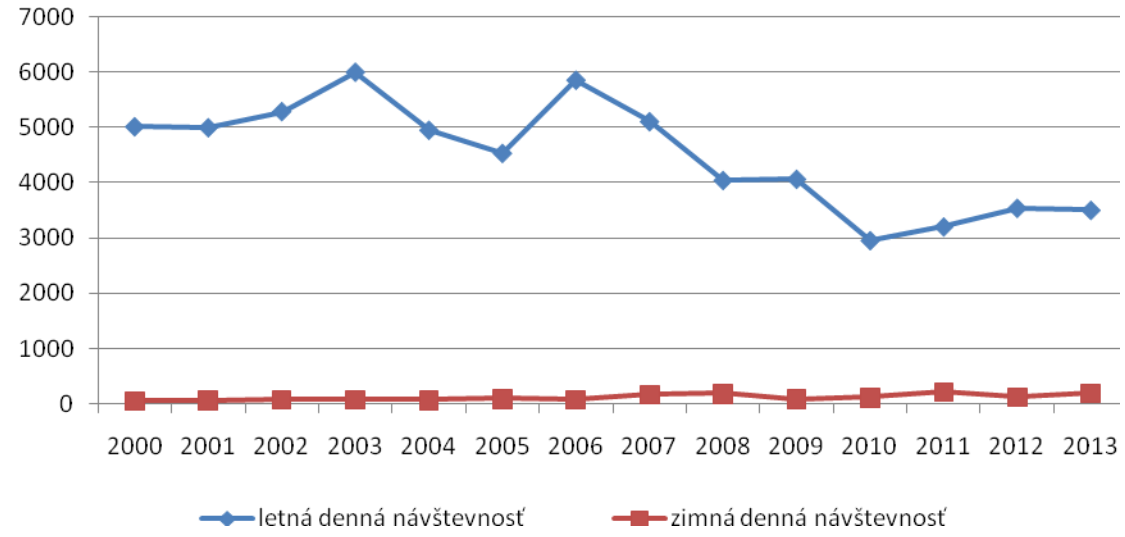

Zdroj: vlastné spracovanie (na základe štatistík Správy Národného parku Slovenský raj)

Celkový počet návštevníkov počas denného sčítania sa pohyboval v období rokov 2000 – 2013 na úrovni od 3 000 do 6 000 návštevníkov. Prevažnú mieru pri dennej návštevnosti prestavuje letná denná návštevnosť. Zimná denná návštevnosť tvorí len 1 až 6 % celkovej dennej návštevnosti.

Pri odhadovanej celkovej ročnej návštevnosti predstavuje letná sezóna z pohľadu počtu návštevníkov v priemere 92%-ný podiel v porovnaní so zimnou sezónou. Letné denné sčítanie určuje celkový vývoj návštevnosti turistických chodníkov. Destinácia je z pohľadu turistiky viazaná na letné obdobie. Vzhľadom na to je potrebné v zimnom období výraznejšie ponúkať alternatívne aktivity k turistike ako wellness a iné indoorové aktivity, prípadne zimné športové aktivity v prírode.

Z pohľadu denného sčítania je možné sledovať vývoj počtu zahraničných a domácich návštevníkov. Zo zahraničných návštevníkov sú najviac zastúpení Poliaci a Česi. Ich podiel však po roku 2008 začal výrazne klesať. Vplyv na ubúdanie návštevníkov zo susedných krajín môže byť spôsobený nevýhodným kurzom slovenskej meny a zároveň zavedením eura na Slovensku od 1. 1. 2009. Po roku 2008 výrazne stúpol podiel domácich návštevníkov, ktorý sa pohybuje na úrovni 45 %. Pri iných nešpecifikovaných národnostiach prevládajú návštevníci z Ukrajiny, Francúzska, Veľkej Británie, USA, Litvy a Ruska.

Graf 15 Percentuálny podiel domácich a zahraničných návštevníkov z pohľadu dennej návštevnosti

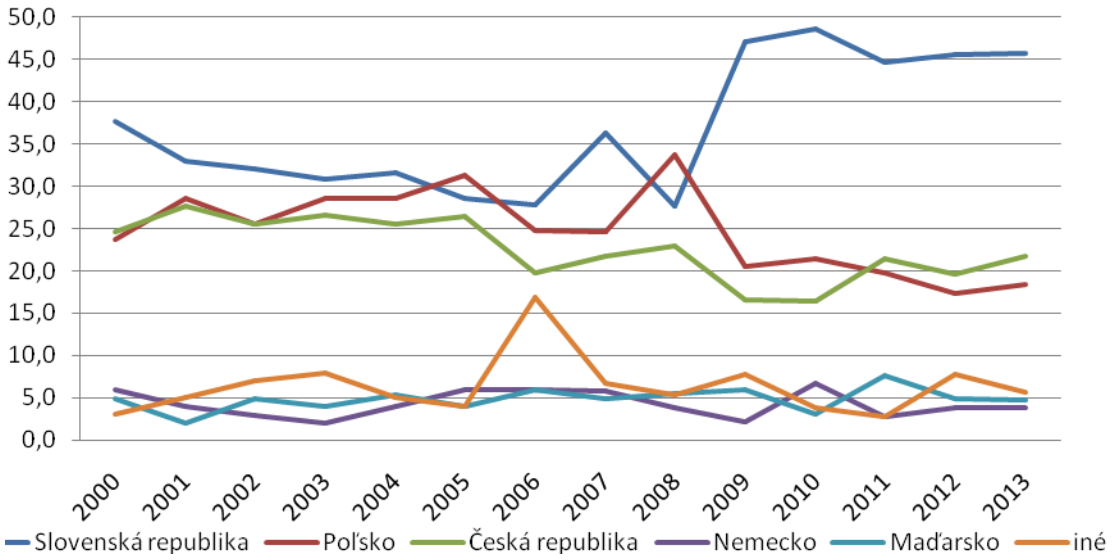

Zdroj: vlastné spracovanie (na základe štatistík Správy Národného parku Slovenský raj)

Destinácia je preferovaná predovšetkým domácimi návštevníkmi, pre ktorých je dostupná z hľadiska dopravy aj finančných možností. Zo zahraničných turistov je potrebné zameriavať aktivity a ponuku cestovného ruchu hlavne na susedné krajiny, pre ktoré je destinácia zaujímavou lokalitou.

Návštevnosť ubytovacích zariadení 2010 – 2012

Popri návštevnosti turistických chodníkov je podstatný aj počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach v destinácii. Návštevnosť destinácie (zariadenia v obciach ÚROVNE 1) z tohto pohľadu prestavuje ročne približne 50 000 unikátnych návštevníkov. Na základe dostupných informácií Štatistického úradu Slovenskej republiky sú štatistické údaje vykazované za obce, ktoré majú minimálne tri ubytovacie zariadenia. Obce, ktoré majú nižší počet zariadení ako určuje Štatistický úrad SR, nie sú zohľadnené pri počte návštevníkov, ani pri počte prenocovaní v ubytovacích zariadeniach destinácie.

Graf 16 Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach na území destinácie

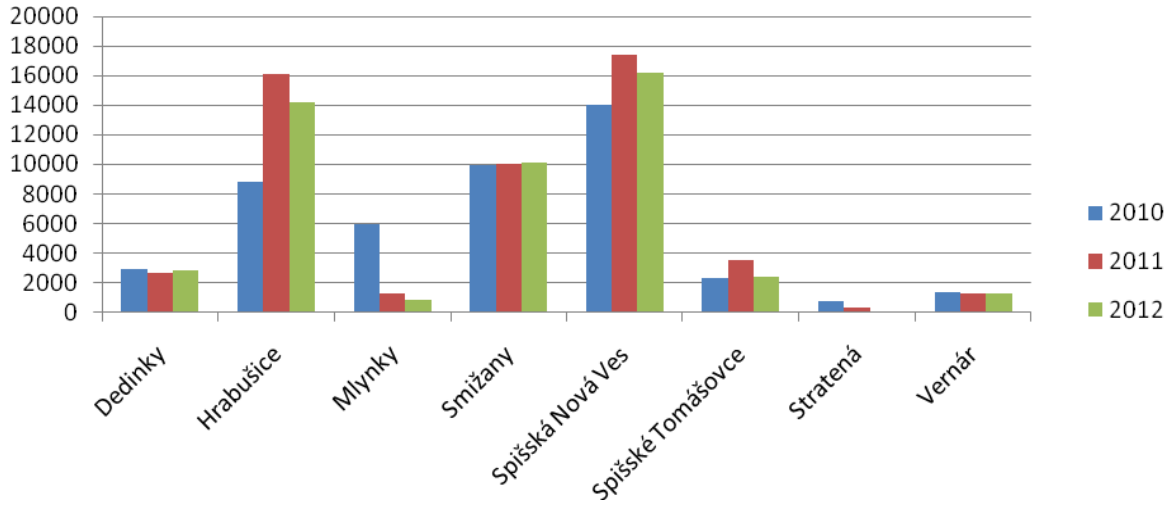

Zdroj: vlastné spracovanie na základe poskytnutých údajov obecnými samosprávami a Štatistickým úradom Slovenskej republiky

Za predpokladu, že všetci evidovaní návštevníci ubytovacích zariadení v destinácii navštevujú aj turistické chodníky, podiel ubytovaných návštevníkov predstavuje 12,5 % z celkovej ročnej odhadovanej návštevnosti. Na základe toho možno tvrdiť, že návštevníci destinácie sa zameriavajú predovšetkým na krátke jednodňové výlety, bez využívania služieb ubytovacích zariadení.

Ako možno vidieť z grafu 17, Hrabušice od roku 2010 takmer zdvojnásobili počet ubytovaných návštevníkov. Na uvedenej výraznej zmene má vysoký podiel pravdepodobne otvorenie dovtedy neprístupných chodníkov, ktoré boli po živelnej udalosti v danej sezóne dlhší čas uzatvorené. Zároveň, na základe tejto zmeny možno konštatovať, že stav a dostupnosť turistických chodníkov v súčasnosti predstavuje dôležitý atribút, ktorý môže zásadne ovplyvniť celkovú návštevnosť destinácie.
Naopak, v obci Mlynky došlo v roku 2011 k výraznému poklesu počtu ubytovaných návštevníkov, čo bolo spôsobené poklesom dostupných lôžok v ubytovacích zariadeniach zo 111 na 75.
Najvyššiu návštevnosť ubytovacích zariadení pravidelne zaznamenáva okresné mesto Spišská Nová Ves ako kultúrne a historické centrum celého regiónu, respektíve destinácie.

Graf 17 Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach na území destinácie v rokoch 2010 – 2012

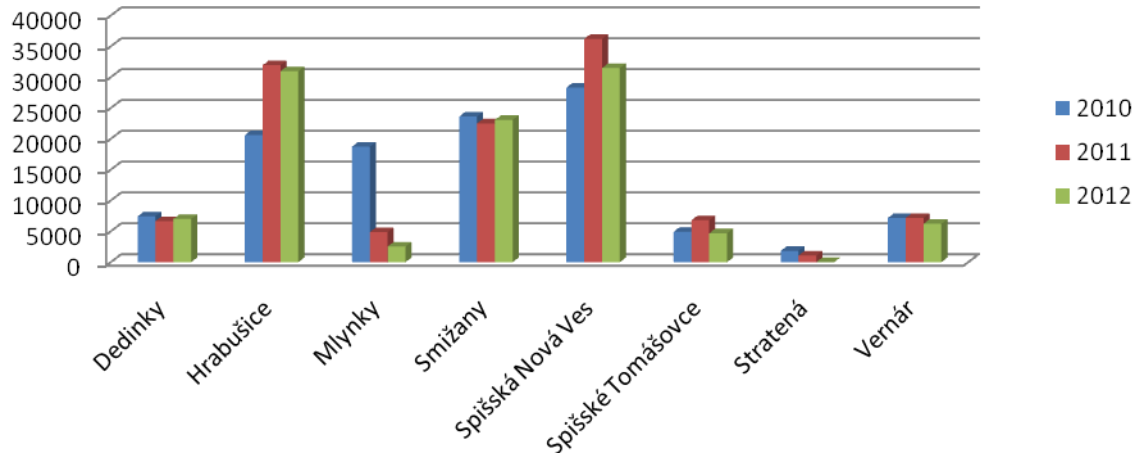

Zdroj: vlastné spracovanie na základe poskytnutých údajov obecnými samosprávami a Štatistickým úradom Slovenskej republiky

Graf 18 Podiel (v %) návštevníkov v ubytovacích zariadeniach na území destinácie

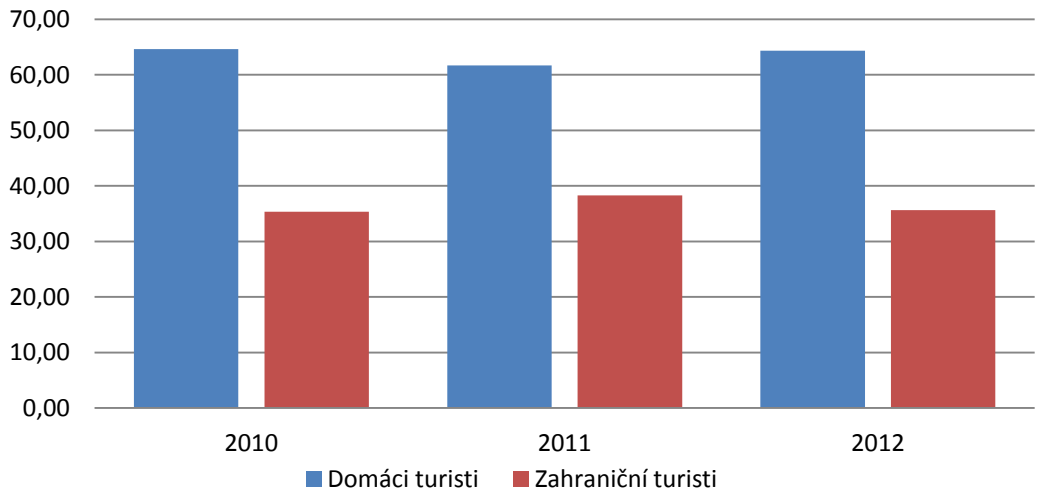

Zdroj: vlastné spracovanie na základe poskytnutých údajov obecnými samosprávami a Štatistickým úradom Slovenskej republiky

Prevažnú mieru ubytovaných návštevníkov predstavujú domáci turisti, ktorí tvoria približne 65 % všetkých ubytovaných návštevníkov. Z celkového počtu domácich návštevníkov je najvyšší podiel zaznamenaný v meste Spišská Nová Ves (35 %) a obci Smižany v tesnej blízkosti mesta (25 %). Z celkového počtu zahraničných turistov v ubytovacích zariadeniach destinácie navštívilo za účelom ubytovania obec Hrabušice až 50 % z nich. V porovnaní s obcou Hrabušice je v meste Spišská Nová Ves podiel zahraničných návštevníkov o 20 % nižší.

V rámci návštevnosti zariadení v jednotlivých obciach je najvýraznejší podiel domácich turistov v obciach Dedinky, Mlynky a Vernár, na úrovni 80 – 90 %. Tieto obce majú význam z hľadiska umiestnenia lyžiarskych stredísk. Podiel naznačuje, že ubytovanie pri lyžiarskych strediskách je vyhľadávané prevažne domácimi turistami.
Významný podiel zahraničných turistov je v obci Hrabušice (70 %). Obec je jednou zo vstupných brán do destinácie. V katastri obce sa nachádza stredisko Podlesok, ktoré je východiskovým bodom pre najatraktívnejšie trasy do rokliny Suchá Belá alebo kaňonu Prielom Hornádu. V obci sa nachádzajú predovšetkým súkromné ubytovacie zariadenia a turistické ubytovne.
Ďalším významný podiel ubytovaných zahraničných návštevníkov zaznamenáva obec Stratená, v priemere 70 %. V katastri obce sa nachádza Dobšinská ľadová jaskyňa. V roku 2012 sa už však v obci nachádzali menej ako tri ubytovacie zariadenia a podiel v danom roku nebol vykazovaný.

Celkový počet evidovaných prenocovaní sa pohybuje v sledovanom období na úrovni približne 137 000 prenocovaní. Najvyšší podiel má mesto Spišská Nová Ves spolu so Smižanmi a Hrabušicami, kde došlo k výraznému nárastu. V obci Mlynky došlo k poklesu z dôvodu zníženia počtu lôžok v ubytovacích zariadeniach. Dĺžka ubytovania sa pohybuje ročne v priemere na úrovni 2,5 nocí takmer vo všetkých obciach destinácie. Výnimkou je obec Vernár, kde je dĺžka ubytovania v priemere 5 nocí.

4.2. Stav cestovného ruchu na Slovensku

Stav cestovného ruchu na Slovensku je kvantifikovaný na základe údajov ubytovacej štatistiky – prostredníctvom výkonov ubytovacích zariadení vykazovaných Štatistickým úradom SR. Na základe predmetných údajov boli v cestovnom ruchu Slovenska v rokoch 2007 – 2013 zaznamenané dôležité zmeny v správaní sa domácich aj zahraničných návštevníkov.

Tabuľka 49 Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach na Slovensku

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Zahraniční turisti	1 684 526	1 766 529	1 298 075	1 326 639	1 460 361	1 527 500	1 669 948
Domáci turisti	2 093 228	2 316 116	2 083 279	2 065 722	2 110 732	2 246 562	2 378 557
Spolu	**3 777 754**	**4 082 645**	**3 381 354**	**3 392 361**	**3 571 093**	**3 774 062**	**4 048 505**

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Kým roky 2007 až 2008 zaznamenávali pravidelný nárast počtu turistov na Slovensku, v rokoch 2008 a 2009 nastal výrazný zlom, ktorého hlavnými príčinami boli najmä:

- zavedenie meny EURO na Slovensku ako oficiálnej platobnej meny,
- dopady celosvetovej hospodárskej krízy na ekonomiky všetkých štátov.

Graf 17 Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach na Slovensku

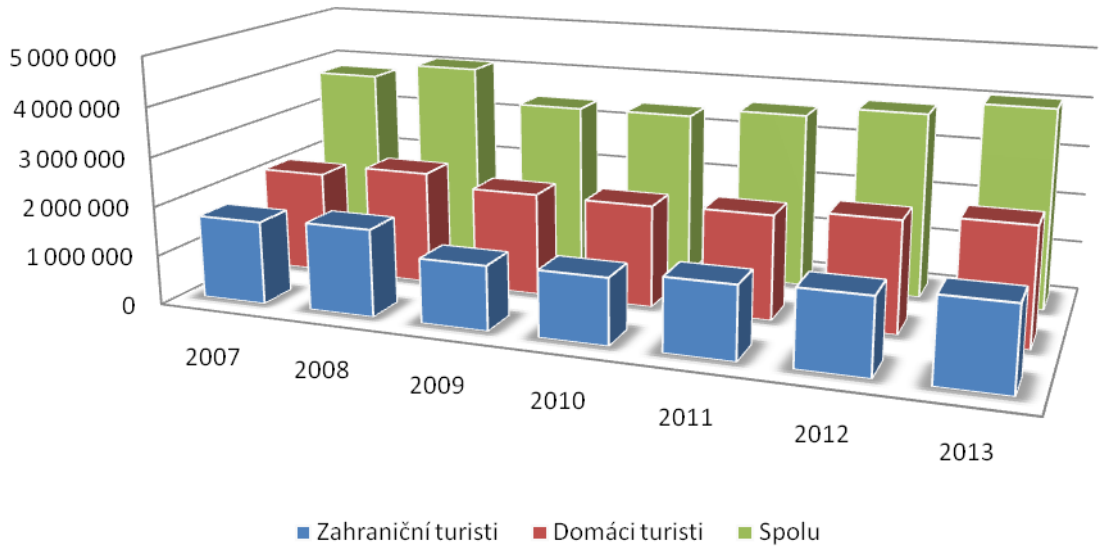

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Vplyvom uvedených negatívnych faktorov sa podstatne zmenilo aj správanie sa turistov, čo sa odzrkadlilo tak na celoslovenskej, ako aj na regionálnej úrovni.

Tabuľka 50 Počet prenocovaní na Slovensku

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Zahraniční turisti	5 198 696	5 261 476	3 769 136	3 806 609	4 038 635	4 101 301	4 340 009
Domáci turisti	6 367 936	7 202 628	6 621 933	6 560 721	6 486 103	6 806 999	7 146 562
Spolu	**11 566 632**	**12 464 104**	**10 391 069**	**10 367 330**	**10 524 738**	**10 908 300**	**11 486 571**

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Počet návštevníkov aj počet prenocovaní domácich aj zahraničných turistov na Slovensku sa v posledných rokoch zvyšuje a vracia na úroveň roka 2008. Za pozitívum možno označiť **výraznejší nárast počtu turistov medzi rokmi 2012 a 2013** v priemere o 7,27 % (zahraničná návštevnosť až o 9,33 %). Napriek rastu počtu návštevníkov však v zmenách existujú podstatné rozdiely:

- na rast počtu návštevníkov Slovenska má väčší podiel nárast zahraničnej klientely – od roku 2009 o viac ako 28 %, zatiaľ čo v prípade slovenských turistov išlo o nárast 14,17 %,
- rast počtu prenocovaní bol výrazne pomalší ako rast počtu návštevníkov, ale opäť vyšší v prípade zahraničných turistov.

Priemerný počet prenocovaní medzi rokmi 2009 a 2013 však napriek vyššej návštevnosti klesol, na čom mali podiel najmä zahraniční návštevníci, ktorí v priemere na Slovensku prespávali kratšie. Na druhej strane, **priemerný počet prenocovaní slovenských turistov na Slovensku sa trvalo drží** na úrovni približne 3 nocí.

Graf 18 Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach na Slovensku

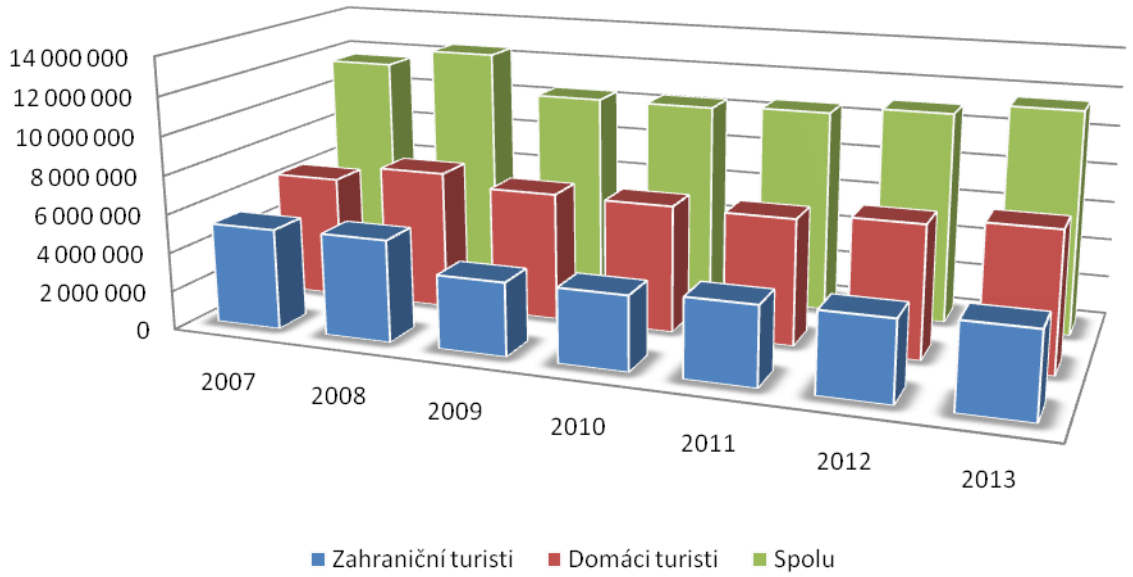

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Čiastočne pozitívny pohľad na vývoj cestovného ruchu na základe hodnotenia predošlých období ukazujú aj údaje Štatistického úradu Európskej únie – Eurostatu. Nárast počtu prenocovaní medzi rokmi 2012 a 2013 na úrovni 5,5 % (podľa prepočtov údajov zo Štatistického úradu SR 5,3 %) predstavuje v poradí šiesty najvyšší nárast počtu prenocovaní medzi 27 krajinami EÚ a Srbska (EÚ 28), ktorých priemer je na úrovni 1,6 %.

Tabuľka 51 Priemerný počet prenocovaní na Slovensku

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Zahraniční turisti	3,1	3,0	2,9	2,9	2,8	2,7	2,6
Domáci turisti	3,0	3,1	3,2	3,2	3,1	3,0	3,0
Priemer	3,1	3,1	3,1	3,1	2,9	2,9	2,8

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Graf 19 Zmena v ukazovateľoch výkonu ubytovacích zariadení Slovenska

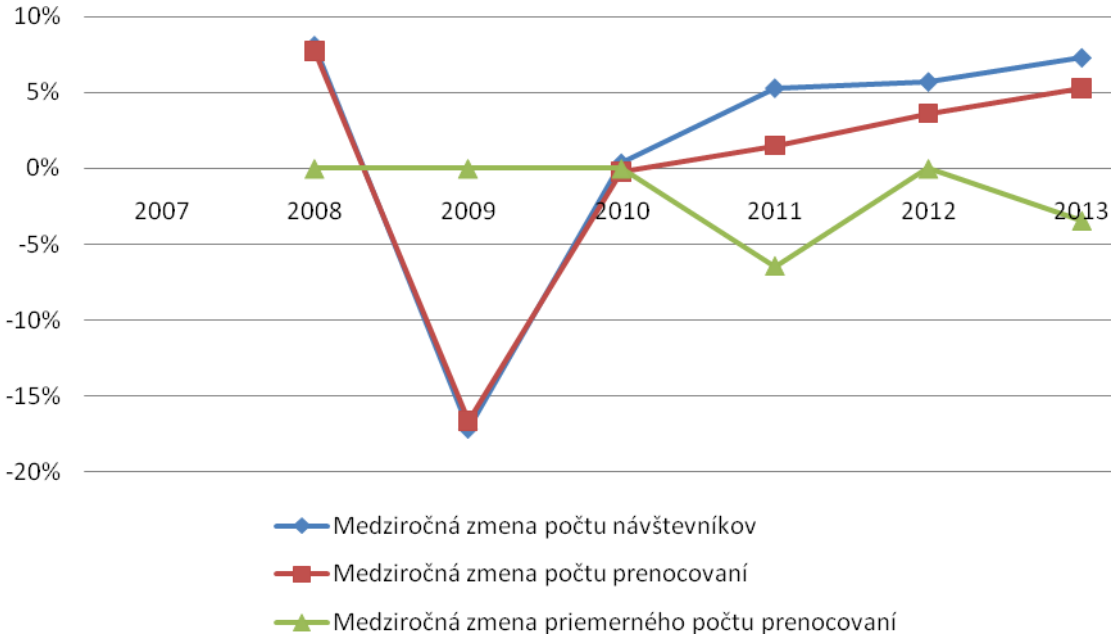

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Graf 20 Vývoj priemerného počtu prenocovaní na Slovensku

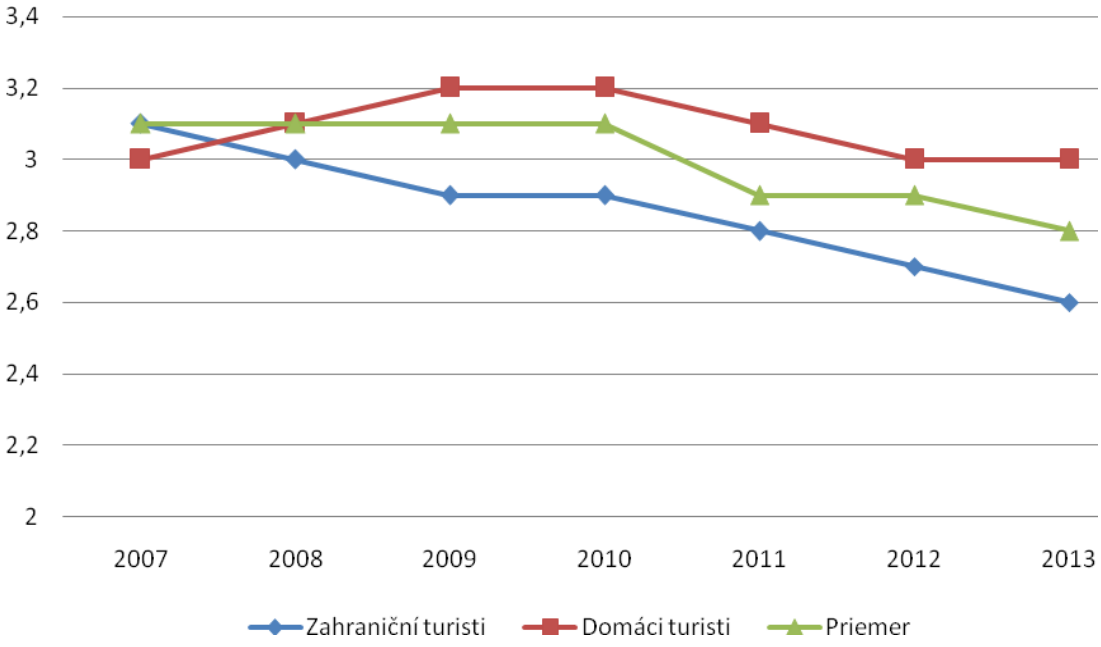

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Využitie kapacít ubytovacích zariadení

Využitie ubytovacích kapacít na Slovensku malo klesajúcu tendenciu od roku 2007, v ktorom bolo zaznamenané ich priemerné využitie na úrovni 27,7 %. Až v roku 2013 sa prvý krát medzi štatistikami objavilo mierne zvýšenie priemerného využitia ubytovacích kapacít z 21,4 % roku 2012 na 22,3 %.

Tabuľka 52 Využitie ubytovacích kapacít

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lôžka k 31. 12.	146 655	151 991	150 607	147 492	148 748	163 898	159 857
Ubytovacie zariadenia spolu	3 182	3 434	3 292	3 126	3 011	3 643	3 485
Využitie stálych lôžok (%)	*27.7*	*26.9*	*22.4*	*22.0*	*21.7*	*21.4*	*22.3*

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Podľa štatistického úradu SR v roku 2013 sa priemerná cena ubytovania dostala na úroveň 25,14 EUR za osobu a noc. Špecifickým regiónom je Bratislavský kraj, v ktorom sa pohybuje priemerná cena za ubytovanie na úrovni 35,55 EUR na osobu a noc.

Počet prenocovaní v prepočte na jedného obyvateľa

V porovnaní štatistík prenocovaní domácich a zahraničných návštevníkov s krajinami Európskej únie Slovensko naďalej vykazuje nízku mieru domáceho cestovného ruchu. Intenzita domáceho cestovného ruchu – počet prenocovaní rezidentov na jedného obyvateľa, podľa prepočtov údajov Eurostatu zaostáva za viacerými krajinami EÚ. V prepočte zahraničných návštevníkov na jedného obyvateľa má Slovensko vyšší priemer (0,75) len v porovnaní s Poľskom (0,31) a Rumunskom (0,16).

Tabuľka 53 Počet prenocovaní v prepočte na jedného obyvateľa

	Rakúsko	Nemecko	Česká republika	Poľsko	Slovensko	Maďarsko
Domáci	3.77	3.37	1.79	1.21	1.19	0.96
Zahraničí	9.18	0.83	1.95	0.31	0.75	1.15

Zdroj: Eurostat

Domáci cestovný ruch

Ako uvádza Stratégia SACR 2014 – 2020: *„Slovensko má priaznivé predpoklady, aby sa pre Slovákov stalo TOP destináciou. Z pohľadu trhovej situácie je na strane primárnej a sekundárnej ponuky domáceho cestovného ruchu vysoká koncentrácia rôznorodých atraktivít cestovného ruchu.“*
Slovenský raj tak dnes, ako aj v minulých rokoch ukazuje, že je atraktívnou destináciou cestovného ruchu pre domácich návštevníkov. V nasledujúcej časti je priestor venovaný analýze domáceho trhu ako potenciálneho zdroja nových aj vracajúcich sa turistov.

Demografické údaje

Z pohľadu potenciálnych domácich návštevníkov predstavuje celkový potenciálny návštevnícky segment spolu 3 786 723 obyvateľov vo veku od 20 do 70 rokov. V súčasnom období sú početne najsilnejšími vekové skupiny ľudí od 20 do 60 rokov.

Tabuľka 54 Celkový počet obyvateľov Slovenska

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Počet obyvateľov	5 397 300	5 406 600	5 418 600	5 430 100	5 398 400	5 410 300	5 410 836

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Tabuľka 55 Počet obyvateľov podľa vekových skupín

Veková skupina	20-34	35-44	45-59	60-70
Počet obyvateľov	1 269 379	820 331	1 126 774	570 239

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Graf 21 Veková štruktúra obyvateľov Slovenska

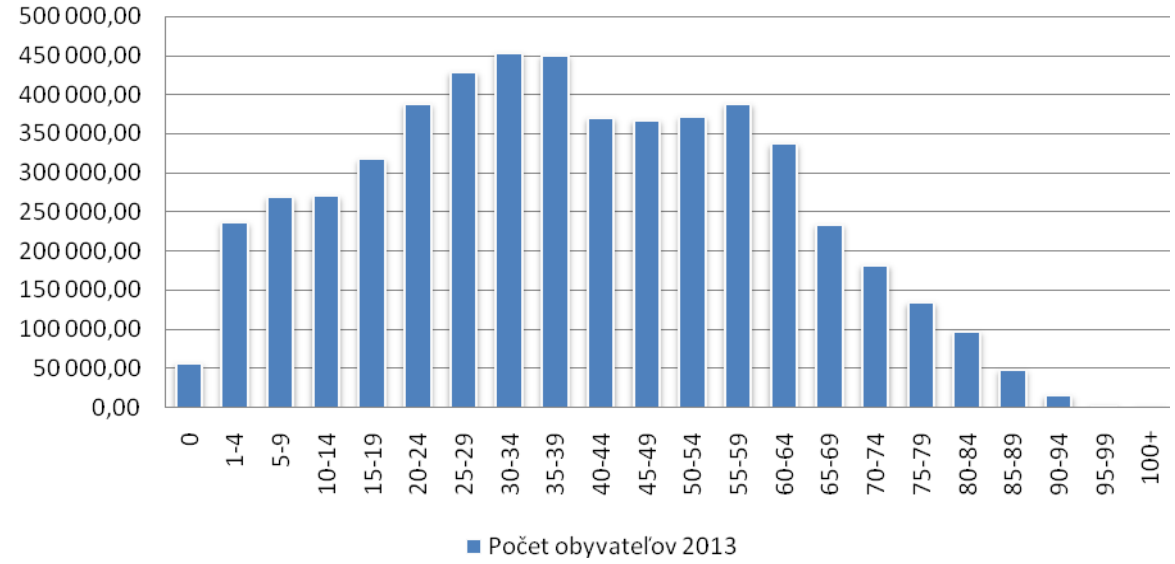

Zdroj: vlastné spracovanie

Z hľadiska dlhodobého vývoja, pri zjednodušenom premietnutí demografického vývoja pre nasledujúce roky 2014 až 2020, je badateľný trend starnutia populácie. Počet potenciálnych turistov v stredných vekových skupinách (35 až 64 rokov) v horizonte rokov 2017 – 2021 ostáva pomerne málo zmenený a z hľadiska cieľov do roku 2020 možno predpokladať pomerne stabilný demografický vývoj u cieľovej skupiny ľudí v produktívnom veku.

Naopak, v súlade s demografickými prognózami sledujeme veľmi výrazný nárast počtu ľudí vo vekových skupinách 65 až 74 rokov a znižujúci sa počet mladých ľudí vo veku 15 až 24 rokov. Na základe uvedených predpokladov zmeny demografického vývoja (bez kalkulácie možných zmien z dôvodu imigrácie) možno konštatovať dôležitú potrebu pripraviť sa v destinácii Slovenský raj na uvedenú zmenu.

Graf 22 Odhadovaný počet obyvateľov o 4 až 8 rokov

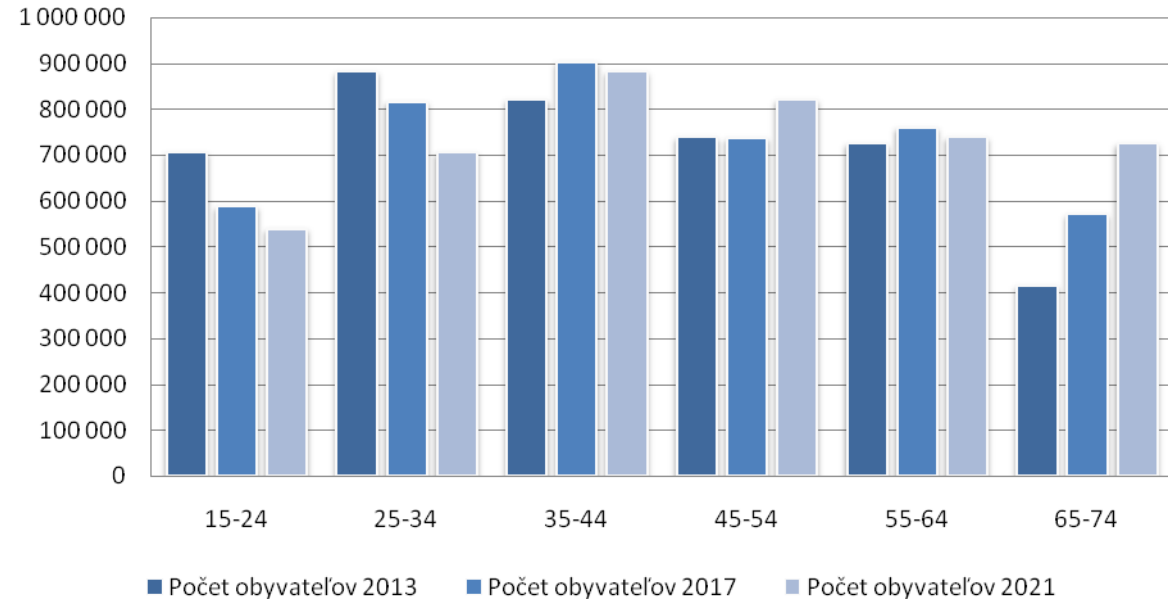

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dostupných verejných údajov

Dostupnosť slovenských turistov podľa veku

Z hľadiska približnej časovej dostupnosti potenciálnych domácich turistov v spojení s demografickými údajmi Štatistického úradu SR možno badať pomerne rovnomerné rozdelenie dostupnosti turistov autom do destinácie Slovenský raj z rôznych kútov Slovenska.

Tabuľka 56 Akú majú časovú dostupnosť ľudia v produktívnom veku (15 až 64 rokov)?

Čas	Dedinky	Mlynky	Stratená	Vernár	Hrabušice	Letanovce	Smižany	Spišská Nová Ves
Do 1 hodiny	239 178	239 178	332 734	384 753	462 787	484 010	484 010	447 339
Do 2 hodín	1 212 815	1 244 139	1 317 500	1 619 147	1 621 995	1 621 995	1 621 995	1 479 581
Do 3 hodín	2 510 796	2 510 796	2 694 856	2 846 578	2 739 459	2 784 319	2 739 459	2 678 929
Nad 3 hodiny	1 359 242	1 359 242	1 175 182	1 023 460	1 130 579	1 085 719	1 130 579	1 191 109

Zdroj: vlastné spracovanie, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Vďaka blízkemu diaľničnému prepojeniu zo severu Slovenska sú severné vstupné brány Slovenského raja ľahšie prístupné väčšiemu počtu potenciálnych turistov ako južná časť destinácie. V prepočte priemernej časovej vzdialenosti je pre 75 % slovenskej populácie v produktívnom veku (15-64 r.) destinácia Slovenský raj dostupná do 3 hodín cesty autom.

Tabuľka 57 Ktoré skupiny potenciálnych turistov majú dostupnosť do 1 hodiny cesty autom?

Vek	Dedinky	Mlynky	Stratená	Vernár	Hrabušice	Letanovce	Smižany	Spišská Nová Ves
15-24	48 058	48 058	68 652	77 707	90 211	103 982	94 923	94 923
25-34	55 039	55 039	76 399	87 877	98 249	111 465	102 890	102 890
35-44	48 822	48 822	67 926	78 790	86 612	97 861	90 906	90 906
45-54	44 814	44 814	61 961	72 207	78 989	89 694	83 060	83 060
55-64	42 445	42 445	57 796	68 172	72 055	81 008	75 560	75 560
64-74	22 671	22 671	31 538	37 489	39 718	44 841	41 968	41 968

Zdroj: vlastné spracovanie, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Tabuľka 58 Ktoré skupiny potenciálnych turistov majú dostupnosť nad 2,5 hodiny?

Vek	Dedinky	Mlynky	Stratená	Vernár	Hrabušice	Letanovce	Smižany	Spišská Nová Ves
15-24	334 584	361 064	324 441	270 301	257 174	257 174	257 174	288 854
25-34	450 894	484 419	438 988	375 914	360 581	360 581	360 581	400 086
35-44	427 375	457 453	416 172	357 536	344 222	344 222	344 222	380 813
45-54	380 212	407 199	369 839	314 109	301 279	301 279	301 279	336 842
55-64	385 396	411 756	375 425	324 669	312 879	312 879	312 879	346 741
64-74	224 969	239 182	218 933	189 530	183 248	183 248	183 248	203 155

Zdroj: vlastné spracovanie, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Tabuľka 59 Ktorá veková skupina má časovo najviac dostupné cestovanie do najbližšej vstupnej brány Slovenského raja?

Čas	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74
Do 1 hodiny	126 337	55 039	44 119	44 814	57 796	37 489
1 - 2 hodiny	222 587	214 812	198 295	181 205	167 905	112 856
2 - 3 hodiny	203 059	298 375	280 225	253 858	263 453	146 043
Viac ako 3 hodiny	152 934	313 228	250 008	205 632	269 989	137 399

Zdroj: vlastné spracovanie, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Tabuľka 60 Ktorá veková skupina má časovo najviac dostupné cestovanie do najbližšej vstupnej brány Slovenského raja? (vyjadrenie v %)

Čas	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74
Do 1 hodiny	17,92 %	6,24 %	5,38 %	6,07 %	7,98 %	9,03 %
1 - 2 hodiny	31,58 %	24,37 %	24,17 %	24,53 %	23,17 %	27,17 %
2 - 3 hodiny	28,81 %	33,85 %	34,16 %	34,36 %	36,36 %	35,16 %
Viac ako 3 hodiny	21,70 %	35,54 %	30,48 %	27,84 %	37,26 %	33,08 %

Zdroj: vlastné spracovanie, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Príjmy domácností na Slovensku

Potenciál domáceho cestovného ruch z hľadiska ekonomických ukazovateľov možno charakterizovať prostredníctvom úrovne miezd a príjmov domácností. Priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva SR v roku 2013 bola 824,- EUR, pričom pre porovnanie priemerný hrubý mesačný príjem domácností na osobu bol v roku 2012 približne 419,- EUR (Štatistický úrad Slovenskej republiky).

Tabuľka 61 Celkový ekvivalentný disponibilný príjem domácnosti podľa typu domácnosti SR v roku 2012

Typ domácnosti	EUR
Jednočlenná domácnosť	505,00
Dvojčlenná domácnosť - obaja vo veku pod 65 rokov	761,00
Dvojčlenná domácnosť - aspoň jeden z nich vo veku 65 rokov a viac	542,00
Ostatné domácnosti	763,00
Jeden rodič a najmenej 1 závislé dieťa	483,00
Dvaja dospelí s 1 závislým dieťaťom	667,00
Dvaja dospelí s 2 závislými deťmi	610,00
Dvaja dospelí s 3 alebo viac závislými deťmi	452,00

**Ekvivalentný disponibilný príjem znamená, že disponibilný príjem domácnosti sa vydelí ekvivalentnou veľkosťou domácnosti. Tento príjem je potom priradený každému členovi domácnosti.*
Zdroj: vlastné spracovanie, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Tabuľka 62 Prehľad čistých príjmov súkromných domácností podľa ekonomickej aktivity prednostu domácnosti v roku 2012

	EUR
Celkové čisté príjmy ekonomicky aktívni - pracujúci	375,00
Celkové čisté príjmy ekonomicky aktívni - nezamestnaní	217,00
Ekonomicky neaktívni - domácnosti starobných dôchodcov	411,00
Ekonomicky neaktívni - iné domácnosti	298,00

Zdroj: vlastné spracovanie, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Kúpyschopnosť obyvateľstva na Slovensku

Na základe výsledkov štúdie GfK Purchasing Power možno povedať, že Slovensko sa radí na 23. priečku v rámci všetkých 42 krajín, ktoré sa zúčastnili prieskumu. Európsky index kúpnej sily na jedného obyvateľa pre Slovensko je 58, index 100 predstavuje celoeurópsky priemer na jedného obyvateľa.
Na základe štúdie možno konštatovať, že nadpriemerná kúpyschopnosť je v niektorých okresoch západného Slovenska a tiež v mestských okresoch Košíc. V okolí destinácie Slovenský raj sa nachádzajú okresy s nižšou kúpyschopnosťou, pričom Gelnica z tohto pohľadu je o niečo slabšia ako jej susedné okresy.

V roku 2013 obsadilo Slovensko 23. miesto z hľadiska kúpnej sily a predbehlo tak svojich susedov Českú republiku, Poľsko, Maďarsko a Ukrajinu, ktorá skončila na konci rebríčka. Priemerný čistý ročný disponibilný príjem na jedného obyvateľa Slovenska predstavuje 7 473 eur. Celkovo to predstavuje 40,4 miliardy eur, ktoré majú spolu k dispozícii všetci obyvatelia Slovenska.

Výdavky cestujúcich Slovákov

Dovolenkové cesty Slovákov možno v poslednom období označiť za častejšie s vyššími vynaloženými výdavkami.

Na základe údajov Štatistického úradu SR v roku 2012 **slovenskí turisti**:

- v priemere strávili celkovo na dovolenke **6 nocí**,
- v priemere strávili na Slovensku **4,9 nocí** a v zahraničí **7,6 nocí**,
- celkovo vynaložili v priemere na jednu cestu **388,- EUR** (o 40,6 % viac ako v roku 2011),
- v priemere na pobyt na Slovensku vynaložili **217,- EUR** (**o 50,7 % viac** ako v roku 2011),
- v priemere na pobyt v zahraničí vynaložili **628,- EUR** (o 32,2 % viac ako v roku 2011).

Z hľadiska dlhodobých ciest:

- dlhodobé cesty uskutočnené Slovákmi na Slovensku trvali **7,5 nocí**,
- dlhodobé cesty uskutočnené Slovákmi v zahraničí trvali **9 nocí**,
- Slováci vynaložili na pobyt na Slovensku v priemere **300,- EUR** (**o 35,1 % viac** ako v roku 2011),
- Slováci vynaložili na pobyt v zahraničí v priemere **708,- EUR** (o 23,8 % viac ako v roku 2011).

Počas krátkodobých ciest slovenskí turisti:

- na Slovensku aj v zahraničí využili ubytovanie v dĺžke priemerne **2,1 noci**,
- v priemere na pobyt na Slovensku vynaložili **130,- EUR**,
- v priemere na pobyt v zahraničí vynaložili **262,- EUR**.

Tabuľka 63 Priemerné výdavky na cestu v EUR

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Dlhodobé cesty v zahraničí	585,00	560,00	566,00	560,00	572,00	708,00
Dlhodobé cesty na Slovensku	199,00	227,00	241,00	211,00	222,00	300,00
Krátkodobé cesty v zahraničí	183,00	205,00	184,00	190,00	177,00	262,00
Krátkodobé cesty na Slovensku	75,00	77,00	91,00	91,00	84,00	130,00

Zdroj: vlastné spracovanie, Štatistický úrad Slovenskej republiky

Pri porovnaní výdavkov slovenských a zahraničných turistov boli použité údaje Štatistického úradu Európskej únie – Eurostatu. Priemerné výdavky turistov na jednu cestu podľa dostupných dát v roku 2012 sú v prípade Slovenska približne **337,- EUR**, čo korešponduje s priemernou hodnotou zisťovania Štatistického úradu Slovenskej republiky (výdavky predstavujú finančné prostriedky minuté slovenskými turistami počas ich ciest doma alebo v zahraničí). Na základe uvedenej informácie možno konštatovať, že v porovnaní so susednými krajinami Slováci vynakladajú na pobyt/cesty takmer trojnásobne viac výdavkov ako turisti Českej republiky a Maďarska.

Tabuľka 64 Priemerné výdavky turistov na jednu cestu v roku 2012 v EUR (Eurostat)

Krajina	Iné výdavky	Výdavky na tovary	Ubytovanie	Reštaurácie, kaviarne	Doprava	Spolu
Luxembursko	69,36	7,55	246,52	172,73	260,04	748,66
Malta	348,67	0,00	160,08	N/A	158,02	666,77
Belgicko	175,09	21,67	248,06	N/A	142,38	565,53
Rakúsko	N/A	8,64	263,74	N/A	N/A	563,80
Írsko	192,75	12,95	153,34	N/A	159,58	505,67
Nemecko	92,20	29,87	195,28	N/A	181,91	469,39
Taliansko	144,36	0,66	156,84	N/A	126,01	427,20
Fínsko	79,07	6,68	84,08	68,09	122,60	353,84
Cyprus	68,21	4,49	121,54	N/A	159,15	348,90
Holandsko	46,36	27,90	127,85	53,24	114,70	342,15
Slovensko	150,20	15,02	96,82	N/A	90,66	337,67
Slovinsko	38,26	0,88	82,84	37,79	69,41	228,29
Chorvátsko	41,78	4,64	56,82	35,96	76,33	210,88
Litva	73,06	5,04	45,88	31,65	51,69	202,28
Estónsko	15,78	8,39	76,53	24,27	66,59	183,17
Španielsko	75,60	11,52	38,36	27,39	36,79	178,14
Bulharsko	18,81	0,00	33,03	45,84	40,81	138,50
Česká republika	37,57	0,65	29,17	26,29	29,05	122,08
Lotyšsko	35,66	4,03	20,37	7,77	51,12	114,92
Portugalsko	19,55	1,03	31,77	24,94	37,69	113,95
Maďarsko	40,78	1,45	33,97	17,37	18,15	110,27
Rumunsko	28,35	0,08	28,44	24,55	23,00	104,34

Zdroj: vlastné spracovanie, Eurostat

Dovolenkové cesty domácich turistov

Najviac dlhodobých ciest v SR za osobným účelom, celkom 59,5 %, bolo realizovaných za účelom dovolenky, voľného času a rekreácie. V rámci tejto kategórie predstavovali:

- pobyty s cieľom rekreácie a športu 43 %,
- wellness pobyty 7,4 %,
- agroturistika 5,4 %,
- poznávacie pobyty 3 %,
- návštevy príbuzných a známych 27 %.

V prípade krátkodobých ciest za osobným účelom 55,9 % cestujúcich Slovákov uskutočnilo cestu za účelom trávenia dovolenky, voľného času a rekreácie. Z toho na:

- pobyty s cieľom rekreácie a športu 29 %,
- wellness pobyty 10 %,
- agroturistiku 7,8 %,
- kultúrne akcie 4,2 %,
- poznávacie pobyty 3,1 %,
- športové podujatia 1,8 %,
- návštevy príbuzných a známych 39,4 %.

Podľa formy ubytovania v roku 2012 možno konštatovať, že slovenskí turisti pri dlhodobých cestách využívali:

- ubytovanie u príbuzných a priateľov (29,7 %),
- ubytovanie v hoteloch a podobných ubytovacích zariadeniach (29,2 %).

V prípade krátkodobých ciest využívali:

- ubytovanie u príbuzných a priateľov (42,7 %),
- ubytovanie v hoteloch a podobných ubytovacích zariadeniach (26,8 %).

Podľa veku cestujúcich Slovákov v rámci domáceho cestovného ruchu v roku 2012 boli vekové skupiny zastúpené nasledovne:

Krátkodobé cesty:

- 15 - 24 rokov 26,7 %,
- 25 - 44 rokov 36,8 %,
- 45 - 64 rokov 28,3 %,
- 65 a viac rokov 8,3 %,

Dlhodobé cesty:

- 15 - 24 rokov 16,3 %,
- 25 - 44 rokov 37,9 %,
- 45 - 64 rokov 30,3 %,
- 65 a viac rokov 15,6 %.

V prípade dlhodobých ciest, teda 4 a viac nocí, až 80 % cestujúcich využilo ubytovanie na dobu 4 až 7 nocí, 9,6 % cestujúcich sa ubytovalo na 8 až 14 nocí a 9,1 % cestujúcich na 15 až 28 nocí.

Pre cestovanie na krátkodobé aj dlhodobé pobyty využívali najmä automobilovú dopravu (61,4 %), autobusovú dopravu (20,9 %) a železničnú dopravu (17,4 %).

Tabuľka 65 Krátkodobé dovolenkové cesty Slovákov v SR 2012

Okres	Podiel ciest v %	Priemerný počet prenocovaní
Poprad	10,9	2,4
Bratislava	6,7	1,8
Liptovský Mikuláš	6,7	2,6
Brezno	5,3	2,1
Trenčín	5,1	2,3
Banská Bystrica	3,7	2,3
Piešťany	3,7	2,3
Spišská Nová Ves	3,4	2,0
Košice - okolie	3,2	1,7
Martin	3,0	2,2
Nové Mesto n/V	2,3	1,6
Žilina	2,1	1,5
Nitra	2,1	2,1
Prešov	2,0	1,8
Tvrdošín	1,9	2,0
Banská Štiavnica	1,8	2,4
Levice	1,8	2,4
Zvolen	1,8	1,7
Košice	1,8	1,9
Bardejov	1,7	2,0

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Tabuľka 66 Dlhodobé dovolenkové cesty Slovákov v SR 2012

Okres	Podiel ciest v %	Priemerný počet prenocovaní
Poprad	18,0	6,5
Liptovský Mikuláš	7,5	5,7
Banská Bystrica	5,4	8,6
Piešťany	4,1	9,4
Bratislava	4,0	5,9
Bardejov	3,4	12,2
Zvolen	2,7	11,1
Trnava	2,6	7,3
Trenčín	2,4	12,7
Prievidza	2,4	10,0
Ružomberok	2,3	5,1
Brezno	2,2	9,6
Turčianske Teplice	2,2	7,2
Tvrdošín	2,2	4,8
Dunajská Streda	2,1	8,0
Dolný Kubín	2,1	5,0
Rožňava	1,8	6,1
Žilina	1,7	6,8

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

V rámci domácich ciest slovenskí turisti uprednostňovali predovšetkým:

- mesto 38,0 % (krátkodobé pobyty 46,5 %),
- vidiek 20,6 % (krátkodobé pobyty 24,5 %),
- jazerá, rieky, vodné plochy 4,4 % (krátkodobé pobyty 5,5 %),
- hory, pohoria, vrchoviny 37,1 % (krátkodobé pobyty 25,4 %).

Najviac navštevovanými destináciami z pohľadu domácich turistov boli v roku 2012 v prípade krátkodobých ciest okresy Poprad, Bratislava a Liptovský Mikuláš, v prípade dlhodobých ciest okresy Poprad, Liptovský Mikuláš a Banská Bystrica.

4.3. Aktívny zahraničný cestovný ruch

Najvýznamnejším zdrojovým trhom je z hľadiska aktívneho zahraničného cestovného ruchu Slovenska v rámci medzinárodného cestovného ruchu a členenia podľa hlavných regiónov cestovného ruchu za posledných 5 rokov Európa. Z výkonov ubytovacej štatistiky vyplýva, že hlavnými zdrojmi zahraničných turistov boli v roku 2013 krajiny:

- Česká republika 32 %,
- Nemecko 11 %,
- Poľsko 10 %,
- Ukrajina 5 %,
- Rusko 5 %,
- Rakúsko 4 %,
- Maďarsko 3 %,
- Spojené kráľovstvo Veľkej Británie 2 %,
- pričom ostatné trhy tvoria spolu podiel zvyšných približne 28 %.

Graf 23 Najvýznamnejšie zdrojové trhy z hľadiska aktívneho zahraničného cestovného ruchu (počet prenocovaní)

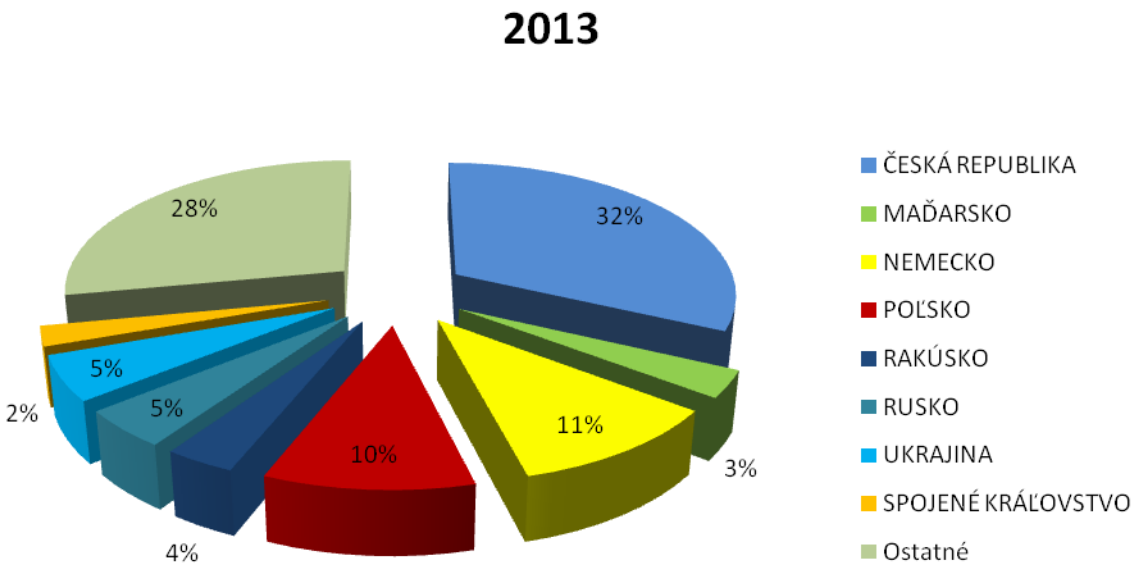

Zdroj: vlastné spracovanie na základe verejne dostupných údajov

Vývoj v roku 2013 mal na zdrojových trhoch aktívneho zahraničného cestovného ruchu Slovenska naďalej rastúci trend. Väčšina zdrojových trhov si zachovala svoju úroveň bez výraznejších zmien. Výrazný nárast však zaznamenal počet turistov z Ukrajiny, ktorý medzi rokmi 2012 až 2013 stúpol takmer dvojnásobne.

Graf 24 Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu na Slovensku

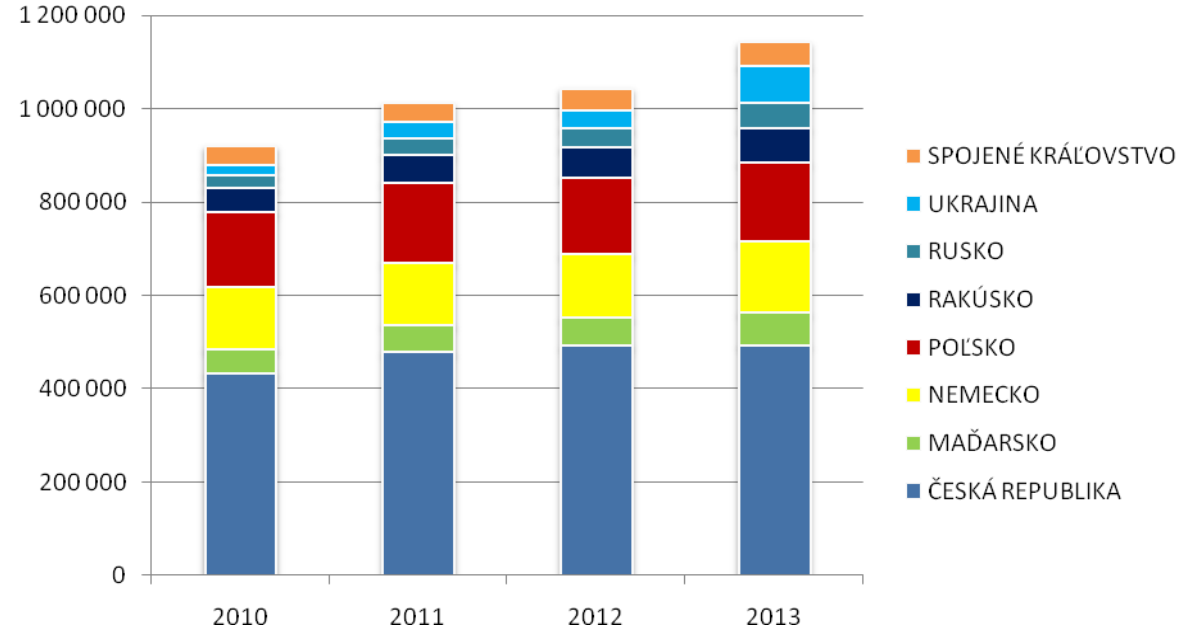

Zdroj: vlastné spracovanie na základe verejne dostupných údajov

Graf 25 Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu na Slovensku

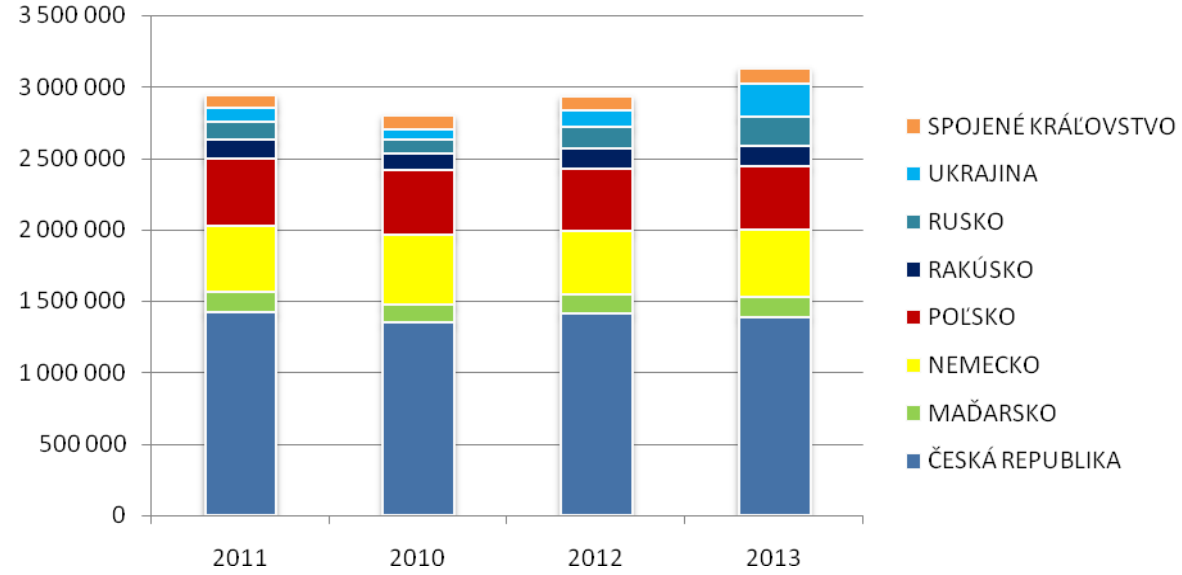

Zdroj: vlastné spracovanie na základe verejne dostupných údajov

Pri podrobnejšom preskúmaní jednotlivých zahraničných trhov je možné pozorovať mierne znepokojujúci trend poklesu počtu prenocovaní zahraničných turistov z niektorých krajín. Na základe priemerného počtu prenocovaní v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu na Slovensku je zrejmý pokles turistov z Českej republiky, Maďarska, Nemecka a čiastočne aj turistov z Poľska. Odhliadnuc od viacerých možných faktorov, ako je životná úroveň, pomerne vyššia miera nezamestnanosti a len pomalé oživovanie národných ekonomík po celosvetovej hospodárskej kríze, je možné za jeden z podstatných faktorov označiť aj mierne rastúci trend využívania domácej dovolenky. Ako poukazujú ďalšie údaje o správaní sa turistov z Českej republiky, Maďarska a Poľska – práve oni patria medzi spotrebiteľov, ktorí boli a sú známi vďaka pomerne vysokému podielu

domácej rekreácie, a patria tiež medzi spotrebiteľov, u ktorých podiel využívania domácej dovolenky v posledných rokoch stúpol.
Ide pritom o historicky najviac významné a najviac silné zahraničné turistické trhy destinácie Slovenský raj.

Graf 26 Priemerný počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu na Slovensku

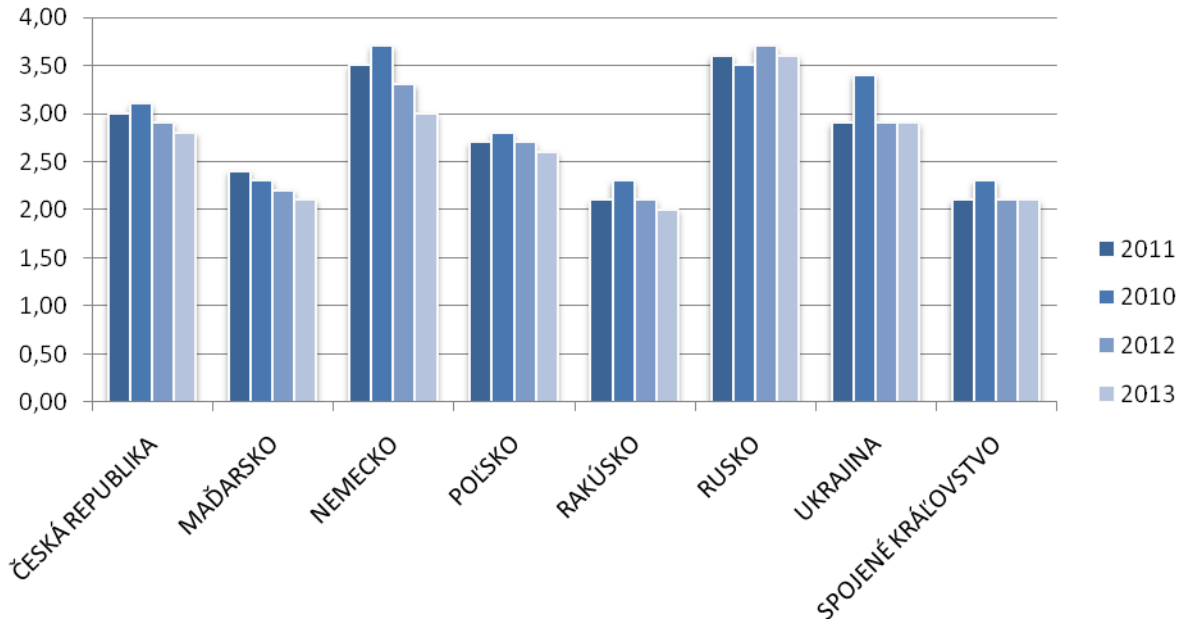

Zdroj: vlastné spracovanie na základe verejne dostupných údajov

Podľa ukazovateľov ubytovacej štatistiky Štatistického úradu SR (2012):

- Zahraniční návštevníci preferujú počas dovolenky na Slovensku ubytovanie predovšetkým v hoteloch (75,3 %), penziónoch (9,3 %) a kempingoch (5,6 %).
- Najobľúbenejším obdobím pre návštevu Slovenska a trávenie dovolenkového pobytu sú pre nich mesiace máj až október (62 %).
- Najdlhšie sa v ubytovacích zariadeniach na Slovensku zdržiavajú v zimných mesiacoch (február 3,4 a január 3,3 pobytových dní).
- Najatraktívnejšími oblasťami cestovného ruchu na Slovensku sú pre zahraničných hostí z pohľadu ubytovacej štatistiky Bratislava a okolie (39 %), Vysoké Tatry (12 %), Liptov (10 %) a regióny Považia.

Z hľadiska celoeurópskeho porovnania trendov a záujmov zahraničných turistov je možné badať ďalšie podrobnejšie charakteristiky ich správania sa, vychádzajúc z oficiálnych zdrojov prieskumu Eurobarometer z januára roku 2014 [27 členských štátov a v 7 ďalších krajinách (Chorvátsko, Turecko, Macedónsko, Nórsko, Island, Srbsko, Izrael) na vzorke spolu 31 122 respondentov] a Európskeho štatistického úradu Eurostat.

Hlavné motívy cestovania

V rebríčku hlavných motívov cestovania európskych turistov naďalej vedie téma „slnko a pláž“. Takmer 46 % turistov zo vzorky prieskumu Eurobarometra v roku 2013 uviedlo, že sú „slnko a pláž“ ich cieľovým záujmom pri výbere dovolenky, čo je dokonca viac ako v roku 2012 (40 %). Podstatnými motívmi cestovania na dovolenku boli tiež návštevy rodiny a známych (34 %) a **vzrástol aj počet cestujúcich za dovolenkou kvôli prírode, krajine, horám (30 %)**.
Spomedzi ostatných motívov cestovania za dovolenkou uviedli európski turisti: kultúru (25 %), mestské výlety (23 %), športové aktivity (14 %), wellness a zdravie (13 %), špecifické podujatie (8 %), iný dôvod (13 %).

Tabuľka 67 Hlavné dôvody cestovať v roku 2013

	Slovensko	Česká republika	Maďarsko	Poľsko	Rakúsko	Nemecko	Veľká Británia
Slnko, pláž	50 %	41 %	51 %	40 %	47 %	44 %	49 %
Návšteva priateľov a známych	30 %	23 %	28 %	38 %	28 %	32 %	40 %
Príroda (hory, jazerá)	32 %	54 %	30 %	39 %	38 %	38 %	18 %
Kultúra (gastro, umenie)	28 %	18 %	20 %	13 %	38 %	27 %	22 %
Mestské výlety	22 %	20 %	35 %	34 %	30 %	21 %	14 %
Šport	11 %	25 %	7 %	18 %	25 %	2 %	11 %
Wellness, kúpele, zdravie	21 %	20 %	20 %	12 %	24 %	15 %	5 %
Špeciálne podujatia	9 %	7 %	10 %	10 %	9 %	5 %	12 %

Zdroj: Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Podľa výsledkov prieskumu sa záujem o dovolenkové aktivity a teda motivácia cestovať za rôznymi formami zážitkov nelíšia významne v závislosti od pohlavia. Výrazné rozdiely v motivácii sú vo vekových skupinách. Zatiaľ čo turisti nad 55 rokov uprednostňujú prírodu ako hlavný dôvod cesty na dovolenku, ľudia vo veku 15 až 24 rokov uprednostnili vo väčšine prípadov slnko a pláž. Medzi významné motívy mladých ľudí patrí tiež návšteva rodiny a známych.

Hlavné motívy, prečo by sa turisti rozhodli vrátiť do destinácie, v ktorej boli, sú:

- Prírodné podmienky (krajina, počasie) až na úrovni 46 %,
- Kvalita ubytovania 33 %,
- Kultúrne a historické atrakcie 30 %,
- Všeobecná úroveň cien 26 %,
- Kvalita služieb vo všeobecnosti (doprava, reštaurácie, voľnočasové aktivity) 24 %,
- Správanie sa k turistom (služby pre deti, starostlivosť o zákazníkov a pod.) 23 %.

Tabuľka 68 Hlavné dôvody cesty na dovolenku podľa vekových skupín

	15-24	25-39	40-54	55+
Slnko, pláž	48 %	51 %	53 %	36 %
Návšteva priateľov a známych	38 %	40 %	30 %	33 %
Príroda (hory, jazerá, krajina)	21 %	28 %	31 %	35 %
Kultúra (nábožensk, gastronomická, umenie)	25 %	22 %	25 %	28 %
Mestské výlety	29 %	22 %	22 %	23 %
Športové aktivity (potápanie, bicyklovanie a pod.)	15 %	15 %	15 %	10 %
Wellness, kúpele, zdravie	10 %	11 %	13 %	15 %
Špeciálne podujatia, návšteva klubov	17 %	9 %	6 %	5 %

Zdroj: Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Z uvedených hodnotení preferencií európskych turistov vo všeobecnosti vyplýva viazanosť na vyhovujúce podnebie a počasie. Vzhľadom na preferencie väčšiny turistov cestovať za slnkom možno predpokladať, že práve podnebie a počasie súvisí s dovolenkami na pláži a pri mori. Špecifickú skupinu tvoria českí turisti, ktorí vo výraznejšej miere preferujú dovolenku v prírode a na horách (až 54 % oproti 32 %-ám Slovákov) a prírodné podmienky a podnebie sú pre nich veľmi dôležitým faktorom pri rozhodovaní sa o navštívení rovnakej destinácie (61 %).

Rozhodujúca je dôležitosť, akú zohrávajú kvalita ubytovania a kultúrne či historické atraktivity pri motivácii turistov vrátiť sa o rok na to isté miesto dovolenky.

Tabuľka 69 Hlavné motívy vrátiť sa na to isté miesto dovolenky

	Slovensko	Česká republika	Maďarsko	Poľsko	Rakúsko	Nemecko	Veľká Británia
Prírodné podmienky a podnebie	48 %	61 %	45 %	51 %	51 %	49 %	41 %
Kvalita ubytovania	40 %	34 %	35 %	27 %	40 %	35 %	41 %
Kultúrne a historické atraktivity	37 %	36 %	38 %	26 %	36 %	32 %	31 %
Úroveň cien	22 %	19 %	28 %	30 %	26 %	21 %	29 %
Kvalita aktivít a služieb (voľný čas, doprava, reštaurácie)	27 %	32 %	18 %	18 %	28 %	21 %	35 %
Správanie sa k návštevníkom	15 %	25 %	20 %	21 %	28 %	23 %	21 %
Dostupnosť zariadení pre ľudí so špec. potrebami	7 %	8 %	4 %	8 %	5 %	4 %	8 %

Zdroj: Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Výber a plánovanie dovolenkovej destinácie

Informácie o svojej budúcej dovolenke si podstatná časť opýtaných turistov vyhľadáva prostredníctvom internetu (46 %), ale napriek tomu pred internetom stále vedú odporúčania priateľov, kolegov a známych. Na otázku, čo považujú za najviac dôležitý zdroj informácií pre rozhodnutie o plánovaní dovolenky, odpovedali respondenti nasledovne (v januári 2014 v porovnaní s januárom 2013):

- Odporúčania priateľov, kolegov a známych **56 %** (bez zmeny),
- Internetové webstránky **46 %** (bez zmeny),
- Osobná skúsenosť **33 %** (-1 bod),
- Cestovné agentúry 19 % (-2 body),
- Katalógy a brožúry zadarmo 11 % (-1 bod),
- Platení sprievodcovia a časopisy 7 % (-1 bod)
- Sociálne médiá 7 % (+2 body),
- Správy, rádio, televízia 7 % (-1 bod).

Tabuľka 70 Hľadanie informácií o dovolenkovej destinácii

	Odporú-čania	Internet	Osobná skúsenosť	Cestovné agentúry	Katalógy a brožúry	Rádio, TV, správy	Sprievod. a časopisy	Sociálne médiá
Slovensko	50 %	46 %	34 %	8 %	7 %	7 %	3 %	4 %
Česká republika	66 %	56 %	45 %	12 %	15 %	8 %	5 %	5 %
Maďarsko	59 %	40 %	34 %	9 %	10 %	8 %	5 %	7 %
Poľsko	60 %	44 %	32 %	9 %	8 %	7 %	4 %	6 %
Rakúsko	63 %	53 %	38 %	27 %	19 %	8 %	11 %	10 %
Nemecko	53 %	46 %	34 %	25 %	12 %	7 %	11 %	7 %
Veľká Británia	62 %	59 %	28 %	12 %	9 %	10 %	10 %	14 %
Lotyšsko	72 %	53 %	26 %	9 %	10 %	12 %	3 %	10 %
Fínsko	55 %	66 %	31 %	9 %	13 %	13 %	7 %	11 %
Švédsko	62 %	59 %	28 %	12 %	9 %	10 %	10 %	14 %

Zdroj: Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Z pohľadu vekových kategórií pri prieskume sa zatiaľ nepotvrdil často skloňovaný názor, že internet je doménou mladých ľudí. Skupina mladých ľudí (15-24 r.) považuje odporúčania rodiny, kolegov a známych za dôležitý faktor rozhodovania sa o výbere dovolenky. Spomedzi ostatných vekových skupín však častejšie využívajú aj sociálne médiá.

Tabuľka 71 Hľadanie informácií podľa veku

	15-24	25-39	40-54	55+
Osobná skúsenosť	36 %	34 %	32 %	31 %
Odporúčania	67 %	66 %	58 %	44 %
Sprievodcovia a časopisy (platené)	5 %	6 %	7 %	7 %
Katalógy a brožúry	9 %	9 %	10 %	13 %
Internetové stránky	53 %	59 %	52 %	28 %
Sociálne médiá	15 %	10 %	6 %	3 %
Cestovné agentúry	18 %	16 %	21 %	22 %
Rádio, TV, správy	6 %	5 %	7 %	10 %

Zdroj: Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Typ vybranej dovolenky

Pri rozhodovaní sa o type nákupu služieb sa medzi európskymi turistami trend od roku 2011 postupne presúva od nákupu samostatných služieb k nákupu bežných balíkov cestovných produktov. Takýto trend veľmi pravdepodobne kopíruje pomalé oživovanie hospodárskeho rastu po krízových rokoch 2008 a 2009, ale aj postupný prienik moderných technológií a rozširovania politík v cestovnom ruchu zameraných na spájanie produktov a služieb v rámci destinácie.

Tabuľka 72 Typ vybranej dovolenky podľa nákupu

	2011			2012			2013		
	Samos-tatne	Rôzne balíky	All-inclusive	Samos-tatne	Rôzne balíky	All-inclusive	Samos-tatne	Rôzne balíky	All-inclusive
Slovensko	46 %	27 %	20 %	34 %	46 %	22 %	49 %	64 %	28 %
Česká rep.	60 %	23 %	24 %	34 %	40 %	19 %	40 %	54 %	23 %
Maďarsko	30 %	19 %	24 %	18 %	24 %	20 %	16 %	31 %	21 %
Poľsko	37 %	21 %	21 %	35 %	28 %	24 %	41 %	27 %	26 %
Rakúsko	51 %	36 %	30 %	39 %	39 %	30 %	60 %	44 %	31 %
Nemecko	63 %	31 %	29 %	44 %	29 %	27 %	54 %	32 %	26 %
Veľká Británia	55 %	25 %	29 %	42 %	33 %	29 %	45 %	33 %	31 %

Zdroj: Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Rezervácia dovolenky

V roku 2013 si spolu 58 % turistov rezervovalo dovolenku prostredníctvom internetovej stránky, a tým opäť zvýšilo mieru využívania moderných nástrojov oproti roku 2012 (53 %). Rezervácia dovoleniek prostredníctvom internetu jednoznačne dominuje pred rezerváciou cez „niekoho koho turisti poznajú“ (22 %), rezerváciou cez pulty cestovných kancelárií (22 %), po telefóne (18 %), či priamo na mieste (11 %).

Tabuľka 73 Spôsob rezervácie dovolenky

	Internet	Priehradka cestovnej kancelárie	"Niekto koho poznám"	Po telefóne	Na mieste	Na pulte dopravnej spoločnosti	Poštou
Slovensko	44 %	18 %	21 %	16 %	8 %	5 %	1 %
Česká republika	48 %	20 %	30 %	18 %	14 %	4 %	1 %
Maďarsko	45 %	14 %	22 %	12 %	6 %	5 %	1 %
Poľsko	45 %	14 %	22 %	26 %	12 %	8 %	2 %
Rakúsko	61 %	35 %	21 %	21 %	14 %	5 %	2 %
Nemecko	58 %	30 %	19 %	21 %	9 %	3 %	3 %
Veľká Británia	73 %	23 %	27 %	27 %	11 %	9 %	5 %

Zdroj: Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Výber dovolenky v domácej krajine a v zahraničí

Európski turisti na základe prieskumu v roku 2013 volili ako hlavnú dovolenkovú destináciu v 42 % prípadov domácu krajinu. Počet ľudí, ktorí uprednostnili domácu dovolenku, klesol o 5 % oproti roku 2012 (47 %). Na druhej strane, v porovnaní s predošlým obdobím viac turistov sa rozhodlo pre cesty v rámci krajín Európskej únie (38 %). V prípade otázky, ktoré krajiny navštívili kvôli dovolenke počas roka (turisti realizovali viac ako jednu dovolenku ročne), ostáva výber domácej krajiny počas posledných 3 rokov stabilný na úrovni okolo 57 %, vzrástol však počet dovolenkárov cestujúcich aj do iných krajín v rámci Európskej únie.

Graf 27 Výber domácej alebo zahraničnej dovolenky

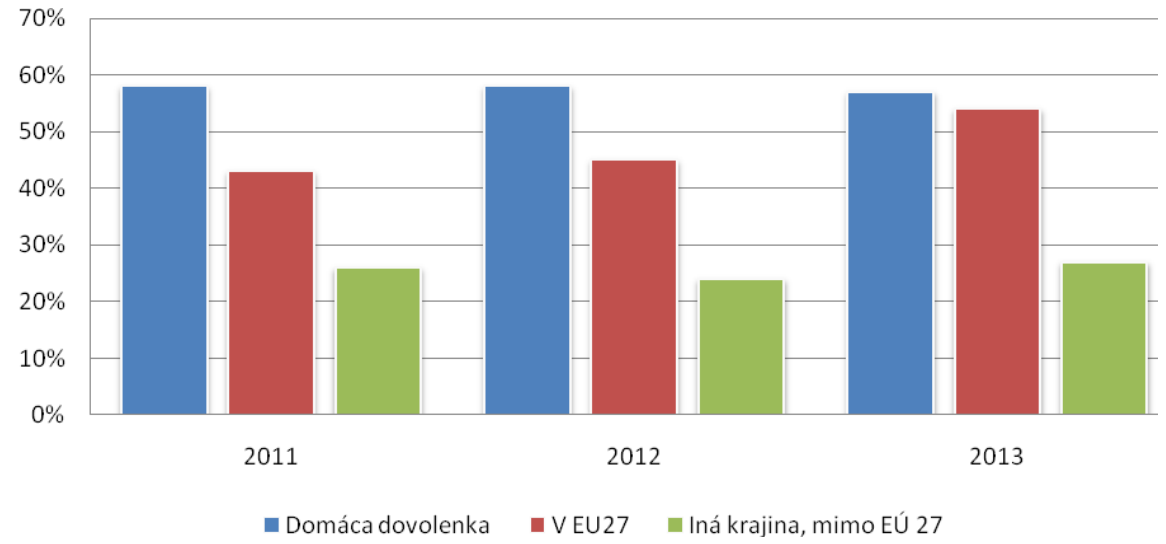

Zdroj: Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Napriek tomu, že priemerný európsky turista si vyberá domácu dovolenku pomerne stabilne počas posledných troch rokov, v rámci jednotlivých krajín existujú výrazné rozdiely. Kým záujem slovenských turistov o domácu dovolenku medzi rokmi 2011 až 2013 klesol (na 33 %), u našich južných a juhovýchodných susedov sa podiel trávenia dovolenky v domovskej krajine zvýšil zo 64 % na 70 % v Maďarsku a zo 46 % na 54 % v Rakúsku. Česká republika i Poľsko zaznamenali v sledovanom období (2013 oproti 2011) pokles pri výbere domácej krajiny.

Tabuľka 74 Odpoveď na otázku "Ktoré krajiny ste navštívili kvôli dovolenke? (možnosť odpovedať viackrát)"

	Domácu krajinu			Krajinu EÚ 27		
	2011	**2012**	**2013**	**2011**	**2012**	**2013**
Slovensko	58 %	45 %	33 %	49 %	46 %	78 %
Česká republika	54 %	45 %	44 %	47 %	49 %	73 %
Maďarsko	64 %	65 %	70 %	32 %	30 %	52 %
Poľsko	67 %	63 %	66 %	36 %	38 %	40 %
Rakúsko	46 %	47 %	54 %	62 %	59 %	79 %
Nemecko	45 %	50 %	49 %	60 %	55 %	67 %
Veľká Británia	46 %	45 %	47 %	48 %	48 %	60 %

Zdroj: Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Rast podielu počtu turistov z Maďarska dovolenkujúcich v domovskej krajine a súčasný nárast ich ciest za dovolenkou do iných krajín EÚ 27 indikuje zvýšený počet dovolenkových ciest Maďarov počas roka. Výraznejší nárast počtu dovoleniek počas roka možno sledovať aj u turistov z Českej republiky, ktorí sa oveľa viac orientujú aj na krajiny EÚ (čiastočne na úkor trávenia dovolenky v domácej krajine). Z ostatných krajín nárast turistov tráviacich dovolenku doma a zároveň aj v krajinách EÚ 27 badať ako pri Rakúsku, tak aj pri Nemecku a Veľkej Británii.

4.4. Cieľové trhy

Slovensko ako cieľový trh pre Slovákov – domáci cestovný ruch

Cieľový trh Slovensko – ako TOP dovolenková destinácia pre slovenských turistov je jednou z hlavných priorít Marketingovej stratégie Slovenskej agentúry pre cestovný ruch na roky 2014 – 2020, čo je plne v súlade so zisteniami a smerovaním Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj. Aj napriek viacerým disparitám, ktorým domáci trh cestovného ruchu v súčasnosti čelí, rast domáceho cestovného ruchu patrí medzi súčasné veľmi podstatné trendy viacerých krajín Európskej únie, vrátane našich bezprostredných susedov, ktorí predstavujú historicky najsilnejšie trhové segmenty aktívneho príjazdového turizmu na Slovensku.

Dopyt po ponuke slovenského domáceho cestovného ruchu je dnes ešte stále ovplyvnený pomerne nízkou životnou úrovňou, ktorá zásadným spôsobom obmedzuje slovenským turistom možnosti využitia disponibilných príjmov a tiež voľného času.
Z hľadiska výdavkov aj zahraničných preferencií slovenských turistov však možno badať paradoxný trend, kde slovenskí turisti v porovnaní s okolitými krajinami V4 výrazne vedú v dovolenkách mimo domácej krajiny a tiež vo výške výdavkov, ktoré vynakladajú v priemere na jednu cestu (domácu aj zahraničnú).
Súčasné správanie sa slovenských turistov, ako ukazujú dostupné štúdie a štatistiky, korešponduje so všeobecnými trendmi v Európe (napríklad z hľadiska pomeru domácich a zahraničných ciest). Na rozdiel od štátov V4 však možno jednoznačne konštatovať, že slovenskí turisti patria k cestovateľom zaujímajúcim sa prioritne viac o cudzie krajiny ako o Slovensko. Nižší disponibilný príjem sa potom viac prejavuje na menšom počte ciest počas roka v porovnaní so susednými krajinami, kde **turisti z Maďarska, Českej republiky alebo Poľska si vyberajú pre svoju dovolenku domovskú krajinu, ale ani záujem o zahraničné cesty neklesá**.

Z pohľadu očakávaného vývoja domáceho cestovného ruchu, v kontexte zistených informácií, bolo identifikované reálne ohrozenie prehlbovania trendu výrazného uprednostňovania zahraničných ciest oproti domácej dovolenke. Historicky zakorenený trend „ciest k moru“ a „ciest za poznávaním“ sa dlhodobo vštepuje do návykov slovenských mladých generácií, ktoré s motiváciou „byť in“ a nasledovať trendy považujú zahraničné dovolenky za nevyhnutnosť a uprednostňujú ich na úkor možností, ktoré prináša domáca rekreácia (t. j. radšej jedna zahraničná dovolenka v roku, ako viac v domovskej krajine – opozitný trend mnohých krajín EÚ).

Vzhľadom na demografický vývoj, ktorý do roku 2020 predpokladá zatiaľ pomerne silné ročníky dnes mladých ľudí – začínajúcich turistov – aj v nasledujúcich 6-tich rokoch, **je potrebné zaoberať sa strategicky aktivitami vedúcimi k zmene správania sa mladých domácich turistov tak, aby boli pozitívne motivovaní tráviť viac z voľného času formou domácej dovolenky.**

Aj podľa Marketingovej stratégie Slovenskej agentúry pre cestovných ruch, jedného z hlavných tvorcov štátnej politiky cestovného ruchu a hlavných nositeľov marketingových aktivít celého Slovenska ako destinácie cestovného ruchu**, je potrebné na domácom trhu vytvárať korekciu výrazného uprednostňovania zahraničných ciest.** Tento trend výberu neznámeho zahraničia pred nepoznaným najbližším okolím je možné postupne oddeľovať stimulmi v podobe cielených produktových, marketingových a podporných nástrojov. Identický prístup cielenej stimulácie je potrebné implementovať aj v smere sprístupnenia domácej ponuky cestovného ruchu k ekonomicky menej výkonnejším spotrebiteľským skupinám.
Medzi základné piliere, v súlade s celosvetovými trendmi, patria inovácie produktu cestovného ruchu v podobe správnych motivácií týchto segmentov a sledovanie záujmu potenciálnych (nielen existujúcich) spotrebiteľov – turistov prostredníctvom aktuálnych informácií.

Slovensko ako cieľový trh pre cudzincov – aktívny zahraničný cestovný ruch

Na základe výsledkov terénneho zisťovania Slovenskej agentúry pre cestovných ruch (SACR) realizovaného v turistických centrách na celom Slovensku formou osobných rozhovorov anketárov s respondentmi, prebiehajúceho v troch etapách – letná, jesenná a zimná turistická sezóna 2013, bolo možné zamerať sa na podrobnejšie charakteristiky vybraných najzaujímavejších trhov aktívneho zahraničného cestovného ruchu **z pohľadu ich návštevy na Slovensku v lete roku 2013**. Sú nimi:

- Česká republika,
- Poľsko,
- Nemecko,
- Rakúsko,
- Maďarsko,
- Ruská Federácia
- a Ukrajina.

Tabuľka 75 Zahraniční návštevníci - motív návštevy Slovenska - krátkodobí návštevníci

Motív návštevy	Česká republika	Maďarsko	Poľsko	Ukrajina	Nemecko	Rusko	Rakúsko
Dovolenka, voľný čas	31 %	51 %	32 %	28 %	52 %	40 %	45 %
Návšteva príbuzných	44 %	27 %	14 %	35 %	20 %	24 %	28 %
Pracovná cesta	19 %	18 %	39 %	30 %	26 %	23 %	14 %
Štúdium, študijný pobyt	2 %	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	3 %
Zdravotný alebo liečebný pobyt	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	7 %
Náboženstvo, púť	1 %	4 %	11 %	0 %	0 %	6 %	4 %
Nákupy	0 %	0 %	2 %	7 %	3 %	8 %	0 %
Tranzitná návšteva	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Zdroj: vlastné spracovanie, Eurobarameter, Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Tabuľka 76 Zahraniční návštevníci - motív návštevy Slovenska - dlhodobí návštevníci

Motív návštevy	Česká republika	Maďarsko	Poľsko	Ukrajina	Nemecko	Rusko	Rakúsko
Dovolenka, voľný čas	42 %	51 %	56 %	32 %	38 %	38 %	53 %
Návšteva príbuzných	39 %	18 %	13 %	9 %	23 %	21 %	27 %
Pracovná cesta	5 %	5 %	15 %	21 %	18 %	7 %	0 %
Štúdium, študijný pobyt	1 %	5 %	3 %	3 %	8 %	0 %	0 %
Zdravotný alebo liečebný pobyt	11 %	17 %	12 %	36 %	14 %	34 %	20 %
Náboženstvo, púť	1 %	4 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Nákupy	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Tranzitná návšteva	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Zdroj: vlastné spracovanie, Eurobarameter, Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Zdroje pri štatistickom zisťovaní SACR sú veľmi podobné zdrojom, z ktorých vychádza Eurobarometer. SACR používa pri analýze dát výsledky štatistického zisťovania Štatistického úradu SR a Národnej banky Slovenska.

Tabuľka 77 Zdroj informácií pred cestou na Slovensko

Zdroje informácií	Česká republika	Maďarsko	Poľsko	Ukrajina	Nemecko	Rusko	Rakúsko
Predchádzajúca návšteva	48 %	37 %	47 %	33 %	28 %	32 %	36 %
Informácie CK alebo iné médiá	2 %	4 %	5 %	7 %	9 %	13 %	5 %
Noviny, televízia, rozhlas	4 %	6 %	5 %	9 %	6 %	16 %	12 %
Internet	12 %	18 %	17 %	20 %	22 %	18 %	17 %
Rodina, priatelia známi	30 %	23 %	15 %	18 %	20 %	16 %	21 %
Obchodné zdroje informácií	3 %	7 %	9 %	10 %	11 %	3 %	8 %
Pred cestou nemal informácie	1 %	4 %	2 %	4 %	3 %	3 %	2 %

Zdroj: vlastné spracovanie, Eurobarameter, Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Tabuľka 78 Doprava podľa zdrojovej krajiny návštevníka

Spôsob dopravy	Česká republika	Maďarsko	Poľsko	Ukrajina	Nemecko	Rusko	Rakúsko
Lietadlo	1 %	2 %	3 %	24 %	14 %	65 %	2 %
Loď	1 %	1 %	0 %	1 %	0 %	2 %	2 %
Vlak	28 %	11 %	5 %	14 %	10 %	7 %	12 %
Autobus	16 %	21 %	17 %	15 %	14 %	7 %	14 %
Auto, motocykel	53 %	64 %	73 %	46 %	61 %	19 %	66 %
Bicykel	1 %	1 %	2 %	0 %	1 %	0 %	5 %
Pešo	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Zdroj: vlastné spracovanie, Eurobarameter, Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Tabuľka 79 Hlavný typ ubytovania podľa krajiny návštevníka

Ubytovanie	Česká republika	Maďarsko	Poľsko	Ukrajina	Nemecko	Rusko	Rakúsko
Hotel, motel, botel 5*4*	5 %	12 %	13 %	17 %	29 %	31 %	17 %
Hotel, motel, botel 3*2*1*, penzión	24 %	37 %	43 %	41 %	41 %	36 %	42 %
Turistická ubytovňa	9 %	9 %	3 %	11 %	0 %	4 %	0 %
Chata, chatová osada	8 %	4 %	7 %	3 %	0 %	0 %	3 %
Kemping, hromadné ubytovanie	1 %	8 %	2 %	0 %	0 %	0 %	3 %
Ubytovanie v súkromí	9 %	12 %	11 %	1 %	6 %	5 %	5 %
Bezplatné ubytovanie	41 %	19 %	19 %	23 %	23 %	20 %	27 %
Iné ubytovanie	3 %	0 %	1 %	4 %	2 %	6 %	3 %

Zdroj: vlastné spracovanie, Eurobarameter, Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Pod vykonávanými aktivitami zahraničných turistov na Slovensku sú uvedené predovšetkým nasledujúce činnosti:

- relax – spoznávanie blízkeho okolia, hotelový wellness, návšteva aquaparkov, gastronómia,
- aktívny šport – **turistika**, bicyklovanie, plávanie, lyžovanie a ďalšie,
- poznávanie – historických pamiatok, kultúrnych podujatí,
- liečenie – absolvovanie zdravotného výkonu, návšteva kúpeľov,
- práca – biznis, rokovanie, návšteva veľtrhu, výstava,
- ostatné – nákupy, návšteva rodiny, iné aktivity.

Tabuľka 80 Aktivity vykonávané zahraničnými návštevníkmi na Slovensku - krátkodobé návštevy

Aktivita	Česká republika	Maďarsko	Poľsko	Ukrajina	Nemecko	Rusko	Rakúsko
Relax	28 %	31 %	10 %	21 %	50 %	30 %	51 %
Aktívny šport	19 %	15 %	7 %	15 %	12 %	12 %	4 %
Poznávanie	34 %	37 %	32 %	25 %	64 %	47 %	40 %
Liečenie	4 %	1 %	2 %	0 %	6 %	0 %	7 %
Práca	16 %	18 %	35 %	23 %	25 %	11 %	18 %
Nákupy	13 %	16 %	11 %	25 %	17 %	14 %	11 %
Návšteva rodiny	40 %	27 %	18 %	39 %	13 %	30 %	31 %
Iné aktivity	3 %	2 %	6 %	0 %	3 %	6 %	0 %

Zdroj: vlastné spracovanie, Eurobarameter, Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Tabuľka 81 Aktivity vykonávané zahraničnými návštevníkmi na Slovensku - dlhodobé návštevy

Aktivita	Česká republika	Maďarsko	Poľsko	Ukrajina	Nemecko	Rusko	Rakúsko
Relax	51 %	62 %	54 %	32 %	48 %	44 %	35 %
Aktívny šport	29 %	20 %	37 %	7 %	24 %	3 %	30 %
Poznávanie	46 %	41 %	28 %	47 %	56 %	32 %	50 %
Liečenie	15 %	26 %	21 %	41 %	24 %	30 %	20 %
Práca	5 %	5 %	17 %	21 %	20 %	12 %	4 %
Nákupy	19 %	24 %	27 %	18 %	11 %	35 %	29 %
Návšteva rodiny	35 %	15 %	16 %	9 %	21 %	18 %	27 %
Iné aktivity	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	6 %

Zdroj: vlastné spracovanie, Eurobarameter, Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Návštevníci Slovenska v roku 2013 v turistických centrách podľa výberového štatistického zisťovania tiež uviedli ich odhadované výdavky spojené s cestou na Slovensko. Medzi turistov s najmenšími priemernými výdavkami pri dovolenke na Slovensku patria najmä českí turisti a poľskí turisti – a to z pohľadu celkových priemerných výdavkov na pobyt, ako aj na jeden deň zotrvania.

Tabuľka 82 Priemerné výdavky zahraničných turistov na Slovensku v roku 2013 (v EUR)

Priemerné výdavky na osobu	Česká republika	Maďarsko	Poľsko	Ukrajina	Nemecko	Rusko	Rakúsko
- na jeden pobyt	186.16	196.79	152.02	285.88	374.89	578.94	268.61
- na jeden deň	35.37	52.51	40.62	56.05	70.51	48.75	75.21

Zdroj: vlastné spracovanie, Eurobarameter, Marketingová stratégia SACR 2014 – 2020

Česká republika

V rebríčku zdrojových krajín je Česká republika dlhodobo na prvom mieste. Napomáhajú tomu historické väzby, žiadna jazyková bariéra, tradície a silné obchodné kontakty. Pre lepšiu profiláciu obrazu bežného českého turistu je vhodné spomenúť kľúčové charakteristické črty spotrebiteľského správania.

Český turista je:

- aktívny a flexibilný,
- rád spoznáva nové miesta, preferuje trávenie času v prírode, v exteriéri,
- ročne do zahraničia vycestuje okolo 4,5 mil. Čechov,
- preferuje kratšie dovolenky (predĺžené víkendy) viackrát do roka,
- radšej kráti dovolenku, ako by sa jej mal vzdať,
- je samostatný,
- vyše polovica Čechov cestuje do zahraničia bez cestovnej kancelárie,
- individuálne cestovanie uprednostňujú do blízkych destinácií s lepšou dostupnosťou,

- v prípade nákupu dovoleniek cez cestovnú kanceláriu preferujú kompletné balíky, tzv. all inclusive produkty.

Český turista má rád Slovensko (podľa prieskumov agentúry GfK):

- Slovensko je treťou najobľúbenejšou zahraničnou dovolenkovou destináciou;
- V roku 2013 12 % opýtaných plánovalo stráviť dovolenku na Slovensku (CZ vyše 50 %, HR 13 %);
- Vyše pätina návštev Slovenska je vyvolaná pracovnou cestou alebo návštevou známych;
- Aktívnu dovolenku trávia Česi na Slovensku v lete (pešia a cykloturistika, voda) a v zime (lyžiarske strediská);
- Významné miesto záujmu je slovenská termálna voda, kultúrno-historické pamiatky a mestský cestovný ruch.

Český turista na Slovensku je skromnejší:

- Pri pobyte na Slovensku volí ubytovanie nižšej a strednej kategórie (hotely * až ***, penzióny, priváty, kempingy). Veľký podiel ubytovania stále tvoria ubytovatelia v podobe príbuzných a známych.

Poľská republika

Poľskí cestovatelia pre slovenský príjazdový cestovný ruch predstavujú jednu zo strategických cieľových skupín. Kľúčové postavenie poľských turistov je ohraničené troma základnými faktormi v podobe geografickej dostupnosti, bezproblémovej komunikácie a cenovej dostupnosti (oproti západnej EÚ). Poľského turistu na základe zistení SACR je možné profilovať nasledujúcimi kľúčovými charakteristikami.

Poliaci radi cestujú:

- V roku 2012 vycestovalo 48 mil. Poliakov (z toho 10 mil. boli turisti);
- Najčastejšie autom (47 %), lietadlom (21 %), autobusom (15 %) a menej vlakom (4 %);
- Najviac cestujú v obdobiach máj – september a január – marec;
- V lete uprednostňujú teplo a more (Chorvátsko, Taliansko, Grécko, Egypt);
- V zime uprednostňujú dostupnú lyžovačku (Česká republika, Slovensko, Rakúsko).

Poliaci nie sú nároční na ubytovanie:

- Najčastejšie volia v zahraničí ubytovanie v penziónoch, apartmánových domoch, chatách, hoteloch a v súkromí.

Poliaci a Slovensko:

- Slovensko patrí medzi 10 najnavštevovanejších destinácií poľských turistov;
- Od roku 2009 (svetová ekonomická kríza, zavedenia eura) klesol príchod poľských turistov;
- Poliaci radi navštevujú Slovensko najmä za účelom krátkodobých a víkendových pobytov [regióny Sliezska, Malopoľska, Podkarpatska (Rzeszow)];
- Aj predĺžené víkendy na Slovensku sú pre Poliakov zaujímavé [Mazovské vojvodstvo, Veľkopoľsko, Pomorsko (mestá Gdansk, Gdynia, Sopot) a Štetínsky región];
- Najčastejšie Slovensko navštevujú poľskí turisti s mesačným príjmom od 750 do 1 200 eur;
- 85 až 90 % Poliakov na Slovensko cestuje autom bez využitia služieb cestovnej kancelárie;
- Preferujú ubytovanie v penziónoch, chatách, chalupách, apartmánoch a na privátoch (15 % preferuje hotel);
- U 80 % Poliakov sú hlavným motívom návštevy Slovenska prázdniny, dovolenka a krátkodobé pobyty.

Poliakov na Slovensku zaujíma:

- Okrem hlavnej ponuky (hory, príroda, kultúra a pamiatky, lyžovanie) sú najväčším lákadlom pre Poliakov termálne kúpaliska a aquaparky;
- **Mladí Poliaci** preferujú na Slovensku aktívny oddych v podobe pešej turistiky a adrenalínu na horách s kombináciou návštevy prírodných a kultúrnych pamiatok;
- **Poľské rodiny s deťmi** vyhľadávajú hory, vodu, lyžiarske strediská a zábavné parky;
- Poľskí seniori preferujú slovenské termálne kúpele a kúpaliská pred horami, zámkami, jaskyňami a sakrálnymi pamiatkami.

Maďarsko

Maďarskí cestovatelia sú vo významnej miere ovplyvnení silnou celoročnou propagáciou domáceho cestovného ruchu národnou, ako aj regionálnymi organizáciami destinačného manažmentu. Silná marketingová komunikácia domáceho cestovného ruchu, kolísanie kurzu forintu voči euru, svetová ekonomická kríza mali za následok pokles návštevnosti Slovenska zo strany maďarských turistov.

Maďarskí turisti:

- V posledných rokoch vyhľadávajú zážitkové destinácie a služby, ktorých cena skutočne zodpovedá kvalite;
- Uprednostňujú kratšie dovolenky v rozmedzí 1 – 7 dní (56 %);
- Vo veľkej miere obľubujú jednodňové výlety;
- Menej turistov uprednostňuje dovolenky v rozmedzí 1 – 2 týždňov (42 %);
- Tri štvrtiny Maďarov plánujú len 1 dovolenku do roka;
- Hlavnú dovolenku plánujú na leto (83 %), najväčší potenciál má mesiac júl;
- Počas dovolenky preferujú lacnejšie ubytovanie (penzióny, ubytovanie v súkromí alebo v hoteli nižšej kategórie), naopak necelá štvrtina uprednostňuje zariadenia vyššej a najvyššej kategórie.

Maďarskí turisti vnímajú Slovensko ako:

- Krajinu bohatú na prírodné scenérie, nedotknutú prírodu a historické zaujímavosti;
- Krajinu dostupnú z hľadiska cestovných nákladov;
- Z hľadiska pomeru ceny a kvality ako priemernú destináciu;
- Maďarom na Slovensku chýba zábava, nočný život a pocit bezpečia;
- Slovensko najviac navštevujú vekové kategórie Maďarov 25 - 35 rokov (menej kategórie 45 - 54 rokov, 18 - 25 rokov);
- Po navštívení Slovenska celková spokojnosť maďarských turistov je dostatočne vysoká s reálnym predpokladom opakovania návštevy krajiny, respektíve odporúčania návštevy Slovenska;
- Cenovú politiku produktov a služieb vnímajú podobne ako v Rakúsku.

Ukrajina

Napriek obmedzeným voľným aktívam ukrajinských spotrebiteľov výjazdový cestovných ruch od roku 2011 vykazuje rast. Približne 60 % Ukrajincov považuje dovolenku v zahraničí za luxus, ktorý si nemôže dovoliť. Obyvatelia so stredným príjmom preferujú cenovo dostupnejšie destinácie (Egypt, Turecko) alebo destinácie, ktoré sú z hľadiska dopravy dostupnejšie (krajiny V4). Na dovolenku chodí približne 40 % obyvateľov Ukrajiny, ostatní obyvatelia si dovolenku nemôžu dovoliť z finančných dôvodov, z nich 20 % môže minúť na dovolenku maximálne 600,- EUR.

Ukrajinskí spotrebitelia pre slovenský incomingový cestovný ruch predstavujú zaujímavý segment. Profil ukrajinského turistu je možné zhrnúť do nasledujúcich kľúčových zistení.

Ukrajinskí turisti:

- Považujú cestovanie za prioritu napriek veľmi obmedzeným voľným aktívam;
- Najviac cestujú Ukrajinci vo veku 35-40 rokov (viac voľných aktív);
- Viac cestujú ukrajinské ženy;
- Najviac cestujú v období vianočných a novoročných sviatkov (január, február), počas májových sviatkov (1. 5. – 10. 5.) a v hlavnej časti letnej sezóny (júl, august);
- Tretina Ukrajincov dovolenkuje s rodinou;
- Tri štvrtiny Ukrajincov dovolenkujú individuálne (seniori);
- Približne dve pätiny Ukrajincov preferujú dovolenku v zahraničí s priateľmi a známymi;
- Ukrajinci do 25 rokov preferujú adrenalín, zážitok, nočný život a zábavu;
- Ukrajinci vo veku 26-54 preferujú komfort a jazykovú príbuznosť personálu (ukrajinčina, ruština);
- Väčšina ukrajinských turistov preferuje dovolenku sprostredkovanú cestovnou kanceláriou.

Hlavne preferované dovolenkové aktivity:

- Kúpeľníctvo a kúpanie (vrátane wellness), lyžovanie, návšteva kultúrneho dedičstva, pešia a cykloturistika,
- 24 % turistov má vzťah k poľovníctvu.

Ukrajinskí turisti vnímajú Slovensko ako:

- Atraktívnu a bezpečnú turistickú destináciu;
- Priateľskú slovanskú susednú krajinu bez vzniku jazykovej bariéry;
- Destináciu s vysokou koncentráciou atraktivít prírodného a kultúrno-historického dedičstva;
- Destináciu s kvalitnými liečebnými kúpeľmi a lyžiarskymi strediskami;
- Krajinu folklóru a rôznych folklórnych festivalov a slávností, na ktorých sa často zúčastňujú kolektívy z celej Ukrajiny.

Nemecko

Nemeckí spotrebitelia patria do skupiny s najdlhšou dĺžkou pobytu na dovolenke. Nakoľko disponujú dostatočnými voľnými finančnými aktívami, patria k najnáročnejšej klientele. Cestovanie je pre Nemcov nevyhnutnou súčasťou života, o čom svedčí aj skutočnosť, že dovolenku si doprajú aj viackrát do roka. Hlavnou motiváciou Nemcov je odpočinok a relax na adekvátnej úrovni. Nemci v duchu svojej pracovnej etiky aj v prípade dovoleniek preferujú organizovanosť v podobe produktov cestovných kancelárií a agentúr.
Vnímanie Slovenska ako dovolenkovej destinácie v očiach nemeckých turistov je možné zhrnúť nasledovne:

Nemeckým turistom sa na Slovensku páči:

- Priaznivá cenová politika;
- Silná primárka ponuka (prírodné a kultúrne dedičstvo);
- Kvalitné tradičné termálne kúpeľníctvo;
- Zaujímavá gastronómia;
- Slovenská pohostinnosť bežných ľudí.

Nemeckým turistom na Slovensku nevyhovuje:

- Jazyková bariéra pri návšteve zariadení sekundárnej ponuky a verejných inštitúcií;
- Neoprávnené pokuty zo strany dopravnej polície;
- Úroveň dopravnej infraštruktúry;
- Nedostatočný pocit bezpečia.

Slovenské služby v očiach nemeckých turistov:

- Nedostatočná úroveň a nekomplexné služby;
- Nedostatočná odbornosť pracovníkov v stravovacích zariadeniach;
- Nedostatočná hygiena v ubytovacích a reštauračných zariadeniach, ako aj verejných toaletách;
- Výskyt zmien dohodnutých podmienok zo strany poskytovateľov služieb;
- Dlhšie čakacie doby pri pokladniach.

4.5. Produktové skupiny marketingu

Kultúrny, historický a prírodný potenciál cestovného ruchu každej krajiny predurčuje z dlhodobého hľadiska jej druhy – produktové skupiny cestovného ruchu. Slovenská agentúra pre cestovný ruch (SACR) vo svojej stratégii na roky 2014 – 2020 definovala základné segmenty ako produktové línie jednotného marketingu Slovenska. Ako uvádza samotná stratégia, uvedené: *„ťažiskové druhy cestovného ruchu vychádzajú nielen zo získaných poznatkov, realizovaných výskumov, existujúceho potenciálu a historického vývoja cestovného ruchu na Slovensku, ale sú v súlade aj s Koncepciou územného rozvoja Slovenska a kontinuálne nadväzujú na Novú stratégiu rozvoja cestovného ruchu v SR do roku 2013 a Stratégiu rozvoja CR Slovenska do roku 2020 schválenú vládou Slovenskej republiky dňa 10. júla 2013.“*

Tabuľka 83 Produktové skupiny marketingu

	Produktové línie	Produkty a služby	Slovenský raj – stav 2013/2014
Letný cestovný ruch	Voda a zábava	Aquaparky a termálne kúpaliská Splavovanie riek a vodný turizmus Adrenalínové centrá Golf	Adrenalínové centrá
	Hory a turistika	Pešia a vysokohorská turistika Jaskyne Cykloturistika Autokempingy	Pešia a vysokohorská turistika Jaskyne Cykloturistika Autokempingy
Zimný cestovný ruch	Zimné športy	Lyžiarske strediská Bežecké lyžovanie Skialpinizmus Zimná turistika	Lyžiarske strediská Bežecké lyžovanie Zimná turistika
	Zábava v zime	Aquaparky Zimné adrenalínové aktivity Apreski a podujatia v lyžiarskych strediskách Vianočné trhy	Zimné adrenalínové aktivity Vianočné trhy
Kúpeľný a zdravotný cestovný ruch	Zdravie Wellness	Kúpele – liečebné pobyty Medical Tourism Wellness strediská Relax hotely Aquaparky	 Relax hotely
Kultúrny a mestský cestovný ruch	Kultúrne dedičstvo	UNESCO Hrady, zámky, kaštiele, galérie, múzeá Skanzeny a pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry	UNESCO Hrady, zámky, kaštiele, galérie, múzeá
	Mestá a kultúra	Bratislava Architektúra, história, pútne miesta Zábava, nakupovanie (city breaks) Kultúrno-spoločenské podujatia	 Architektúra, história, pútne miesta Kultúrno-spoločenské podujatia

	Spoločenské podujatia	Festivaly – moderné, folklórne Púte a náboženské podujatia Jarmoky a vinobrania Vianočné trhy	Festivaly – moderné, folklórne Púte a náboženské podujatia Jarmoky a vinobrania Vianočné trhy
	Zážitková gastronómia	Regionálne špeciality Gastronomické podujatia Vinárstvo a vinné cesty	
Kongresový cestovný ruch	MICE („Meetings, incentives, conferencing, exhibitions“)	Kongresové a konferenčné hotely a zariadenia Incentive house a eventové agentúry Špeciálne eventové priestory PCO, DMC, lokálne convention bureau	
Vidiecky cestovný ruch	Krásy vidieka a pokoj v prírode	Pobyty na vidieckych usadlostiach a farmách spojené s hospodárskymi aktivitami, ľudovými tradíciami, regionálnou gastronómiou a folklórnymi podujatiami Pešia turistika a cykloturistika	Pobyty na vidieckych usadlostiach a farmách spojené s hospodárskymi aktivitami, ľudovými tradíciami, regionálnou gastronómiou a folklórnymi podujatiami Pešia turistika a cykloturistika

Zdroj: vlastné spracovanie

4.6. Segmenty cieľových skupín

Destinácia Slovenský raj je síce pomerne malým územím, no ponúka viacero odlišných možností trávenia voľného času pre rôzne cieľové skupiny a segmenty trhu. Zo všeobecného hľadiska možno konštatovať, že ponuka destinácie je najviac blízka turistom vyhľadávajúcim turistiku v horách. Ale pre územie celej destinácie je možné zadefinovať viac cieľových skupín a segmentov, pretože pestrosť športovo-rekreačných aktivít, zážitkov a sprievodnej a doplnkovej ponuky je bezpochyby atraktívna pre všetky segmenty cieľových skupín. Súčasnú aj budúcu ponuku destinácie je možné zamerať na ktorýkoľvek zo segmentov vhodnou formou „balíčkovania“ komplexných produktov, ale aj úpravami, inováciami a tvorbou nových možností, aktivít a zážitkov.

Destinácia Slovenský raj obsahuje atraktívne prvky ponuky pre cieľové segmenty individuálnych aj skupinových turistov, rodín s deťmi, seniorov ako:

- turistov,
- aktívnych športovcov, lyžiarov, bežkárov, cyklistov,
- rekreačných športovcov,
- pasívnych športovcov zaujímajúcich sa o športové podujatia,
- rybárov,
- milovníkov koní,
- milovníkov prírody,
- vyznávačov vodných športov,
- záujemcov o tradície, dejiny a kultúrne bohatstvo,
- návštevníkov spoločenských a kultúrnych podujatí,
- v neposlednom rade vyznávačov adrenalínových športov.

Tabuľka 84 Cieľové skupiny zahraničných návštevníkov

	Charakteristika podľa Stratégie SACR 2014 – 2020	Produktové témy propagácie	Slovenský raj
Aktívny návštevník	Vyhľadáva aktívne trávenie dovolenky spojené s pobytom na horách, v prírode a pri vode. V letných mesiacoch vyhľadáva aktivity spojené s pešou turistikou, cykloturistikou, návštevou jaskýň, vodných plôch, termálnych kúpalísk, aquaparkov a adrenalínových centier. V zimných mesiacoch sa zaujíma najmä o pobyty spojené s návštevou stredísk so širokou ponukou možností zimných športov.	Voda a zábava Hory a turistika Zimné športy Zábava v zime Krásy vidieka a pokoj v prírode	Hory a turistika Zimné športy Zábava v zime Krásy vidieka a pokoj v prírode
Pasívny návštevník	Počas svojho pobytu sa zameriava najmä na odpočinok a regeneráciu telesných aj duševných síl pasívnou formou. Do tohto segmentu spadajú najmä návštevníci kúpeľov a wellness centier, ktorí uprednostňujú dlhodobé, resp. strednodobé liečebné a rekondičné pobyty.	Zdravotný cestovný ruch Wellness	Wellness
Návštevník zameraný na poznávanie	Vyhľadáva aktivity spojené s poznávaním a návštevou kultúrno-historických pamiatok, pamätných miest, UNESCO pamiatok, ako aj centier spojených s prezentáciou kultúry a histórie národa (múzeá, galérie, divadlá, hrady, zámky, kaštiele a pod.). Uprednostňuje poznávacie a putovné dovolenkové ponuky.	Kultúrne dedičstvo Mestá a kultúra Zážitková gastronómia	Kultúrne dedičstvo Mestá a kultúra Zážitková gastronómia
Návštevník vyhľadávajúci zábavu	Charakteristické sú krátkodobé pobyty situované do väčších miest, tzv. „city-breaks“, a centier organizovania rozmanitých kultúrno-spoločenských a športových podujatí. Návštevník vyhľadáva aktivity spojené so zábavou, gastronómiou, návštevou nákupných a zábavných centier, účasťou na folklórnych a moderných festivaloch a pod.	Mestá a kultúra Spoločenské podujatia Zážitková gastronómia	Spoločenské podujatia Zážitková gastronómia
Návštevník vyhľadávajúci obchod a vzdelávanie	Organizácie a asociácie, ktoré pravidelne organizujú kongresové podujatia – kongresy, konferencie, semináre, študijné a vzdelávacie kurzy, t. j. záujemcovia o kongresový a incentívny cestovný ruch, tzv. „MICE tourism“. Zároveň sem patria aj návštevníci, ktorých pobyt je spojený s nadväzovaním nových, resp. udržiavaním existujúcich obchodných kontaktov.	Mestský incentívny turizmus (MICE)	

Zdroj: vlastné spracovanie

S cieľom čo najpresnejšie podchytiť segmentáciu domáceho aj zahraničného trhu, predmetná marketingová stratégia pracuje so skupinami a produktovými témami, ktoré vychádzajú a sú plne v súlade s Marketingovou stratégiou Slovenskej agentúry pre cestovný ruch na roky 2014 – 2020 ako jedného z hlavných dokumentov podporujúcich jednotný „marketing“ destinácie Slovenska na zahraničnom aj domácom trhu. Prostredníctvom uvedenej stratégie bude Slovenská agentúra pre cestovných ruch v nasledujúcich rokoch uplatňovať definovanú segmentáciu cieľových skupín, ktorá medzi svojimi charakteristikami zahŕňa aj ponuku destinácie Slovenský raj. Vymedzenie segmentácie je síce orientované predovšetkým na produktovú líniu „Hory a turistika“, ale už aj súčasný stav ponuky destinácie Slovenský raj sa dokáže v rôznej miere angažovať aj v ostatných produktových líniách.

Tabuľka 85 Cieľové skupiny domáceho cestovného ruchu

Cieľová skupina	Charakteristika segmentu
Mladí ľudia a ľudia v produktívnom veku	Slobodní návštevníci, bez záväzkov s ambíciou cestovať, spoznávať a učiť sa. Zaujímajú sa o šport, najnovšiu módu, hudbu, filmy, nové technológie, počítače, mobily, internet. Chcú byť „in“. Vyhľadávajú zábavu, vzrušenie a „adrenalín“. Sú otvorení, prístupní, ovplyvniteľní. Sledujú trendy a rýchlo reagujú na zmeny. Je to budúca generácia účastníkov domáceho cestovného ruchu. Klientela vhodná na formovanie návykov s opakovaným cestovaním po Slovensku.
Rodiny s deťmi	Rodičia podriaďujú svoj čas deťom. Dovolenky si plánujú podľa školských prázdnin s prihliadaním na financie. Sú ochotní cestovať za poznávaním a vzdelávaním svojich detí aj po vlastnej krajine. Klientela vhodná na obsadzovanie celoročných ponúk a menej známych stredísk cestovného ruchu s pokojnejšou atmosférou.
Školská mládež (ZŠ, SŠ)	Mládež, ktorá cestuje zväčša v súvislosti s ich povinnou školskou dochádzkou (exkurzie, lyžiarske kurzy, plavecké výlety, letné tábory a pod.).
Seniori	Klientela vhodná na obsadzovanie do mimosezónnych období s rastom disponibilných príjmov a zvyšujúcim sa fondom voľného času.
Starí rodičia s vnúčatami	Ide o návštevníkov, ktorí disponujú dostatočným množstvom voľného času. Cestujú prevažne na kratšie a jednodňové návštevy zariadení cestovného ruchu najmä za účelom sprevádzania vnúčat počas školských prázdnin. V prípade cieľových skupín Seniori a Starí rodičia s vnúčatami sa jedná o novú generáciu seniorov, ktorá už má v podstate vypestované cestovateľské návyky.
Spoločnosti, organizácie, súkromné firmy a ich zamestnanci	Trhový segment, ktorý má záujem najmä o účasť na incentívnom cestovnom ruchu (školenia, semináre spojené s teambuildingom, športové firemné hry, motivačné a rekondičné pobyty zamestnancov), a s tým spojené sprievodné aktivity a spoločenské podujatia.

Zdroj: vlastné spracovanie

5. Analýza kľúčových hráčov z pohľadu marketingu destinácie

Analýza kľúčových hráčov identifikuje relevantných kľúčových hráčov v destinácii a jej okolí a hodnotí ich záujmy, pohľady a podporu marketingovej stratégie. Zameriava sa na motiváciu a obmedzenia z pohľadu hlavných subjektov pre lepšie pochopenie príčin hlavných problémov a možností riešenia. Destinácia Slovenský raj a jej okolie je z pohľadu cestovného ruchu ovplyvnená viacerými dôležitými subjektmi.

Vyplýva to z hlavných skutočností:

- na území Národného parku Slovenský raj sa uplatňuje špeciálna legislatíva zaoberajúca sa ochranou prírody,
- územie Národného parku Slovenský raj je administratívne rozdelené medzi obce spadajúce do troch samosprávnych krajov,
- územie Národného parku Slovenský raj zahŕňa dva historicky dané slovenské regióny Spiš a Gemer.

Ide o tieto kľúčové subjekty:

- Mikroregión Slovenský raj,
- Mesto Spišská Nová Ves,
- Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky – Správa Národného parku Slovenský raj,
- Oblastná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj (OOCR Slovenský raj),
- Oblastná organizácia cestovného ruchu Spiš (OOCR Spiš),
- Horská záchranná služba – stredisko Slovenský raj,
- Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky – Správa slovenských jaskýň,
- Asociácia horských sprievodcov Slovenský raj,
- Klub slovenských turistov,
- dopravné spoločnosti ovplyvňujúce dostupnosť regiónu,
- ďalšie verejné, neziskové a súkromné organizácie a jednotlivci,
- subjekty založené za účelom podnikania.

5.1. Mikroregión Slovenský raj

Združenie obcí Mikroregión Slovenský raj - Sever reprezentuje 14 členských obcí (Arnutovce, Betlanovce, Dedinky, Hnilec, Hrabušice, Hranovnica, Letanovce, Mlynky, Smižany, Spišská Nová Ves, Spišské Tomášovce, Stratená, Vernár, Vydrník). Združenie vzniklo s pôvodne tromi zakladajúcimi členmi v roku 2003. Zapojením sa ďalších obcí Slovenského raja bolo rozšírené na súčasných 14 členských obcí, ako aj subjekty z radov inštitúcií (2), združení podnikateľov (2) a podnikateľov v cestovnom ruchu (6) a dostalo nový názov Mikroregión Slovenský raj.
Cieľom združenia je zvýšenie konkurencieschopnosti cestovného ruchu v regióne cez zatraktívnenie a posilnenie kultúrneho potenciálu a zintenzívnenie pozície tohto sektora v rámci regionálnej ekonomiky za súčasného skvalitnenia vzájomnej interakcie dopytu a ponuky.

Prioritami Mikroregiónu Slovenský raj sú:

- rozvoj podnikania a podpora aktivít v cestovnom ruchu,
- zlepšovanie komunikácie subjektov v mikroregióne a navonok,
- podpora zaradenia územia Národného parku Slovenský raj do PAN PARKS a ochrana životného a prírodného prostredia,

- oživenie kultúrnych aktivít a tradičných remesiel,
- vytvorenie podmienok pre čerpanie finančných prostriedkov zo štrukturálnych a iných podporných fondov.

Špecifickými cieľmi sú:

- posilnenie partnerstva medzi aktérmi,
- zadefinovanie rámcov a výkonu marketingu územia,
- ucelené a koordinované propagovanie regiónu.

Mikroregión Slovenský raj zohráva kľúčovú úlohu z hľadiska miesta činnosti svojich členov ako na severe a juhu, tak aj na východe a západe. Z tohto dôvodu v rámci svojich aktivít a svojimi iniciatívami má schopnosť pozitívne vplývať na značnú časť územia destinácie Národného parku Slovenský raj a najbližšieho okolia.

Z hľadiska marketingu destinácie Slovenský raj, Mikroregión Slovenský raj:

- bol základom pre vytvorenie oblastnej organizácie cestovného ruchu pôsobiacej v území Národného parku Slovenský raj,
- prispieva na opravu technických zabezpečovacích zariadení,
- je partnerom projektu *„Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj“,*
- je partnerom projektu *„Slovenský raj - Klaster cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa“,*
- disponuje vlastnými finančnými aktívami.

5.2. Mesto Spišská Nová Ves

Mesto Spišská Nová Ves je administratívnym, kultúrnym a obchodným centrom regiónu Spiša, významným dopravným uzlom, okresným mestom, pod ktoré spadajú aj obce patriace do územia Národného parku Slovenský raj – vrátane obcí Hrabušice, Smižany, Spišské Tomášovce, Letanovce či Mlynky. Mesto predstavuje časté primárne východisko turistov smerujúcich tak do Slovenského raja, ako aj za atraktivitami regiónu Spiša. Disponuje komplexnou ponukou základných aj podporných služieb pre turistov.
Z hľadiska marketingu destinácie Slovenský raj, mesto Spišská Nová Ves:

- disponuje silným infraštruktúrnym zázemím,
- disponuje odbornými aj administratívnymi kapacitami pre rozvoj cestovného ruchu v regióne,
- disponuje vlastným turistickým informačných centrom,
- disponuje množstvom skúseností v rámci organizovania spoločenských podujatí lokálneho a regionálneho významu,
- svojím členstvom v združení obcí Mikroregiónu Slovenský raj má priamy vplyv na rozvoj destinácie Slovenský raj,
- disponuje vlastnými aktívami na marketing cestovného ruchu mesta, ktoré z časti môžu podporiť a i podporujú aj Slovenský raj,
- predstavuje silného vyjednávacieho partnera pre Slovenský raj v smere k národným inštitúciám a nadnárodným komerčným subjektom,
- je hlavným koordinátorom projektu *„Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj“,*
- je podporným partnerom projektu *„Slovenský raj – Klaster cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa“.*

5.3. Správa Národného parku Slovenský raj

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky – Správa Národného parku Slovenský raj (SNPSR) je kľúčovou inštitúciou s významnou právomocou z hľadiska regulácie aktivít, tvorby budúceho obrazu primárnej ponuky na území Národného parku Slovenský raj, a tým aj kooperácie medzi ostatnými zainteresovanými subjektmi.
Z hľadiska vzťahov s kľúčovými hráčmi v destinácii obhajuje predovšetkým záujmy chráneného územia z hľadiska ochrany a zachovania prírodného dedičstva pre budúce generácie. Z tohto dôvodu SNPSR predstavuje dôležitú monitorovaciu aj rozhodovaciu ustanovizeň v destinácii. Z hľadiska komunikácie smerom k verejnosti a potenciálnym turistom má dôležité postavenie, nakoľko jej regulatívy povolených činností a usmernenia správania sa návštevníkov v destinácii majú dopad na celkový obraz národného parku.
Existencia Správy Národného parku Slovenský raj je identifikovaná ako silná stránka z hľadiska marketingu destinácie vzhľadom na záujem a orientáciu organizácie na podporu cestovného ruchu pri súčasnej trvalej udržateľnosti turistických aktivít na strane stráženia a ochrany prírodného bohatstva.

O jej silnej stránke svedčí aj fakt zavedenia bezplatných exkurzií pre odborníkov a verejnosť v sprievode odborných pracovníkov SNPSR. Ďalšími silnými stránkami z hľadiska marketingu sú:

- regulácia a usmerňovanie rozvoja podnikateľských aktivít v regióne, kde SNPSR zohráva dôležitú rolu pri zachovávaní kvality primárnej ponuky destinácie, ktorou je prírodné bohatstvo a s ním spojené špecifiká vyhľadávané turistami v podobe nízkej hlučnosti a čistoty ovzdušia,
- záujem o reguláciu návštevnosti najviac vyťažených turistických lokalít v najviac exponovaných obdobiach, a tým podpory kvalitného zážitku pre každého turistu,
- záujem o rozvoj nových a znovuoživenie minulých aktivít, ktoré by mohol turista na území národného parku, prípadne v jeho ochrannom pásme, realizovať,
- disponuje reálnym prehľadom o každodennom dianí a stave v parku,
- terénny monitoring parku pracovníkmi SNPSR (pracovníci v teréne reprezentujú chodiace TIC);
- prevádzkovanie vlastného web portálu a profilu na Facebooku,
- disponuje odbornými kapacitami, ktoré môžu trénovať budúcich animátorov,
- organizácia a účasť na dobrovoľníckych akciách.

Slabou stránkou je absencia priameho dosahu na správu a údržbu technických zabezpečovacích zariadení turistických chodníkov, ktoré sú majetkom obcí.

5.4. Oblastná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj

Oblastná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj vznikla v decembri roku 2012 podľa § 26 zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov. Svojou členskou základňou združuje 10 obcí, 1 mesto, 13 lokálnych podnikateľských subjektov a 2 združenia, vrátane Združenia obcí Mikroregión Slovenský raj - Sever.
Hlavným zámerom OOCR Slovenský raj je vytvoriť z Národného parku Slovenský raj, Gemera a ich prírodných a kultúrnych hodnôt v spolupráci s ďalšími OOCR na ich území celosvetovo významnú a navštevovanú turistickú destináciu.
Účelom organizácie je destinačný manažment a aktívne vytváranie podmienok pre podporu rozvoja cestovného ruchu na území svojich členov vrátane komplexných činností destinačného marketingu prostredníctvom aktivít ako napríklad: tvorba a realizácia marketingovej stratégie, marketingových a propagačných aktivít cestovného ruchu pre svojich členov doma a v zahraničí, propagácia destinácie pod spoločnou značkou, podpora zachovania prírodného a kultúrneho dedičstva, iniciovanie, koordinovanie i organizovanie podujatí pre obyvateľov a návštevníkov destinácie, a mnoho ďalších.

Okrem toho:

- vytvorenie a prevádzkovanie funkčného turistického portálu „vraji.sk“,
- vytvorenie a podpora predaja balíčkových produktov,
- organizácia školení pre podnikateľské subjekty cestovného ruchu v Slovenskom raji,
- disponuje vlastným rozpočtom na marketing destinácie,
- účasť na organizovaní dobrovoľníckych podujatí,
- prevádzkovanie TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa.

5.5. Oblastná organizácia cestovného ruchu Spiš

Organizácia vznikla v marci roku 2012 v zmysle zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov. V súčasnosti má 20 členov (8 obcí a 12 podnikateľských subjektov). Pre destináciu Slovenský raj zohráva táto organizácia podstatnú úlohu, nakoľko jej členmi sú aj Mesto Spišská Nová Ves (predstavujúce významného kľúčového hráča v destinácii Slovenský raj), obce Markušovce, Poráč, Spišský Hrušov a Hnilčík, ktoré patria do okolia destinácie Slovenský raj a obce vo vzdialenejšom okolí Danišovce, mesto Krompachy a mesto Gelnica.
OOCR SPIŠ sa zameriava na rozvoj cestovného ruchu v regióne Spiša, najmä južného Spiša. Podobne ako OOCR Slovenský raj, tvorí a realizuje marketingovú stratégiu a marketingové a propagačné aktivity cestovného ruchu pre svojich členov doma a v zahraničí.
OOCR SPIŠ a OOCR Slovenský raj začali v tomto roku (2014) aktívnejšiu komunikáciu s cieľom konkrétnej spolupráce na základe pripravovanej zmluvy o spolupráci. Diskutovanými témami spolupráce sú rozvoj aktívneho turizmu, najmä cykloturizmu (budovanie a značenie cykloturistických trás, vydávanie cyklomáp a cyklosprievodcov) a zimnej turistiky vrátane zvýšenia dostupnosti lyžiarskych stredísk prevádzkou Ski Bus-u s finančnou podporou Krajskej organizácie cestovného ruchu Košický kraj. Ako predmet spolupráce sa javí spoločná príprava a účasť na výstavách a veľtrhoch cestovného ruchu, organizovanie aktivít i participácia na tvorbe destinačnej turistickej karty pre rok 2015.

5.6. Horská záchranná služba – stredisko Slovenský raj

Horská záchranná služba (HZS) je zriadená zákonom č. 544/2002 Z. z. o Horskej záchrannej službe v znení neskorších predpisov. Je štátnou rozpočtovou organizáciou, ktorú riadi Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. Horská záchranná služba vykonáva záchrannú činnosť v horských oblastiach vrátane jaskýň a priepastí Národného parku Slovenský raj, v ktorom má taktiež zriadené jedno zo svojich stredísk, so sídlom na Čingove.

Okrem záchrannej činnosti vykonáva v súlade so svojím štatútom aj ďalšie činnosti, ako napríklad:

- poskytovanie informácií súvisiacich s bezpečnosťou osôb,
- umiestňuje a udržiava technické zariadenia na výkon záchrannej činnosti,
- umiestňuje a udržiava po prerokovaní s vlastníkom zabezpečovacie zariadenia na nebezpečných úsekoch trás, ktoré určí Horská záchranná služba,
- reálne monitoruje úrazovosť v parku a vedie evidenciu úrazovosti,
- konzultuje bezpečnostné opatrenia pri športových a iných podujatiach na požiadanie organizátorov,
- vyjadruje sa k vyznačovaniu trás a k ich označovaniu.

Aktívna spolupráca s Horskou záchrannou službou je opodstatnená nielen z hľadiska efektívnej operatívy v prípade nepredvídaných udalostí, ale aj pri príprave preventívnych opatrení, ako je napríklad informačná kampaň bezpečnej turistiky v území národného parku.

Z hľadiska marketingu destinácie Slovenský raj HZS:

- disponuje 9 zamestnancami, ktorí majú bohaté skúsenosti z terénu národného parku,
- svojimi poznatkami a skúsenosťami môže reálne prispieť k tvorbe nových produktov a k novým spôsobom spolupráce s dobrovoľníkmi a verejnosťou v teréne.

5.7. Správa slovenských jaskýň

Správa slovenských jaskýň (SSJ) je začlenená ako organizačná zložka Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky so sídlom v Banskej Bystrici, ktorá je príspevkovou organizáciou v priamom riadení Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky. Činnosť Správy slovenských jaskýň je zameraná na správu všetkých jaskýň (prírodných pamiatok a národných prírodných pamiatok) a na ich bezpečné a trvalo udržateľné využívanie. Plní úlohy na úseku ochrany prírody, prevádzky, sprístupňovania a iného využívania jaskýň. Vykonáva starostlivosť o objekty a zariadenia v podzemí a vo vstupných areáloch jaskýň, zabezpečuje ich údržbu a bezpečnosť prevádzky. Podieľa sa aj na metodickom usmerňovaní starostlivosti o krasovú krajinu a ostatné jaskyne v Slovenskej republike.
V destinácii Slovenský raj má SSJ dôležité postavenie z hľadiska Dobšinskej ľadovej jaskyne, ktorá je dnes štvrtou najnavštevovanejšou jaskyňou na Slovensku.

Z hľadiska marketingu destinácie Slovenský raj SSJ:

- disponuje silnou atraktivitou v destinácii, ktorá môže marketingovo podporovať celú destináciu,
- disponuje vlastnými marketingovými nástrojmi, ktorými môže odkazovať na marketingové nástroje destinácie,
- svojou vedeckou činnosťou v rámci jaskyne (geologický a geomorfologický výskum) sa môže podieľať na tvorbe produktov pre cieľovú skupinu odborníkov – vedcov a akademikov.

5.8. Asociácia horských sprievodcov Slovenský raj

Asociácia odborne a profesne zastrešuje kvalifikovaných horských sprievodcov na území Národného parku Slovenský raj. Z tohto dôvodu aktívna spolupráca s asociáciou je pre dotknuté obce a organizácie destinačného manažmentu dôležitá pri tvorbe nových produktov, ktorých nosným pilierom sú mäkké aktivity pešej a horskej turistiky.

Z hľadiska marketingu destinácie Slovenský raj ponúka AHSSR vlastné služby:

- sprievod po oficiálnych cyklotrasách, ale aj po peších turistických trasách pripravených len pre klientov využívajúcich sprievodcovské služby (t. j. do lokalít inak turistom neprístupných),
- skalolezenie a ľadolezenie (v ponuke aj základný kurz skalolezenia a ľadolezenia).

Okrem vyššie uvedeného asociácia disponuje množstvom informácií z terénu, ktoré je možné využiť pri tvorbe nových produktov v destinácii.

5.9. Klub slovenských turistov

Klub slovenských turistov (KST) je jednou z najväčších občianskych organizácii v oblasti športu, turistiky a voľného času, ktorá vznikla v roku 1990 a nadviazala na aktivity turistických organizácii založených v predchádzajúcich obdobiach. Organizácia má svoje regionálne rady, ktoré pôsobia ako centrá v turistických oblastiach a obhajujú záujmy daných území pred ústredím.

Z hľadiska marketingu destinácie Slovenský raj KST:

- organizuje podujatia na území destinácie, v rámci rôznych druhov turistiky – pešej, lyžiarskej, cykloturistiky, ako aj táborenia a ochrany prírody,
- značením turistických trás prispieva k vytváraniu podmienok na rozvoj turistiky, športu, cestovného ruchu, kultúry i ochrany prírody.

5.10. Dopravné spoločnosti ovplyvňujúce dostupnosť regiónu

Dopravné spoločnosti predstavujú dôležitých externých hráčov pre destináciu Slovenský raj. Ich marketingové aktivity ovplyvňujú destináciu z hľadiska dopravnej dostupnosti verejnou železničnou alebo diaľkovou a prímestskou autobusovou dopravou.
Nižšie identifikované dopravné spoločnosti predstavujú potenciál v oblasti externej marketingovej spolupráce, a to najmä v oblastiach:

- posilnenie dostupnosti destinácie hromadnou dopravou v prípade vyťaženosti aktuálnych spojov,
- pojazdná propagácia v teréne prostredníctvom podprahovej stimulácie (autobusy so značkou destinácie, vlakové spoje s označením „Slovenský raj“),
- tvorba akciových a balíčkových produktov pre skupiny.

Medzi dopravné spoločnosti, ktoré v čase realizácie prieskumu (február 2014) zabezpečovali dopravné spojenia do obcí destinácie Slovenský raj, patria najmä:

- Železničná spoločnosť Slovensko, a. s.
- Autobusová doprava
  - Košický samosprávny kraj
    - eurobus, a. s., Košice
    - ARRIVA Michalovce, a. s.
  - Prešovský samosprávny kraj
    - SAD Prešov, a. s.
    - SAD Humenné, a. s.
    - SAD Poprad, a. s.
    - J & M SLIVTOUR, s. r. o., Bardejov
    - BUS Karpaty Stará Ľubovňa
    - Daniel Čupa - BUS TRANS, Bardejov
    - František Popovič - FERITOUR, Brutovce
  - Banskobystrický samosprávny kraj
    - SAD Lučenec, a. s., Revúca
    - Slovenská autobusová doprava Zvolen, a. s.
    - SAD Krupina, s. r. o.
- Iní prevádzkovatelia autobusovej dopravy:
  - Student Agency
  - A-EXPRESS, s. r. o., Plzeň

Dôležitým hráčmi z hľadiska dopravnej dostupnosti sú aj letecké spoločnosti pôsobiace v dvoch najbližších medzinárodných letiskách – Poprad-Tatry, vzdialené necelých 13 km od destinácie, a medzinárodné letisko Košice, vzdialené približne 80 km od destinácie.

5.11. Aktivity kľúčových hráčov v oblasti marketingu destinácie a jeho podpory

Tabuľka 86 Aktivity kľúčových hráčov v oblasti marketingu destinácie a jeho podpory

	Súčasné marketingové aktivity	Potenciál rozvoja marketingových aktivít
Mikroregión Slovenský raj	Účasť na výstavách a veľtrhoch. Spolupráca na príprave propagačných materiálov. Spolupráca na koordinácii priebehu turistickej sezóny. Správa a údržba technických zabezpečovacích zariadení na turistických chodníkoch (špeciálne v katastri obce Letanovce, ktorá nevyberala poplatky za ich využívanie).	Implementácia štandardizácie jednotnej značky destinácie. Rozvojové aktivity v oblasti produktov a služieb u členov a kľúčových hráčov. Tvorba nových dobrovoľníckych aktivít. Koordinácia s prepravnými spoločnosťami. Prevádzka destinačnej internetovej stránky www.slovenskyraj.eu.
Mesto Spišská Nová Ves	Strategické plánovanie v oblasti cestovného ruchu. Odborné, technické, administratívne zázemie koordinácie spolupráce kľúčových hráčov v cestovnom ruchu. Príprava a vydávanie propagačných materiálov. Účasť na výstavách a veľtrhoch. Spolupráca na príprave propagačných materiálov. Spolupráca na koordinácii priebehu turistickej sezóny. Realizácia projektu *„Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj“.* Prevádzkovanie turistického informačného centra.	Prevádzka destinačnej internetovej stránky www.slovenskyraj.eu. Odborná a metodická činnosť v rozvoji cestovného ruchu v destinácii. Koordinácia spoločných/združených účastí na výstavách cestovného ruchu. Udeľovanie licencie na používanie značky Slovenský raj. Koordinácia marketingových aktivít destinácie.
Správa Národného parku Slovenský raj	Spolupráca na príprave propagačných materiálov. Monitorovanie stavu technických zabezpečovacích zariadení na turistických chodníkoch (špeciálne v katastri obce Letanovce, ktorá nevyberala poplatky za ich využívanie). Spolupráca na koordinácii priebehu turistickej sezóny. Prevádzkovanie sezónneho turistického informačného centra.	Iniciovanie nových aktivít, produktov a služieb pre turistov. Iniciovanie implementácie príkladov dobrej praxe zo zahraničia pre rozvoj ponuky destinácie. Publikovanie odborných a záujmových článkov, príspevkov na blogoch na internete a sociálnych sieťach.
OOCR Slovenský raj	Príprava a vydávanie propagačných materiálov. Tvorba a propagácia produktov destinácie. Realizácia projektu *„Slovenský raj – klaster cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa“.*	Iniciovanie nových produktov a produktových línií. Iniciovanie implementácie najlepších príkladov praxe domácich a zahraničných organizácií destinačného manažmentu. Akvizícia partnerov pre tvorbu podujatí.

	Obnova časti technických zabezpečovacích zariadení turistických chodníkov.	Propagačná činnosť na internete a sociálnych sieťach. Monitorovanie kampaní a podávanie reportov.
OOCR Spiš	Príprava a vydávanie špeciálne zameraných propagačných materiálov na rozvoj cykloturistiky na Spiši a na podporu rozvoja zimného aktívneho turizmu. Tvorba a propagácia produktov cykloturistickej destinácie Spiš. Komunikácia s médiami. Komunikácia prostredníctvom kľúčových udalostí.	Iniciovanie nových produktov a produktových línií. Sieťovanie cielených partnerstiev. Výstavy a veľtrhy. Propagačná činnosť na internete a sociálnych sieťach.
Horská záchranná služba – stredisko Slovenský raj	Publikovanie informácií o stave turistických trás a podmienkach pre turistiku v Slovenskom raji. Publikovanie informácií o predpovedi počasia. Monitorovanie stavu technických zabezpečovacích zariadení turistických trás (vyplýva zo zákona).	Prepojenie informácií týkajúcich sa stavu turistických chodníkov. Spolupráca pri tvorbe nových produktov a služieb. Publikovanie odborného obsahu na destinačnej internetovej stránke www.slovenskyraj.eu.
Správa slovenských jaskýň	Vlastné e-marketingové nástroje. Spolupráca s odbornou, vedeckou a akademickou pôdou.	Intenzívnejšia marketingová podpora destinácie. Spolupráca pri tvorbe produktov pre cieľovú skupinu odbornej, vedeckej a akademickej spoločnosti. Publikovanie odborného obsahu na destinačnej internetovej stránke www.slovenskyraj.eu.
Asociácia horských sprievodcov Slovenský raj	Vlastné sprievodcovské služby v destinácii. Inštruktorké služby pre skalolezenie a ľadolezenie.	Spolupráca pri tvorbe nových produktov a služieb. Publikovanie odborného obsahu na destinačnej internetovej stránke www.slovenskyraj.eu.
Klub slovenských turistov	Realizácia podujatí v rámci rôznych druhov turistiky.	Podpora inovatívnych podujatí a intenzívna spolupráca pri tvorbe nových balíkov služieb v oblasti turistiky.
Dopravné spoločnosti	Preprava osôb.	Produktové inovácie s podporou dopravy: špeciálne vlaky a autobusy pre bicykle, spojené akciové produkty a balíky služieb, vytvorenie tematického kontextu v rámci dopravy do destinácie. Podpora produktu: posilnenie spojov. Spoločná propagácia.

Zdroj: vlastné spracovanie

6. Analýza konkurencie z hľadiska Národného parku Slovenský raj

Pre potreby analýzy konkurencie boli vzaté do úvahy destinácie národných parkov (ďalej už len „NP“) v priľahlých regiónoch a susedných krajinách Európskej únie, ktoré vykazujú podobné atribúty prostredia a ktorých pomer rozlohy destinácie k chránenému územiu je porovnateľný s destináciou Slovenský raj. Tieto parky môžu predstavovať konkurenčné destinácie pri rozhodovaní sa potenciálnych návštevníkov. Výsledky analýzy týchto parkov majú poukázať na využitie nástrojov marketingovej komunikácie v prospech turistických destinácií národných parkov. Aktuálny stav využívania nástrojov marketingovej komunikácie predmetných NP bol spracovaný z hľadiska prístupu turistu k verejne dostupným informáciám na internete. V rámci analýzy nebola zohľadnená cenová politika jednotlivých parkov z dôvodu rozličnej kúpyschopnosti v jednotlivých regiónoch.

Tabuľka 87 Prehľad vybraných konkurenčných národných parkov

Národný park	Krajina	Odhadovaná ročná návštevnosť správcom destinácie
Tatranský	Slovenská republika	6 000 000
Nízke Tatry	Slovenská republika	550 000
Slovenský kras	Slovenská republika	-
Muránska planina	Slovenská republika	-
Pieniny	Slovenská republika	135 000
České Švýcarsko	Česká republika	2 000 000
Krkonoše	Česká republika	6 000 000
Bükki Nemzeti Park	Maďarsko	110 000
Aggteleki Nemzeti Park	Maďarsko	140 000
Tatrzański Park Narodowy	Poľsko	2 000 000
Pieniński Park Narodowy	Poľsko	800 000
Thayatal	Rakúsko	50 000
Hohe Tauen	Rakúsko	750 000

Zdroj: vlastné spracovanie na základe verejne dostupných údajov

Tabuľka 88 Prehľad charakteristických atribútov orientácie marketingu národných parkov

Názov parku	Vybrané zaujímavé prvky
Tatranský NP (SK)	Projekt Orol Arnold Voľne dostupné web kamery Partnerská spolupráca so silnými komerčnými partnermi
NP Nízke Tatry (SK)	Budovanie destinácie pre mladých a zážitku chtivých turistov v Jasnej Go Pass karta – turistická karta Budovanie medzinárodných partnerských podujatí
NP Slovenský kras (SK)	Video propagácie Užívateľský blog On-line kniha návštev
NP Muránska planina (SK)	Orientácia na tvorbu produktov agroturistiky
České Švýcarsko (CZ)	Panoramatická projekcia Propagačné video kampane E-shop destinácie Vernostné programy – turistické karty, cyklokarty Značka regionálnych produktov Špeciálne programy pre segmentovanú klientelu Lov bez zbraní založený na pozorovaní vzácnych druhov zvierat a rastlín Segmentácia turistických a cyklotrás Produktové programy do každého počasia

NP Krkonoše (CZ)	Jednotná značka originality lokality pod logom destinácie Krkonoše Orientácia produktov na zážitok Turistická karta Krkonoše región Využitie slávnych rodákov pre tvorbu obrazu destinácie Vlastné rádio destinácie Cyklo a ski busy Viacjazyčná dostupnosť webu destinácie Internetová platforma pre mobilnú aplikáciu Web kamery
Bükki Nemzeti Park (HU)	Krátkodobý prenájom prírodných atraktivít pre súkromné príležitostné podujatia Environmentálne kampane Vlastné periodikum
Aggteleki NP (HU)	Prehľadná on-line ponuka aj pre zahraničných turistov
Pieniński Park Narodowy (PL)	Pestrá ponuka adrenalínových aktivít Nejednotná propagácia – viacero log destinácie, portálov Virtuálne panorámy Málo dostupné informácie pre zahraničných turistov
Tatrzański Park Narodowy (PL)	Prepracovaná on-line propagácia Živé informácie prostredníctvom portálu Užívateľské rozhranie portálu pre návštevníka Newsletter aktualít a aktuálnych akcií Marketing prostredníctvom sociálnych sietí (Facebook, Twitter) Vlastný YouTube kanál Aktívna dobrovoľnícka kampaň
NP Thayatal (AT)	Intenzívna spolupráca so vzdelávacími inštitúciami – štipendiá pre študentov (dobrovoľníkov) Marketing prostredníctvom sociálnych sietí Komplexná platforma propagácie celej ponuky destinácie Programy a kampane orientované na deti a mládež
NP Hohe Tauern (AT)	Dobrovoľnícke kampane Orientácia na vedu a výskum – on-line databanka, spolupráca s výskumníckymi centrami Sezónna segmentácia ponuky destinácie v rámci programových balíkov

Zdroj: vlastné spracovanie na základe verejne dostupných údajov

Na základe výsledkov analýzy marketingu konkurenčných národných parkov je potrebné upozorniť na nasledujúce pozitívne kľúčové zistenia, ktoré je potrebné brať do úvahy pri realizácii marketingových aktivít v destinácii Slovenský raj v súlade s trendmi národnej, regionálnej aj medzinárodnej konkurencie:

V oblasti marketingovej komunikácie (propagácie) sú potrebné:

- Aktívna propagácia na svetových turistických internetových portáloch;
- Inovatívny prístup k využitiu nástrojov informačných a komunikačných technológií v oblasti marketingu destinácie ako nástroja budovania vzťahu s turistami, vedúceho k transparentnosti destinácie. Prispievajú k tomu najmä skutočnosti ako:
  - Rozmach aktívneho využívania sociálnych sietí a iných on-line komunikačných nástrojov pre tvorbu užívateľských marketingových kampaní (nástroje tzv. „content marketingu“);
  - On-line kampane, súťaže, kvízy a aktívny záujem o názor turistu;
  - Aplikácia nástrojov ICT pre zvýšenie komfortu turistu v destinácií, ako aj pri plánovaní návštevy (navigácia – mobilné GPS aplikácie, živé web kamery, sms-parking, on-line marketing);
- Spolupráca so silnými nadregionálnymi komerčnými partnermi pri tvorbe náročných podujatí a reklamných kampaní;
- Aktívne zapojenie miestnych obyvateľov, dobrovoľníkov a zoskupení tvorivých odborníkov pri tvorbe produktov a obrazu destinácie.

V oblasti marketingu produktu je vhodné:

- Orientovať segmentáciu ponuky podľa záujmu cieľových skupín a tvoriť programy a produkty pre každý dostupný segment;
- Balíčkovanie krátkodobých pobytových produktov s kombináciou alternatívnych aktivít v prírode s programom pod odborným vedením;
- Inovovať špeciálne programy orientované pre školské zariadenia, deti a mládež.

V oblasti distribúcie produktu je potrebné upozorniť na skutočnosti:

- Hráči v destinácii distribuujú ponuku destinácie na báze tripartitnej vzájomnej spolupráce medzi verejným sektorom, súkromným a tretím sektorom;
- Svoju ponuku konkurencieschopné národné parky stavajú na jednotnej značke destinácie, ktorou štandardizujú regionálne produkty cestovného ruchu.

Napriek mnohým pozitívam je potrebné zdôrazniť, že nie všetky destinácie z analyzovaných národných parkoch je možné označiť za úspešné a prosperujúce voľnočasové alebo dovolenkové destinácie. V niektorých destináciách bola identifikovaná nejednotná propagácia, ktorá môže viesť k trieštеniu komplexnosti ponuky a samotnej destinácie ako takej. Rakúske a české destinácie zahŕňajúce národné parky vsadili na inovatívny prístup v podobe kombinácie primárnej a sekundárnej ponuky do prepojených produktov. Naopak, maďarské a slovenské ukazujú prístup postavený na „predajnosti“ destinácie založenej viac-menej len na atraktivite primárnej ponuky. Napriek tejto skutočnosti destinácia Slovenský raj môže čerpať pri budovaní vlastného obrazu z najlepších príkladov z praxe – ich sledovaním a implementáciou vo vlastných trhových podmienkach.

7. Zmapovanie významných projektov, výsledkov a dopadov pre rozvoj cestovného ruchu v destinácii Slovenský raj

Na území národného parku sa realizovalo niekoľko projektov. Objemom preinvestovaných financií patria k najväčším projekt Mesta Spišská Nová Ves *„Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj"* a cezhraničný projekt obce Stratená *„Slovenský raj – Klaster cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa".* Tieto projekty sú v súčasnosti v realizácii a z nich je možné zaznamenať veľký dopad na územie destinácie.

Projekty sú orientované na rozvoj cestovného ruchu. Projekt Mesta Spišská Nová Ves sa zameriava na zvýšenie konkurencieschopnosti destinácie prostredníctvom vytvorenia jednotnej značky destinácie a propagácie a komunikácie ponuky a infraštruktúry cestovného ruchu na jej území cieľovým trhom.
Projekt obce Stratená za zameriava na zlepšenie infraštruktúry cestovného ruchu. V realizácii je výstavba informačného centra pri Dobšinskej ľadovej jaskyni a vybudovanie nových vstupných brán do Národného parku Slovenský raj.
Dopady aktuálne realizovaných projektov nie sú v súčasnej dobe merateľné, ale procesy sú nastavené tak, aby dôsledky boli v čo najširšej miere aplikované na súčasných, ale aj nových potenciálnych turistov.

Iniciatíva projektov sa zameriava na rozvoj cestovného ruchu a infraštruktúry na území národného parku. Hlavným cieľom vytváraných projektov je zvýšenie povedomia turistov o destinácii, budovanie infraštruktúry, bezpečnosť turistov a ochrana životného prostredia.

Menšie projekty cestovného ruchu realizované na území destinácie sú orientované predovšetkým na modernizáciu a na rozvoj infraštruktúry v obciach.

Tabuľka 89 Zoznam vybraných realizovaných projektov pre podporu cestovného ruchu

Projekt	Obdobie realizácie	Prijímateľ	Operačný program	Celkový rozpočet (v EUR)
Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj	2011 - 2015	Mesto Spišská Nová Ves	ROP	244 832,57
Slovenský raj – Klaster cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa	2012 - 2014	Obec Stratená	Program Švajčiarsko-Slovenskej spolupráce	1 148 734,00
Bicy – Cities and Regions of Bicycles	2010 - 2013	Provincia di Ferrara	CE	1 633 692,91
Ochrana diverzity prírodného prostredia v NP Slovenský raj	2004 - 2008	ŠOP SR	LIFE	369 460,00
IDARI – Inštitucionálne zmeny v agropotravinárstve a v rozvoji vidieka v krajinách strednej a východnej Európy	2003 - 2006	National University of Ireland, Galway	5. FP	nezverejnený

Zdroj: vlastné spracovanie

7.1. Opisy realizovaných projektov pre podporu cestovného ruchu

Projekt: Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj

Termín: 04/2011 – 01/2015

Cieľom projektu je zvýšenie konkurencieschopnosti cestovného ruchu v regióne cez zatraktívnenie a posilnenie turistického potenciálu a zintenzívnenie pozície tohto sektora v rámci regionálnej ekonomiky za súčasného skvalitnenia vzájomnej interakcie dopytu a ponuky.

Celkový rozpočet: 244 832,57 EUR

Prijímateľ: Mesto Spišská Nová Ves

Partneri projektu: Mikroregión Slovenský raj - Sever

Špecifické ciele:

- Posilnenie partnerstva medzi aktérmi,
- Zadefinovanie rámcov a výkonu marketingu územia,
- Ucelené a koordinované propagovanie regiónu,
- Zabezpečenie efektívneho využitia finančných prostriedkov pri realizácii projektu prostredníctvom relevantných procesov verejného obstarávania.

Aktivity:

- Vypracovanie Marketingovej stratégie pre destináciu Slovenský raj,
- Vypracovanie a tlač image prospektu Národný park Slovenský raj s predstavením jeho prírodných atraktivít – 200 000 ks, 6 jazykov (SK, EN, D, HU, PL, R),
- Vypracovanie a tlač katalógu Aktivity a služby v Mikroregióne Slovenský raj – stravovacie a ubytovacie služby, produkty a aktivity – 100 000 ks, 6 jazykov,
- Vypracovanie a tlač populárnou formou spracovaných pravidiel pre návštevníkov Národného parku Slovenský raj – 115 000 ks, 6 jazykov,
- Výroba propagačného filmu o Slovenskom raji – 40 min., 6 jazykov,
- Zorganizovanie dvoch 3-dňových workshopov (zimný a letný) pre touroperátorov, spojených s konferenciou, infocestou a sprievodným programom,
- Aktualizácia web stránky Mikroregiónu Slovenský raj a upgrade informačného systému (www.slovenskyraj.eu).

Výsledky:

- Vytvorená nová značka destinácie Slovenský raj,
- Vypracovaná marketingová stratégia pre potreby jednotnej propagácie a komunikácie destinácie,
- Vytlačené propagačné materiály destinácie s ponukou cestovného ruchu – image prospekt a katalóg, spracovaný návštevný poriadok pre turistov v populárnej forme,
- Natočený propagačný film vo viacjazyčnom prevedení,
- Zrealizované workshopy pre touroperátorov v letnej a zimnej sezóne,
- Aktualizovaná web stránka s ponukou cestovného ruchu a aktivít na území destinácie s intranetovou platformou a rezervačným systémom pre ubytovanie.

Dopad:

- Zlepšenie komunikácie ponuky destinácie smerom k turistovi,
- Vytvorenie jednotnej značky destinácie,
- Zlepšenie propagácie destinácie,
- Zlepšenie prístupu k informáciám o ponuke destinácie v cestovnom ruchu prostredníctvom printových publikácii a zároveň prostredníctvom web stránky,
- Vytvorenie rezervačného systému s aktualizovanou ponukou ubytovacích zariadení,
- Rozvoj aktívnej spolupráce kľúčových hráčov destinácie.

Projekt: Slovenský raj – Klaster cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa

Termín realizácie: 02/2012 - 07/2014

Cieľom projektu je trvalo udržateľný sociálno-ekonomický rozvoj v zaostávajúcom subregióne obcí a miest NP Slovenský raj založený na využívaní jeho prírodného potenciálu a schopností obyvateľov pre aktívny cestovný ruch.

Celkový rozpočet: 1 148 734,00 EUR

Prijímateľ: Obec Stratená

Partneri projektu:

- NETZWERK SCHWEIZER PÄRKE – Združenie „Sieť Švajčiarskych parkov“ je zastrešujúcou organizáciou zastrešujúcou 20 švajčiarskych parkov
- Združenie obcí Mikroregión Slovenský raj - Sever
- Mesto Dobšiná

Aktivity projektu:

- Spracovanie odborných dokumentácií – Konečného návrhu projektu 06/2012,
- Založenie klastra turizmu NP Slovenský raj a spracovanie strategických dokumentov 10/2012,
- Vzdelávacie aktivity 07/2014,
- Marketingové aktivity a rezervačný systém 05/2014,
- Obnovené turistické značenie, úprava priestranstiev turistických areálov 06/2014,
- Založenie TIC 06/2014.

Výsledky:

- Zrekonštruovaný objekt obce Stratená a prevádzka TIC v Stratenej - Dobšinská Ľadová Jaskyňa (s prevádzkou internetovej kaviarne, bufetu, mini múzea NATURA, multimediálnej prezentačnej a prednáškovej miestnosti, 12 ubytovacími kapacitami a so zázemím pre zamestnancov),
- Stratégia a Akčný plán trvaloudržateľného rozvoja destinačného manažmentu oblasti NP Slovenský raj,
- Expertízny manuál v oblasti destinačného manažmentu vypracovaný švajčiarskym partnerom,
- Školenia zamerané na klaster a destinačný manažment, marketing, tvorbu produktov cestovného ruchu a značku kvality,
- Školenia manažmentu klastra a ďalších expertov, zásady návštevníckeho servisu,
- Semináre pre riešenie rómskej problematiky spojenej s rozvojom destinácie cestovného ruchu,
- Školenia pre rómskych aktivistov a podnikateľov,
- Školenia pre podnikateľov,
- Školenia pre sprievodcov NP Slovenský raj,
- Školenia a semináre v oblasti územného plánovania, socioekonomického rozvoja a NATURA,
- Strategické plánovanie, komunikácia, projektový manažment, manažment zmien, riešenie konfliktov,
- Environmentálna výchova pre školy,
- Vzdelávacie aktivity TIC,
- Školenia expertov zo Švajčiarska,
- Stáž a školenie vybraných odborníkov vo Švajčiarsku,
- Spracovanie projektovej dokumentácie na úrovni realizačného projektu revitalizácie vstupného areálu Dobšinskej ľadovej jaskyne,
- Spracovanie projektovej dokumentácie revitalizácie nástupných centier NP Slovenský raj,
- Odborné konferencie projektu,
- Tlačené a marketingové predmety klastra,

- Tvorba loga (značky) OOCR (branding campaign): Vytvorenie loga, ochrannej známky, poslania, insígnií (maskot), imidžu OOCR a marketingového balíka, messages, brand identity (positioning, branding and image development),
- Spracovanie 3D web stránky a multijazyčného prevedenia,
- Spracovanie multimediálnych prezentácií CD,
- Interiérové výstavné panely do TIC Podlesok, Hrabušice, Správa NP Slovenský raj v Spišskej Novej Vsi – 2,
- Interiérové výstavné panely TIC Stratená - Dobšinská Ľadová Jaskyňa, interiér, rozmery,
- Návrh a spracovanie prezentačného výstavného stánku a banerov,
- Rezervačný systém,
- Dobšiná propagačná publikácia,
- Uniformy pre pracovníkov TIC,
- Karta zliav,
- Obnova turistického značenia jestvujúcich turistických peších trás a cyklotrás,
- Spracovanie a osadenie lavičiek, smetných košov, posiedok, ohnísk vo vybraných turistických lokalitách NP,
- Rekonštrukcia technických zariadení (stupačky, rebríky, lávky, mosty a pod.),
- Čistenie NP, odvoz odpadu,
- Vybudované partnerstvá na lokálnej, regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni.

Dopad:

- Vytvorenie klastra cestovného ruchu pre podporu aktivít cestovného ruchu a zapojenie súkromného sektora,
- Zlepšenie služieb informovanosti prostredníctvom vybudovania TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa,
- Zmapovanie stavu destinačného manažmentu Národného parku Slovenský raj v rámci Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja,
- Označenie a zlepšenie vizuálnej propagácie nástupných centier Národného parku Slovenský raj,
- Zvýšenie kvalifikácie subjektov pôsobiacich v cestovnom ruchu pri riešení aktuálnych otázok rozvoja cestovného ruchu,
- Zvýšenie bezpečnosti na turistických chodníkoch v národnom parku prostredníctvom rekonštrukcie technických zabezpečovacích zariadení.
- Rozvoj spolupráce subjektov pôsobiacich v cestovnom ruchu prostredníctvom vytvorenia karty zliav,
- Zlepšenie prístupu turistov k ponuke cestovného ruchu,
- Zvýšenie komfortu návštevníkov v turistických lokalitách na území národného parku za pomoci umiestnenia nových lavičiek, posiedok, ohnísk,
- Zvýšenie ochrany životného prostredia osadením nových smetných košov,
- Vytvorenie loga (značky) klastra a zvýšenie povedomia turistov o Národnom parku Slovenský raj.

Projekt: Ochrana diverzity prírodného prostredia v NP Slovenský raj

Termín realizácie: 09/2004 – 06/2008

Cieľom projektu bola ochrana a zlepšenie stavu biotopov Národného parku Slovenský raj prostredníctvom prípravy Programu starostlivosti o územie európskeho významu NP Slovenský raj, na základe partnerskej spolupráce všetkých zainteresovaných.

Celkový rozpočet: 639 460,00 EUR

Prijímateľ: Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky

Partneri:

- DAPHNE - Inštitút aplikovanej ekológie (Bratislava)
- Lesnícky výskumný ústav (Zvolen)

- Záujmové združenie obcí Slovenský raj (dnes Mikroregión Slovenský raj)
- Slovenský skauting
- Obec Hrabušice

Aktivity:

- Prípravné aktivity / Príprava plánu starostlivosti
  - Príprava plánu starostlivosti pre Územie európskeho významu NP Slovenský raj. Jeho súčasťou je detailne prerokovaný Program starostlivosti o návštevníkov Slovenského raja,
  - Kontrola vplyvu návštevnosti,
  - Príprava dokumentov pre verejné obstarávanie.
- Jednorazový manažment biotopov
  - Príprava a rekonštrukcia turistických chodníkov,
  - Obnovný manažment nelesných biotopov,
  - Manažment lesných biotopov,
  - Oplotenie slatín v pramenných oblastiach,
  - Zlepšenie vodného režimu slatinných biotopov vo Vernári.
- Zvýšenie verejného povedomia a šírenie informácií
  - Príprava brožúr a letákov,
  - Organizácia putovnej výstavy Natura 2000 v Slovenskom raji,
  - Rekonštrukcia informačných panelov v kaňone Prielom Hornádu,
  - Vybudovanie náučného chodníka na Podlesku,
  - Vybavenie informačného strediska Podlesok,
  - Nepretržitá profesionálna strážna služba,
  - Založenie dobrovoľnej strážnej služby,
  - Tréningové semináre pre vlastníkov a užívateľov lesa,
  - Príprava Sprievodcu o prírode blízkom hospodárení v lesoch Slovenského raja,
  - Semináre a stretnutia pre poľnohospodárov o príprave projektov agro-environmentálnych,
  - Založenie webstránky projektu,
  - Vypracovanie záverečnej správy projektu,
  - Spolupráca s médiami.

Výsledky:

- Program starostlivosti o lokalitu NATURA 2000 - SKUEV 00112.
- Uplatňovanie stratégie manažmentu návštevníkov,
- Dva zrekonštruované turistické chodníky s dĺžkou 5,3 km – roklina Suchá Belá a Prielom Hornád,
- Obnova 335 ha lesných a nelesných biotopov,
- Zlepšenie fyziologického stavu 3 000 ha lesov ohrozených podkôrnym hmyzom,
- Súbor 4 brožúrok, 1 leták s informáciami o prírodných hodnotách územia. Z toho 3 brožúry boli vydané aj v angličtine a v poľštine,
- 2 náučné chodníky (Prielom Hornádu a Mokrade Hnilca – 17,5 km dlhé s 30 informačnými panelmi),
- 1 informačná tabuľa pri novovybudovanom TIC Podlesok,
- putovná výstava Natura 2000 po 14 obciach,
- Zvýšené povedomie lesníkov a poľnohospodárov o spôsoboch trvalo udržateľného manažmentu,
- Články v novinách a časopisoch podporujúce tento projekt a webová stránka.

Dopad:

- Zmapovanie aktivít a možností rozvoja cestovného ruchu na území národného parku,
- Vypracovanie Programu starostlivosti o lokalitu NATURA 2000 - SKUEV 00112,
- Zvýšenie komfortu a bezpečnosti návštevníkov národného parku prostredníctvom rekonštrukcie technických zabezpečovacích zariadení a značenia na najfrekventovanejších turistických chodníkoch,

- Udržanie stability biotopov a zabezpečenie ochrany biotopov na území národného parku pred škodcami,
- Zvýšenie propagácie destinácie prostredníctvom tlačených materiálov a webovej stránky,
- Vyškolenie lesníkov a poľnohospodárov v oblasti udržateľného manažmentu.

Projekt: Bicy – Cities and Regions of Bicycles

Termín realizácie: 02/2010 – 04/2013
Cieľom projektu bolo zmapovať a rozanalyzovať cyklotrasy, navrhnúť komplexné riešenie na ich rozvoj na základe európskych štandardov, navrhnúť koncepčné materiály v oblasti cyklodopravy a cykloturistiky v Košickom kraji, zvýšiť povedomie o využívaní bicykla pri každodenných aktivitách vrátane voľnočasových.
Celkový rozpočet: 1 633 692,91 EUR
Rozpočet Košického samosprávneho kraja: 131 251,00 EUR
Prijímateľ: Provincia di Ferrara (IT)
Partneri: Košický samosprávny kraj, Provincia di Ravena (IT), Universita di Bologna (IT), Budaörs (HU), RRC Koper (SLO), FGM (AU), Bicycle-EF-V (AU), Mestna občina Velenje (SLO), Európska rozvojová agentúra Praha (CZ), Europa Programm Center Erfurt (D)
Aktivity:

- Aktivity boli rozdelené do 4 pracovných balíkov. Prvé 3 pracovné balíky tvorili analytickú časť projektu (vytvorenie SWOT analýzy, stanovenie spoločných indikátorov pre cyklistickú prepravu). Štvrtý pracovný balík zahrňoval spracovanie koncepčných materiálov, návrh technickej dokumentácie na vybranú trasu, preznačenie vybraných cyklotrás a aktivity na zvýšenie povedomia o tomto druhu prepravy.

Výsledky:

- Označenie cyklotrás na území Košického samosprávneho kraja,
- Výsledky na území destinácie Slovenský raj:
  - Preznačenie cyklotrás Spišská cyklomagistrála (8 km), Hnilecné cyklomagistrála (28 km)
  - Hornádska cyklomagistrála (úsek Betlanovce – Hrabušice 2 km)
  - 2855 cyklotrasa Spišské Tomášovce, Smižany, Spišská Nová Ves, Iliašovce (12 km)
  - 2583 cyklotrasa Spišská Nová Ves, Spišské Tomášovce (14 km)
  - 2851 cyklotrasa Mlynky – Havrania Dolina (8 km)
  - 2703 Hrabušice – Vernár – Stratená (22 km)
  - 5705 Spišská Nová Ves – Smižany (14 km)
  - 5854 Spišská Nová Ves – Chotárna Dolka – Novoveská Huta (21 km)
  - 5853 Hrabušice – ATC Podlesok (7 km)
  - 8708 Spišské Tomášovce (3 km)
  - 8710 Spišské Vlachy (4 km)
  - 8855 Palcmanská Maša – Pod Čižmou (Voniarky) (3 km)

Dopad:

- Zlepšenie prístupu do národného parku pre cykloturistov,
- Zlepšenie cyklodopravnej infraštruktúry,
- Atraktívne prepojenie zaujímavých turistických lokalít pre cyklistov a podpora rozvoja cestovného ruchu.

Projekt: IDARI – Inštitucionálne zmeny v agropotravinárstve a v rozvoji vidieka v krajinách strednej a východnej Európy

Termín realizácie: 06/2003 – 06/2006

Ciele:

- Podpora tvorby politiky pre trvalo udržateľný rozvoj vidieka v krajinách strednej a východnej Európy prostredníctvom rozvoja alternatívnych systémov analýz, vhodných pre prechodný proces, zahrňujúci inštitucionálne zmeny, vedomosti, inovácie a konkurencieschopnosť,
- Posilnenie výskumnej kapacity pracovníkov v krajinách strednej a východnej Európy v oblasti prieskumu rozvoja vidieka,
- Budovanie spoločných výskumných kapacít medzi EÚ a partnermi z krajín strednej a východnej Európy vo výskume tvaloudržateľného rozvoja vidieka a inštitucionálnych zmien (zber prvotných dát vo vybraných krajinách strednej a východnej Európy).

Prijímateľ: National University of Ireland, Galway

Partneri:

- University of Sussex
- Humboldt University
- Centre de Cooperation Internationale en Recherche Agronomique pour le Developpment (CIRAD)
- Estonia Agricultural University
- Mickiewicz University, Poznan, Poland
- Institute of Agricultural and Food Economics, Warsaw, Poland
- University of Ljubljana, Slovenia
- Institute for Forecasting, Slovakia
- Agricultural University of Plovdiv, Bulgaria
- Budapest University of Economic Sciences and Public Administration, Hungary
- Lithuanian Institute of Agrarian Economics
- Latvian University of Agriculture
- CERGE-EI, Charles University Prague, Czech Republic
- Národní partneri: Kabinet biologickej a sociálnej komunikácie SAV, OZ Zachráňme Letanovský mlyn, Správa Národného parku Slovenský raj

Aktivity:

- Analýza stavu rozvoja cestovného ruchu a ochrany prírody v oblasti Národného parku Slovenský raj,
- Rozpracovanie možnosti spolupráce pri rozvoji cestovného ruchu nepoškodzujúceho hodnoty národného parku (NP) a zároveň umožňujúceho vytvárať pozitívne ekonomické a sociálne hodnoty pre región. Ambíciou bol vnútorný reformný proces smerujúci ku vzniku vlastného plánu rozvoja cestovného ruchu na území národného parku, ktorý vznikne spoluprácou zainteresovaných v regióne,
- Realizácia riadených rozhovorov s takmer 30 subjektami reprezentujúcimi región (miestne samosprávy, mikroregióny a záujmové združenia, podnikatelia v cestovnom ruchu, štátna správa a návštevníci parku). Cieľom aktivity bola identifikácia názorov a potrieb širokého spektra subjektov – účastníkov rozvoja cestovného ruchu a ochrany NP Slovenský raj. Obsah rozhovorov bol východiskom pre tvorbu scenárov rozvoja cestovného ruchu NP Slovenský raj.

Výsledky:

- Prípadová štúdia Promoting Regional Resilience. Rural Tourism in Slovensky Raj National Park realizovanej v rámci úlohy WP2 – Rural tourism and resilience of region (Stagl, 2006). Identifikovanie adaptačnej kapacity regiónov pre zvolené formy cestovného ruchu, teda, či existujúce inštitucionálne usporiadania zabezpečujú primeranú ochranu prírody a zároveň rozvoj cestovného ruchu umožňujúci miestnej populácii existovať,

- Výsledkom projektu je 5 alternatívnych scenárov rozvoja cestovného ruchu v Národnom parku Slovenský raj a jeho okolí, vyjadrujúcich nasledovné možnosti: (1) Individuálny rozvoj cestovného ruchu s podporou súkromného kapitálu, (2) Diverzifikovaný socio-ekonomický rozvoj s podporou štátu, (3) PAN Park, (4) Komunitný rozvoj trvaloudržateľného cestovného ruchu, (5) Vidiecky rozvoj cestovného ruchu v širšej oblasti,
- Národný park Slovenský raj úspešne splní podmienky prijatia do Európskej siete chránených území "PAN Parks" s cieľom zlepšiť manažment územia a vytvoriť rovnováhu medzi cestovným ruchom a ochranou prírody. Podľa princípov PAN Parkov je potrebná spolupráca medzi miestnymi aktérmi. Existuje zvýšený tlak mimovládnych organizácií a správy parku na vládu, aby sa viac sústredila na problémy ochrany prírody. A tak vo vnútri parku je ochrana prírody parku centrálnym záujmom tohto scenára, cestovný ruch je vítaný, ak sa riadi zásadami trvaloudržateľného rozvoja. Musí však byť obmedzený v niektorých oblastiach. Tento scenár sa zameriava hlavne na turistov preferujúcich cestovný ruch založený na poznávaní prírody.

Dopad:

- Vytvorenie komplexnej analýzy územia a rozpracovanie rôznych scenárov smerovania národného parku,
- Vytvorenie prípadovej štúdie o vidieckom turizme,
- Vypracovanie výskumu na dvoch územiach danej krajiny na Slovensku (NP Slovenský raj, Malé Karpaty) a v zahraničí,
- Podpora cestovného ruchu s prihliadnutím na ochranu životného prostredia,
- Výmena best practices zo zahraničnými partnermi,
- Vypracovanie konceptu rozvoja vidieka v okolí národného parku.

Ostatné projekty s čiastočným dopadom na cestovný ruch

Tabuľka 90 Zoznam ostatných vybraných realizovaných projetov v destinácii Slovenský raj s čiastočným dopadom na cestovný ruch

Projekt	Obdobie realizácie	Prijímateľ	Operačný program	Celkový rozpočet (v EUR)
Obnova studničiek v obci Stratená	2012	obec Stratená	Program obnovy dediny	3 201,05
Regenerácia námestia v Spišskej Novej Vsi – III. etapa	2010 - 2012	Mesto Spišská Nová Ves	ROP	1 703 639,02
Zlepšenie infraštruktúry Národného parku Slovenský raj vybavením interiéru a rekonštrukciou prevádzkového objektu	2010 - 2011	ŠOP SR	OP Životné prostredie	346 421,71
Vytvorenie spoločných turistických produktov a ich propagácia / Tours without Borders	2009 - 2010	Mesto Spišská Nová Ves	Program cezhraničnej spolupráce HU – SK 2007 - 2013	294 599,00
Posilnenie infraštruktúry v Národnom parku Slovenský raj pre zabezpečenie záväzkov súvisiacich s NATURA 2000	2008 - 2011	ŠOP SR	OP Životné prostredie	1 161 787,17
Námestie M. Pajdušáka – parkové úpravy	2004	Obec Smižany	Program obnovy dediny	2 655,51

Zdroj: vlastné spracovanie

Projekt: Obnova studničiek v obci Stratená

Termín: 2012
Prijímateľ: Obec Stratená
Celkový rozpočet: 3 201,05 EUR
Aktivity: Výstavba drevenej konštrukcie studničky
Výsledky: Sprístupnenie a zlepšenie kvality prameňa pitnej vody
Dopad:

- Skvalitnenie prístupu návštevníkov a obyvateľov obce k zdroju pitnej vody
- Zlepšenie vizuálneho obrazu obce Stratená

Projekt: Regenerácia námestia v Spišskej Novej Vsi – III. etapa

Termín: 05/2010 – 03/2012
Cieľom bolo zvýšenie konkurencieschopnosti a kultúrno-turistického potenciálu mesta a s tým súvisiace zvýšenie kvality a bezpečnosti verejných priestranstiev a infraštruktúry.
Prijímateľ: Mesto Spišská Nová Ves
Celkový rozpočet: 1 703 639,02 EUR
Aktivity:

- Revitalizácia verejných priestranstiev mesta – stavebné práce, ulice: Zimná, Letná, Radničné námestie, Levočská,
- Projektová dokumentácia, Stavebný dozor,
- Proces verejného obstarávania, Externý manažment projektov,
- Publicita a informovanosť.

Výsledky:

- Zrevitalizované verejné priestranstvá v centre mesta.

Dopad:

- Dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja mesta,
- Odstránenie bariér a sprístupnenie zóny zdravotne postihnutým,
- Rozvoj informačnej spoločnosti zabezpečením verejného prístupu na internet,
- Skvalitnenie životného prostredia,
- Sprístupnenie centrálnej zóny väčšiemu počtu ľudí,
- Vytvorenie kultúrno-oddychovej zóny v centrálnej zóne mesta, ktorá bude slúžiť širokej verejnosti,
- Zvýšenie atraktivity mesta a regiónu z hľadiska cestovného ruchu,
- Zvýšenie estetickej úrovne verejného priestranstva,
- Zvýšenie kvality a odstránenie nedostatkov infraštruktúry.

Projekt: Zlepšenie infraštruktúry Národného parku Slovenský raj vybavením interiéru a rekonštrukciou prevádzkového objektu

Termín: 01/2010 – 05/2011
Cieľom bolo zlepšenie podmienok pre zabezpečenie ochrany prírody, najmä sústavy NATURA 2000, v územnej pôsobnosti Správy Národného parku Slovenský raj.
Prijímateľ: Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
Celkový rozpočet: 346 421,71 EUR
Aktivity:

- Rekonštrukcia prevádzkových priestorov,
- Vybavenie interiéru a zhotovenie stálej výstavnej expozície.

Výsledky:

- Výrazné zlepšenie infraštruktúry a podmienok pre zabezpečenie ochrany, manažmentu a monitoringu prírodného prostredia, chránených území a území NATURA 2000 v územnej

pôsobnosti Správy Národného parku Slovenský raj rekonštrukciou prevádzkových priestorov s využitím pre garážovanie manažmentovej techniky (mulčovač, kosačky) a služobných vozidiel.

- Vybudovanie strediska environmentálnej výchovy s funkciou štandardného informačného strediska, s prístupom k informáciám o prírode regiónu a podmienkach ochrany prírody, o možnostiach rôznych druhov turistiky, s prístupom na internet, poskytovaním propagačných a informačných materiálov, publikácií, sprievodcovskej literatúry, informácií o pripravovaných aktivitách a podujatiach v regióne, vedenie databáz o získaných informáciách a vedenie a spracovanie webovej stránky. Priestory umožňujú organizovať a technicky zabezpečiť rôzne menšie podujatia pre školy a verejnosť.
- Zlepšenie vybavenosti interiérových priestorov pre plnenie odborných úloh pracovníkov Správy NPSR a pre výchovné environmentálne aktivity s cieľom zvyšovať environmentálne povedomie verejnosti a zvyšovať podporu a spoluprácu so zainteresovanými skupinami.

Dopad:

- Prístup Správy Národného parku Slovenský raj ku kvalitnému vybaveniu s vplyvom na efektívnejšie napĺňanie aktivít súvisiacich s ochranou prírody a bezpečnosťou návštevníkov Slovenského raja.

Projekt: Vytvorenie spoločných turistických produktov a ich propagácia / Tours without Borders

Termín: 09/2009 – 08/2010

Cieľom bola podpora rozvoja turistických činností; ochrana kultúrneho, prírodného a historického dedičstva; zvýšenie zamestnanosti a príjmov v partnerských regiónoch; lepšie a účinnejšie využitie turistických daností.

Vedúci partner: KULCS-TOUR B-A-Z Megyei Kommunikációs, Marketing és Turisztikai Nonprofit Közhasznú Kft

Partner: Mesto Spišská Nová Ves

Celkový rozpočet: 294 599,00 EUR

Aktivity:

- Vytvorenie tematických balíkov turistických služieb,
- Príprava a tlač spoločných propagačných brožúr a máp,
- Organizovanie Road Show,
- Príprava elektronických informačníkov,
- Publikovanie odborných článkov o projekte,
- Organizovanie záverečnej konferencie projektu.

Výsledky:

- Vypracovaná expertíza zriadenia Agentúry destinačného manažmentu (kvázi OOCR),
- Vydaný manuál „Ako vytvárať turistické balíky – produkty, tematické cesty a balíky“ (zameranie Železná cesta, Gotická cesta, Cesta po hradoch a zámkoch),
- Umiestnenie informačných stojanov v 5 slovenských TIC (Spišská Nová Ves, Gelnica, Rožňava, Košice, Smižany) a 5 maďarských TIC,
- Vytvorenie webových stránok u partnerov, vzájomne prepojených,
- Aktualizácia stránky www.baztour.hu a vytvorenie novej stránky www.tourswithoutborders.eu,
- Vypracovanie spoločných turistických produktov a programových balíkov,
- Zorganizované workshopy pre zástupcov TIC-iek, profesných organizácii a podnikateľov,
- Študijná cesta za účelom otestovania spoločných PR aktivít,
- Vydanie spoločných propagačných brožúr a máp,
- Zorganizovanie spoločných marketingových a PR aktivít,
- Účasť na výstavách CR (Budapešť 4. – 7. 3. 2010, Bratislava 21. – 24. 1. 2010),
- Zorganizovaná Road Show v rámci susedných krajín,
- Publikovanie 4 elektronických informačníkov,
- Publikovanie odborných článkov v printových médiách,
- Zorganizovanie záverečnej konferencie k ukončeniu projektu v Miškolci.

Dopad:

- Zabezpečenie cezhraničnej spolupráce a výmeny informácií medzi turistickými inštitúciami,
- Transfer know-how, skúseností a poznatkov turistického destinačného manažmentu,
- Posilnenie rozvoja cestovného ruchu na území Spiša a Gemera a Župy Borsod-Abaúj-Zemplén.

Projekt: Posilnenie infraštruktúry v Národnom parku Slovenský raj pre zabezpečenie záväzkov súvisiacich s NATURA 2000

Termín: 09/2008 – 03/2011
Cieľom projektu bolo zlepšenie podmienok pre zabezpečenie ochrany prírody, najmä sústavy NATURA 2000, v územnej pôsobnosti Správy Národného parku Slovenský raj.
Celkový rozpočet: 1 161 787,17 EUR
Prijímateľ: Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
Aktivity:

- Rekonštrukcia objektu (vrátane spracovania projektovej dokumentácie),
- Stavebný dozor.

Výsledky:

- Výrazné zlepšenie infraštruktúry a podmienok pre zabezpečenie ochrany, manažmentu a monitoringu prírodného prostredia, chránených území a území NATURA 2000 v územnej pôsobnosti Správy Národného parku Slovenský raj rekonštrukciou a využitím objektu pre sídlo Správy NPSR a Stredisko environmentálnej výchovy,
- Zlepšenie vybavenosti a environmentálneho povedomia verejnosti a zlepšenie podpory a spolupráce so zainteresovanými skupinami v územiach pôsobnosti Správy Národného parku Slovenský raj činnosťou Strediska environmentálnej výchovy.

Dopad:

- Kvalitné zabezpečenie prevádzky Správy NPSR s dopadom na efektívnejšiu kontrolu a monitoring prírodného prostredia a chránených území na území Národného parku Slovenský raj.

Projekt: Námestie M. Pajdušáka – parkové úpravy

Termín: 2004
Prijímateľ: Obec Smižany
Celkový rozpočet: 80 000 Sk (2 655,50 EUR)
Aktivity:

- Výsadba zelene na Námestí M. Pajdušáka.

Výsledky:

- Revitalizácia zelene a zatraktívnenie námestia obce Smižany.

Dopad:

- Zlepšenie vizuálneho obrazu obce Smižany v očiach obyvateľov a návštevníkov,
- Vytvorenie oddychovej zóny.

8. Súlad Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj s príslušnou legislatívou a relevantnými strategickými dokumentmi

Pri spracovaní Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj z dôvodu potreby jej súladu s už existujúcimi strategickými dokumentmi a zákonmi zaoberajúcimi sa priamo územím destinácie Slovenský raj alebo jej partikulárnymi územiami boli vzaté do úvahy nižšie uvedené legislatívne predpisy a dokumenty.

Relevantná legislatíva

Marketingová stratégia destinácie Slovenský raj bola vypracovaná so zreteľom na nižšie uvedené zákony o ochrane prírodného dedičstva Národného parku Slovenský raj:

- Nariadenie vlády SSR č. 23/1988 Zb. o Národnom parku Slovenský raj
- Zákon NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v platnom znení
- Zákon NR SR č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Aarhuský dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia
- Rámcový dohovor o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát (Karpatský dohovor), platný pre Slovenskú republiku od 1. 1. 1997
- Sústava NATURA 2000
- Stratégia trvalo udržateľného rozvoja EÚ

Zohľadňuje taktiež legislatívu týkajúcu sa oblasti rozvoja cestovného ruchu, predovšetkým:

- Zákon NR SR č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov

Strategické dokumenty Národného parku Slovenský raj

Návrhové časti Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj boli spracované v súlade s nižšie uvedenými strategickými dokumentmi Národného parku Slovenský raj:

- Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne Národného parku Slovenský raj a jeho ochranného pásma (Vyhláška KÚŽP Košice č. 1/2006 z 14. 3. 2006)
- Návštevný poriadok Národného parku Slovenský raj
- Program starostlivosti o návštevníkov Slovenského raja

Relevantné národné strategické dokumenty

Z hľadiska potreby súladu s celonárodnými usmerneniami, koncepciami a strategickými dokumentmi, Marketingová stratégia destinácie Slovenský raj bola spracovaná v súlade s cieľmi a prioritami nižšie uvedených národných dokumentov:

- Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020
- Marketingová stratégia SACR na roky 2014 – 2020
- Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike
- Koncepcia územného rozvoja Slovenska
- Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja
- Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky
- Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku
- Koncepcia environmentálnej výchovy a vzdelávania
- Národný strategický referenčný rámec Slovenskej republiky na roky 2007 – 2013

- Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike

Relevantné regionálne strategické dokumenty

Z dôvodu rozličnej územnej príslušnosti destinácie Slovenský raj pri spracovaní Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj boli vzaté do úvahy aj nižšie uvedené strategické dokumenty relevantných samosprávnych krajov:

Košický samosprávny kraj

- Stratégia rozvoja vidieka Košického samosprávneho kraja
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK
- Koncepcia rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji na roky 2005 – 2009
- Územný plán veľkého územného celku Košický kraj, zmeny a doplnky 2009
- Správa o stave životného prostredia Košického kraja k roku 2002

Prešovský samosprávny kraj

- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2008 – 2015
- Rozvojový plán Slovensko – Východ

Banskobystrický samosprávny kraj

- Program hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja 2007 – 2013 (a jeho súčasti)

Relevantné dokumenty na mikroregionálnej úrovni

Pri spracovaní marketingovej stratégie z hľadiska mikroregionálnej príslušnosti partikulárnych území boli vzaté do úvahy aj relevantné časti nižšie uvedených dokumentov:

- Pre-feasibility štúdia mikroregiónu Mlynky a okolie
- Pre-feasibility štúdia mikroregiónu Hnilčík a okolie
- Pre-feasibility štúdia mikroregiónu Spišské Podhradie a okolie
- Rozvojová stratégia turistického potenciálu stredného Spiša

Relevantné dokumenty na úrovni obcí destinácie Slovenský raj

Pri spracovaní Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj boli vzaté do úvahy aj verejne dostupné rozvojové dokumenty obcí patriacich do destinácie:

- Rozvojový plán mesta Spišská Nová Ves 2011 – 2020
- Propagačná stratégia mesta Spišská Nová Ves s dôrazom na nové a nízkonákladové formy marketingu
- Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHSR) obce Hrabušice
- Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Spišské Tomášovce
- Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Smižany
- Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Mlynky
- Obecné územné plány

Marketingová stratégia destinácie Slovenský raj rešpektuje vyššie uvedené dokumenty. Pri koncipovaní navrhovaných opatrení sa vychádzalo aj priamo z identifikovaných príčin, problémov a následkov v rámci Stratégie rozvoja cestovného ruchu v regióne Národný park Slovenský raj 2009 (kapitola Analýza problémov), na základe ktorých boli navrhnuté aktivity, ktoré priamo riešia elimináciu, respektíve zníženie identifikovaných negatívnych následkov. Navrhované opatrenia marketingovej stratégie boli koncipované tak, aby korešpondovali a rozvíjali „Strategickú prioritu 4 – Marketing a propagácia“ vyššie uvedenej stratégie. Navrhované opatrenia a ich príslušné aktivity rešpektujú a nenarúšajú uskutočniteľnosť implementácie aj ostatných existujúcich strategických dokumentov.

Z hľadiska realizovateľnosti a logickej nadväznosti navrhnuté nástroje Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj boli koncipované kompatibilne s už navrhnutými a zavedenými nástrojmi Propagačnej stratégie mesta Spišská Nová Ves.

9. SWOT analýza

9.1. Ponuka destinácie Slovenský raj

Z hľadiska primárnej a sekundárnej ponuky cestovného ruchu destinácie Slovenský raj, vrátane možností aktivít, zážitkov pre turistov, boli identifikované nasledujúce silné a slabé stránky:

Tabuľka 91Silné a slabé stránky z pohľadu ponuky destinácie Slovenský raj

Silné stránky	Slabé stránky
• Vysoký prírodný potenciál oblasti, nenarušené a unikátne prírodné podmienky, koncentrácia veľkého počtu prírodných atraktivít na pomerne malom území • Slovenský raj ako národný park – istý štatút kvality územia • Celoročná dostupnosť Slovenského raja • Optimálne podmienky komplexného spojenia prírodných, kultúrnych a rekreačno-športových zážitkov pre návštevníkov • Množstvo turistických trás je veľkou atraktivitou a hlavným generátorom návštevnosti Slovenského raja • Pomerne veľa krátkych turistických trás (takmer do 2 hodín sú turisti „vždy v civilizácii“) • Vybudované a infraštruktúrou vybavené vstupné brány do Slovenského raja – Čingov, Podlesok, Dobšinská Ľadová Jaskyňa, Dedinky, Mlynky • Bohaté možnosti pre realizovanie cykloturistiky • Pestré možnosti zimných športov – zjazdové a bežecké lyžovanie, ľadolezenie (v prípade dobrých podmienok zimnej sezóny) • Prírodná UNESCO pamiatka priamo v území destinácie (Dobšinská ľadová jaskyňa) • Bohaté zastúpenie kultúrnych a historických pamiatok v okolí vrátane zapísaných na zoznamu UNESCO (Spišský hrad, Spišské Podhradie, Žehra, Levoča) a iných (Markušovce, Kežmarok, Betliar, Stará Ľubovňa atď.) • Atraktivity v území destinácie s prívlastkom „naj“ na Slovensku – najdlhší riečny kaňon, najväčšia ľadová jaskyňa, najvyššia kostolná veža, najdlhšie šošovkovité námestie atď. • Dobrá diverzifikácia možností trávenia voľného času pre základné cieľové skupiny (bežní turisti, rodiny s deťmi, mladí ľudia, seniori) • Existujúca ponuka doplnkových služieb v destinácii aj blízkom okolí • Rôznorodá ponuka ubytovania priamo na území parku aj v jeho okolí • Blízkosť mesta Spišská Nová Ves ako centra – administratívne, kultúrne, spoločenské zázemie, dopravný uzol	• Nedostatok rôznorodých aktivít mimo tradičných pre udržanie turistu v destinácii • Nízka diverzifikácia ponuky mimo hlavnej letnej sezóny, nedostatok balíkov produktov a programov pre návštevníkov mimo sezóny • Prevažne klasické podujatia, resp. orientované len na obyvateľov obce – absencia atraktívnych podujatí alebo doplnkových podujatí pri tých tradičných • Vysoká závislosť existujúcich zimných zážitkových aktivít pre turistov na vhodných poveternostných podmienkach v zime (ľadolezenie, zjazdové lyžovanie, bežecké lyžovanie) • Málo špecializovaných produktov (napríklad zážitkovo orientovaných aktivít) – schopnosť pritiahnuť nové segmenty trhu (mimo cyklisticky a turisticky orientovaných návštevníkov) • Pomerne málo zariadení s vyššou kvalitou ubytovania • Málo možností ubytovania v prírode, kempovania a bivakovania • Veľmi slabá ponuka gastroturizmu (žiadne podstatné podujatie, málo špecificky orientovaných zariadení) • Absencia špecifickej ponuky pre wellness a zdravotný turizmus • Chýbajúce alebo nedostatočne využívané komplexné balíky služieb („balíčkovanie“) vytvárané v rámci spolupráce viacerých subjektov (namiesto toho častokrát pretrvávajúci silne individualistický prístup) • Existencia lokalít s vyššou koncentráciou neprispôsobivých skupín obyvateľov

Zdroj: vlastné spracovanie

9.2. Dostupnosť destinácie Slovenský raj

Pre účely navrhnutia marketingovej stratégie boli v destinácii Slovenský raj identifikované nasledujúce silné a slabé stránky týkajúce sa dostupnosti destinácie Slovenský raj tak z hľadiska plánovania potenciálneho turistu, ako aj realizácie cesty:

Tabuľka 92 Silné a slabé stránky z pohľadu dostupnosti destinácie Slovenský raj

Silné stránky	Slabé stránky
• Dostupnosť základných informácií na internete vo viacerých jazykoch • Výhodná geografická poloha destinácie vzhľadom na územie Slovenska a rovnako vzhľadom k štátnym hraniciam (PL, HU, UA, CZ) • Veľmi dobrá vzdialenosť od väčších slovenských miest (Košice cca 240 tis. obyvateľov, Prešov 89 tis., Poprad 51 tis., Spišská Nová Ves cca 38 tis. obyvateľov) • Pohodlné a blízke diaľničné napojenie zo severu, aj vďaka diaľnici má do Slovenského raja prístup zo severu najviac návštevníkov v krátkom časovom horizonte (viac ako 400 tis. do 1 hodiny, zatiaľ čo na juhu približne 230 tis.) • Obce - centrá vstupu sú okolo parku relatívne rovnomerne rozložené a sú prepojené cestami okolo aj zvnútra, existuje dopravné napojenie viacerých druhov dopravy • Vybudovaná sieť záchytných parkovísk • Existencia dostupných letísk v Poprade a v Košiciach • Existencia pravidelných vlakových spojení z veľkých miest • Existencia pravidelnej autobusovej dopravy (prímestské aj diaľkové spoje) • Zavedenie produktu Ski Bus počas zimnej sezóny – prepojenie severu a juhu • Hustá sieť cykloturistických/cyklo trás v území destinácie s napojením na cyklomagistrály smerujúce do širokého okolia	• Dlhšie trvajúce dopravné spojenia do južnej časti Slovenského raja • Nedostatočné dopravné spojenia medzi severnou a južnou časťou Slovenského raja (hlavne čo sa týka autobusovej dopravy) • Náročnejšia dopravná dostupnosť verejnou dopravou počas sviatkov a víkendov • Nadmerná vyťaženosť parkovísk v dňoch s vysokou návštevnosťou • Slabá navigácia v regióne pre nových domácich aj zahraničných návštevníkov sťažuje dostupnosť • Nevyhovujúci technický stav niektorých miestnych cestných komunikácií • Chýbajúca bezbariérovosť zariadení – problematická dostupnosť pre imobilných návštevníkov

Zdroj: vlastné spracovanie

9.3. Marketingová komunikácia

Z hľadiska marketingovej komunikácie destinácie Slovenský raj, vrátane on-line (internetovej) propagácie pre turistov, boli identifikované nasledujúce silné a slabé stránky:

Tabuľka 93 Silné a slabé stránky z pohľadu marketingovej komunikácie destinácie Slovenský raj

Silné stránky	Slabé stránky
• Existencia vizuálnej podoby značky destinácie Slovenský raj • Prezentácia destinácie na domácich a zahraničných výstavách cestovného ruchu • Existencia siete turistických informačných centier pri vstupných bránach do destinácie • Distribúcia propagačných materiálov v rôznych jazykových mutáciách pri vstupných bránach destinácie • Dostupnosť základných informácií na rôznych internetových portáloch • Dostupnosť viacjazyčného značenia v destinácii • Existencia viacerých organizácií s potenciálom zastrešenia marketingovej komunikácie ponuky destinácie smerom k cieľovým trhom	• Nedostatočná marketingová komunikácia destinácie ako celku a rozdrobenosť aktivít medzi individuálnych hráčov • Absencia politiky jednotnej značky, ktorá by zanechala dojem a motivovala návštevníka prejsť aj iné časti parku – fyzicky aj on-line • Nejednotná propagácia na internete (dlhodobo nevyužívaná stránka Mikroregiónu Slovenský raj www.slovenskyraj.eu) • Veľa rôznych stránok o Slovenskom raji od rôznych prevádzkovateľov • Slabá viditeľnosť a zobrazovanosť hlavných stránok o Slovenskom raji v internetových vyhľadávačoch • Neprepojenosť obecných internetových stránok v destinácii na OOCR alebo na Mikroregión • Slabá on-line propagácia pre zahraničné trhy • Chýba aktívny prístup k podpore turizmu na webstránkach viacerých obcí • Nedostatočne viditeľné informácie o možnostiach aktivít v destinácii • Neaktuálnosť mnohých informácií o ponuke produktov, služieb, možností aktivít • Nepresvedčivá prezentácia ponuky a chýbajúca pomôcka pri rozhodovaní sa v porovnaní s konkurenciou • Absencia možnosti porovnať si alebo zistiť kvalitu ubytovania pri plánovaní pobytu v destinácii • Slabá spätná väzba od turistov, resp. potenciálnych turistov o spokojnosti cez dostupné kanály (diskusie, blogy, komentáre) • Slabé využívanie medzinárodných portálov a platforiem (Booking.com, Tripadvisor, Expedia) • Nedostatočne vybudovaný pozitívny imidž vo veľkých vstupných bránach pre cezpoľných návštevníkov • Slabá marketingová komunikácia destinácie v teréne

Zdroj: vlastné spracovanie

9.4. Distribúcia a cena

Pre účely navrhnutia marketingovej stratégie boli v destinácii Slovenský raj identifikované nasledujúce silné a slabé stránky týkajúce sa distribúcie a ceny destinácie Slovenský raj ako komplexného produktu cestovného ruchu:

Tabuľka 94 Silné a slabé stránky z pohľadu distribúcie a ceny destinácie Slovenský raj

Silné stránky	Slabé stránky
• Existujúci predaj na mieste – priamo v destinácii je možné rezervovať/zakúpiť ubytovanie či produkty a služby u poskytovateľov i cez turistické informačné centrá • Možnosť nákupu poistenia cez SMS správu • Existujúci internetový obchod s produktovými balíkmi na portáli www.vraji.sk, financovaného z projektu podporeného Švajčiarskym finančným mechanizmom • Existencia regionálnej karty SPIŠ CARD, ktorá pokrýva aj ponuku poskytovateľov destinácie Slovenský raj • Existencia on-line rezervačné systému Deskline na rezerváciu ubytovania (v súčasnosti implementovaný na webe mesta Spišská Nová Ves, do budúcna implementovaný v rámci projektu podporeného z ROP aj na destinačnom portáli www.slovenskyraj.eu)	• Absencia centralizovanej platformy distribuujúcej ponuku destinácie ako komplexného celku • Absencia komplexného dovolenkového balíka obsahujúceho celý pobyt s dopravou a doplnkovými službami • Nízky počet poskytovateľov ubytovania s možnosťou rezervácie prostredníctvom internetu • Neexistujúce mobilné aplikácie (možnosti nákupu neodrážajú trendy v nákupnom správaní sa turistov) • Málo možností výberu hotovosti a bezhotovostných platieb pri priamom nákupe v destinácii

Zdroj: vlastné spracovanie

9.5. Príležitosti a ohrozenia pre destináciu Slovenský raj

Tabuľka 95 Príležitosti a ohrozenia pre destináciu Slovenský raj

Príležitosti	Ohrozenia
• Intenzívne využitie propagácie v spojení s tvorbou značky podporenou z finančných prostriedkov EÚ • Tvorba kombinovaných produktov s možnosťou celoročného využitia aj spišského regiónu s veľmi kvalitnou kultúrno-historickou ponukou • Existencia organizácii na podporu cestovného ruchu v regióne, ktoré združujú obce a podnikateľov • Aktívna súčasná činnosť Mikroregiónu Slovenský raj, mesta Spišská Nová Ves a OOCR Slovenský raj a tiež záujem o podporu zo strany OOCR Spiš (kľúčových hráčov destinácie) • Rozvojový, marketingovo orientovaný a zároveň pro-environmentálny prístup Správy Národného parku Slovenský raj k destinácii	• Rozdrobenosť a nekoordinovanosť manažérskych kapacít v území • Podcenenie potreby spolupráce a vzájomné vnímanie sa podnikateľských subjektov ako konkurencie v cestovnom ruchu v destinácii Slovenský raj • Viac kľúčových hráčov a chýbajúca oficiálna platforma na spoluprácu nielen v oblasti marketingu • Nejednotnosť môže viesť k štiepenie členov a zvyšovaniu nákladov na tvorbu produktov a reklamu • Štiepenie komplexnej ponuky destinácie ako jednotnej značky na individuálne strediská/atrakcie – kde časť prekvitá, ostatné časti upadajú

• Rozširovanie alebo znovu otvorenie ponuky aktivít na území národného parku zo strany Správy Národného parku Slovenský raj v rámci možností zákona o ochrane prírody legislatívy upravujúcej oblasť ochrany prírody • Rastúca podpora aj význam domáceho cestovného ruchu • Postupné oživovanie svetovej ekonomiky a rast počtu turistov prichádzajúcich do destinácie • Možnosti finančných nástrojov nového programového obdobia rokov 2014 – 2020 (oblasť životného prostredia, rozvoja vidieka, podpory infraštruktúry) • Dobudovanie diaľnice severom a zlepšenie cestného spojenia juhom Slovenska • Slovenský raj je jediný kandidát siete najlepšie manažovaných chránených území Európy PAN-Parks zo Slovenska • Nové informačné a komunikačné technológie a trend ich rýchleho napredovania s bohatým využitím aj v oblasti cestovného ruchu (podpora predaja, navigácia, orientácia, platobné systémy, propagácia, jednotný geografický informačný systém) • V súčasnosti realizované zmeny cez projekt *„Slovenský raj – klaster cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa“,* podporený Švajčiarskym finančným mechanizmom v oblasti: renovácie značenia, nového informačného centra v Stratenej, výstavby vstupných brán v destinácii, plánovanej regionálnej karty, mobilnej aplikácie • Tvorba nových aktuálnych propagačných materiálov, filmu, aktualizácia destinačnej webstránky www.slovenskyraj.eu, tvorba balíkov a služieb a prezentácia Slovenského raja ako zážitkovej destinácie cez workshopy s infocestami slovenským aj zahraničným touroperátorom a implementácia rezervačného systému v rámci projektu *„Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj“,* spolufinancovaného z Regionálneho operačného programu • Možnosti využiť trvalý finančný mechanizmus na implementáciu Národnej stratégie rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky • Odstránenie rómskej osady na hranici národného parku pri Letanovciach a otvorenie priestoru pre nový priamy prístup na atraktívne miesta národného parku	• Chýbajúci systematický prístup k sledovaniu, obnove a rekonštrukcii technických zabezpečovacích zariadení, čo môže priniesť v budúcnosti komplikácie (napríklad pri mimoriadnom zvýšení počtu návštevníkov alebo extrémnych živelných udalostiach) • Veľká závislosť na prírodných podmienkach najmä v zime a všeobecný jav trend zvyšujúcich sa priemerných ročných teplôt • Nedostatok finančných zdrojov na marketingové aktivity v cestovnom ruchu • Nedostatok odborníkov, resp. finančných prostriedkov na odborníkov pre destinačný marketing • Konkurencia okolitej regionálnej, celoslovenskej aj zahraničnej turistickej ponuky s celoročným využitím • Zvyšovanie nákladov na dobudovanie a renováciu infraštruktúry cestovného ruchu • Tenká hranica medzi rastom turistov a udržateľnými aktivitami v cestovnom ruchu: - Obmedzenie aktivít v cestovnom ruchu z hľadiska zmeny zákonov o ochrane životného prostredia - Zvyšovanie územných nárokov pre cestovný ruch a ohrozenie významných chránených prírodných lokalít - Narušenie prírodného bohatstva necitlivou výstavbou alebo rekonštrukciami objektov • Nedôvera súkromných podnikateľov k efektívnemu vynakladaniu vložených financií, či už do lokálnych produktov, balíkov služieb alebo do spolupráce v oblasti marketingu na regionálnej úrovni so zapojením veľkého množstva hráčov

9.6. Analýza problémov a riešení

Schéma analýzy problémov

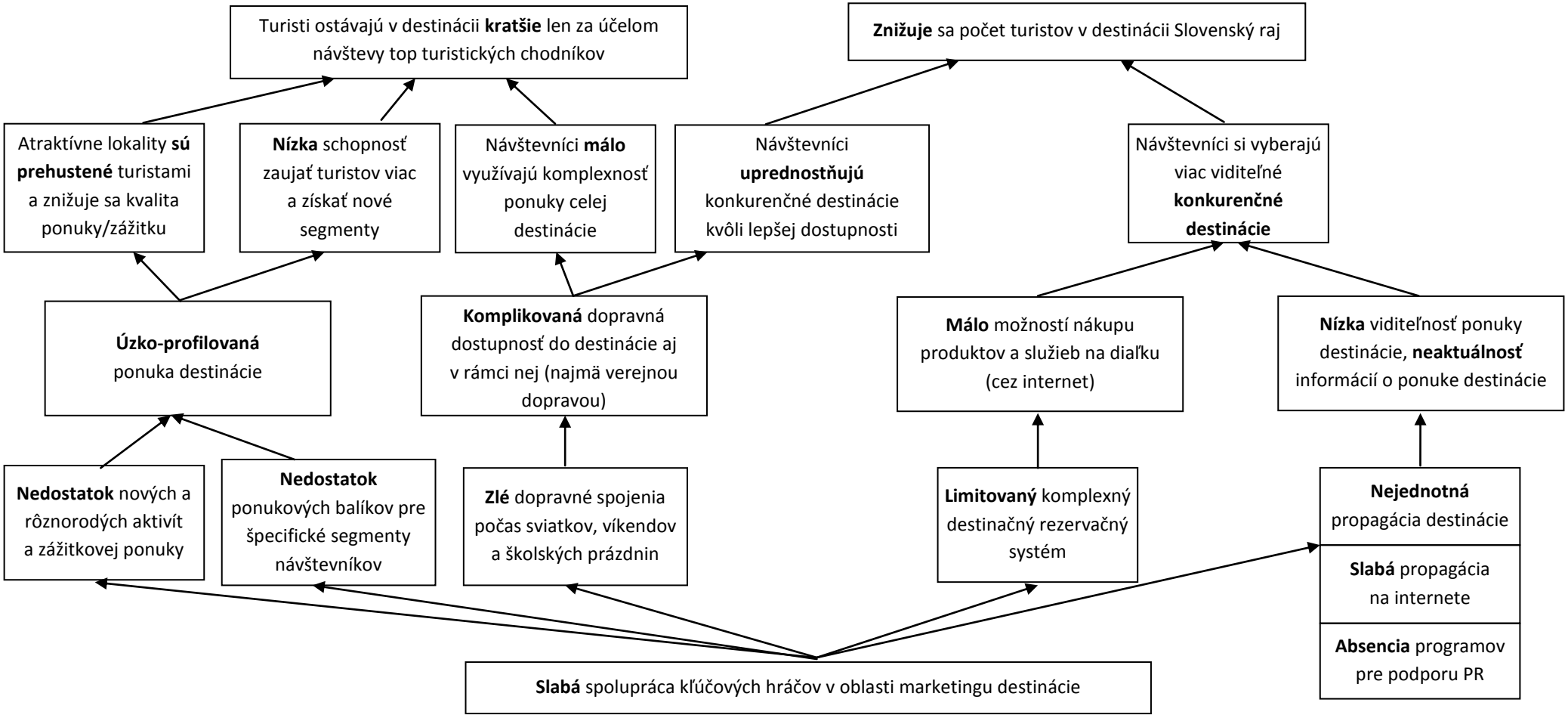

Schéma analýzy riešení

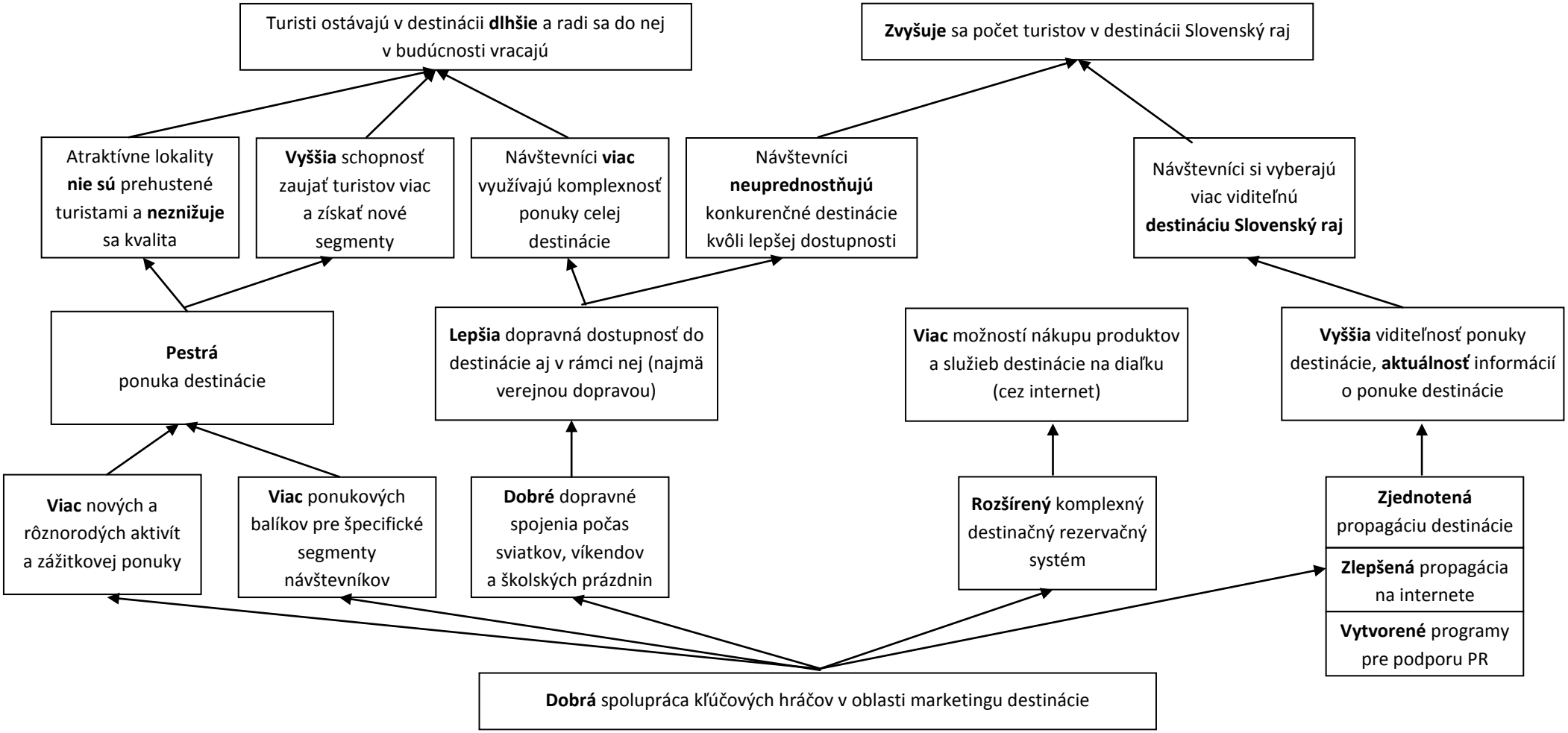

Zdroj: vlastné spracovanie

STRATEGICKÁ ČASŤ

10. Vízia destinácie Slovenský raj

Ambíciou marketingovej stratégie je prostredníctvom jednotnej značky vytvoriť zo Slovenského raja destináciu európskeho formátu, celoročne turisticky príťažlivú pre domácich turistov a jednoducho identifikovateľnú pre čoraz viac zahraničných turistov, a to aj na základe spokojnosti a dobrých referencií v rámci turistických portálov či od blízkych, priateľov a známych.

10.1. Čo chceme dosiahnuť?

Vízia destinácie Slovenský raj

Destinácia Slovenský raj nielen ako výletná turistická destinácia, ale hlavne ako dovolenková a zážitková destinácia, ktorú navštívi v roku 2020 o 20 % viac turistov ako v roku 2013.

10.2. Ako víziu naplniť?

Marketingová stratégia dospeje k naplneniu vízie prostredníctvom vybudovania a posilňovania jednotnej značky, ktorá pozostáva z novej vizuálnej identity Slovenského raja a z unikátneho a kvalitného obsahu – komplexného produktu destinácie Slovenský raj.

Pre naplnenie vízie bude potrebné realizovať opatrenia v troch prioritných oblastiach:

- Zjednotenie a zlepšenie propagácie ponuky prostredníctvom súčasných nástrojov a s využitím súčasných a budúcich trendov.
- Inovácia ponuky produktov a služieb s dôrazom na trvalú udržateľnosť a ochranu prírodného dedičstva.
- Inovácia foriem predaja, a teda zlepšenie možností distribúcie.

Všetky navrhované opatrenia v rámci prioritných oblastí vyžadujú aktívny prístup a integrovanú spoluprácu všetkých dotknutých kľúčových hráčov. Z tohto dôvodu je potrebné podotknúť, že úspešnosť realizácie navrhovaných opatrení závisí od vzájomnej spolupráce všetkých relevantných kľúčových hráčov v destinácii Slovenský raj.

11. Strategický cieľ

Strategický cieľ

Posilniť postavenie destinácie Slovenský raj ako komplexnej zážitkovej voľnočasovej a dovolenkovej destinácie prostredníctvom jednotnej marketingovej značky.

Destinácia Slovenský raj je na Slovensku aj v zahraničí prezentovaná predovšetkým ako národný park – prírodná rezervácia s jedinečným prírodným bohatstvom a unikátnymi scenériami, obklopená individuálnymi strediskami cestovného ruchu, teda nie ako jednotná turistická destinácia s komplexnou ponukou. V tomto duchu sa niesli aj všetky súčasné zistenia, silné stránky aj nedostatky potrebné pre ďalšie plánovanie a rozhodovanie sa v rámci destinačného marketingu.

Destinácia Slovenský raj predstavuje rozšírenie definície na širší pojem – územie Národného parku Slovenský raj s jeho ochranným pásmom a bezprostredným nadväzujúcim okolím a do jeho rozvoja zapojenými členmi (subjektmi verejného, súkromného aj neziskového sektora), ktoré tvoria komplexný produkt cestovného ruchu. Ide o komplexný produkt reprezentovaný celým reťazcom služieb, tovarov a informácií spotrebovaných turistom pred, počas a po pobyte v destinácii.
Prezentácia destinácie Slovenský raj ako jednotného celku a komplexného produktu cestovného ruchu je hlavným predpokladom zvýšenia povedomia o Slovenskom raji doma aj v zahraničí a vytvorenia pocitu jednoty vo vnútri destinácie.
Pre jednotnú prezentáciu Slovenského raja je potrebné, aby celé územie bolo identifikované na úrovni jednotnej značky ako destinácia s jednotným systémom propagácie. Značka destinácie Slovenský raj predstavuje jednotný systém so všetkými zapojenými členmi, ktorý tvorí:

- **vizuálna forma** – nová značka destinácie Slovenský raj,
- **obsahová forma značky** – samotná destinácia Slovenský raj ako komplexný produkt cestovného ruchu

Obrázok 11 Vizuálna forma značky destinácie Slovenský raj

SLOVENSKÝ RAJ
NÁRODNÝ PARK

Zdroj: Mesto Spišská Nová Ves (výstup projektu „Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj“)

Prioritné oblasti marketingovej stratégie vychádzajú zo zistení kompletnej analýzy a sumáru problémov a riešení, ktoré boli spracované a rozdelené do troch hlavných častí klasického marketingového mixu: marketingová komunikácia (promotion), marketing produktu (product) a marketing distribúcie a ceny (place, price).

11.1. Prioritná oblasť 1: Viditeľnosť ponuky destinácie

Dlhodobým problémom je nekoordinovanosť a rozdrobenosť marketingovej komunikácie destinácie Slovenský raj, čo má za následok nízku účinnosť a vysoké individuálne náklady na propagáciu a komunikáciu ponuky v rôznej forme.
Silnou stránkou navrhovanej jednotnej komunikácie destinácie je predovšetkým fenomén doby – internet a jeho marketingové možnosti, predovšetkým z pohľadu globálnej konkurencie.
Z tohto hľadiska je hlavným cieľom **zvýšiť viditeľnosť ponuky destinácie.** Preto sa marketingová stratégia zameriava na zjednotenie systému propagácie a jeho následné vylepšenie tak, aby reflektoval na moderné trendy a maximálne efektívne využíval všetky dostupné nástroje. Výhodou dnešných moderných komunikačných nástrojov je ich pestrosť umožňujúca široké spektrum aktivít s rôznou cenovou dostupnosťou a náročnosťou. Práve cenová efektívnosť a široký dosah na cieľové skupiny predstavuje jeden z horizontálnych cieľov predmetnej marketingovej stratégie.

Cieľom komunikačnej stratégie je podpora všetkých kľúčových hráčov destinácie Slovenský raj vytváraním povedomia o Slovenskom raji ako jedinečnej a cenovo dostupnej destinácii pre individuálne, ako aj skupinovo cestujúcich turistov. Cieľ komunikačnej stratégie bude dosahovaný prostredníctvom stratégie značky, pozitívnej publicity, inovačnej reklamy a elektronických a internetových kampaní. V rámci komunikačnej stratégie sú rozpracované návrhy s prioritným významom.

V rámci marketingovej komunikácie ponuky destinácie vzťah členských obcí destinácie a Správy Národného parku Slovenský raj a všetkých kľúčových hráčov (verejný, súkromný a tretí sektor) musí byť integrovaný. Všetky strany stavajú na tom istom základe (prírode Slovenského raja). Kým Správa Národného parku Slovenský raj má v prvom rade za úlohu ochranu prírodného bohatstva, obce sa primárne zameriavajú na rozvoj svojich obcí, a to i prostredníctvom rozvoja cestovného ruchu. Je potrebné si uvedomiť, že Slovenský raj je nielen národný park s vysokým stupňom ochrany, ale zároveň aj turistická destinácia (zložená z ponuky obcí a národného parku), ktorá je schopná ponúknuť jedinečnú dovolenku pre široké spektrum cieľových skupín, samozrejme pri zachovávaní princípov trvalej udržateľnosti. Z tohto dôvodu je potrebné vyzdvihovať (intenzívnejšie komunikovať) produkty destinácie generujúce pridanú hodnotu spokojnosti (aktivity, podujatia, podporné nástroje a podporné služby občianskej vybavenosti), ktoré sa neviažu len na produktovú kombináciu v podobe primárnej ponuky a ubytovania so stravou.

Vzhľadom na limitované rozpočtové zdroje pre účely marketingových aktivít je vhodné zvoliť čiastočne diferencovaný marketing s orientáciou na integrovaný systém spolupráce medzi relevantnými hráčmi v destinácii. V rámci marketingovej komunikácie je nevyhnutné zohľadniť silné prepojenie Slovenského raja na administratívne centrum regiónu – mesto Spišská Nová Ves, ktoré svojím zázemím a kapacitami môže byť odborným garantom komunikačnej stratégie smerom k cieľovým skupinám.

11.2. Prioritná oblasť 2: Produkt a dostupnosť

Prírodné bohatstvo Národného parku Slovenský raj, a teda hlavná časť primárnej ponuky destinácie – unikátne rokliny a turistické cesty, ako aj bohaté kultúrne dedičstvo destinácie Slovenský raj sú dané a nemenné. No v súčasnej silnej domácej aj zahraničnej konkurencii atraktívna primárna ponuka pre dnešného moderného turistu nie vždy postačuje na vyvolanie jeho záujmu a rozhodnutia k nákupu. Medzi dva podstatné atribúty patria: **dostupnosť destinácie** a preferencie v rozhodovaní sa turistov o výbere cieľového miesta, ovplyvnené **spoločenskými trendmi a meniacim sa životným štýlom.**

Z krátkodobého hľadiska je úzke zameranie sortimentu akejkoľvek ponuky rizikové. V prípade destinácie Slovenský raj ide najmä o riziko silného vplyvu sezónnosti a nevyhovujúceho počasia pre využívanie primárnej ponuky – pešej turistiky, cykloturistiky a zimných aktivít (lyžovanie zjazdové a bežecké, ľadolezenie).
Z hľadiska dlhodobého je jedným z hlavných rizík zmena nákupného správania sa potenciálnych zákazníkov, ktorá môže súvisieť s meniacimi sa celosvetovými trendmi, alebo meniacimi sa životnými podmienkami turistov.

Dobrou správou je, že destinácia Slovenský raj má veľký potenciál nielen v existujúcej primárnej ponuke, ale aj v nových inovatívnych zážitkových aktivitách s ňou spojených. Špecifickým cieľom dopĺňajúcim prioritnú oblasť marketingu je preto **zlepšenie ponuky destinácie a jej dostupnosti.**

V prípade Slovenského raja je hlavným produktom, vyvolávajúcim záujem turistov, pešia turistika spojená s unikátnymi scenériami, predovšetkým v letnej sezóne, a spojená s tradičnými zimnými športmi v zimnej sezóne. Ponuka destinácie okrem hlavných nositeľov záujmu návštevy už dnes disponuje spektrom rôznorodých iných aktivít. Na druhej strane, rozvoj nových aktivít pre turistov na území národného parku, prípadne v jeho ochrannom pásme, je limitovaný ochranou prírodného bohatstva a cieľom trvalej udržateľnosti rozvoja cestovného ruchu.

V zmysle uvedených možností tvorby nových produktov cestovného ruch sa marketingová stratégia zameriava v prvom rade na inováciu existujúcej produktovej línie destinácie, ktorá nevyžaduje komplexné územno-plánovacie riešenia, legislatívne zmeny s ohľadom na ochranu prírody, či vysoké investičné náklady. Uvedená rozvojová línia je v súlade s víziou rozvoja cestovného ruchu v Slovenskom raji z pohľadu Správy Národného parku Slovenský raj prostredníctvom tzv. „mäkkého turizmu“ s podporou miestnej komunity a využitím prirodzených daností a predností územia.

Na základe analyzovaného potenciálu destinácie, vrátane porovnania s konkurenciu, je zrejmé, že jej jedinečnou predajnou výhodou (ang. USP – Unique selling proposition) je prírodná ponuka pešej turistiky v unikátnom prostredí geomorfologických fenoménov – roklín s vodopádmi, kaňonov, skalných útvarov a vysokej biodiverzity – pod turisticky rezonujúcim označením „národný park“. Druhou silnou propozíciou destinácie je blízkosť nesmierne bohatej kultúrnej ponuky historického regiónu Spiš.

Vďaka uvedenej predajnej výhode je možné veľmi efektívne zvyšovať počet oslovených turistov prostredníctvom marketingu zameraného na lepšiu a efektívnejšiu komunikáciu. A následne inováciou produktov rozvíjať aj ďalšie oblasti destinácie ich zapájaním do spoločných aktivít: propagácia cez podujatia na najfrekventovanejších miestach, vytváranie spoločných balíkov produktov a služieb na viacerých miestach v destinácii, poskytovanie doplnkových služieb. Efektívnejším nasmerovaním turistov do ostatných lokalít destinácie za ďalšími aktivitami je možné dosiahnuť predĺženie ich pobytu v destinácii, skvalitnenie a rozširovanie zážitku, obohacovanie ponuky, pestrejšiu paletu služieb a v konečnom dôsledku celkovú spokojnosť zákazníka – turistu.
K tomu je nevyhnutné zintenzívnenie spolupráce v rámci miestnych komunít a zapájanie miestnych hráčov do spoločného rozvoja.

11.3. Prioritná oblasť 3: Možnosti nákupu produktov a služieb destinácie

Dnešné moderné formy distribúcie produktov a služieb sa oproti predošlým dekádam výrazne posunuli, a to platí rovnako aj v prípade trhu cestovného ruchu. Schopnosť destinácie reagovať na nové formy predaja produktov a služieb je čoraz viac závislá od moderných technológií. Kým v minulých obdobiach predstavovali najvýznamnejšie kanály distribúcie produktov a služieb cestovné kancelárie a agentúry či kontraktačné veľtrhy cestovného ruchu, dnes prichádzajú do popredia individuálne nákupy prostredníctvom internetových portálov.

Na základe súčasného stavu je tiež možné predpokladať, že tento trend bude len minimálne závislý na vekovej kategórii potenciálnych turistov, pretože dnešné technológie umožňujú spracovanie nesmierne jednoduchých, užívateľsky nenáročných a dôveryhodných rozhraní na predaj a nákup produktov a služieb cestovného ruchu.

Dôležitým atribútom prioritnej oblasti je vysoká rýchlosť, ktorou sa moderné technológie vyvíjajú a dostávajú do praxe. Je potrebné zdôrazniť, že mnohé technológie intenzívne využívané už začiatkom 21. storočia, sú v dnešnej dobe tlačené do úzadia modernejšími. Preto je v oblasti zabezpečenia distribúcie potrebné pravidelné sledovanie vývoja technológií a súčasne spoločenských trendov v správaní sa zákazníkov.

Podľa identifikovaných súčasných slabých a silných stránok, ako aj príležitostí a ohrození, je špecifickým cieľom prioritnej oblasti **zlepšenie možností nákupu produktov destinácie.**

Marketingová stratégia nemá reálny dosah na zmenu systému cenotvorby u podnikateľov a organizácií štátnej správy a miestnej samosprávy zabezpečujúcich a poskytujúcich služby v cestovnom ruchu. Z hľadiska cenotvorby produktov je však potrebné upozorniť na skutočnosti vyplývajúce z jednotlivých zistení analytických častí:

- Destinácia Slovenský raj je ohraničená silným národným, regionálnym a veľmi blízkym medzinárodným konkurenčným prostredím, ktoré si dnešný turista veľmi jednoducho porovná prostredníctvom internetu;
- Dopravná dostupnosť a s ňou spojené náklady sú v porovnaní s najvýznamnejšími slovenskými konkurenčnými národnými destináciami (Liptov, Vysoké Tatry) vyššie;
- Súčasné cieľové skupiny navštevujúce Slovenský raj (slovenskí, poľskí, maďarskí aj českí turisti) patria medzi segmenty charakteristické pomerne nízkymi výdavkami počas svojich ciest.

12. Špecifické ciele, opatrenia a aktivity

Strategický cieľ bude naplnený nasledujúcimi špecifickými cieľmi, ktoré odzrkadľujú tri prioritné oblasti marketingovej stratégie:

Tabuľka 96 Špecifické ciele a opatrenia

Vízia Destinácia Slovenský raj nielen ako výletná turistická destinácia, ale hlavne ako dovolenková a zážitková destinácia, ktorú navštívi v roku 2020 o 20 % viac turistov ako v roku *2013.*		
Strategický cieľ Posilniť postavenie destinácie Slovenský raj ako komplexnej zážitkovej voľnočasovej a dovolenkovej destinácie prostredníctvom jednotnej marketingovej značky.		
Prioritná oblasť 1 **Viditeľnosť ponuky destinácie**	**Prioritná oblasť 2** **Produkt a dostupnosť**	**Prioritná oblasť 3** **Možnosti nákupu produktov a služieb destinácie**
Špecifický cieľ 1 Zvýšiť viditeľnosť ponuky destinácie	**Špecifický cieľ 2** Zlepšiť ponuku destinácie a jej dostupnosť	**Špecifický cieľ 3** Zlepšiť možnosti nákupu produktov a služieb destinácie
Opatrenie 1.1 Zjednotiť systém propagácie	**Opatrenie 2.1** Rozšíriť ponuku aktivít a možností trávenia voľného času	**Opatrenie 3.1** Rozvinúť komplexný destinačný rezervačný systém
Opatrenie 1.2 Inovovať propagáciu prostredníctvom internetových nástrojov	**Opatrenie 2.2** Zvýšiť kvalitu súčasnej ponuky	**Opatrenie 3.2** Vytvoriť elektronické turistické karty
Opatrenie 1.3 Zlepšiť prvky klasickej a vonkajšej propagácie	**Opatrenie 2.3** Zlepšiť dostupnosť destinácie	
Opatrenie 1.4 Vytvoriť programy pre podporu PR		

Zdroj: vlastné spracovanie

Opatrenia a aktivity

V nasledujúcej časti sa nachádzajú definované aktivity pre jednotlivé opatrenia s uvedením ich základných atribútov. Vybrané aktivity sú následne predmetom podrobnejšieho návrhu Akčného plánu na roky 2015 – 2016.

12.1. Špecifický cieľ 1: Zvýšiť viditeľnosť ponuky destinácie

(Prioritná oblasť 1: Viditeľnosť destinácie)

Opatrenie 1.1: Zjednotiť systém propagácie

1.1.1 Nastaviť jednotnosť webstránok. Nastavenie stránky „**slovenskyraj.eu**“ ako hlavného destinačného portálu využívaného na jednotnú propagáciu a komunikáciu ponuky destinácie. Prepojenie webstránok kľúčových hráčov a zapojených partnerov s hlavným portálom destinácie prostredníctvom vizuálnych odkazov.

1.1.2 Jednotne označiť navigačné body. Označenie hlavných navigačných bodov (viď návrh Akčného plánu), s ktorými turisti prichádzajú primárne do kontaktu značkou destinácie Slovenský raj.

1.1.3 Využívať jednotné slogany pre propagáciu destinácie. Označenie relevantných informačných a propagačných nástrojov jednotným sloganom v spojení so značkou destinácie Slovenský raj.

Opatrenie 1.2: Inovovať propagáciu prostredníctvom internetových nástrojov

1.2.1 Modifikovať webstránku pre mobilné zariadenia. Vytvorenie verzie portálu „slovenskyraj.eu“ optimalizovanej aj pre zobrazovanie v prehliadačoch mobilných zariadení.

1.2.2 Vytvoriť profily na sociálnych sieťach a definovať identifikačné značky. Rozšírenie propagácie do sietí Facebook, Twitter, YouTube, Instagram, Foursquare, Google Places a zadefinovanie identifikačných prvkov v týchto sieťach.

1.2.3 Vytvoriť systém pre aktívnu tvorbu obsahu užívateľmi – turistami. Vytvorenie systému a nastavenie podmienok pre tvorbu pútavého odborného aj laického obsahu samotnými užívateľmi (turistami, odborníkmi) pre turistov (ako napríklad blogy, video príspevky, fotografie a ďalšie).

1.2.4 Vytvoriť systém distribúcie noviniek destinácie formou e-mailov – newsletter. Vytvorenie efektívneho systému informovania turistov formou noviniek prostredníctvom e-mailu a budovanie zákazníckeho systému.

1.2.5 Zapojiť destináciu do propagácie na svetových turistických portáloch. Vytvorenie profilu na svetoznámych a sledovaných turistických portáloch. Zapojenie destinácie do svetových environmentálnych on-line kampaní a aktivít (Deň zeme a pod.).

Opatrenie 1.3: Zlepšiť prvky klasickej a vonkajšej propagácie

1.3.1 Vytvoriť prvky trvalej outdoorovej reklamy. Na záchytných bodoch v okolí destinácie (diaľnica, južná rýchlostná cesta) inštalovať informačné tabule propagujúce destináciu.

1.3.2 Vytvoriť moderné propagačné kampane. Vytvorenie a realizácia kampaní pre zapojenie užívateľov do tvorby aktívneho obsahu a vytvorenie moderných kampaní s využitím guerilla marketingu, virálnych kampaní a ďalších.

1.3.3 Vytvoriť a realizovať modernú prezentáciu prostredníctvom veľtrhov a výstav cestovného ruchu. Pre výstavy, prípadne veľtrhy vytvoriť, priniesť a prepojiť modernú propagačnú kampaň.

Opatrenie 1.4: Vytvoriť programy pre podporu PR

1.4.1 Vytvoriť programy pre dobrovoľníkov a turistov. Vytvorenie podmienok pre pravidelné aktivity ako napríklad terénny zber odpadu miestnymi a externými dobrovoľníkmi, alebo vytvorenie

podmienok pre zapojenie turistov do ekologicky zameraných súťaží v teréne a ďalších dobrovoľníckych aktivít.

1.4.2 **Vytvoriť kampaň „Zlepši s nami Slovenský raj“.** Vytvorenie podmienok pre intenzívnejšie zapájanie verejnosti do tvorby obrazu destinácie prostredníctvom grantového systému pre návrhy inovácií a zlepšení – potenciálna tvorba novej ponuky zo strany verejnosti.

1.4.3 **Vytvoriť programy podpory využívania lokálnych potravín a produktov.** Podpora lokálnych producentov prostredníctvom zavedenia značky kvality (loga/značky) destinácie Slovenský raj a e-marketingové zastrešenie lokálnych producentov.

12.2. Špecifický cieľ 2: Zlepšiť ponuku destinácie a jej dostupnosť

(Prioritná oblasť 2: Produkt a dostupnosť)

Opatrenie 2.1: Rozšíriť ponuku aktivít a možností trávenia voľného času

2.1.1 **Vytvoriť zážitkové ponuky pre vybrané trhové segmenty.** Vytvorenie podmienok pre zážitkové aktivity v teréne pre cieľové skupiny aktívnych ľudí, zážitkových hier pre deti a vytvorenie podmienok pre firemné aktivity „team building“ prostredníctvom skupinových zážitkových aktivít (viď návrh Akčného plánu).

2.1.2 **Vytvoriť všeobecné záujmové zážitky.** Rozšírenie možností aktivít a trávenia voľného času prostredníctvom inovácií existujúcich produktov a služieb a rozvojom nových (viď návrh Akčného plánu).

2.1.3 **Vytvoriť nové kultúrne, spoločenské a športové podujatia.** Vytvorenie nových tematických podujatí orientovaných na vybrané cieľové skupiny, napríklad aj prostredníctvom získania podujatí medzinárodného formátu.

2.1.4 **Rozšíriť ponuku o nové segmenty podľa segmentácie stratégie SACR 2014 – 2020.** Vytvorenie podmienok pre moderné wellness aktivity vhodné pre destináciu Slovenský raj, ako napríklad: eko-sauny v teréne, ukrajinské čany (prenosné ukrajinské terénne kúpele), masážne procedúry v teréne, skupinové cvičenia v prírode, gastronomický turizmus a ďalšie. Jedným z nástrojov identifikácie budúcej ponuky je sledovanie trendov a meniacich sa záujmov zákazníkov.

Opatrenie 2.2: Zvýšiť kvalitu súčasnej ponuky

2.2.1 **Zapojiť poskytovateľov produktov a služieb do destinačného systému hodnotenia kvality.** Využitie centralizovaného informačného a rezervačného systému portálu www.slovenskyraj.eu na bezplatné zapojenie poskytovateľov produktov a služieb (pri splnení podmienok verejného hodnotenia, aktuálnosti ponuky a zabezpečenia komunikácie so zákazníkmi, turistami).

2.2.2 **Zlepšiť informovanosť a povedomie poskytovateľov produktov a služieb v destinácii.** Aktivitou sa zabezpečí podpora poskytovateľov produktov a služieb v oblasti zvyšovania povedomia a inšpirácie, zlepšovania produktov a služieb a možností rozvoja, čo bude slúžiť zároveň ako jeden z motivačných prvkov účasti na centralizovanom systéme destinácie.

2.2.3 **Zaviesť Wi-Fi hot spots.** Vytvorenie podmienok pre širšiu dostupnosť aktuálnych informácií v teréne (mimo turistických centier) prostredníctvom terénnych informačných kioskov poskytujúcich možnosť bezplatného pripojenia na internet.

2.2.4 **Inovovať produkty a služby pomocou moderných technológií.** Pomocou postupnej implementácie moderných prvkov sa zvýši kvalita vybraných služieb, a tým aj postupne pridaná hodnota pre moderného turistu. Vytvorenie viacjazyčných terénnych audio sprievodcov na princípe GPS sprievodcov.

Opatrenie 2.3: Zlepšiť dostupnosť destinácie

2.3.1 **Zlepšiť cestovné poriadky verejnej dopravy.** Vytvorenie strategických partnerstiev s verejnými prepravcami s cieľom zlepšenia dostupnosti destinácie a postupné zavedenie grafikonov vedúcich k pravidelnejším linkám do a medzi cieľovými obcami/centrami destinácie. Súčasťou je aj hľadanie riešení postupného označenia cestovných poriadkov na zastávkach a v informačných systémoch dopravcov slovným spojením „Slovenský raj".

2.3.2 **Vybudovať systém podpory navigácie v destinácii využitím moderných nástrojov.** Podpora navigácie v teréne prostredníctvom jednotného geografického informačného systému s prepojením prvkov primárnej aj sekundárnej ponuky a využitím mobilnej aplikácie (viď návrh Akčného plánu).

12.3. Špecifický cieľ 3: Zlepšiť možnosti nákupu produktov a služieb destinácie

(Prioritná oblasť 3: Možnosti nákupu produktov a služieb destinácie)

Opatrenie 3.1: Rozvinúť komplexný destinačný rezervačný systém

3.1.1 **Rozšíriť flexibilnosť rezervačného systému.** Zavedenie on-line rezervačného systému operujúceho na základe zberu dát aktuálnych stavov (voľné kapacity v zariadeniach), schopného automatizovanej spätnej väzby koncovému užívateľovi o úspešnosti jeho rezervácie.

3.1.2 **Doplniť on-line individuálneho tvorcu itinerárov.** Rozšírenie rezervačného systému o možnosti plánovača tematického programu schopného selektovať ponuku podľa individuálnych potrieb užívateľa (potenciálneho návštevníka) a tvorby exportovateľného viacdňového itinerára. Rozšírenie možností využitia plánovača v teréne v prípade potreby flexibilnej zmeny itinerára (rekalkulácia naplánovaných navigačných trás a časov) priamo v teréne.

3.1.3 **Rozšíriť platobné možnosti.** Rozšírenie možností elektronických bezhotovostných platieb vstupného, poistenia, parkovania, služieb v destinácii prostredníctvom mobilnej platobnej aplikácie s pridanou hodnotou (vernostné body, zaradenie do súťaží) v destinácii pre spotrebiteľa. Meranie spotrebiteľského správania prostredníctvom spätných väzieb platobnej aplikácie.

Opatrenie 3.2: Vytvoriť elektronické turistické karty

3.2.1 **Vytvoriť systém založený na turistických kartách a produktových balíkoch.** Zavedenie turistickej karty zahrňujúcej spektrum zliav na produkty a služby, ktoré turisti primárne využívajú (preprava, ubytovanie, strava, aktivity) s postupným rozšírením ďalších produktových zliav generujúcich pridanú hodnotu (zážitok, výhody, komfort). Rozšírenie tvorby komplexných turistických balíkov obsahujúcich minimálne kombináciu ubytovania, stravy, tematického zážitkového produktu a bonusovej (doplnkovej) služby.

3.2.2 **Rozšíriť funkcie turistických kariet.** Zavedenie elektronických platobných možností prostredníctvom turistických kariet (vstupné, preprava, služby, parkovanie, poistenie) na princípoch technológie RFID (náramkové hodinky, bezkontaktné platobné karty).

13. Návrh Akčného plánu marketingovej stratégie na roky 2015 – 2016

Návrh Akčného plánu Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj na prvé dva roky (ďalej tiež „Prioritný návrh Akčného plánu“) sa orientuje na realizáciu nevyhnutných krokov v krátkodobom horizonte, ktoré budú mať bezprostredný efekt na dosiahnutie marketingových cieľov. Nedostatočná a nejednotná marketingová komunikácia bola identifikovaná ako jeden z najčastejších a najviac výrazných súčasných problémov z hľadiska marketingu destinácie.

Elimináciou nedostatkov v oblasti propagácie a vzťahov s verejnosťou sa položia veľmi dôležité základy komunikácie prostredníctvom jednotnej značky. Na výsledky tejto fázy implementácie marketingovej stratégie budú nadväzovať dlhodobo mierené opatrenia v oblasti marketingu, ktorých rozpracovanie vo forme akčných plánov bude predmetom samostatných akčných plánov, a to na základe spätnej väzby a informácií získaných počas implementácie Prioritného Akčného plánu.

Štruktúra návrhu Akčného plánu marketingovej stratégie kopíruje vybrané špecifické ciele a opatrenia marketingovej stratégie.

Tabuľka 97 Štruktúra návrhu Akčného plánu

Špecifický cieľ 1: Zvýšiť viditeľnosť ponuky destinácie	
Opatrenie 1.1: Zjednotiť systém propagácie	
1.1.1 Nastaviť jednotnosť webstránok	Akčný plán
1.1.2 Jednotne označiť navigačné body	Akčný plán
1.1.3 Využívať jednotné slogany pre propagáciu destinácie	Akčný plán
Opatrenie 1.2: Inovovať propagáciu prostredníctvom internetových nástrojov	
1.2.1 Modifikovať webstránku pre mobilné zariadenia	Akčný plán
1.2.2 Vytvoriť profily na sociálnych sieťach a definovať identifikačné značky	Akčný plán
1.2.3 Vytvoriť systém pre aktívnu tvorbu obsahu užívateľmi – turistami	Akčný plán
1.2.4 Vytvoriť systém distribúcie noviniek destinácie formou e-mailov – newsletter	Akčný plán
1.2.5 Zapojiť destináciu do propagácie na svetových turistických portáloch	Akčný plán
Opatrenie 1.3: Zlepšiť prvky klasickej a vonkajšej propagácie	
1.3.1 Vytvoriť prvky trvalej outdoorovej reklamy	Akčný plán
1.3.2 Vytvoriť moderné propagačné kampane	Akčný plán
1.3.3 Vytvoriť a realizovať modernú prezentáciu prostredníctvom veľtrhov a výstav cestovného ruchu	Akčný plán
Opatrenie 1.4: Vytvoriť programy pre podporu PR	
1.4.1 Vytvoriť programy pre dobrovoľníkov a turistov	Akčný plán
1.4.2 Vytvoriť kampaň „Zlepši s nami Slovenský raj“	Akčný plán
1.4.3 Vytvoriť programy podpory využívania lokálnych potravín a produktov	Akčný plán
Špecifický cieľ 2: Zlepšiť ponuku destinácie a jej dostupnosť	
Opatrenie 2.1: Rozšíriť ponuku aktivít a možností trávenia voľného času	
2.1.1 Vytvoriť zážitkové ponuky pre vybrané trhové segmenty	Akčný plán
2.1.2 Vytvoriť všeobecné záujmové zážitky	Akčný plán
2.1.3 Vytvoriť nové kultúrne, spoločenské a športové podujatia	Akčný plán
2.1.4 Rozšíriť ponuku o nové segmenty podľa segmentácie stratégie SACR 2014 – 2020	
Opatrenie 2.2: Zvýšiť kvalitu súčasnej ponuky	

2.2.1 Zapojiť poskytovateľov produktov a služieb do destinačného systému hodnotenia kvality	Akčný plán
2.2.2 Zlepšiť informovanosť a povedomie poskytovateľov produktov a služieb v destinácii	Akčný plán
2.2.3 Zaviesť Wi-Fi hot spots	
2.2.4 Inovovať produkty a služby pomocou moderných technológií	
Opatrenie 2.3: Zlepšiť dostupnosť destinácie	
2.3.1 Zlepšiť cestovné poriadky verejnej dopravy	
2.3.2 Vybudovať systém podpory navigácie v destinácii s využitím moderných nástrojov	Akčný plán
Špecifický cieľ 3: Zlepšiť možnosti nákupu produktov a služieb destinácie	
Opatrenie 3.1: Rozvinúť komplexný destinačný rezervačný systém	
3.1.1 Rozšíriť flexibilnosť rezervačného systému	
3.1.2 Doplniť on-line individuálneho tvorcu itinerárov	
3.1.3 Rozšíriť platobné možnosti	
Opatrenie 3.2: Vytvoriť elektronické turistické karty	
3.2.1 Vytvoriť systém založený na turistických kartách a produktových balíkoch	
3.2.2 Rozšíriť funkcie turistických kariet	

Zdroj: vlastné spracovanie

** Akčný plán (návrh): identifikované aktivity pre roky 2015 – 2016*

13.1. Špecifický cieľ 1: Zvýšiť viditeľnosť ponuky destinácie

Opatrenie 1.1: Zjednotiť systém propagácie

Aktivita 1.1.1: Nastaviť jednotnosť webstránok

Medzi prvé z krokov implementácie stratégie patrí nastavenie jednotnej propagácie prostredníctvom internetových stránok. V súčasnosti je možné na internete identifikovať niekoľko rôznych portálov, no predovšetkým dve hlavné webstránky: Mikroregiónu Slovenský raj www.slovenskyraj.eu a rozbiehajúcu sa stránku OOCR Slovenský raj www.vraji.sk. V spoločnej marketingovej komunikácii je potrebné za hlavnú stránku nastaviť a komunikovať portál:

- **www.slovenskyraj.eu**

V rámci aktivity je potrebné:

- propagovať jednotnosť destinácie pri využívaní uvedeného portálu pri zverejňovaní všetkých turistických informácií z destinácie,
- uvádzať stránku www.slovenskyraj.eu v komunikácii kľúčových hráčov.

Obdobnú rolu v súčasnosti realizuje aj portál www.vraji.sk. Na základe dohody s prevádzkovateľom portálu www.vraji.sk, ktorý prezentuje taktiež ponuku destinácie Slovenský raj, je možné oba portály prepojiť prostredníctvom RSS kanálov.

Pre spojenie propagácie destinácie pod jednotnú značku je tiež potrebné prepojiť webstránky kľúčových hráčov a zapojených partnerov:

- umiestniť značku destinácie Slovenský raj na úvodnej stránke internetového portálu členských obcí, respektíve partnerov, na viditeľnom mieste, ktoré presmeruje návštevníka na hlavný portál,
- na hlavný portál destinácie www.slovenskyraj.eu umiestniť sekciu pre partnerov a členov s odkazmi na ich stránky.

Výstup:

- definovanie portálu www.slovenskyraj.eu ako hlavného portálu destinácie,

- umiestnenie stránky www.slovenskyraj.eu do elektronických podpisov a hlavičkových dokumentov,
- prepojenie oboch portálov prostredníctvom dobre viditeľného odkazu.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj, Mesto Spišská Nová Ves, v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi

Aktivita 1.1.2: Jednotne označiť navigačné body

Pre efektívnejšiu orientáciu návštevníka Slovenského raja a zosilnenia dojmu z návštevy destinácie je potrebné označiť jednotnou značkou všetky navigačné body, s ktorými prichádza návštevník do kontaktu:

- turistické informačné centrá,
- zastávky a stanice verejnej dopravy,
- verejné parkoviská,
- mapy a stanovištia v obciach a strediskách,
- vstupné brány do Národného parku Slovenský raj,
- návesti, smerovníky a orientačné tabule – dlhodobo.

Výstup:

- jednotne ohraničená destinácia v teréne,
- jednotná identifikácia objektov v destinácii,
- jednoduchšia orientácia návštevníkov v teréne.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi

Aktivita 1.1.3: Využívať jednotné slogany pre propagáciu destinácie

Pre podporu stimulácie atraktívnosti Slovenského raja ako hodnotnej značky je vhodné zaviesť používanie jednotného tematického sloganu pre celú destináciu. So sloganom musia byť stotožnení všetci kľúčoví hráči v destinácii, ktorí značku budú nielen využívať, ale aj podporovať. V nižšie uvedenej tabuľke uvádzame množinu príkladov sloganu orientovaných na jedinečnosť Slovenského raja.

Tabuľka 98 Množina príkladov sloganu destinácie v slovenskom jazyku s anglickým ekvivalentom

Slovenský raj + slogan	Slovak Paradise + slogan
Vitajte v raji	Welcome to the Paradise
Raj dobrých časov	The paradise of good times
Pokoj v raji	Serenity in paradise
Váš vlastný raj	Your own paradise
Raj času	Paradise of time
Večný raj	The eternal paradise
Raj nielen na zemi	Paradise not only on land
Volanie raja	The calling of the paradise
Otvorené srdce Slovákov	The opean heart of Slovaks
Raj pre každého	Paradise for everyone
Duch pokoja	The ghost of serenity
Miesto nepoznaných krás	The place of unknown beauties
Vieš, že to chceš	You know you want it
Kus raja pre každého	A piece of paradise for everyone
Srdečný raj	Heartfelt paradise
Rajský park	Paradise park
Park rajského potešenia	Park of paradise joy
Rajská zábava	Paradise entertainment
Radosť v raji	Happiness in paradise

Zdroj: vlastné spracovanie

Výstup:

- Jednotné propagovaná destinácia prostredníctvom slogana.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj, Mesto Spišská Nová Ves v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi

Opatrenie 1.2: Inovovať propagáciu prostredníctvom internetových nástrojov

Aktivita 1.2.1: Modifikovať webstránku pre mobilné zariadenia

Mobilná internetová stránka predstavuje rýchlo dostupné komplexné informácie o destinácii. Ide o aktivitu, ktorou je potrebné sledovať súčasný silný a rastúci trend využívania mobilných telefónov a mobilných zariadení na prezeranie internetových stránok. Neoptimalizovaná webstránka pre uvedené zariadenia obmedzuje možnosť získania informácií zo stránok, a tým odradzuje potenciálneho turistu. Trend taktiež smeruje k čoraz väčšiemu využívaniu neustále dostupných informácií prostredníctvom mobilných telefónov priamo na mieste v destinácii, čo otvára nové možnosti využitia webstránok (ergo nielen pre plánovanie, ale aj pre realizáciu cesty).

V rámci aktivity je potrebné:

- pravidelná aktualizácia destinačnej webstránky www.slovenskyraj.eu a optimalizácia informačného systému pre vytvorenie mobilnej platformy webstránky.

Výstup:

- funkčná mobilná webstránka pre turistov.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj, Mesto Spišská Nová Ves

Aktivita 1.2.2: Vytvoriť profily na sociálnych sieťach a definovať identifikačné značky

Pre jednoduchšiu a intenzívnejšiu komunikáciu s turistami je potrebné ponuku a aktuálne dianie v destinácii komunikovať prostredníctvom sociálnych sietí.

Je potrebné realizovať:

- vytvorenie profilu destinácie Slovenský raj na sociálnej sieti **Facebook**, prípadne zjednotenie s profilom Slovenský raj – vraji.sk,
- umožnenie prístupu všetkým zainteresovaným na základe dohody o administrátorských právach a používaní značky Slovenský raj,
- vytvorenie profilu na sieti **Twitter** – odporúčané je vytvoriť najmä anglický profil, vzhľadom na to, že Twitter je hlavne doménou zahraničných návštevníkov,
- vytvoriť kanál #SlovakParadise na sieti **Youtube**,
- identifikovanie vstupných a hlavných bodov destinácie na sociálnej sieti **Foursquare** (obce a mesto, strediská Podlesok, Čingov, Kláštorisko, Tomášovský výhľad, Dobšinská ľadová jaskyňa),
- vytvorenie profilu na sociálnej sieti **Instagram,**
- prepojenie internetového portálu destinácie so sociálnymi sieťami,
- prepojenie sociálnych sietí Facebook a Twitter a systematické využívanie „tagov“ a „hashtagov“.

Dôraz pri vytvorených profiloch je potrebné klásť najmä na aktívne tvorený obsah užívateľmi. Vychádzajúc zo skutočnosti a skúseností, pri ktorých určení administrátori stránok subjektov samosprávy z kapacitných či znalostných dôvodov nemali dostatok možností aktívne tvoriť relevantný obsah v potrebnej kvalite.

Samostatnou časťou komunikácie prostredníctvom sociálnych sietí je definovanie jednotných identifikačných značiek pre sociálne siete.

Tabuľka 99 Definovanie „značiek“ (tagy, hash-tagy)

Názov identifikátora (tag, hash-tag)	Čo vyjadruje
#slovenskyraj #slovakparadise #slovakia #slovensko #vraji #spoluvraji #inparadise #výlet #dovolenka #prázdniny #trip #vacation #holiday	Hlavný identifikátor destinácie (ID) – obsahuje ho každá relevantná správa k destinácii Slovenský raj
#ubytovanie #accommodation	Identifikátor ubytovania – obsahuje ho každá relevantná správa k ubytovaniu s kombináciou ID
#reštaurácia #restaurant #jesť #eat #ochutnaj #taste	Identifikátor stravy a gastro – obsahuje ho každá relevantná správa ku gastro s kombináciou ID
#podujatie #event #hudba #music	Identifikátor podujatí – obsahuje ho každá relevantná správa k podujatiam s kombináciou ID
#sport #hiking #cycling #ski # snowboarding #ride #run #horse #šport #turistika #cyklistika #lyžovanie # snowboarding #jazda #beh #kôň	Identifikátor športu – obsahuje ho každá relevantná správa k príslušnej športovej aktivite s kombináciou ID
#action #adrenalin #experience #adventure #akcia #adrenalín #zážitok #dobrodružstvo	Identifikátor dobrodružstva (adrenalínu) – obsahuje ho každá relevantná správa k aktivite s kombináciou ID
#culture #kultúra #history #história	Identifikátor kultúry – obsahuje ho každá relevantná správa k aktivite s kombináciou ID

Zdroj: vlastné spracovanie

Nakoľko profily sociálnych sietí sú verejné, zverejnený obsah je takmer ľubovoľne prepojiteľný medzi jednotlivými sieťami či webstránkami. Systém jednotného značenia príspevkov obsahu prostredníctvom tematických identifikátorov – „tagov“ a „hashtagov“ – umožňuje jednoduchšiu orientáciu v príspevkoch venovaný vybraným témam a tiež možnosť filtrovania obsahu na sociálnych sieťach prostredníctvom kľúčových slov. Tie výrazne pomáhajú s orientáciou návštevníkov v množstve informácií a tiež pomáhajú jednotne identifikovať všetky aktivity a možnosti v destinácii Slovenský raj.

Pre potreby oslovenia väčšieho publika je potrebné **prepojiť Facebook-ové profily** kľúčových hráčov so sociálnou sieťou **Twitter**. Prepojenie je realizovateľné prostredníctvom 4 jednoduchých krokov:

- jednotné identifikovanie zverejnených príspevkov (článkov) podľa tematických tagov (kľúčové slová identické ako pri #hash-tagoch),
- pred zverejnením príspevku administrátor portálu pridá jednotlivé identifikátory podľa príslušnej tematiky,
- užívateľ na základe tagov a #hash-tagov selektuje obsah podľa jeho záujmu,
- na hlavný portál umiestniť skript s prepojením na verejné profily sociálnych sietí Facebook, Twitter, Youtube a Instagram.

Výstup:

- systematicky prepojený obsah hlavného portálu destinácie s obsahom sociálnych sietí.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi

Aktivita 1.2.3: Vytvoriť systém pre aktívnu tvorbu obsahu užívateľmi – turistami

Užívateľmi tvorený obsah predstavuje inovatívny prvok v marketingu prostredníctvom internetu. Ide o pojem označujúci rôzne formy obsahu na internete ako napríklad videá (YouTube), blogy, diskusie, fotografie a ďalšie vytvorené užívateľmi, teda zákazníkmi a verejne dostupné pre ďalších užívateľov – zákazníkov a potenciálnych zákazníkov.

Výhodou užívateľmi tvoreného obsahu je vyššia aktuálnosť a frekvencia zverejňovaných informácií pri nižších nákladoch. Ponechanie užívateľov tvoriť niektoré obsahové prvky na dostupných internetových profiloch a webstránkach destinácie podstatne zvyšuje obsah, rozvíja a posilňuje vzťahy so zákazníkmi a zlepšuje

viditeľnosť destinácie na internete. Navyše, umožnenie zákazníkom – turistom spájať sa s rovnako rozmýšľajúcimi skupinami ďalších užívateľov priamo v on-line priestore destinácie môže byť veľkým krokom k získaniu významných podporovateľov destinácie.

Užívateľsky generovaný obsah môže byť súčasťou webstránky či profilov destinácie, ale aj externe tvorený (profil siete Twitter alebo Facebook prepojený napríklad identifikátormi, profil na Wikipedia). Medzi najčastejšie formy užívateľsky generovaného obsahu patria: blogy, fotografické súťaže, komentáre na profile siete Facebook.

V rámci aktivity je vhodné zamerať sa napríklad na možnosti:

- vytvorenia platformy pre blogovanie zo strany podporovateľov destinácie, tzv. „brand ambassadors“ (napríklad zo strany nadšencov, odborníkov, športovcov),
- prakticky orientované informácie ako napríklad hodnotenie atraktívnosti a náročnosti trás pre rôzne skupiny turistov, návodu prežitia dovolenky v Slovenskom raji, on-line poradne pre turistov a fanúšikov,
- súťaže fotiek a videí z destinácie,
- tvorby krátkych náučných, zábavných alebo virálnych videí,
- publikovanie odborných, laických, zábavných a spravodajských informácií o dianí v destinácii.

Výstup:

- blogovací systém na portáli www.slovenskyraj.eu,
- zapojení autori blogov z odborných aj laických oblastí cestovného ruchu,
- najmenej jeden anglicky píšuci autor príspevkov na hlavnom portáli,
- zdieľané fotografie a videá zo Slovenského raja.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi

Aktivita 1.2.4: Vytvoriť systém distribúcie noviniek destinácie formou e-mailov – newsletter

Vytvorenie efektívneho systému informovania turistov formou noviniek prostredníctvom e-mailového letáku – newsletteru a budovanie zákazníckeho systému.

Hlavným cieľom aktivity je vybudovanie a nastavenie systému pravidelného informovania potenciálnych aj existujúcich zákazníkov (turistov) o novinkách a ponuke v destinácii a vyvolanie, respektíve oživenie záujmu vrátiť sa na internetovú stránku portálu (nie priamo predať, vzhľadom na to, že ponuka jedného e-mailového letáku neobsiahne všetkých poskytovateľov služieb).

Najdôležitejšie je získať povolenie od príjemcov na zaslanie newsletteru, preto je nevyhnutné zvoliť vhodnú formu získavania kontaktov:

- prihlásenie sa záujemcov na odoberanie newslettera na portáloch www.slovenskyraj.eu a www.vraji.sk, prípadne aj na ďalších,
- prihlásenie sa záujemcov pomocou kontaktného formulára v turistických informačných centrách a kioskoch v rámci destinácie,
- prihlásenie sa záujemcov na výstavách a veľtrhoch,
- prihlásenie sa záujemcov u vybraných dodávateľov služieb priamo v destinácii.

Zber kontaktov je dôležitou súčasťou budovania databázy budúcich zákazníkov, turistov. Samozrejmosťou by mala byť aj možnosť odhlásenia sa z odoberania newsletteru.

Propagácia prostredníctvom e-mailového letáku by mala podliehať vopred dohodnutým pravidlám:

- určená optimálna frekvencia zasielania newsletteru – maximálne raz za dva týždne alebo raz mesačne,
- vizualizácia ponuky newsletteru by mala korešpondovať s vizuálnou komunikáciou destinácie,
- obsahom by mal byť výber najatraktívnejších ponúk – cieľom newslettera je vzbudiť záujem u potenciálneho zákazníka o navštívenie hlavnej stránky www.slovenskyraj.eu s kompletnou aktuálnou ponukou destinácie Slovenský raj,

- obsahom môže byť aj vyskladanie balíkov služieb podľa aktuálnej ponuky, sezóny, témy; propagovať blížiace sa podujatia a aktivity, rôzne akcie dodávateľov, spájať aktuálne ponúkané služby do atraktívnych balíkov a podobne,
- v prípade zaujatia zákazníka newsletterom sledovať jeho ďalšie správanie prostredníctvom monitorovacích systémov na stránke a sociálnych sieťach,
- pokúsiť sa prvkami motivácie získať od zákazníkov aspoň jeden údaj navyše – napríklad lokalitu, odkiaľ zákazník pochádza.

Výstup:

- vytvorený systém newslettra,
- vytvorená štandardizovaná atraktívna šablóna s použitím vizuálnych prvkov destinácie,
- vytvorený systém evidencie zákazníkov (najmenej prostredníctvom e-mailu a lokalizácie).

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi

Aktivita 1.2.5: Zapojiť destináciu do propagácie na svetových turistických portáloch

Vytvorenie profilu na svetoznámych a sledovaných turistických portáloch. Zapojenie destinácie do svetových environmentálnych on-line kampaní a aktivít (Deň zeme a pod.).
Pre oslovenie čo najširšieho spektra zahraničného publika je potrebné identifikovať ponuku destinácie aj na zahraničných trhoch.
V rámci aktivity je potrebné:

- oboznámiť sa s funkciami jednotlivých turistických portálov, ku ktorým sú v nižšie uvedenej tabuľke priradené konkrétne úlohy,
- osloviť národné a svetové turistické portály (v prípade potreby aj oficiálnou cestou) so žiadosťou o spoluprácu/zaradenie do systému,
- v prípade systémov s potrebou individuálnej registrácie – podporovať poskytovateľov služieb a partnerov v registračných procesoch.

Tabuľka 100 Úlohy v rámci budovania obrazu destinácie na svetových turistických portáloch

Portál	Aktivita
Wikitravel.org	Doplnenie všetkých chýbajúcich informácií do profilu. Vloženie odkazov na funkčné a aktuálne stránky destinácie. Priebežné sledovanie zmien a spätnej väzby.
National Geographics	Zaslanie oficiálnej žiadosti o zaradenie destinácie Slovenský raj medzi identifikované národné parky v Európe. Vypracovanie profilu.
Lonelyplanet	Doplnenie top prírodných objektov. V rámci profilu destinácie podporiť registráciu poskytovateľov produktov a služieb, doplnenie užitočných rád a uvedenie top aktivít. Doplnenie objektov občianskej vybavenosti.
Booking.com	Zaregistrovanie pojmov „Slovenský raj“ a „Slovak Paradise“ ako geograficky ohraničenej destinácie.
Tripadvisor	Zaregistrovať „Slovenský raj“ a „Slovak Paradise“ ako cieľové miesto (ohraničená destinácia) a podporiť registráciu poskytovateľov produktov a služieb.
Hotels.com	Zaregistrovať „Slovenský raj“ a „Slovak Paradise“ ako cieľové miesto (ohraničená destinácia) a podporiť registráciu poskytovateľov produktov a služieb.

Zdroj: vlastné spracovanie

Výstup:

- zadanie a zviditeľnenie ponuky destinácie Slovenský raj na svetových on-line trhoch.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi

Opatrenie 1.3: Zlepšiť prvky klasickej a vonkajšej propagácie

Aktivita 1.3.1: Vytvoriť prvky trvalej outdoorovej reklamy

Na záchytných bodoch v okolí destinácie (diaľnica, južná rýchlostná cesta) inštalovať informačné tabule propagujúce destináciu Slovenský raj.
V rámci aktivity je potrebné:

- overiť najvhodnejšie záchytné body z hľadiska intenzity dopravy (okolie obce Spišský Štvrtok, mesto Rožňava, križovatka Pusté pole, obec Hranovnica, okolie mesta Spišská Nová Ves),
- hľadať riešenia spolufinancovania prostredníctvom verejno-súkromných partnerstiev.

Výstup:

- jednoduchšia identifikácia ponuky destinácie v teréne,
- dojem turistu, že je v dovolenkovej destinácii.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi

Aktivita 1.3.2: Vytvoriť moderné propagačné kampane

Vytvorenie a realizácia kampaní pre zapojenie užívateľov do tvorby aktívneho obsahu a implementácia moderných kampaní s využitím guerilla marketingu, virálnych kampaní a ďalších.
Vzhľadom na neustále obmedzované finančné prostriedky na vonkajšiu reklamu, ale aj stúpajúci trend využívania nízko-nákladových prvkov reklamy, patria moderné propagačné kampane k jednej z optimálnych foriem zviditeľnenia destinácie vo fyzickom priestore, ale aj na internete.
Pri vytváraní kampaní je potrebné zamerať sa práve na nízku nákladovosť a vysokú pridanú hodnotu v podobe nápaditej reklamy.
Medzi aktuálne trendy a možnosti vytvorenia kampaní patria napríklad:

- kampane formou tzv. „guerilla marketingu“:
  - inštalácia „kúskov raja“ v podobe oživenia prostredia jednoduchými prírodnými inštaláciami, kresbami, zeleňou na verejných priestranstvách, v mestách blízkeho aj širšieho okolia, ktoré odkazujú na „Kúsok Raja“,
  - inštalácia „jednoduchých replík turistických rebríkov“ na verejné miesta s odkazom na reálne unikátne rebríky v Slovenskom raji,
  - výstavy prvkov vytvorených užívateľmi, turistami počas ich pobytu, resp. výletu.
- virálne kampane:
  - video prezentácia v podobe prechádzky Slovenským rajom (turistickej trasy, cyklotrasy, inej aktivity) natočenej na kameru z pohľadu prvej osoby,
  - spracovaná video/fotografická prezentácia výsledkov prezentovanej kampane „guerilla marketingu“.

Najdôležitejším prvkom pri kvalitných moderných reklamných kampaniach je sledovanie svetových trendov a technologických možností a následná realizácia unikátnych invenčných nápadov.
Moderné propagačné kampane umožňujú a priam vyžadujú zapojenie širšieho spektra partnerov, ktorých úlohou môže byť finančná podpora alebo zabezpečenie tvorivých, odborných, obsahových prvkov kampane:

- partnerské kampane s partnermi zo súkromného sektora (najmä z hľadiska finančného zabezpečenia),
- spolupráca s inštitúciami a organizáciami v oblasti kultúry a umenia,
- angažovanie umelcov pochádzajúcich z regiónu.

Výstup:

- vytvorenie piatich návrhov „projektov“ kampaní s využitím inovatívnych prvkov.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi

Aktivita 1.3.3: Vytvoriť a realizovať modernú prezentáciu prostredníctvom veľtrhov a výstav cestovného ruchu

Pre výstavy, prípadne veľtrhy vytvoriť, priniesť a prepojiť modernú prezentáciu/propagačnú kampaň.
Aktivita je zameraná na vytvorenie moderného (digitálneho, interaktívneho alebo umelecky orientovaného) propagačného prvku, ktorý bude prezentovaný v stánku s ponukou destinácie Slovenský raj. Dnešné technológie umožňujú široké spektrum nástrojov. Pre účely podpory strategického cieľa je vhodné zamerať sa napríklad na vytvorenie jedného alebo viacerých z nasledujúcich prvkov:

- interaktívna prezentácia prechodu Slovenským rajom (spojenie cyklistického trenažéra s premietaním cesty cez destináciu na plátne),
- priestorová premietaná panoráma vybraného unikátneho miesta v destinácii – inštalácia „Rajská pohoda“ v podobe uzavretého 3D priestoru s vizuálom najkrajšieho priestoru v národnom parku (videoprojekcia alebo 3D okuliare) v uzavretom priestore s nápisom „Vstúpte do raja“,
- umelecký krátky dokumentárny film o unikátoch destinácie.

Výstup:

- vytvorenie 2 návrhov inovatívnych prezentácií pre výstavy a veľtrhy cestovného ruchu, s využitím inovatívnych prvkov.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi

Opatrenie 1.4: Vytvoriť programy pre podporu PR

Aktivita 1.4.1: Vytvoriť programy pre dobrovoľníkov a turistov

Vytvorenie podmienok pre pravidelné aktivity ako napríklad terénny zber odpadu miestnymi a externými dobrovoľníkmi alebo vytvorenie podmienok pre zapojenie turistov do ekologicky orientovaných súťaží v teréne a ďalších dobrovoľníckych aktivít.
V rámci aktivity je vhodné orientovať sa na trvalú spoluprácu s dobrovoľníkmi a budovanie kapacít, podporu mladých ľudí zaujímajúcich sa o rozvoj destinácie a navrhnutie motivačného systému zapájania dobrovoľníkov sa do aktivít.
Spektrum realizovaných aktivít dobrovoľníckej práce nie je obmedzené a závisí len od tvorivosti realizátorov. Medzi aktivity realizovateľné v destinácii Slovenský raj patria napríklad:

- čistenie a monitoring územia národného parku,
- ekologicky orientované súťaže,
- skrášlenie verejných priestranstiev obcí,
- umelecké aktivity vo verejnom priestore.

Výstup:

- zvýšenie kvality prostredia destinácie,
- zvýšená spolupráca s verejnosťou a mediálne výstupy.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi

Aktivita 1.4.2: Vytvoriť kampaň „Zlepši s nami Slovenský raj“

Vytvorenie podmienok pre intenzívnejšie zapájanie verejnosti do tvorby obrazu destinácie. Napríklad aj prostredníctvom grantového systému pre návrhy inovácií a zlepšení, či tvorbou potenciálnej novej ponuky s pomocou verejnosti.
Malé komunitné iniciatívy ľudí zaujímajúcich sa o rozvoj prostredia, v ktorom žijú, sú výborným zdrojom nových nápadov a malých, no významných zlepšení, ktoré môžu viesť k vyššej kvalite služieb, spokojnosti turistov či zviditeľneniu destinácie. Hlavným problémom iniciatív je nedostatok finančných zdrojov (niekedy rádovo v stovkách eur), preto jedným z vhodných nástrojov podpory je vytvorenie malého grantového systému pre podporu návrhov inovácií, zlepšení a tvorbu novej ponuky pre iniciatívy a partnerstvá v destinácii. Destinácia

vďaka tomu môže čerpať veľa pozitív z tvorivosti miestnych obyvateľov, združení a podnikov pri tvorbe rozvojových aktivít.
V rámci aktivity je potrebné vytvoriť systém a pravidlá grantového systému, ktoré by mali byť zamerané na oprávnené aktivity ako napríklad:

- vymaľovanie verejne viditeľných priestorov (súkromných či verejných),
- inštalácia umeleckých prvkov,
- odstránenie dlhodobých závad, bariér a nedostatkov (súkromných či verejných),
- vytvorenie inovatívnych atraktívnych prvkov (detské atrakcie, zábavné aktivity a podobne).

Výstup:

- zapojenie miestnych obyvateľov do rozvoja destinácie Slovenský raj,
- zvýšenie kvality prostredia.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi

Aktivita 1.4.3: Vytvoriť programy podpory využívania lokálnych potravín a produktov

Podpora lokálnych producentov prostredníctvom zavedenia značky kvality (loga/značky) destinácie Slovenský raj a ponukou orientovanou na návštevníka:

- ponúkanie a použitie lokálnych potravinárskych produktov napríklad v miestnej gastronómii – v lokálnych stravovacích zariadeniach s označením „Jedlo z raja“ alebo „Používame produkty z raja“,
- prezentácia remeselných výrobkov vo verejných priestoroch na frekventovaných miestach Slovenského raja, napríklad vyrezané sochy z dreva na odpočívadlách, vyrezávané posedenie, lavičky, orientačné body a podobne, s odkazom na autora a kontaktom,
- ponuka lokálnych výrobkov ako suvenírov v turistických informačných centrách,
- predaj v stánkoch na podujatiach organizovaných v destinácii – napríklad v podobe malých lokálnych trhov.

Slovenský raj v súčasnosti neponúka miestne potraviny a produkty pod záštitou destinačnej značky. Aktuálny stav je možné postupnými aktivitami zmeniť v prospech destinácie.
V rámci aktivity je potrebné:

- identifikovať najvhodnejších lokálnych producentov a výrobcov spĺňajúcich kritéria pre reprezentáciu Slovenského raja,
- na základe dohodnutých pravidiel využívania značky destinácie poskytovať marketingovú podporu vybraným producentom.

Výstup:

- systém komunikácie ponuky destinácie cez lokálne produkty a podpora lokálnych producentov.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi

13.2. Špecifický cieľ 2: Zlepšiť ponuku destinácie a jej dostupnosť

Opatrenie 2.1: Rozšíriť ponuku aktivít a možností trávenia voľného času

Aktivita 2.1.1: Vytvoriť zážitkové ponuky pre vybrané trhové segmenty

Vytvorenie podmienok pre zážitkové aktivity v teréne pre cieľové skupiny aktívnych ľudí, zážitkových hier pre deti a vytvorenie podmienok pre firemné aktivity „team buildingu“ prostredníctvom skupinových zážitkových aktivít.
Atraktivitu destinácie môžeme podporiť vytvorením zážitkovej ponuky pre trhové segmenty.
Pre **aktívnych ľudí** je možné vytvoriť podmienky pre adrenalínové vyžitie prostredníctvom aktivít nevyžadujúcich stavebné investičné zásahy, ako sú napríklad:

- Programy prežitia v divočine;
- Iron man challenge (individuálny trojboj);
- Crossový downhill (extrémna cyklistika po zjazdovkách v letnej sezóne);
- Kiting;
- Tubing (spúšťanie sa na kolesách);
- Lukostreľba;
- Skupinový crossfit v parku.

V budúcnosti pre segment aktívnych ľudí je možné postupne budovať zázemie pre neohraničený prírodný zážitkový park (v obciach, nie v ochrannom pásme) poskytujúci prvky ako:

- Bicyklová prekážková dráha;
- Bežecká – parkurová dráha;
- Demolition a paintball area;
- Lezecké steny;
- Obria hojdačka a Jakubov rebrík.

Prvky zážitkového parku predstavujú inovatívnu ponuku, ktorá dáva možnosť rozšírenia ponuky v samotných obciach bez zásahu do biodiverzity národného parku. Pre mnohých adrenalínu chtivých predstavuje vstup so sprievodom do neprístupných jaskýň (ktorých má Slovenský raj hneď niekoľko) skutočné lákadlo.

Pre **cieľovú skupinu detí a mládež** je vhodné uvažovať o tvorbe prázdninových produktov v podobe tematických táborov. Je potrebné si uvedomiť, že pracujúci rodičia v letných mesiacoch nie vždy môžu počítať so službami materských škôl, základných škôl alebo s výpomocou starých rodičov. Inovatívne tematicky orientované detské tábory majú za cieľ vytvoriť nezabudnuteľnú „dovolenku v Slovenskom raji“ pre dieťa a pocit istoty pre rodiča, že jeho dieťa sa vzdeláva a bezpečne zabáva zároveň. Ako príklady uvádzame:

- Junior Ranger Camp (dobrodružný tábor);
- Space Camp (zážitkový tábor spojený s terénnou náukou o vesmíre);
- Junior IT kemp;
- Tábor mladého prírodovedca;
- Tábor kreativity (tábor pre malých umelcov);
- Tábor prežitia v divočine,
- Military Camp (vojenský zážitkový tábor v divočine);
- Konský tábor alebo Cowboy Camp (tábory s využitím ponuky hipoturistiky).

Pre **deti** je vhodné vytvárať aj samostatné krátkodobé programy neviažuce sa na samotný pobyt v destinácii. Krátkodobé programy orientované na deti dokážu jednak zabaviť detskú myseľ a jej zvedavosť, na druhej strane uvoľniť časový fond rodičov, ktorí si potrebujú vyriešiť napríklad nákupné povinnosti alebo sa chystajú na trasu, ktorá nie je najvhodnejšie pre dieťa. Ako príklady produktových inovácií pre deti uvádzame:

- Prírodné detské kútiky;
- Spoznávanie Slovenského raja vlastnými nohami – na boso (so sprievodom);
- Maľovanie v blate;
- Detské dvojhodinové olympiády;
- Detský Mud Run (beh v blate);
- Komunitné spoločenské hry (animácie pre zlé počasie, rozšírenie možností tematického geocachingu);
- Detská škola filmu;
- Detská škola fotografie;
- Hravé túry (bingo túry).

V posledných rokoch mnohé **spoločnosti** organizujú skupinové firemné pobyty s cieľom utuženia kolektívneho ducha spoločnosti. Slovenský raj má potenciál vytvoriť ideálne zázemie pre výnimočný **„team building“** v prírode. Ako zaujímavé príklady uvádzame:

- Konferencie v prírode;
- Skupinové meditácie a cvičenia s vlastným telom;

- Skupinové programy prežitia.

Nižšie uvádzané programy sa zameriavajú na špeciálny segment tvorený z **odborníkov a kreatívnych ľudí**, pre ktorých destinácia Slovenský raj vie vytvoriť vhodné produktové balíky (kombinácia tematického programu, ubytovania a stravy). Ako zaujímavé príklady uvádzame:

- Kurzy pre fotografov a filmárov v prírode;
- Programy pre umelcov (maľovanie prírodných scenérií v prírode);
- Pozorovateľské programy pre vedcov a ornitológov;
- Prenájom fotospotov a artspotov pre jednotlivcov a skupiny (napríklad aj pre modelingové a reklamné agentúry – fotenie kampaní).

Z hľadiska podpory vytvárania zážitkovej ponuky pre vybrané trhové segmenty v budúcnosti bude potrebné uvažovať nad marketingovým rozdelením jednotlivých turistických trás (tematické pomenovania podľa zaujímavosti pre jednotlivé segmenty).

Výstup:

- nová zážitková ponuka aktivít a produktových balíkov pre segmentové trhy.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi a relevantní partneri

Aktivita 2.1.2: Vytvoriť všeobecné záujmové zážitky

Rozšírenie možností aktivít a trávenia voľného času prostredníctvom inovácií existujúcich produktov a služieb a rozvojom nových.

Bez náročných investičných vstupov je tiež možné rozšíriť zázemie zážitkov z návštevy destinácie Slovenský raj pre každého:

- V zimnej sezóne turistické **výlety na snežniciach** predstavujú ideálnu formu aktívneho vyžitia ako pre mladých (dlhšie a náročnejšie trasy), tak aj pre rodiny s deťmi či seniorov (kratšie a menenej náročné trasy).
- Zážitkové sprevádzanie s ostrieľaným lokálnym sprievodcom v podobe **„storytellingu“** (sprevádzanie prostredníctvom tematického príbehu).
- **Vyhradenie oficiálnych piknikových bodov** v prírode (za pevne stanovených podmienok) síce neprinesie individuálny profit pre miestnych podnikateľov, ale ponúkne jedinečný zážitok pre turistu, ktorý ho môže motivovať k opakovaniu návštevy destinácie.
- Prostredníctvom spolupráce so strategickými partnermi (ŽSR, Košický samosprávny kraj) je možné na identifikovaných zaujímavých trasách vytvoriť podmienky pre výpravu špeciálnych **vyhliadkových vlakov** (južné trasy) so špeciálnym režimom (spomalenie pri scenériách), spojených s **ochutnávkou gastronomických špecialít** počas jazdy.
- V budúcnosti je možné hľadať aj ďalšie využitie pre Dobšinskú ľadovú jaskyňu**,** ako príklad uvádzame jedinečné **svadobné obrady v jaskyni**.

Je nutné podotknúť, že každá produktová inovácia musí byť realizovaná partnerskou spoluprácou s relevantnými inštitúciami a v súlade s platnými legislatívnymi predpismi.

Výstup:

- rozšírená všeobecná ponuka destinácie.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi a relevantní partneri

Aktivita 2.1.3: Vytvoriť nové kultúrne, spoločenské a športové podujatia

Vytvorenie nových tematických podujatí orientovaných na vybrané cieľové skupiny, napríklad aj prostredníctvom získania podujatí medzinárodného formátu.

Pritiahnutie nových más potenciálnych stálych návštevníkov destinácie je možné organizáciou nových moderných tematických podujatí. Aktívnou spoluprácou a intenzívnou komunikáciou s relevantnými komerčnými partnermi majú tematické podujatia potenciál oslovenia slovenskej aj zahraničnej klientely. Ako príklady uvádzame:

- Medzinárodné koncerty vážnej hudby v prírode (mimo inkubačných zón zvierat);
- Slovak Paradise Frisbee Championship (Majstrovstvá lietajúcich tanierov);
- Slovak Paradise Paintball Challenge (Majstrovstvá družstiev v paintballe);
- Jarných 5K (individuálne časové bežecké výzvy),
- Stredoeurópsky Spring Break (Medzinárodný festival vysokoškolákov medzi semestrami po vzore amerických tradícií).

Pri organizácii medzinárodných podujatí vznikajú aj možnosti sebarealizácie výrobcov z okolia. Ako najvhodnejší príklad je pivovar Kaltenecker a vzniknutý potenciál vytvorenia tradičného pivného festivalu.

Výstup:

- tematické podujatia ako produkt.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi a relevantní partneri

Opatrenie 2.2: Zvýšiť kvalitu súčasnej ponuky

Aktivita 2.2.1: Zapojiť poskytovateľov produktov a služieb do destinačného systému hodnotenia kvality

Využitie centralizovaného destinačného informačného a rezervačného systému portálu www.slovenskyraj.eu na bezplatné zapojenie poskytovateľov produktov a služieb (pri splnení podmienok verejného hodnotenia, aktuálnosti ponuky a zabezpečenia komunikácie so zákazníkmi, turistami).

Kvalitu služieb dodávateľov môžeme podporiť pridelením značky Slovenského raja ako značky kvality, ktorou môže disponovať každý subjekt poskytujúci služby v destinácii, ktorý si o to zažiada. Súčasťou možnosti ponúkania služieb pod hlavičkou značky Slovenský raj bude aj vytvorenie samostatného profilu zariadenia alebo služby na portáli www.slovenskyraj.eu so základným popisom a kontaktom na zariadenie alebo službu. Držitelia značky garantujú návštevníkom aktívny telefonický alebo e-mailový kontakt, promptnú odpoveď na rezerváciu, fotografie zodpovedajúce reálnej ponuke a aktuálnosť ponuky dodávateľa. Dodržiavanie garantovanej kvality hodnotia samotní návštevníci na portáli www.slovenskyraj.eu prostredníctvom recenzií a hodnotiacej škály, pričom zárukou značky je reagovanie subjektu na negatívne podnety a reakcie od recenzentov a odstránenie ich príčin, ak je to možné. Sankciou za časté negatívne reakcie a skúsenosti, bez snahy dodávateľa o nápravu a odstránenie ich príčin, bude odstránenie profilu z hlavného portálu www.slovenskyraj.eu a odobratie možnosti propagovať a garantovať svoje služby pod značkou kvality Slovenský raj.

Výstup:

- podporenie kvalitnejších služieb v zariadeniach a u poskytovateľov služieb v destinácii;
- možnosť hodnotenia kvality a spokojnosti návštevníkmi, a tým zvýšené kladenie dôrazu na udržanie a zlepšovanie kvality služieb dodávateľov;
- značka destinácie Slovenský raj bude predstavovať okrem značky destinácie aj značku kvality, čím zároveň prispeje k jej zosilneniu a zjednoteniu vizuálnej komunikácie destinácie.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi

Aktivita 2.2.2: Zlepšiť informovanosť a povedomie poskytovateľov produktov a služieb v destinácii

Zámerom je umožniť dodávateľom prístup a zabezpečiť prísun aktuálnych informácií a tým podporiť zvyšovanie kvality služieb. Inšpiráciou novými trendmi v cestovnom ruchu a „best practice“ zo sveta, informáciami o preferenciách zákazníkov a vyhodnoteniami štatistických údajov internetových monitorovacích systémov poukázať na možnosti rozvoja a správneho nasmerovania ich ponuky. Aktivita je súčasťou motivačných prvkov účasti v centralizovanom systéme destinácie.

V rámci aktivity je potrebné: na portáli www.slovenskyraj.eu vytvoriť spoločnú internú sekciu pre partnerov, prostredníctvom ktorej budú môcť získať informácie o súčasných trendoch v cestovnom ruchu, marketingu a preferenciách zákazníkov.

Dôležitou súčasťou budú na pravidelnej báze spracované interné hodnotiace správy, zahrňujúce výsledky návštevnosti stránok destinácie, informácie o úspechoch kampaní, správaní sa zákazníkov na sociálnych sieťach,

profiloch, a podobne, čím vedia výrazne prispieť k rýchlemu reagovaniu a prispôsobeniu ponuky poskytovateľa služieb aktuálnemu dopytu zákazníka.

Výstup:

- samostatná interná sekcia na portáli www.slovenskyraj.eu pre registrovaných užívateľov – dodávateľov služieb a kľúčových hráčov v destinácii,
- pravidelne pridávané príspevky o nových trendoch v turizme, know-how a aktuálnom dopyte spotrebiteľov.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj, Mesto Spišská Nová Ves v spolupráci s ostatnými kľúčovými kráčmi

Opatrenie 2.3 Zlepšiť dostupnosť destinácie

Aktivita 2.3.2 Vybudovať systém podpory navigácie v destinácie využitím moderných nástrojov

Podpora navigácie v teréne prostredníctvom jednotného geografického informačného systému s prepojením prvkov primárnej aj sekundárnej ponuky a využitím mobilnej aplikácie.

Na podporu navigácie v priestore a k tlačeným turistickým mapám je v každej modernej destinácii vhodné vytvoriť aj verziu s využitím v súčasnosti intenzívne používaných informačných technológií. Tie predstavujú nielen „imidžovú záležitosť“, ale aj veľmi praktickú pomôcku, ktorá zákazníkom – turistom dokáže zjednodušiť a priblížiť využitie produktov a služieb.

V rámci aktivity je potrebné v prvom rade vytvoriť jednotný geografický informačný systém v destinácii Slovenský raj s flexibilnými možnosťami aktualizácie údajov, s prepojením na turistické trasy, cyklotrasy a ďalšie prvky primárnej a sekundárnej ponuky. Na základe vytvoreného systému je následne vhodné spracovať samostatnú aplikáciu pre mobilné zariadenia, ktorá bude slúžiť turistom ako informačný a navigačný poradca. Jedno z hlavných vlastností aplikácie je tzv. možnosť využívania aj „off-line“ režimu, ktorý má zabezpečiť schopnosť navigácie v teréne aj bez aktívneho internetového pripojenia (z hľadiska potrieb zahraničných turistov, alebo obmedzeného signálu mobilných sietí v niektorých častiach destinácie). Pomocnú navigáciu v teréne pomocou tejto aplikácie zabezpečia špeciálne inštalované značky (kódy) v rôznych lokalitách destinácie.

Výstup:

- vytvorený jednotný geografický informačný systém,
- vytvorená mobilná aplikácia s možnosťou off-line režimu pre navigáciu.

Realizátor: Mikroregión Slovenský raj v spolupráci s ostatnými kľúčovými hráčmi

14. Implementácia marketingovej stratégie

14.1. Personálne zabezpečenie

(Určenie výkonnej marketingovej zložky – marketingový manažér, marketingová organizácia)

Z hľadiska možností implementácie Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj sú hlavnými nositeľmi jej napĺňania Mesto Spišská Nová Ves a Mikroregión Slovenský raj.
Okrem uvedených dvoch organizácií boli v rámci destinácie identifikovaní aj ďalší kľúčoví hráči z hľadiska realizovaných aj budúcich marketingových aktivít. Spolu s prvými dvoma ide o tieto subjekty:

- Mikroregión Slovenský raj,
- Mesto Spišská Nová Ves,
- Správa Národného parku Slovenský raj,
- Oblastná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj (OOCR Slovenský raj),
- Oblastná organizácia cestovného ruchu Spiš (OOCR Spiš),
- Horská záchranná služba – stredisko Slovenský raj,
- Správa slovenských jaskýň,
- Asociácia horských sprievodcov Slovenský raj,
- Klub slovenských turistov.

Samostatnú kategóriu tvoria dopravné spoločnosti, všetci poskytovatelia produktov a služieb v cestovnom ruchu a ďalšie relevantné verejné, neziskové a súkromné organizácie a jednotlivci.

Jednotné marketingové aktivity destinácie Slovenský raj prostredníctvom jednotnej značky sú na svojom začiatku. Pre potreby nastavenia funkčného systému, predovšetkým jednotnej marketingovej komunikácie a ďalších marketingových aktivít destinácie je potrebné zabezpečiť spoločný postup prostredníctvom systematickej koordinácie aktivít.

Predmetná koordinácia nemôže byť ďalšou zodpovednosťou predstaviteľov obcí, vzhľadom na ich primárne úlohy v oblasti zabezpečenia chodu samospráv. Je preto vhodné, aby implementácia marketingovej stratégie bola zabezpečená odbornými kapacitami z oblasti marketingu. Uvedenými kapacitami môže byť tak fyzická osoba marketingového manažéra, ako aj odborná organizácia pôsobiaca v oblasti marketingu (cestovného ruchu).

Výber tej-ktorej formy závisí od fázy implementácie stratégie a postupnej integrácie väčšieho počtu zapojených organizácií a poskytovateľov služieb v cestovnom ruchu, ale aj od finančných možností hlavných nositeľov stratégie.

V rámci zodpovedností **marketingového manažmentu destinácie** musia byť obsiahnuté **základné úlohy** pre potreby implementácie marketingovej stratégie:

- Realizácia a zabezpečovanie aktivít marketingovej stratégie v zmysle návrhu Akčného plánu;
- Komunikácia a distribúcia informácií kľúčovým hráčom:
  - Mikroregión Slovenský raj,
  - Mesto Spišská Nová Ves,
  - Správa Národného parku Slovenský raj,
  - Oblastná organizácia cestovného ruchu Slovenský raj (OOCR Slovenský raj),
  - Oblastná organizácia cestovného ruchu Spiš (OOCR Spiš),
  - Horská záchranná služba – stredisko Slovenský raj,
  - Správa slovenských jaskýň,

- Asociácia horských sprievodcov Slovenský raj,
- Klub slovenských turistov,
- kopravné spoločnosti,
- Kľúčové subjekty založené za účelom podnikania,
- ďalšie relevantné verejné, neziskové a súkromné organizácie a jednotlivci;

- Aktívne hľadanie príležitostí a motivácie pre zapojenie kľúčových hráčov do marketingových aktivít;
- Koordinácia dotknutých subjektov v rámci napĺňania stratégie;
- Rozhodovanie o obsahu základných prvkov marketingovej komunikácie (o webstránke/hlavnom portáli, informačných a propagačných kampaniach cez newsletter a podobne);
- Zber informácií o nových trendoch a spotrebiteľskom správaní sa turistov;
- Evaluácia propagačných kampaní a zverejňovanie výsledkov formou reportov pre kľúčových hráčov prostredníctvom interného systému;
- Aktívne reagovanie na zmeny v spotrebiteľskom správaní, napríklad návrhmi na zmenu, komunikáciou s poskytovateľmi služieb v destinácii;
- Zabezpečovanie komunikácie destinácie navonok;
- Aktívne vyhľadávanie ľudských a finančných zdrojov pre realizáciu aktivít marketingovej stratégie.

V prípade fyzickej osoby zabezpečujúcej marketingové aktivity je vhodné, aby boli naplnené tieto odborné a osobnostné predpoklady marketingového manažéra:

- vzdelanie v odbore a relevantné skúsenosti s destinačným marketingom,
- tvorivý prístup k realizácii marketingu,
- adekvátne administratívne, komunikačné a prezentačné schopnosti (aj v písomnej forme),
- relevantný vzťah k destinácii Slovenský raj a schopnosť identifikovať operatívne a strategické záujmy destinácie,
- adekvátne schopnosti v oblasti finančného plánovania a s nimi spojené úlohy kontrolingu, monitoringu a reportingu,
- aktívna znalosť minimálne anglického jazyka, výhodou znalosť každého ďalšieho jazyka najmä z jazykov nemčina, ruština, maďarčina a poľština.

V prípade odbornej organizácie v oblasti marketingu cestovného ruchu a implementácie navrhnutých strategických aktivít prichádza do úvahy niekoľko alternatívnych možností:

- delegovanie úloh na oblastnú(é) organizáciu(e) cestovného ruchu pôsobiacu(e) v regióne,
- zadanie individuálnych marketingových aktivít v podobe zákaziek (podnikateľskej činnosti).

14.2. Systém interného marketingu

Aktivity, ktoré je potrebné realizovať pre vytvorenie jednotného interného systému, sú:

- Registrovať obchodnú značku Slovenský raj, ktorá bude zároveň označením certifikátu kvality „Rajská kvalita“.
- Vytvoriť pravidlá používania značky kvality „Rajská kvalita“.
- Vytvoriť internú platformu pre zapojenia a komunikáciu medzi kľúčovými hráčmi prostredníctvom portálu www.slovenskyraj.eu.
- Vytvoriť pravidlá používania značky destinácie a značky kvality v komunikácii.
- Vytvoriť a budovať interný CRM systém a spoločný zber informácií o turistoch.

Stanovenie pravidiel používania spoločnej značky kvality „Rajská kvalita“

Vytvorenie marketingovej identity prostredníctvom značky Slovenský raj má zabezpečiť externému prostrediu ľahšiu identifikáciu destinácie, príslušnosti k destinácii a garanciu kvality služieb, čo predstavuje aj prospech pre obyvateľov žijúcich vo vnútri destinácie. Okrem výhody komplexnej propagácie pod jednotnou silnou značkou Slovenský raj je zavedenie jednotného systému zabezpečenia kvality dodávateľov služieb zároveň garanciou udržateľnosti a rozvoja mikroregiónu ako destinácie cestovného ruchu. Systém vychádza aj z postrehov samotných návštevníkov, a tým skúma dopyt, čím sa môže ľahšie prispôsobovať ich požiadavkám a zabezpečiť ponuku a kvalitu služieb presne podľa potrieb zákazníkov. Ponuka šitá na mieru a dobré služby sú základom pre trvalo udržateľný cestovný ruch v každej oblasti.

Spoločná marketingová značka Slovenský raj má zabezpečovať výhody pre poskytovateľov služieb (subjekty v destinácii) aj pre ich odberateľov (návštevníci). Každé zariadenie alebo poskytovateľ služby si môže zažiadať o možnosť propagovať svoj produkt pod spoločnou značkou, ak spĺňa **základné podmienky:**

- zariadenie alebo poskytovaná služba je umiestnená v destinácii Slovenský raj;
- zariadenie alebo poskytovateľ služby sa zaregistruje a vytvorí profil na portáli www.slovenskyraj.eu, na ktorom budú uvedené popisné informácie, aktuálne fotografie a aktívne kontakty (adresa umiestnenia, telefonický kontakt, poprípade aj e-mailová adresa) a priestor na hodnotenie zákazníkmi;
- zariadenie alebo poskytovateľ služby garantuje korektné správanie sa voči návštevníkom, rýchlu reakciu na rezerváciu alebo otázky na uvedených kontaktoch, zodpovedajúcu kvalitu na základe propagačného popisu a uverejnených fotografií na svojom profile a iných propagačných kanáloch;
- zariadenie alebo poskytovateľ služby sa zaväzuje na svojom profile sledovať spätné väzby návštevníkov, ktorí môžu využité služby ohodnotiť na škále od 1 do 5 hviezdičiek (1 – nízke hodnotenie, 5 – vysoko pozitívne);
- zariadenie alebo poskytovateľ služby bude vhodne reagovať na hodnotenie a recenzie (viď. ďalej uvedený Manuál komunikácie na internete), a v prípade negatívnych reakcií zákazníka aj odstráni príčinu jeho nespokojnosti, ak je to v možnostiach poskytovateľa.

Vzhľadom na náročnosť mnohých systémov na hodnotenie kvality administrátormi portálov sú mnohé podobné systémy malých destinácií v súčasnosti neudržateľné. Preto je vhodné hlavné princípy sledovania poskytovaných služieb a ich aktuálnosti preniesť na zákazníkov. V prípade opakovaného nedodržania (hranica tolerancie závisí od individuálneho posúdenia administrátorom značky) alebo porušenia podmienok, na ktoré budú opätovne upozorňovať samotní zákazníci – turisti, bude zariadenie alebo poskytovateľ služby vyradený z portálu www.slovenskyraj.eu a nebude môcť naďalej ponúkať svoje služby pod spoločnou značkou destinácie Slovenský raj.

Výhody využívania spoločnej značky pre poskytovateľov a partnerov:

- využívanie pozitívneho imidžu člena prostredníctvom celkového obrazu destinácie,
- zviditeľnenie sa na internetovej stránke destinácie,
- propagácia členov aj na zahraničných trhoch,
- spoločné propagačné materiály,
- ľahká identifikácia príslušnosti subjektov a kľúčových hráčov k destinácii Slovenský raj,
- zvýšená atraktivita pre zákazníkov zaručená značkou kvality Slovenského raja,
- v konečnom dôsledku silná spoločná propagácia jednej značky a nízke náklady na marketing so širokým dopadom,
- možnosť účasti na školeniach pre miestnych obyvateľov, organizácie a podnikateľov v cestovnom ruchu (produktové trendy, nové možnosti rozvoja aktivít, efektívna cenotvorba),
- prístup do spoločnej internej platformy (s ďalšími výhodami uvedenými nižšie).

Interná platforma pre komunikáciu

Zámerom systému internej komunikácie je vytvoriť jednotnú platformu výmeny a zdieľania informácií pre miestne podnikateľské subjekty a ostatných kľúčových hráčov hlavne prostredníctvom stránky www.slovenskyraj.eu ako spoločného zastrešujúceho portálu, ktorý destináciu oficiálne charakterizuje a identifikuje. Zámerom je okrem dosiahnutia celistvosti a jednotnosti destinácie v komunikácii smerom von aj prepojenie subjektov a kľúčových hráčov vo vnútri destinácie. Systém bude zabezpečovať komunikáciu smerom k spotrebiteľom, ale aj komunikáciu medzi dodávateľmi služieb navzájom.

Medzi hlavné výhody pre subjekty, ktoré sa zapoja do jednotného marketingu, a ktoré je potrebné aj medzi subjektmi v destinácii komunikovať, patria:

- silná marketingová značka destinácie Slovenský raj,
- súčasť hlavného portálu www.slovenskyraj.eu s vlastným profilom prepojeným na sociálne siete,
- správcovské práva na svoj profil a priama komunikácia so spotrebiteľmi s prístupom k Manuálu komunikácie na internete,
- prístup k informáciám o trhoch a nových trendoch, príkladoch najlepšej praxe z domova a zahraničia, know-how a ďalších možnostiach,
- prístup k údajom o návštevnosti destinácie, odborným analýzam, štúdiám (demografia, štatistiky, kúpyschopnosť, prieskumy),
- prístup k pravidelným hodnotiacim správam napríklad o návštevnosti internetových stránok, najzaujímavejších príspevkoch, úspechoch kampaní a podobne,
- podpora vzájomnej spolupráce subjektov v rámci rozvoja produktov aj propagácie.

Manuál komunikácie na internete

(Určený pre potreby vhodnej komunikácie a spätnej reakcie na sociálnych sieťach, webstránkach, e-mailovej komunikácie či iných propagačných kanáloch.)

Prostredníctvom jednotného návodu komunikácie na internete pre miestne podnikateľské subjekty a ostatných kľúčových hráčov bude možné sprístupniť webstránku aj jednotné profily na sociálnych sieťach ich autorským možnostiam.

V rámci aktivity je potrebné identifikovať:

- pravidlá zverejňovania oznamov správ na internete pod jednotnou hlavičkou a s identifikáciou príslušnosti k destinácii (všetko, čo sa deje, je súčasťou destinácie Slovenský raj),
- pravidlá zdieľania obsahu a komunikácie medzi autormi a hlavným správcom webstránky a profilov destinácie (Mikroregión Slovenský raj, Mesto Spišská Nová Ves, ostatní identifikovaní kľúčoví hráči),
- pravidlá komunikácie s verejnosťou (pri pozitívnych aj negatívnych reakciách turistov, pri riešení sťažností, pri vybavovaní otázok a ďalších situáciách),
- nastavenie jednotnej metodiky pri spracovaní dát (návštevnosť, spätná väzba od turistov a pod.).

Pravidlá používania značky destinácie a značky kvality v komunikácii

Značku destinácie Slovenský raj na základe jej grafického dizajn manuálu by mali používať ako identitu všetci dodávatelia služieb vrátane obcí Slovenského raja a kľúčových hráčov pri každej externej, ale aj internej komunikácii, čo podporí vnímanie destinácie ako celku a zároveň identifikuje príslušnosť subjektov k destinácii.

Značku Slovenský raj budú môcť používatelia značky využívať podľa vopred dohodnutých pravidiel. Vytvorenie predmetných záväzných pravidiel by mal byť výstup vzájomnej dohody medzi majiteľom značky a relevantnými kľúčovými hráčmi.

Značka kvality Slovenského raja by mala byť umiestnená:

- na označení prevádzky poskytovateľa služby,
- na tlačených aj outdoorových propagačných materiáloch poskytovateľa služby,

- na internetových kanáloch – webových stránkach, profiloch na sociálnych sieťach, stránkach rezervačných systémov a podobne.

V komunikácii môže byť služba komunikovaná ako súčasť značky Slovenský raj.

Interný CRM systém a spoločný zber informácií o turistoch

Registrovaný člen na portáli www.slovenskyraj.eu získa zároveň prístup k internej sekcii určenej pre používateľov značky kvality**,** kde budú pravidelne pridávané rôzne hodnotiace správy napríklad o návštevnosti internetových stránok, sociálnych sietí a profilov, o najzaujímavejších príspevkoch a ponukách podľa počtu kliknutí, úspechoch kampaní, najlepších príspevkov podľa počtu kliknutí na „Páči sa mi to“, komentárov a podobne. Okrem reportov budú k dispozícii aj informácie o nových trendoch a kampaniach, best practice zo sveta, možnosti zdieľania know-how a vlastných skúseností s ostatnými členmi.

Ľudské zdroje

V rámci implementácie navrhovaných opatrení je dôležitým krokom zvýšenie povedomia hráčov v destinácii o skutočnosti, že existuje Marketingová stratégia destinácie Slovenský raj s príslušnými naplánovanými aktivitami. V rámci predmetnej aktivity je vhodné osvetovými a školiacimi aktivitami podporovať identifikovaných kľúčových hráčov, relevantných poskytovateľov služieb a výrobcov produktov v napĺňaní stratégie. Osvetové aktivity by mali byť zamerané na oblasti, ako sú:

- marketingová komunikácia,
- komunikácia so zákazníkmi,
- kvalita služieb a produktov,
- využívanie marketingových nástrojov informačných a komunikačných technológií,
- využívanie cudzích jazykov v cestovnom ruchu.

Konkrétna metodika a obsah osvetových aktivít závisí od aktuálnych potrieb destinácie, respektíve od aktuálnych spätných väzieb turistov.

Turistické balíky

Dnešní turisti pri návšteve destinácie vyhľadávajú čoraz viac zážitkové skúsenosti v špecifických tematických produktoch a službách. Turistické balíkové produkty predstavujú kombináciu minimálne dvoch poskytovateľov (tovar, služba, atrakcia) ako jeden komplexný celok. Cieľom každého balíka je vytvoriť integrovaný atraktívny produkt podporujúci zvýšenie pobytových návštev v destinácii.

Z marketingového hľadiska spolupráca medzi predajcami, poskytovateľmi, ako aj samotnými „tour-operátormi“ v podobe tvorby a distribúcie turistických balíkov poskytuje možnosť ďalšieho zviditeľnenia podnikateľov v destinácii, ako aj ušetrenia marketingových nákladov. Na druhej strane návštevníci destinácie získavajú z nových tematických balíkov zážitky, ktoré skutočne reflektujú to naj z destinácie.

Nižšie uvedené návrhy sú príkladom postupu pri tvorbe tematických balíkov. Balíky by mali obsahovať nosný produkt v podobe kľúčovej atrakcie, ktorá vyvoláva prioritný záujem u potenciálneho návštevníka. Podporný produkt má slúžiť ako doplnok kľúčovej atrakcie, čím zvyšuje pestrosť balíka, respektíve eliminuje jeho monotónnosť. Sekundárny produkt balíka v podobe ubytovania, stravy a technickej podpory sa má prispôsobovať podľa charakteru nosného produktu.

Tabuľka 101 Prehľad príkladov tematických balíkov

Nosný produkt balíka	Podporný produkt balíka	Sekundárny produkt balíka	Počet osôb / Trvanie	Orientačná cena
Skalolezenie s inštruktorom	Túra cez najatraktívnejšie lokality s odborným sprievodom	Raňajky, ubytovanie, prenájom výstroje	2 / 3	do 150 EUR
Ľadolezenie s inštruktorom	Túra na korčuliach alebo bežkách cez zamrznuté časti Prielomu Hornádu s odborným sprievodom	Raňajky, ubytovanie, prenájom výstroje	2 / 3	do 150 EUR
Návšteva Dobšinskej ľadovej jaskyne, túra s odborným sprievodom v smere juh – sever	Splav Hornádu s inštruktorom	Raňajky, ubytovanie v dvoch rôznych zariadeniach, zabezpečenie transportu batožiny, prenájom výstroje	2 / 3	do 180 EUR
Návšteva ZOO, prehliadka kultúrnych pamiatok v meste Spišská Nová Ves s odborným sprievodom	Túra s odborným sprievodom po najatraktívnejších lokalitách národného parku s odborným sprievodom	Raňajky, ubytovanie	2 / 3	do 170 EUR
Trojdňová rybačka (v rámci balíka možnosť konzumácie úlovku) na toku riek Hornád, Hnilec a na Palcmanskej Maši	Túra po najatraktívnejších lokalitách s odborným sprievodom	Bez stravy, nízko štandardné ubytovanie	3 / 3	do 150 EUR
Návšteva tematického festivalu (vstupenka, konzumný lístok, darčekový kôš – vstup do raja, mapa, suvenír, turistická karta)	Túra cez najatraktívnejšie lokality s odborným sprievodom	Raňajky, ubytovanie	2 3	do 150 EUR
Deň rančera (tematický program spojený s každodenným životom na ranči), jazda na koni s odborným sprievodom	Návšteva kúpaliska a wellness zariadenia v meste Spišská Nová Ves	Polpenzia, ubytovanie na ranči	2 / 3	do 170 EUR
Komplexný detský balík na leto (7 dní, plná penzia, ubytovanie, animátorský a vzdelávací program, odborný dozor)	Jazda na koni, detské skalolezenie a podobne	Plná penzia, ubytovanie	10 / 7	do 230 EUR /os.
Dvojdňový skipass	Túra na snežniciach s odborným sprievodom, skijöring	Polpenzia, ubytovanie	2 / 3	od 150 EUR
Trojdňová cyklotúra Slovenským rajom	Návšteva kultúrnych pamiatok v meste Spišská Nová Ves (vstupenky), návšteva Dobšinskej ľadovej jaskyne	Raňajky, ubytovanie, prenájom bicyklov, podľa potreby zabezpečenie transportu batožiny	2 / 3	do 150 EUR

Zdroj: vlastné spracovanie
Poznámka: Presná cenová kalkulácia závisí od vzájomnej dohody medzi dotknutými poskytovateľmi.

14.3. Zdroje financovania

Marketingová komunikácia destinácie Slovenský raj doposiaľ nebola zastrešená systémom financovania s participáciou členských príspevkov. Z tohto hľadiska tvorba záväzného rozpočtu pre marketingovú stratégiu predstavuje riziko pre reálne napĺňanie strategických cieľov. Súčasťou návrhov zdrojov financovania je identifikácia potenciálnych zdrojov a ich predpokladané zadelenie medzi aktivity navrhovaného Akčného plánu.

Prvotné kroky v oblasti marketingovej komunikácie, propagácie sú čiastočne zabezpečené realizovaným projektom „***Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj“*** spolufinancovaným z prostriedkov Európskej únie a taktiež projektom „***Slovenský raj – Klaster cestovného ruchu NP Slovenský raj a TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa“*** spolufinancovaným *z* prostriedkov Švajčiarskeho finančného mechanizmu (so spolufinancovaním aj z prostriedkov štátneho rozpočtu Slovenskej republiky v oboch prípadoch).

Pre realizáciu aktivít marketingovej stratégie nie je k dispozícii oficiálne vyčlenený rozpočet, z ktorého je možné operatívne alebo systematicky čerpať. Nakoľko pravidelná údržba aktív destinácie vyžaduje značné zdroje, dá sa predpokladať, že v prípade budúceho vyčlenenia financií pre marketing bude alokácia disponibilných zdrojov značne limitovaná.
Napriek tomu, že komplex aktivít stratégie bol zameraný na hľadanie nákladovo-efektívnych riešení s orientáciou na inovatívne, mäkké riešenia, základným predpokladom implementácie stratégie je personálne zabezpečenie uvedené v predošlej časti predmetnej stratégie. Rozpočet pre implementáciu marketingovej stratégie by mal pokryť prinajmenšom náklady na marketingového manažéra.
Vzhľadom na uvedené predpoklady v počiatočných fázach bude potrebné sa zamerať na nízkorozpočtové aktivity s vysoko pozitívnym globálnym efektom (zjednotenie systémov a značky, nástroje e-marketingu, marketing obsahu, a guerilla marketing, on-line a virálne kampane).
Zapojenie súkromného sektora do systému financovania marketingových aktivít je nevyhnuté, nakoľko podnikateľské subjekty priamo profitujú z výsledkov. Zapojenie podnikateľského spektra je vhodné naštartovať dobrovoľníckym programom pre firmy prostredníctvom CSR aktivít. V rámci operatívnych úloh je potrebné počítať aj so zapojením dobrovoľníkov. Významnú úlohu budú zohrávať akvizícia finančných zdrojov verejno-súkromnými partnerstvami.

Pre finančne náročnejšie marketingové aktivity budú potrebné partnerské aktivity všetkých kľúčových hráčov. Z dlhodobého hľadiska je vhodné uvažovať o biznis pláne destinácie Slovenský raj. Jednou z podstatných úloh marketingového manažéra alebo externého subjektu bude hľadanie silných komerčných partnerov, biznis modelov pre marketingové aktivity, ako aj možností financovania aktivít prostredníctvom dotačných zdrojov.

Grantové zdroje zo štrukturálnych fondov

Nižšie uvedené prioritné oblasti predmetných grantových schém majú informovať o globálnych možnostiach spolufinancovania rozvoja destinácie Slovenský raj. Vzhľadom na prechodný rok medzi programovacími obdobiami 2007 – 2013 a 2014 – 2020 je potrebné upozorniť, že indikatívne alokácie uvedených programov nie sú oficiálne schválené a nie je ich možno hodnoverne interpretovať. Z tohto dôvodu uvedené programy majú slúžiť len ako príklady potenciálnej inšpirácie.

Integrovaný regionálny operačný program (IROP) 2014 – 2020

Globálnym cieľom IROP je aktívna podpora zvýšenia kvality života a zabezpečenie udržateľného poskytovania verejných služieb s dopadom na vyvážený územný rozvoj, hospodársku, územnú a sociálnu súdržnosť regiónov, miest a obcí. V aktuálnom období je možné vychádzať z konceptov pripravovanej schémy financovania

prioritných ôs IROP. Predmetné opisy IROP boli citované z verejne dostupného pracovného materiálu. (Zdroj: Návrh strategického dokumentu – program rozvoja vidieka 2014 – 2020, marec 2014)

Prioritná os č. 2: Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám

- **Investičná priorita č. 2.1:** Investície do zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry, ktoré prispievajú k celoštátnemu, regionálnemu a miestnemu rozvoju, znižujú nerovnosť z hľadiska zdravotného postavenia, podporujú sociálne začleňovanie prostredníctvom lepšieho prístupu k sociálnym, kultúrnym a rekreačným službám a prechod z inštitucionálnych služieb na komunitné.

Prioritná os č. 3: Konkurencieschopné a atraktívne regióny pre podnikanie a zamestnanosť

- **Investičná priorita č. 3.1:** Podpora rastu priaznivého pre zamestnanosť, a to rozvíjaním vnútorného potenciálu ako súčasti územnej stratégie pre konkrétne oblasti vrátane konverzie upadajúcich priemyselných regiónov a posilnenia prístupnosti a rozvoja špecifických prírodných a kultúrnych zdrojov.

Prioritná os č. 5: Miestny rozvoj vedený komunitou

- **Investičná priorita č. 5.1:** Záväzné investície v rámci stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou.

Program rozvoja vidieka 2014 – 2020

Rozvoj vidieka bude podporovaný Európskou úniou aj v rokoch 2014 až 2020. Nakoľko rok 2014 predstavuje prechodný rok a finálna podoba programu je stále spracúvaná, nižšie uvedené podkapitoly majú za cieľ informovať o prioritných oblastiach podpory v budúcich rokoch. Predmetné opisy prioritných oblastí programu boli citované z verejne dostupného pracovného materiálu. (Zdroj: Návrh strategického dokumentu – program rozvoja vidieka 2014 – 2020, marec 2014)

PRIORITA 1: Prenos poznatkov a inovácie

- **1A** Podpora inovácie, spolupráce a rozvoja vedomostnej základne vo vidieckych oblastiach
- **1B** Posilnenie prepojenia poľnohospodárstva, výroby potravín a lesného hospodárstva s výskumom a inováciou, a to aj na účely zlepšenia environmentálneho riadenia a výkonu
- **1C** Podpora celoživotného vzdelávania a odborného vzdelávania v odvetviach poľnohospodárstva a lesného hospodárstva

PRIORITA 2: Posilnenie životaschopnosti poľnohospodárskych podnikov a konkurencieschopnosti všetkých druhov poľnohospodárstva vo všetkých regiónoch a presadzovanie inovačných poľnohospodárskych technológií a udržateľného obhospodarovania lesov

- **2A** Zlepšenie ekonomického výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov najmä za účelom zvýšenia ich účasti na trhu a zvýšenia poľnohospodárskej diverzifikácie
- **2B** Uľahčenie vstupu poľnohospodárov s primeranými zručnosťami do odvetvia poľnohospodárstva a najmä generačnej výmeny
- **2C** Zlepšenie hospodárskeho výkonu lesných podnikov

PRIORITA 3: Podpora organizácie potravinového reťazca vrátane spracovania poľnohospodárskych výrobkoch a ich uvádzania na trh, dobrých životných podmienok zvierat a riadenia rizík v poľnohospodárstve

- **3A** Zvýšenie konkurencieschopnosti prvovýrobcov prostredníctvom ich lepšej integrácie do poľnohospodársko-potravinového reťazca pomocou systémov kvality, pridávania hodnoty poľnohospodárskym produktom, propagácie na miestnych trhoch a v krátkych dodávateľských reťazcoch, skupín a organizácií výrobcov a medziodvetvových organizácií

- **3B** Podpora riadenia rizika poľnohospodárskych podnikov a ich predchádzania

PRIORITA 4: Obnova, zachovanie a posilnenie ekosystémov, ktoré súvisia s poľnohospodárstvom a lesným hospodárstvom

- **4A** Obnova, zachovanie a zvýšenie biologickej diverzity vrátane na územiach sústavy Natura 2000 a v oblastiach s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami a v poľnohospodárskej činnosti s vysokou prírodnou hodnotou a obnova, zachovanie ako aj zlepšenie stavu krajinných oblastí Európy
- **4B** Zlepšenie vodného hospodárstva vrátane riadenia používania hnojív a pesticídov
- **4C** Predchádzanie erózii pôdy a zlepšenie jej obhospodarovania

PRIORITA 6: Podpora sociálneho začleňovania, zmierňovania chudoby a hospodárskeho rozvoja vo vidieckych oblastiach

- **6A** Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov, ako aj vytvárania pracovných miest
- **6B** Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach
- **6C** Rozšírenie prístupnosti, využívania a kvality informačných a komunikačných technológií (IKT) vo vidieckych oblastiach

Environmentálny fond

Environmentálny fond každoročne otvára relevantné výzvy dotačných schém v nižšie uvedených oblastiach:

- Ochrana a využívanie vôd,
- Rozvoj odpadového hospodárstva,
- Ochrana prírody a krajiny,
- Environmentálna výchova, vzdelávanie a propagácia,
- Prieskum, výskum a vývoj zameraný na zisťovanie a zlepšenie stavu životného prostredia,
- Zelená investičná schéma.

Iné zdroje, granty a dotácie

Ako možné zdroje spolufinancovania rozvoja destinácie Slovenský raj sú uvedené nasledovné citácie z verejných portálov tematických programov jednotlivých relevantných organizácií:

Nadácia SPP – oblasti podpory

- **Vzdelávanie.** Nadácia SPP vytvára partnerstvá s organizáciami, ktorých ciele a výstupy prispievajú k naplneniu cieľov Nadácie. Navyše partnerské projekty majú spoločnú črtu, svojím zameraním sú inovatívne, majú celoslovenskú pôsobnosť, prípadne modelový charakter vo svojom regióne a prinášajú konkrétne výsledky a zmenu v kvalite života ľudí.
- **Kultúra.** V rámci programu sú podporované rôzne aktivity a podujatia, ktoré vychádzajú z miestnych tradícií ako napríklad voľnočasové kultúrne aktivity, pravidelné podujatia v obciach spojené so zvykmi, históriou a tradíciami. Taktiež zdokumentovanie miestnych tradícií a zvykov v podobe publikácie alebo iné kultúrne aktivity propagujúce tradičné miestne špecifiká atraktívnou (inovatívnou) formou.
- **Ochrana zdravia.** Oblasť podpory je zameraná najmä na projekty inovatívne, ktoré majú celoslovenskú pôsobnosť a prinášajú konkrétne výsledky a zmenu v kvalite života ľudí. Okrem príspevkov na kúpu medicínskych prístrojov a projektov zameraných na skvalitnenie prostredia pacientov sú v oblasti Ochrana zdravia podporované aj športové projekty.

- **Dobrovoľníctvo.** Cieľom Zamestnaneckého grantového programu Nadácie SPP je umožniť záujemcom z radov zamestnancov spoločností hlavnej skupiny SPP sprostredkovať pomoc tam, kde si myslia, že je potrebná a kde bude najmä ich osobnou zásluhou dobre využitá.
- **Regionálny rozvoj.** Partnerský program Nadácie SPP a SPP s názvom SPPoločne je zameraný na podporu projektov z oblasti regionálneho a komunitného rozvoja, zameraných na rozvoj miestnych komunít, vo všetkých regiónoch Slovenska, s cieľom zlepšiť ich kvalitu života.
- **Podpora znevýhodnených.** Prispieva k skvalitneniu starostlivosti o ľudí s postihnutím, ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii, a preto podporuje aktivity zamerané na zlepšenie podmienok života jednotlivcov so zmyslovým, zdravotným postihnutím alebo dlhodobo chorých. V programe Opora sú podporované projekty, ktoré vychádzajú z aktuálnych potrieb ľudí, ktorí sú znevýhodnení, podporujú ich spoluúčasť na zmenách, ktoré majú smerovať k zvýšeniu kvality ich života a aktivizácii ich potenciálu. Program O krok vpred je zameraný na podporu jednotlivcov s postihnutím a rodín s postihnutými deťmi.

Nadácia EKOPOLIS – programy podpory

- **Blokový grant ŠFM pre MVO.** Blokový grant pre MVO je grantovou schémou na podporu slovenských MVO a posilnenie ich účasti na riešení spoločenských potrieb prostredníctvom takzvaných Malých projektov v dvoch oblastiach:
  - implementácia projektov v oblasti sociálnych služieb má za cieľ prispieť k zvýšeniu dostupnosti a zlepšeniu úrovne sociálnych služieb a ku zvýšeniu sociálnej súdržnosti,
  - implementácia environmentálnych projektov má za cieľ prispieť k ochrane životného prostredia, väčšej informovanosti o environmentálnych témach a k napĺňaniu princípov trvalo udržateľného rozvoja.
- **Greenways.** Plánovanie a budovanie trás pre aktívny spôsob života a nemotorovú dopravu v spolupráci viacerých miestnych partnerov.
- **Pohoda za mestom.** Podpora komunitného života na obnovených, upravených a oživených rekreačných priestoroch a ich častí v zázemí väčších miest (s počtom obyvateľov nad 25 000). Cieľom je ponúknuť bezpečné, zdravé a príjemné miesta na trávenie voľného času a šport pre rôzne skupiny užívateľov, vytvárať priestor pre ich stretnutia a sociálne kontakty, pozitívne vplývať na kvalitu urbanizovaného prostredia tak, aby zároveň nebola znížená prírodná hodnota rekreačného zázemia mesta. Cieľom programu je tiež vytváranie partnerstiev samospráv a obyvateľov miest tak, aby mohla byť v budúcnosti zabezpečená starostlivosť o rekreačné zázemie a v spolupráci boli realizované prípadné ďalšie aktivity v prospech mesta a jeho obyvateľov.

O2 Think Big

Základnou črtou programu je účasť mladých ľudí na príprave, plánovaní a realizácii projektov ktoré prispejú k zlepšeniu spolupatričnosti medzi mladými navzájom, ako aj medzigeneračných vzťahov a vzťahov medzi mladými a školou, úradmi a širšou komunitou.
Cieľmi programu preto sú:

- posilňovať účasť mladých ľudí na spoločenskom dianí;
- posilniť pozíciu mladých ľudí v komunitách;
- pomôcť mladým ľuďom získať nové zručnosti a skúsenosti;
- zvyšovať ambície a sebadôveru mladých ľudí.

Zelené oázy

Program podporuje trvalú starostlivosť o environmentálne hodnotné miestne lokality, ktoré slúžia širokej verejnosti, podporujú ochranu prírody a trvalú udržateľnosť. Dôležitým cieľom programu je podpora spolupráce

a partnerstiev na lokálnej úrovni. Cieľom programu je zlepšovanie životného prostredia výsadbou drevín alebo starostlivosťou o verejnú zeleň. Podporované sú aktivity:

- výsadba, údržba a obnova zelene na verejných priestranstvách (parky, sady, školské areály a pod.),
- vertikálne zazeleňovanie, ktoré napomáha zvyšovaniu estetickej hodnoty územia (napríklad budov, plotov, pilierov, mostov, zastávok MHD, atď.),
- záchrana a ošetrenie vzácnych stromov,
- starostlivosť o spoločensky hodnotnú zeleň.

Nestlé pre vodu v krajine

Cieľom programu je zvýšiť účasť miestnych komunít na starostlivosti o vodné zdroje a prvky a podporiť šetrné hospodárenie s vodou v krajine aj v budovách. Cieľom je podporovať prírode blízke postupy a zelené udržateľné opatrenia.

Programy spravované Karpatskou nadáciou

- **Tu žijeme a pomáhame.** Grantový program Karpatskej nadácie a spoločnosti Lear Corporation Seating Slovakia, s. r. o. Program podporuje nápady, ktoré pomôžu dobrej veci v regióne zamerané na vzdelávanie, ochranu životného prostredia, podporu zdravia, dobrovoľníctvo a aktivity v omunite. Cieľom programu je:
  - Podporiť aktivity pre lepší život ľudí na východnom Slovensku.
  - Motivovať ľudí k dobrovoľníctvu.
  - Vytvoriť príležitosť pre zamestnancov LEAR realizovať svoje kreatívne a inovatívne nápady.
- **„T“ for all, all for „T“.** Program podporuje projekty miestnych skupín alebo organizácií z východného Slovenska s aktívnym zapojením zamestnancov T-Systems Slovakia. Podmienkou programu je, aby boli zamestnancami spoločnosti na plný úväzok minimálne 6 mesiacov a aby sa už minimálne 12 mesiacov angažovali v práci žiadateľa – organizácie predkladajúcej projekt. Ciele programu:
  - Vytvoriť príležitosť pre zamestnancov T-Systems Slovakia realizovať svoje kreatívne a inovatívne nápady pre zlepšenie života tam, kde žijú.
  - Podpora zamestnancov a ich dobrovoľníckej angažovanosti s cieľom vyzdvihnúť úzke prepojenie kariéry a pracovného života s mimopracovnou činnosťou.
  - Prispieť k rozvoju komunít na východnom Slovensku prostredníctvom vzdelania, ochrany životného prostredia a rozvoja voľnočasových aktivít.
- **Spoločne pre región.** Grantový program Karpatskej nadácie a spoločnosti U. S. Steel Košice, s. r. o. Program je otvorený pre projekty pripravené miestnymi skupinami v širokých miestnych partnerstvách z komunít východného Slovenska. Účasť zamestnancov spoločnosti USSK alebo jej dcérskych spoločností v projektoch je žiaduca, nakoľko sa predpokladá, že môže priniesť ich väčšie zapojenie do svojpomocných aktivít a podporiť ich vzťah ku vlastným komunitám a regiónu. Ciele programu:
  - Podporiť komunity, obce, sídliská a mestské časti pri svojpomocnom riešení miestnych problémov s využitím vlastných ľudských, materiálnych, finančných zdrojov.
  - Motivovať k dlhodobej spolupráci a partnerstvám medzi rôznymi organizáciami na komunitnej úrovni.
  - Stimulovať inovatívne riešenia problémov, ktoré poslúžia iným ako dobré príklady.
  - Podpora miestnych komunitných iniciatív, na ktorých sa aktívne zúčastňujú zamestnanci USSK a jej dcérskych spoločností.
- **Fond Karpatskej vandrovky.** Združuje dary od účastníkov každoročného darcovského pochodu Karpatská vandrovka. Poslaním fondu je podpora komunitných projektov a aktivít, ktoré zlepšujú

život v mestách alebo na vidieku vo východoslovenskom regióne. Podporuje kreatívne, praktické a finančne nenáročné projekty, ktoré sú prístupné širokej verejnosti.

Partnerské aktivity

Mikroregión Slovenský raj (alebo ním poverený marketingový manažér/subjekt) ako správca destinácie Slovenský raj v budúcich rokoch bude musieť hľadať ďalších strategických partnerov medzi najsilnejšími komerčnými subjektmi pôsobiacimi na Slovensku. Subjekty s tendenciou podieľať sa na podpore destinácie prostredníctvom spoločných marketingových kampaní alebo poskytnúť podporu v inej forme môžu priniesť destinácii z dlhodobého hľadiska strategické marketingové partnerstvá. Ako príklad komerčnej spolupráce uvádzame:

Slovenský RAJO raj
Partnerská sponzorská kampaň (slovenský produkt podporuje slovenskú destináciu) prostredníctvom vytvorenia reklamných tematických spotov alebo virálnych spotov propagujúcich zážitok z destinácie a pôžitku z produktu formou „podprahovej“ reklamy.
Model spolupráce:

- Destinácia zabezpečí zázemie pre spracovateľov/tvorcov spotov (ubytovanie, strava, podpora v teréne a iné);
- Komerčný partner zabezpečí financovanie natáčania z vlastných zdrojov vyčlenených na marketing produktu spoločnosti;
- Možnosť zapojenia ďalších lokálnych komerčných subjektov s finančnou alebo bartrovou účasťou.

Partnerské aktivity s komerčnou sférou nie sú limitované len na propagačné kampane prostredníctvom videí. Vo vyspelých krajinách (aj na Slovensku) silné komerčné spoločnosti vypomáhajú finančne vo verejnom záujme aj za protihodnotu vlastného reklamného priestoru v teréne. V rámci marketingovej podpory destinácie Slovenský raj má potenciál získať partnerov napríklad aj na opravu verejných zariadení (aj technických zabezpečovacích zariadení). Na oplátku destinácia vytvorí podprahovú reklamu cez svoje vlastné komunikačné nástroje (limitované v teréne) prostredníctvom verejného uznania.

Vlastné zdroje

Základné ľudské zdroje

Destinácia Slovenský raj disponuje vlastnými aktívami v podobe vlastných ľudských zdrojov. Jedná sa o pracovníkov v zamestnaneckom vzťahu (Mikroregión Slovenský raj, obce, turistické informačné centrá, oblastné organizácie cestovného ruchu, Správa Národného parku Slovenský raj, Horská záchranná služba) s úlohou podieľať sa na správe a rozvoji destinácie. Je potrebné, aby tieto pracovné kapacity v budúcnosti boli na základe zamerania ich bežných pracovných úloh zapojené do parciálnych úloh marketingovej stratégie čo najefektívnejšie.

Vlastná činnosť, komerčné modely

Mikroregión Slovenský raj ako správca destinácie má potenciál generovať nové zdroje aj vlastnou činnosťou prostredníctvom vytvárania vlastných komerčných modelov. V rámci prioritných oblastí marketingovej stratégie individuálne výstupy aktivít relevantných opatrení môžu v budúcnosti fungovať ako spoplatnené podporné nástroje (produkty a služby) generujúce pridanú hodnotu pre návštevníka destinácie. Príklady podporných marketingových nástrojov s potenciálom komerčných modelov generujúcich zdroje nad rámec bežných príjmov:

- Spoplatnené Wi-Fi hot spoty za symbolické ceny v parku (napríklad 0,50,- EUR za hodinu pripojenia),

- Elektronické turistické karty s pridanou hodnotou (okrem klasických výhod, napríklad bezplatné neobmedzené pripojenie na internet prostredníctvom Wi-Fi),
- Viacjazyčný GPS audio sprievodca,
- V.I.P. e-marketingová podpora prostredníctvom značky pre lokálnych poskytovateľov služieb.

Dobrovoľnícke aktivity

Prínosy dobrovoľníctva na Slovensku a v cestovnom ruchu obzvlášť neboli doposiaľ využité do maximálnej miery. V rámci napĺňania marketingovej stratégie je potrebná intenzívna komunikácia s lokálnymi dobrovoľníckymi komunitami (lokál patrioti) a hľadanie možností ich reálneho zapojenia do tvorby obrazu a povedomia destinácie v rámci napĺňania cieľov marketingovej stratégie.

Tabuľka 102 Predpokladané zdroje financovania aktivít

Špecifický cieľ 1: Zvýšiť viditeľnosť ponuky destinácie	
Opatrenie 1.1: Zjednotiť systém propagácie	
1.1.1 Nastaviť jednotnosť webstránok	Vlastné
1.1.2 Jednotne označiť navigačné body	Vlastné, PPP
1.1.3 Využívať jednotné slogany pre propagáciu destinácie	Vlastné
Opatrenie 1.2: Inovovať propagáciu prostredníctvom internetových nástrojov	
1.2.1 Modifikovať webstránku pre mobilné zariadenia	Vlastné
1.2.2 Vytvoriť profily na sociálnych sieťach a definovať identifikačné značky	Vlastné
1.2.3 Vytvoriť systém pre aktívnu tvorbu obsahu užívateľmi – turistami	Vlastné
1.2.4 Vytvoriť systém distribúcie noviniek destinácie formou e-mailov – newsletter	Vlastné
1.2.5 Zapojiť destináciu do propagácie na svetových turistických portáloch	Vlastné
Opatrenie 1.3: Zlepšiť prvky klasickej a vonkajšej propagácie	
1.3.1 Vytvoriť prvky trvalej outdoorovej reklamy	Vlastné, PPP
1.3.2 Vytvoriť moderné propagačné kampane	Vlastné, PPP
1.3.3 Vytvoriť a realizovať modernú prezentáciu prostredníctvom veľtrhov a výstav cestovného ruchu	Vlastné, PPP
Opatrenie 1.4: Vytvoriť programy pre podporu PR	
1.4.1 Vytvoriť programy pre dobrovoľníkov a turistov	Kombinácia
1.4.2 Vytvoriť kampaň „Zlepši s nami Slovenský raj“	Kombinácia
1.4.3 Vytvoriť programy podpory využívania lokálnych potravín a produktov	Kombinácia
Špecifický cieľ 2: Zlepšiť ponuku destinácie a jej dostupnosť	
Opatrenie 2.1: Rozšíriť ponuku aktivít a možností trávenia voľného času	
2.1.1 Vytvoriť zážitkové ponuky pre vybrané trhové segmenty	Kombinácia
2.1.2 Vytvoriť všeobecné záujmové zážitky	Kombinácia
2.1.3 Vytvoriť nové kultúrne, spoločenské a športové podujatia	Kombinácia
2.1.4 Rozšíriť ponuku o nové segmenty podľa segmentácie stratégie SACR 2014 – 2020	Kombinácia
Opatrenie 2.2: Zvýšiť kvalitu súčasnej ponuky	
2.2.1 Zapojiť poskytovateľov produktov a služieb do destinačného systému hodnotenia kvality	Kombinácia
2.2.2 Zlepšiť informovanosť a povedomie poskytovateľov produktov a služieb v destinácii	Vlastné
2.2.3 Zaviesť Wi-Fi hot spots	Kombinácia
2.2.4 Inovovať produkty a služby pomocou moderných technológií	Kombinácia
Opatrenie 2.3: Zlepšiť dostupnosť destinácie	

2.3.1 Zlepšiť cestovné poriadky verejnej dopravy	PPP
2.3.2 Vybudovať systém podpory navigácie v destinácii s využitím moderných nástrojov	Kombinácia
Špecifický cieľ 3: Zlepšiť možnosti nákupu produktov a služieb destinácie	
Opatrenie 3.1: Rozvinúť komplexný destinačný rezervačný systém	
3.1.1 Rozšíriť flexibilnosť rezervačného systému	Vlastné, PPP
3.1.2 Doplniť on-line individuálneho tvorcu itinerárov	Vlastné, PPP
3.1.3 Rozšíriť platobné možnosti	Vlastné, PPP
Opatrenie 3.2: Vytvoriť elektronické turistické karty	
3.2.1 Vytvoriť systém založený na turistických kartách a produktových balíkoch	Komerčný model
3.2.2 Rozšíriť funkcie turistických kariet	Komerčný model

Zdroj: vlastné spracovanie

14.4. Plán monitorovania a vyhodnocovania

Monitorovanie a vyhodnocovanie implementácie Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj bude realizované pravidelne raz ročne. Evaluácia úspešnosti stratégie bude sledovaná prostredníctvom bežne dostupných verejných informácií (informácie Štatistického úradu SR), ako aj na základe interných prieskumov a hodnotení.

Indikátory naplnenia cieľov marketingovej stratégie

Hlavnými indikátormi naplnenia výstupových ukazovateľov sú vytvorené a realizované prvky v zmysle navrhovaného Akčného plánu.

Výsledkové ukazovatele:

- Počet zapojených subjektov súkromného sektora do spoločného marketingu destinácie: 50.
- Počet návštevníkov internetových stránok destinácie: 100 000 ročne.
- Počet užívateľov profilov sociálnych sietí: 10 000 (6 000 nových v prípade použitia existujúceho profilu).
- Počet zákazníkov – turistov v destinačnom CRM: 2 500.
- Počet poskytovateľov služieb v cestovnom ruchu na medzinárodných portáloch turistickej ponuky: 100.
- Počet článkov o Slovenskom raji v domácich a zahraničných médiách: 20 ročne.

Dopadové ukazovatele:

- Počet turistov prichádzajúcich do destinácie v zmysle oficiálnych ubytovacích štatistík: minimálne 70 000 ročne.
- Priemerná doba trvania pobytu turistov v zmysle oficiálnych ubytovacích štatistík: 3 prenocovania.

14.5. Časový harmonogram marketingovej stratégie

Tabuľka 103 Časový harmonogram Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj

Opatrenie	2015	2015	2016	2016	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2020	2020
Opatrenie 1.1 Zjednotiť systém propagácie	A1.1.1 A1.1.3			A1.1.2	A1.1.2	A1.1.2						
Opatrenie 1.2 Inovovať propagáciu prostredníctvom internetových nástrojov	A1.2.1 A1.2.2 A1.2.3	A1.2.4	A1.2.5									
Opatrenie 1.3 Zlepšiť prvky klasickej a vonkajšej propagácie			A1.3.2	A1.3.1 A1.3.2 A1.3.3	A1.3.1 A1.3.2 A1.3.3	A1.3.1 A1.3.3	A1.3.1 A1.3.3	A1.3.1 A1.3.3	A1.3.1 A1.3.3			
Opatrenie 1.4 Vytvoriť programy pre podporu PR		A1.4.1 A1.4.3	A 1.4.2 A1.4.3									
Opatrenie 2.1 Rozšíriť ponuku aktivít a možností trávenia voľného času	A2.1.1 A2.1.2 A2.1.3	A2.1.1 A2.1.2 A2.1.3	A2.1.1 A2.1.2 A2.1.3	A2.1.1 A2.1.2 A2.1.3	A2.1.1 A2.1.2 A2.1.3	A2.1.1 A2.1.2 A2.1.3	A2.1.1 A2.1.2 A2.1.3	A2.1.1 A2.1.2 A2.1.3	A2.1.1 A2.1.2 A2.1.3	A2.1.1 A2.1.2 A2.1.3	A2.1.4	A 2.1.4
Opatrenie 2.2 Zvýšiť kvalitu súčasnej ponuky		A2.2.1 A2.2.2	A2.2.1 A2.2.2	A2.2.1 A2.2.2					A2.2.3 A2.2.4	A2.2.3 A2.2.4	A2.2.3 A2.2.4	A2.2.3 A2.2.4
Opatrenie 2.3 Zlepšiť dostupnosť destinácie	A2.3.2	A2.3.2	A2.3.2	A2.3.2	A2.3.1	A2.3.1	A2.3.1	A2.3.1	A2.3.1	A2.3.1		
Opatrenie 3.1 Rozvinúť komplexný destinačný rezervačný systém							A3.1.1 A3.1.2 A3.1.3	A3.1.3	A3.1.3			
Opatrenie 3.2 Vytvoriť elektronické turistické karty							A3.2.1	A3.2.1	A3.2.1	A3.2.2	A3.2.2	A3.2.2

Poznámka:

Aktivity, ktorých realizácia musí byť načatá v prvých dvoch rokoch implementácie marketingovej stratégie – návrh Akčného plánu pre roky 2015 – 2016

Aktivity, ktorých realizácia nie je viazaná k navrhovanému Akčnému plánu pre roky 2015 – 2016

14.6. Rozpočet návrhu Akčného plánu pre roky 2015 – 2016

Finančná náročnosť realizácie marketingových aktivít bude v prvom rade závisieť od zvolenia spôsobu kapacitného zabezpečenia koordinácie marketingových aktivít a počtu predsavzatých a reálne realizovaných aktivít.

Poznámka: MM – práca marketingového manažéra/marketingového tímu*

Tabuľka 104 Rozpočet návrhu Akčného plánu pre roky 2015 – 2016

Aktivita	Položka	Náklady	Poznámka	Zdroj
Zastrešenie implementácie akčného plánu marketingovej stratégia	Náklady na tím marketingových manažérov	MM*	Presná kalkulácia nákladov závisí od počtu členov marketingového tímu a potrebných externých nástrojov na výkon ich práce.	Vlastné
1.1.1 Nastaviť jednotnosť webstránok	Vzájomná písomná dohoda	MM*	Komunikácia s jednotlivými administrátormi relevantných web stránok o možnostiach vizuálneho prepojenia dotknutých redakčných systémov. Komunikovanie vzájomnej dohody o záväznej obojstrannej spolupráci s dosiahnutím písomnej dohody.	Vlastné
Nastaviť jednotnosť webstránok	Vytvorenie jednotných prepojovacích šablón	200,00	Vytvorenie vizuálne jednotne ladených html šablón so značkou destinácie Slovenský raj použiteľných v dotknutých redakčných systémoch. Vytvorenie manuálu implementácie prepojovacích šablón.	Vlastné
Nastaviť jednotnosť webstránok	Implementácia jednotných prepojovacích šablón	MM*, Administrátor	V prípade, že jednotliví administrátori nebudú schopní funkčne vložiť prepojovacie šablóny do štruktúr portálov, bude potrebné využiť služby tvorcu šablón.	Vlastné
1.1.2 Jednotne označiť navigačné body	Jednotné označenie turistických informačných centier	560,00	Výroba 8-mich nástenných informačných tabúľ so značkou destinácie Slovenský raj (odkazujúcou na portál www.slovenskyraj.eu). Parametre - Materiál vhodný na použitie v exteriéri (syntetická plachta alebo plast, rozmery A2, farebnosť podľa dizajn manuálu značky).	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
Jednotne označiť navigačné body	Jednotné označenie autobusových zastávok	6 400,00	Výroba 80 nástenných informačných tabúľ so značkou destinácie Slovenský raj (odkazujúcou na portál www.slovenskyraj.eu). Parametre - Materiál vhodný na použitie v exteriéri (syntetická plachta alebo plast, rozmery A2, farebnosť podľa dizajn manuálu značky).	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
Jednotne označiť navigačné body	Jednotné označenie vlakových staníc	800,00	Výroba 10-tich nástenných informačných tabúľ so značkou destinácie Slovenský raj (odkazujúcou na portál www.slovenskyraj.eu). Parametre - Materiál vhodný na použitie v exteriéri (syntetická plachta alebo plast, rozmery A2, farebnosť podľa dizajn manuálu značky).	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
Jednotne označiť navigačné body	Jednotné označenie parkovísk	1 440,00	Vytvorenie 10 stojanových (pevné spojenie so zemou) drevených informačných tabúľ so značkou destinácie Slovenský raj (odkazujúcou na portál www.slovenskyraj.eu). Parametre - Drevený stojan s výškou nad zemou 150 cm (ukotvenie 50 cm) s nosným rámom o veľkosti A2. Materiál vhodný na použitie v exteriéri (syntetická plachta alebo plast, rozmery A2, farebnosť podľa dizajn manuálu značky).	Vlastné, partnerské, IROP
Jednotne označiť navigačné body	Jednotné označenie vstupných brán - alternatíva A	MM*	Položka riešená v rámci projektu Slovenský raj – Klaster cestovného ruchu Slovenský raj a TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa.	Vlastné

	Jednotné označenie vstupných brán - alternatíva B	560,00	V prípade neuznania označenia vstupných brán značkou destinácie Slovenský raj ako oprávneného nákladu - Výroba 7 nástenných informačných tabúľ so značkou destinácie Slovenský raj (odkazujúcou na portál www.slovenskyraj.eu). Parametre - Materiál vhodný na použitie v exteriéri (syntetická plachta alebo plast, rozmery A2, farebnosť podľa dizajn manuálu značky).	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
Jednotne označiť navigačné body	Jednotné označenie návestí, smerovníkov a orientačných tabúľ	MM*	Položka je relevantná z dlhodobého hľadiska - inventarizácia všetkých návestí, smerovníkov a orientačných tabúľ, vytvorenie konceptu spolupráce zameranej na implementáciu postupného systému jednotného označenia predmetných objektov z ich správcami, resp. majiteľmi.	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
1.1.3 Využívať jednotné slogany pre propagáciu destinácie	Využívanie jedného tematického sloganu všetkými zapojenými kľúčovými hráčmi destinácie	MM*	Hľadanie vhodného tematického sloganu, s ktorým budú stotožnení podľa možností všetci kľúčoví hráči. Úlohou MM* bude koordinácia komunikácie v rámci procesov aktivity.	Vlastné
1.2.1 Modifikovať webstránku pre mobilné zariadenia	Vytvorenie mobilnej platformy	1 500,00	Transformácia platformy portálu www.slovenskyraj.eu na integrovanú platformu pre mobilné zariadenia - výroba, funkčné prepojenie, testovanie, odovzdanie správcovi. (Položka riešená v rámci projektu Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj.)	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
1.2.2 Vytvoriť profily na sociálnych sieťach a definovať identifikačné značky	Tvorba systému komunikácie ponuky destinácie Slovenský raj prostredníctvom sociálnych sietí a portálu destinácie	MM	Popis viď v akčnom pláne	Vlastné
1.2.3 Vytvoriť systém pre aktívnu tvorbu obsahu užívateľmi – turistami	Tvorba systému masovej komunikácie ponuky destinácie Slovenský raj prostredníctvom aktívneho užívateľského obsahu	MM	Popis viď v akčnom pláne	Vlastné
1.2.4 Vytvorenie systému distribúcie noviniek destinácie formou e-mailov – newsletter	Vytvorenie šablón, pravidelná tvorba obsahu na základe komunikácie s kľúčovými hráčmi, manažment pravidelného rozosielania, hľadanie biznis modelov	MM	Popis viď v akčnom pláne	Vlastné
1.2.5 Zapojiť destináciu do propagácie na svetových turistických portáloch	Systematické zapojenie Slovenského raja do globálnej komunikácie ponuky destinácie na internete	MM	Popis viď v akčnom pláne	Vlastné
1.3.1 Vytvoriť prvky trvalej outdoorovej reklamy	Overenie najvhodnejších záchytných bodov	MM	Z hľadiska intenzity dopravy (okolie obce Spišský Štvrtok, mesto Rožňava, križovatka Pusté pole, obec Hranovnica, okolie mesta Spišská Nová Ves).	Vlastné
Vytvoriť prvky trvalej outdoorovej reklamy	Hľadanie riešení spolufinancovania prostredníctvom verejno-súkromných partnerstiev	MM	Komunikácia možností partnerskej propagácie s kľúčovými hráčmi.	Vlastné
Vytvoriť prvky trvalej outdoorovej reklamy	Výroba trvalých outdoorových banerov	5 000,00	Euroformát 510x240 cm, pevné spojenie so zemou, materiál vhodný do exteriéru, vizuál grafiky podľa dizajn manuálu značky, grafické zapojenie spolufinancujúcich partnerov.	Vlastné, partnerské, IROP – PO3

1.3.2 Vytvoriť moderné propagačné kampane	Inštalácia „kúskov raja“	1 400,00	14 jednoduchých prírodných inštalácií a kresieb v mestách blízkeho aj širšieho okolia.	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
Vytvoriť moderné propagačné kampane	Inštalácia „jednoduchých replík turistických rebríkov“	1 400,00	Umiestnenie na verejných miestach s odkazom na reálne unikátne rebríky v Slovenskom raji. Veľkosť cca 1:3 originálu.	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
Vytvoriť moderné propagačné kampane	Výstavy prvkov vytvorených užívateľmi, turistami počas ich pobytu, resp. výletu	MM	Partnerská spolupráca s obcami (poskytne priestor na realizáciu).	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
Vytvoriť moderné propagačné kampane	Video prezentácia v podobe prechádzky Slovenským rajom natočenej na kameru z pohľadu prvej osoby	1 250,00	5 videospotov (dĺžka 30 - 60 sekúnd, hudobný sprievod, tematický zostrih, záznam vyhotovený FPV kamerou).	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
Vytvoriť moderné propagačné kampane	Spracovaná video/foto prezentácia výsledkov prezentovanej kampane „guerilla marketingu“	MM	Prezentácia video a foto príspevkov prostredníctvom vlastných a partnerských informačných kanálov (webstránky, sociálne siete, klasické média).	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
Vytvoriť moderné propagačné kampane	Partnerské kampane s partnermi zo súkromného sektora	MM	Angažovanie umelcov pochádzajúcich z regiónu, spolupráca s inštitúciami a organizáciami v oblasti kultúry a umenia.	vlastné, partnerské
1.3.3 Vytvoriť a realizovať modernú prezentáciu prostredníctvom veľtrhov a výstav cestovného ruchu	Interaktívna prezentácia prechodu Slovenským rajom (spojenie cyklistického trenažéra s premietaním cesty na plátne)	5 000,00	Výroba interaktívnej prezentácie s dodávkou techniky.	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
Vytvoriť a realizovať modernú prezentáciu prostredníctvom veľtrhov a výstav cestovného ruchu	Priestorová premietaná panoráma vybraného unikátneho miesta v destinácii	5 000,00	Výroba priestorovej panorámy s dodávkou techniky.	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
Vytvoriť a realizovať modernú prezentáciu prostredníctvom veľtrhov a výstav cestovného ruchu	Vyhotovenie záznamov z top 3 cyklotrás národného parku	1 000,00	„FPV“ kamera alebo „go pro“ kamera.	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
Vytvoriť a realizovať modernú prezentáciu prostredníctvom veľtrhov a výstav cestovného ruchu	Umelecký krátky dokumentárny film o unikátoch destinácie	500,00	Vytvorené cez súťaž pre študentov posledných ročníkov umeleckých fakúlt	Vlastné
1.4.1 Vytvoriť programy pre dobrovoľníkov a turistov	Vytvorenie harmono-gramu pravidelných dobrovoľníckych aktivít so schválením dotknutých obcí a inštitúcií	MM	Komunikácia s relevantnými kľúčovými hráčmi (obce, Správa NPSR) o možnostiach harmonogramu a realizácie prekonzultovaných dobrovoľníckych aktivít.	Vlastné, partnerské, IROP – PO4
Vytvoriť programy pre dobrovoľníkov a turistov	Vytvorenie databázy aktívnych dobrovoľníkov	MM	Vyhľadávanie, kontaktovanie a priebežná komunikácia s potenciálnymi dobrovoľníkmi prostredníctvom sociálnych sietí.	Vlastné, partnerské, IROP – PO4
Vytvoriť programy pre dobrovoľníkov a turistov	Zabezpečenie pravidelného prepožičiavania potrebného náradia od obcí	MM	Dohodnutie možností bártrovej spolupráce (práca za náradie) s predstaviteľmi dotknutých obcí.	Vlastné, partnerské, IROP – PO4
Vytvoriť programy pre dobrovoľníkov a turistov	Zabezpečenie podmienok bezpečného prenocovania pre externých dobrovoľníkov (bivakovanie v prípade potreby)	MM	Komunikácia so správcami (obce, Správa NPSR, súkromníci) verejných lúk, kempingov o možnostiach bezplatného bivakovania pre zúčastnených dobrovoľníkov.	Vlastné, partnerské, IROP – PO4
Vytvoriť programy pre dobrovoľníkov a turistov	Zabezpečenie potrebného spotrebného materiálu	500,00	Odpadové vrecia (1 200 x 150 l), gumené rukavice (400 ks), identifikátor dobrovoľníka (vodovzdorné visačky 400 ks), pitná voda pre dobrovoľníkov (obecný vodovod).	Vlastné, partnerské, IROP – PO4

Vytvoriť programy pre dobrovoľníkov a turistov	Zabezpečenie odvozu vzniknutého odpadu obecnými vozidlami (v prípade nedostupnosti, resp. vysokej vzdialenosti vysokokapacitných kontajnerov)	MM	Komunikácia a dohodnutie spolupráce s relevantnými kľúčovými hráčmi (obce, súkromné technické služby)	Vlastné, partnerské, IROP – PO4
Vytvoriť programy pre dobrovoľníkov a turistov	Zabezpečenie koordinácie dobrovoľníckych aktivít v teréne kompetentnými pracovníkmi obce a relevantných inštitúcií	MM	Komunikácia s relevantnými lokálnymi hráčmi (Správa NPSR, obce, HZS) o možnostiach zabezpečenia sprievodcu pre dobrovoľníkov.	Vlastné, partnerské, IROP – PO4
Vytvoriť programy pre dobrovoľníkov a turistov	Komunikácia výsledkov dobrovoľníckych aktivít prostredníctvom informačných nástrojov destinácie	MM	Príspevky, blogy, fotoblogy, videoblogy, diskusné fórum prostredníctvom sociálnych sietí a portálu www.slovenskyraj.eu.	Vlastné, partnerské, IROP – PO4
1.4.2 Vytvoriť kampaň „Zlepši s nami Slovenský raj“	Vytvorenie systému grantových výziev a jeho manažment	MM	Komunikácia s kľúčovými hráčmi (Spišská Nová Ves, Mikroregión, Správa NPSR, OOCR) o oblastiach oprávnených aktivít a parametroch jednotlivých výziev.	Vlastné, partnerské, IROP – PO4
Vytvoriť kampaň „Zlepši s nami Slovenský raj“	Rozpočet grantového systému na obdobie 2 rokov	5 000,00	MM - získanie finančných zdrojov od partnerov na základe marketingovej spolupráce.	Vlastné, partnerské, IROP – PO4
1.4.3 Vytvoriť programy podpory využívania lokálnych potravín a produktov	Identifikácia najvhodnejších lokálnych producentov a výrobcov spĺňajúcich kritéria pre reprezentáciu Slovenského raja	MM	Terénny prieskum, komunikácia s potenciálnymi nositeľmi značky destinácie Slovenský raj.	Vlastné
Vytvoriť programy podpory využívania lokálnych potravín a produktov	Dohodnutie pravidiel využívania značky destinácie	MM	Organizácia pracovných stretnutí s majiteľom značky a potenciálnymi nositeľmi, vypracovanie systému pravidiel používania značky a marketingovej podpory.	Vlastné
Vytvoriť programy podpory využívania lokálnych potravín a produktov	Výroba identifikátorov príslušnosti produktov k destinácii Slovenský raj - variant A	2 000,00	2 000 ks vodovzdorných nálepiek so značkou destinácie Slovenský raj (odkaz na webstránku www.slovenskyraj.eu, farebná kombinácia podľa dizajn manuálu značky), Parametre - 10x10 cm, materiál použiteľný na každý podklad (drevo, sklo, kov, plast).	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
	Výroba identifikátorov príslušnosti produktov k destinácii Slovenský raj - variant B	1 000,00	2 000 ks vodovzdorných nálepiek so značkou destinácie Slovenský raj (odkaz webstránku www.slovenskyraj.eu, farebná kombinácia podľa dizajn manuálu značky), Parametre – 5x5 cm, materiál použiteľný na každý podklad (drevo, sklo, kov, plast).	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
2.1.1 Vytvoriť zážitkové ponuky pre vybrané trhové segmenty	Vytvorenie konceptov reálnej implementácie novej zážitkovej ponuky pre vybrané trhové segmenty	MM	Komunikácia navrhnutých konceptov dotknutým kľúčovým hráčom (Mikroregión, obce, Správa NPSR, OOCR). Hľadanie vhodných miest, komerčných partnerov, voľných zdrojov (finančných, ľudských) na implementáciu.	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
2.1.2 Vytvoriť všeobecné záujmové zážitky	Vytvorenie konceptov reálnej implementácie novej ponuky pre všeobecné záujmové aktivity	MM	Komunikácia navrhnutých konceptov dotknutým kľúčovým hráčom (Mikroregión, obce, Správa NPSR, OOCR). Hľadanie vhodných miest, komerčných partnerov, voľných zdrojov (finančných, ľudských) na implementáciu.	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
2.1.3 Vytvoriť nové kultúrne, spoločenské a športové podujatia	Vytvorenie konceptov reálnej implementácie 5 nových podujatí	MM	Komunikácia navrhnutých konceptov dotknutým kľúčovým hráčom (Mikroregión, obce, Správa NPSR, OOCR). Hľadanie vhodných miest, komerčných partnerov, voľných zdrojov (finančných, ľudských) na implementáciu.	Vlastné, partnerské, IROP – PO3

2.2.1 Zapojiť poskytovateľov produktov a služieb do destinačného systému hodnotenia kvality	Komunikácia a koordinácia zapojenia relevantných poskytovateľov služieb	MM	Oslovovanie, prezentácia systému hodnotenia smerom k poskytovateľom služieb v destinácii. Technická podpora registrovaných užívateľov.	vlastné
2.2.2 Zlepšiť informovanosť a povedomie poskytovateľov produktov a služieb v destinácii	Samostatná interná sekcia na portáli www.slovenskyraj.eu pre registrovaných užívateľov – dodávateľov služieb a kľúčových hráčov v destinácii	MM	Odkomunikovanie formátu internej stránky (intranetu) so správcom portálu www.slovenskyraj.eu. (Položka riešená v rámci projektu Integrovaná propagácia infraštruktúry cestovného ruchu a ponuky aktivít na území Mikroregiónu Slovenský raj.)	vlastné
Zlepšiť informovanosť a povedomie poskytovateľov produktov a služieb v destinácii	Systém pravidelného informovania registrovaných užívateľov	MM	Pravidelne pridávanie príspevkov o nových trendoch v turizme, know-how a aktuálnom dopyte spotrebiteľov.	vlastné
2.3.2 Vybudovať systém podpory navigácie v destinácii využitím moderných nástrojov	Jednotný geografický informačný systém	2 500,00	Vytvorenie jednotnej GPS databázy z charakteristickými profilmi všetkých relevantných objektov (prírodných, kultúrnych, verejných, súkromných) a služieb v destinácii Slovenský raj.	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
Vybudovať systém podpory navigácie v destinácii využitím moderných nástrojov.	„Offline“ mobilná aplikácia	7 000,00	Vytvorenie mobilnej GIS platformy použiteľnej pre všetky mobilné OS (Android, Apple, Windows).	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
Vybudovať systém podpory navigácie v destinácii využitím moderných nástrojov.	Navigačné body v teréne	1 500,00	Výroba navigačných bodov (čítacie znaky pre mobilné telefóny) z ekologického materiálu, nezasahujúceho do biodiverzity. Umiestnenie navigačných bodov v teréne (spolupráca so Správou NPSR).	Vlastné, partnerské, IROP – PO3
SPOLU		**51 510,00**		

PRÍLOHY

Zoznam príloh

- Zoznam skratiek
- Zoznam obrázkov
- Zoznam tabuliek
- Zoznam máp
- Zoznam grafov
- Prehľad technických zabezpečovacích zariadení
- Prehľad identifikovaných aktivít
- Prehľad identifikovaných požičovní

Zoznam skratiek

% – percentá
°C – stupeň Celzius
a. s. – akciová spoločnosť
AT – Rakúsko
BA – Bratislava
BR – Brezno
BSK – Banskobystrický samosprávny kraj
cm – centimeter
CZ – Česká republika
č. – číslo
D – Nemecko
EN - Anglicko
EÚ – Európska únia
GL – Gelnica
ha – hektár
hod. – hodina
HU – Maďarsko
HZS – Horská záchranná služba
IT – Taliansko
KK – Kežmarok
km – kilometer
km² – kilometer štvorcový
KSK – Košický samosprávny kraj
KST – Klub slovenských turistov
l/s – litrov za sekundu
LE – Levoča
m – meter
m n. m. – metrov nad morom
m² – meter štvorcový
m³ – meter kubický
mil. – milión
min. – minúta
mm – milimeter
MŽP SR – Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NP – národný park
OK – ostatné územie katastra mimo národného parku
OOCR – oblastná organizácia cestovného ruchu
OP – ochranné pásmo národného parku
OZ – občianske združenie
PL – Poľsko
PP – Poprad
PSK – Prešovský samosprávny kraj
ROP – Regionálny operačný program
RV – Rožňava
s. r. o. – spoločnosť s ručením obmedzeným
SACR – Slovenská agentúra pre cestovný ruch
SAD – Slovenská autobusová doprava
SAV – Slovenská akadémia vied
SL – Stará Ľubovňa
SLO – Slovinsko
SN – Spišská Nová Ves
SNPSR – Správa Národného parku Slovenský raj
SR – Slovenská repulika
SSJ – Správa slovenských jaskýň
SZOPK – Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny
ŠFM – Švajčiarsky finančný mechanizmus
ŠOP SR – Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
ŠÚ SR – Štatistický úrad Slovenskej republiky
TIC – turistické informačné centrum
tis. – tisíc
tzv. – takzvaný
UNESCO – Svetové kultúrne dedičstvo
ÚZKP – Ústredný zoznam kultúrnych pamiatok
Z. z. – Zbierka zákona
Z-V – západ - východ
ZV – Zvolen

Zoznam obrázkov

Obrázok 1 Tomášovský výhľad 14
Obrázok 2 Dobšinská ľadová jaskyňa 14
Obrázok 3 Prielom Hornádu 14
Obrázok 4 Suchá Belá 14
Obrázok 5 Logo Správy Národného parku Slovenský raj 76
Obrázok 6 Logo Združenia obcí Mirkroregiónu Slovenský raj - Sever 77
Obrázok 7 Logo OOCR Slovenský raj 77
Obrázok 8 Značka destinácie Slovenský raj 77
Obrázok 9 Profil destinácie Slovenský raj na „Lonelyplanet.com" 88
Obrázok 10 Identifikácia objektov destinácie na sieti „Foursquare.com" 88
Obrázok 11 Vizuálna forma značky destinácie Slovenský raj 159

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Prehľad obcí v území Národného parku Slovenský raj a v jeho okolí 11
Tabuľka 2 Prehľad chránených území v rámci Národného parku Slovenský raj 14
Tabuľka 3 Priemerné mesačné teploty a ročná teplota v dlhodobom časovom horizonte (1951 – 1980) (°C) 20
Tabuľka 4 Priemerné mesačné teploty a ročná teplota v období 2009 – 2013 (°C) 20
Tabuľka 5 Priemerný mesačný a ročný úhrn zrážok v dlhodobom časovom horizonte (1951 – 1980) (mm) 20
Tabuľka 6 Priemerný mesačný a ročný úhrn zrážok v období 2009 – 2013 (mm) 20
Tabuľka 7 Rokliny Národného parku Slovenský raj 21
Tabuľka 8 Najvýznamnejšie jaskyne na území Národného parku Slovenský raj 23
Tabuľka 9 Prehľad vybraných tradičných športových podujatí v meste Spišská Nová Ves 34
Tabuľka 10 Prehľad vybraných tradičných kultúrnych podujatí v meste Spišská Nová Ves 34
Tabuľka 11 Prehľad vybraných športových podujatí 36
Tabuľka 12 Prehľad vybraných podujatí zameraných na turistiku 36
Tabuľka 13 Prehľad vybraných kultúrnych podujatí v ostatných lokalitách destinácie Slovenský raj 37
Tabuľka 14 Prehľad evidovaných značených turistických trás v Slovenskom raji a nadväzujúcom okolí 39
Tabuľka 15 Prehľad vybraných cykloturistických trás v Slovenskom raji a nadväzujúcom okolí 42
Tabuľka 16 Náučné chodníky v Slovenskom raji 43
Tabuľka 17 Počet lôžok podľa kategórií ubytovacích zariadení - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1) 50
Tabuľka 18 Počet lôžok - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1) 50
Tabuľka 19 Počet lôžok podľa kategórií ubytovacích zariadení - blízke okolie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 2) 51
Tabuľka 20 Počet lôžok - blízke okolie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 2) 52
Tabuľka 21 Kapacity identifikovaných hotelov v jednotlivých obciach 53
Tabuľka 22 Kapacita identifikovaných penziónov - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1) 54
Tabuľka 23 Prehľad kapacít ostatných kategórií - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1) 55
Tabuľka 24 Vybrané ubytovacie zariadenia ostatných kategórií - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1) 56
Tabuľka 25 Prehľad vybavenosti ubytovacích zariadení doplnkovými službami (obce ÚROVNE 1) 59
Tabuľka 26 Prehľad obcí podľa počtu typov zariadení 60
Tabuľka 27 Prehľad turistických informačných centier 61
Tabuľka 28 Prehľad dostupnosti vstupných brán autom z krajských miest 63

Tabuľka 29 Dostupnosť automobilovou dopravou z okolitých krajín 63
Tabuľka 30 Prehľad hlavných verejných parkovísk v Národnom parku Slovenský raj 64
Tabuľka 31 Prehľad dostupnosti z krajských miest najrýchlejšími vlakovými spojeniami 65
Tabuľka 32 Prehľad dostupnosti z krajských miest najrýchlejšími autobusovými spojeniami 66
Tabuľka 33 Štruktúra identifikovaných možností nosných voľnočasových aktivít 67
Tabuľka 34 Prehľad technických parametrov identifikovaných lyžiarskych stredísk 69
Tabuľka 35 Prehľad vybavenosti stredísk z pohľadu podporných lyžiarskych služieb 70
Tabuľka 36 Prehľad parametrov identifikovaných bežkárskych tratí 70
Tabuľka 37 Prehľad možností aktívneho trávenia voľného času 72
Tabuľka 38 Prehľad identifikovaných produktov slovenských príjazdových cestovných kancelárií 75
Tabuľka 39 Prehľad turistických informačných centier 79
Tabuľka 40 Prehľad tlačených propagačných materiálov uvedených v rámci telefonického prieskumu 79
Tabuľka 41 Prehľad využitia tradičných mediálnych kanálov 82
Tabuľka 42 Prehľad internetových stránok identifikujúcich sa so Slovenským rajom 82
Tabuľka 43 Prehľad využívania nástrojov základných nástrojov e-marketingu ubytovacími zariadeniami 84
Tabuľka 44 Prehľad aktívnych profilov na sieti Facebook 85
Tabuľka 45 Prehľad počtu videí podľa kľúčových slov 85
Tabuľka 46 Prehľad skúmaných svetových turistických a rezervačných portálov 87
Tabuľka 47 Orientačný pohľad na ubytovacie zariadenia hodnotené prostredníctvom medzinárodného portálu Booking.com 89
Tabuľka 48 Viditeľnosť podľa umiestnenia webstránok na základe kľúčových slov záujmu 91
Tabuľka 49 Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach na Slovensku 97
Tabuľka 50 Počet prenocovaní na Slovensku 97
Tabuľka 51 Priemerný počet prenocovaní na Slovensku 98
Tabuľka 52 Využitie ubytovacích kapacít 100
Tabuľka 53 Počet prenocovaní v prepočte na jedného obyvateľa 100
Tabuľka 54 Celkový počet obyvateľov Slovenska 100
Tabuľka 55 Počet obyvateľov podľa vekových skupín 100
Tabuľka 56 Akú majú časovú dostupnosť ľudia v produktívnom veku (15 až 64 rokov)? 102
Tabuľka 57 Ktoré skupiny potenciálnych turistov majú dostupnosť do 1 hodiny cesty autom? 102
Tabuľka 58 Ktoré skupiny potenciálnych turistov majú dostupnosť nad 2,5 hodiny? 102
Tabuľka 59 Ktorá veková skupina má časovo najviac dostupné cestovanie do najbližšej vstupnej brány Slovenského raja? 103
Tabuľka 60 Ktorá veková skupina má časovo najviac dostupné cestovanie do najbližšej vstupnej brány Slovenského raja? (vyjadrenie v %) 103
Tabuľka 61 Celkový ekvivalentný disponibilný príjem domácnosti podľa typu domácnosti SR v roku 2012 103
Tabuľka 62 Prehľad čistých príjmov súkromných domácností podľa ekonomickej aktivity prednostu domácnosti v roku 2012 103
Tabuľka 63 Priemerné výdavky na cestu v EUR 104
Tabuľka 64 Priemerné výdavky turistov na jednu cestu v roku 2012 v EUR (Eurostat) 105
Tabuľka 65 Krátkodobé dovolenkové cesty Slovákov v SR 2012 106
Tabuľka 66 Dlhodobé dovolenkové cesty Slovákov v SR 2012 106
Tabuľka 67 Hlavné dôvody cestovať v roku 2013 110
Tabuľka 68 Hlavné dôvody cesty na dovolenku podľa vekových skupín 110
Tabuľka 69 Hlavné motívy vrátiť sa na to isté miesto dovolenky 111
Tabuľka 70 Hľadanie informácií o dovolenkovej destinácii 111
Tabuľka 71 Hľadanie informácií podľa veku 112
Tabuľka 72 Typ vybranej dovolenky podľa nákupu 112
Tabuľka 73 Spôsob rezervácie dovolenky 112
Tabuľka 74 Odpoveď na otázku "Ktoré krajiny ste navštívili kvôli dovolenke? (možnosť odpovedať viackrát)" 113

Tabuľka 75 Zahraniční návštevníci - motív návštevy Slovenska - krátkodobí návštevníci 115
Tabuľka 76 Zahraniční návštevníci - motív návštevy Slovenska - dlhodobí návštevníci..... 115
Tabuľka 77 Zdroj informácií pred cestou na Slovensko 116
Tabuľka 78 Doprava podľa zdrojovej krajiny návštevníka..... 116
Tabuľka 79 Hlavný typ ubytovania podľa krajiny návštevníka 116
Tabuľka 80 Aktivity vykonávané zahraničnými návštevníkmi na Slovensku - krátkodobé návštevy 117
Tabuľka 81 Aktivity vykonávané zahraničnými návštevníkmi na Slovensku - dlhodobé návštevy..... 117
Tabuľka 82 Priemerné výdavky zahraničných turistov na Slovensku v roku 2013 (v EUR) 117
Tabuľka 83 Produktové skupiny marketingu..... 121
Tabuľka 84 Cieľové skupiny zahraničných návštevníkov..... 123
Tabuľka 85 Cieľové skupiny domáceho cestovného ruchu 124
Tabuľka 86 Aktivity kľúčových hráčov v oblasti marketingu destinácie a jeho podpory 131
Tabuľka 87 Prehľad vybraných konkurenčných národných parkov 133
Tabuľka 88 Prehľad charakteristických atribútov orientácie marketingu národných parkov..... 133
Tabuľka 89 Zoznam vybraných realizovaných projektov pre podporu cestovného ruchu 136
Tabuľka 90 Zoznam ostatných vybraných realizovaných projetov v destinácii Slovenský raj s čiastočným dopadom na cestovný ruch..... 143
Tabuľka 91Silné a slabé stránky z pohľadu ponuky destinácie Slovenský raj 150
Tabuľka 92 Silné a slabé stránky z pohľadu dostupnosti destinácie Slovenský raj 151
Tabuľka 93 Silné a slabé stránky z pohľadu marketingovej komunikácie destinácie Slovenský raj 152
Tabuľka 94 Silné a slabé stránky z pohľadu distribúcie a ceny destinácie Slovenský raj 153
Tabuľka 95 Príležitosti a ohrozenia pre destináciu Slovenský raj..... 153
Tabuľka 96 Špecifické ciele a opatrenia 163
Tabuľka 97 Štruktúra návrhu Akčného plánu..... 167
Tabuľka 98 Množina príkladov sloganu destinácie v slovenskom jazyku s anglickým ekvivalentom..... 169
Tabuľka 99 Definovanie „značiek“ (tagy, hash-tagy)..... 171
Tabuľka 100 Úlohy v rámci budovania obrazu destinácie na svetových turistických portáloch 173
Tabuľka 101 Prehľad príkladov tematických balíkov 186
Tabuľka 102 Predpokladané zdroje financovania aktivít 193
Tabuľka 103 Časový harmonogram Marketingovej stratégie destinácie Slovenský raj 195
Tabuľka 104 Rozpočet návrhu Akčného plánu pre roky 2015 – 2016..... 196

Zoznam máp

Mapa 1 Národný park Slovenský raj s ochranným pásmom 13
Mapa 2 Geologická mapa Národného parku Slovenský raj 16
Mapa 3 Prírodné dedičstvo Národného parku Slovenský raj..... 19
Mapa 4 Kultúrno-historické dedičstvo destinácie Slovenský raj..... 24
Mapa 5 Identifikácia ubytovacích zariadení v destinácii Slovenský raj (obce ÚROVNE 1)..... 49
Mapa 6 Koncentrácia ubytovacích kapacít všetkých kategórií v destinácii Slovenský raj..... 51
Mapa 7 Lokalizácia identifikovaných hotelových zariadení podľa kategórii v destinácii Slovenský raj (obce ÚROVNE 1) 53
Mapa 8 Lokalizácia identifikovaných penziónov - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1) 54
Mapa 9 Lokalizácia identifikovaných zariadení ostatných kategórií - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1) 55
Mapa 10 Lokalizácia turistických informačných centier 61
Mapa 11 Časová dostupnosť destinácie Slovenský raj automobilom z jednotlivých okresov Slovenska 63
Mapa 12 Mapa lokalizácie zastávok verejnej prepravy a identifikovaných verejných parkovísk 66

Mapa 13 Lokalizácia identifikovaných lyžiarskych stredísk a východiskových bodov bežkárskych tratí 69
Mapa 14 Lokalizácia identifikovaných voľnočasových aktivít 71

Zoznam grafov

Graf 1 Prehľad ročného počtu návštevníkov v 4 najnavštevovanejších jaskyniach Slovenska v období rokov 2004 – 2013 22
Graf 2 Zameranie podujatí v meste Spišská Nová Ves 33
Graf 3 Sezónnosť podujatí v meste Spišská Nová Ves 33
Graf 4 Sezónnosť podujatí v ostatných lokalitách destinácie Slovenský raj 35
Graf 5 Podiel orientácie podujatí v ostatných lokalitách destinácie Slovenský raj 36
Graf 6 Podiel ubytovacích kapacít (lôžok) podľa kategórií - územie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 1) . 50
Graf 7 Podiel ubytovacích kapacít (lôžok) podľa kategórií - blízke okolie destinácie Slovenský raj (obce ÚROVNE 2) 52
Graf 8 Pomer vybavenosti hotelov doplnkovými službami 57
Graf 9 Pomer vybavenosti penziónov doplnkovými službami 57
Graf 10 Pomer vybavenosti chát doplnkovými službami 58
Graf 11 Pomer vybavenosti turistických ubytovní doplnkovými službami 58
Graf 12 Percentuálny podiel stravovacích zariadení podľa kategorizácie 59
Graf 13 Celkový ročný počet návštevníkov turistických chodníkov Národného parku Slovenský raj 92
Graf 14 Priemerná denná návštevnosť turistických chodníkov 93
Graf 15 Percentuálny podiel domácich a zahraničných návštevníkov z pohľadu dennej návštevnosti 94
Graf 16 Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach na území destinácie 94
Graf 19 Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach na Slovensku 97
Graf 20 Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach na Slovensku 98
Graf 21 Zmena v ukazovateľoch výkonu ubytovacích zariadení Slovenska 99
Graf 22 Vývoj priemerného počtu prenocovaní na Slovensku 99
Graf 23 Veková štruktúra obyvateľov Slovenska 101
Graf 24 Odhadovaný počet obyvateľov o 4 až 8 rokov 101
Graf 25 Najvýznamnejšie zdrojové trhy z hľadiska aktívneho zahraničného cestovného ruchu (počet prenocovaní) 107
Graf 26 Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu na Slovensku 108
Graf 27 Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu na Slovensku 108
Graf 28 Priemerný počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu na Slovensku 109
Graf 29 Výber domácej alebo zahraničnej dovolenky 113

Prehľad technických zabezpečovacích zariadení

Katastrálne územie	Lokalita	Zariadenie	Počet	Materiál	Dĺžka (m)
Hrabušice	Malý Kyseľ	rebrík	1	drevo	4
Hrabušice	Malý Kyseľ	rebrík	1	drevo	8
Hrabušice	Malý Kyseľ	rebrík	1	drevo	5
Hrabušice	Malý Kyseľ	rebrík	2	drevo	5
Hrabušice	Malý Kyseľ	rebrík	1	drevo	3
Hrabušice	Malý Kyseľ	rebrík	1	drevo	8
Hrabušice	Malý Kyseľ	rebrík	4	drevo	5
Hrabušice	Malý Kyseľ	rebrík	1	kov	9
Hrabušice	Malý Kyseľ	rošt	9	kov	-
Hrabušice	Malý Kyseľ	reťaz	1	kov	12
Hrabušice	Malý Kyseľ	rebrík	1	drevo	5
Hrabušice	Malý Kyseľ	rebrík	1	drevo	5
Hrabušice	Malý Kyseľ	rebrík	4	drevo	5
Hrabušice	Malý Kyseľ	rebrík	1	drevo	5
Hrabušice	Malý Kyseľ	rebrík	1	kov	13
Hrabušice	Malý Kyseľ	stúpačka	3	kov	-
Hrabušice	Malý Kyseľ	rošt	7	kov	-
Hrabušice	Malý Kyseľ	reťaz	1	kov	12
Hrabušice	Malý Kyseľ	rebrík	1	drevo	4
Hrabušice	Malý Kyseľ	reťaz	1	kov	4
Hrabušice	Malý Kyseľ	rebrík	1	drevo	3.6
Hrabušice	Malý Kyseľ	klada	2	drevo	6
Hrabušice	Malý Kyseľ	studnička	1	drevo	-
Hrabušice	Piecky	lávka	1	drevo	8
Hrabušice	Piecky	lávka	2	drevo	8
Hrabušice	Piecky	lávka	2	drevo	5
Hrabušice	Piecky	rebrík	1	kov	18
Hrabušice	Piecky	reťaz	1	kov	10
Hrabušice	Piecky	rebrík	11	drevo	5
Hrabušice	Piecky	rebrík	11	drevo	5
Hrabušice	Piecky	rebrík	1	kov	11
Hrabušice	Piecky	rebrík	1	drevo	3
Hrabušice	Piecky	rošt	9	kov	-
Hrabušice	Piecky	reťaz	1	kov	13
Hrabušice	Piecky	rebrík	7	drevo	5
Hrabušice	Piecky	rebrík	7	drevo	5
Hrabušice	Piecky	rebrík	4	drevo	5
Hrabušice	Piecky	rebrík	2	drevo	5
Hrabušice	Podlesok - tiesňava Veľkej Bielej vody	lávka	1	drevo	10
Hrabušice	Podlesok - tiesňava Veľkej Bielej vody	rebrík	1	drevo	10
Hrabušice	Podlesok - tiesňava Veľkej Bielej vody	reťaz	1	kov	10

Hrabušice	Podlesok - tiesňava Veľkej Bielej vody	rebrík	6	drevo	5
Hrabušice	Podlesok - tiesňava Veľkej Bielej vody	reťaz	1	kov	35
Hrabušice	Prielom Hornádu	most	1	kov	18
Hrabušice	Prielom Hornádu	stúpačka	6	kov	
Hrabušice	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	40
Hrabušice	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	8
Hrabušice	Prielom Hornádu	lávka	1	kov	30
Hrabušice	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	10
Hrabušice	Prielom Hornádu	rebrík	2	drevo	5
Hrabušice	Prielom Hornádu	stúpačka	1	kov	
Hrabušice	Prielom Hornádu	rebrík	1	drevo	8
Hrabušice	Prielom Hornádu	traverza	1	kov	6
Hrabušice	Prielom Hornádu	chata	1	drevo	-
Hrabušice	Prielom Hornádu	stúpačka	12	kov	-
Hrabušice	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	50
Hrabušice	Prielom Hornádu	rebrík	3	drevo	5
Hrabušice	Prielom Hornádu	rebrík	1	drevo	5
Hrabušice	Prielom Hornádu	rošt	15	kov	-
Hrabušice	Prielom Hornádu	rošt	4	kov	-
Hrabušice	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	25
Hrabušice	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	25
Hrabušice	Prielom Hornádu	rebrík	2	drevo	5
Hrabušice	Prielom Hornádu	rošt	4	kov	-
Hrabušice	Prielom Hornádu	stúpačka	2	kov	-
Hrabušice	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	35
Hrabušice	Prielom Hornádu	rošt	10	kov	-
Hrabušice	Prielom Hornádu	most	1	kov	13
Hrabušice	Prielom Hornádu	rebrík	1	drevo	5
Hrabušice	Prielom Hornádu	rebrík	2	drevo	5
Hrabušice	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	5
Hrabušice	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	30
Hrabušice	Prielom Hornádu	rošt	3	kov	-
Hrabušice	Prielom Hornádu	rebrík	1	drevo	5
Hrabušice	Prielom Hornádu	stúpačka	2	kov	-
Hrabušice	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	2
Hrabušice	Prielom Hornádu	rebrík	9	drevo	45
Hrabušice	Prielom Hornádu	rošt	4	kov	-
Hrabušice	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	10
Hrabušice	Prielom Hornádu	stúpačka	14	kov	-
Hrabušice	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	28
Hrabušice	Prielom Hornádu	lávka	1	kov	44
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	2	drevo	5
Hrabušice	Suchá Belá	lávka	1	drevo	8
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	2	drevo	5
Hrabušice	Suchá Belá	lávka	1	drevo	8
Hrabušice	Suchá Belá	reťaz	1	kov	5

Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	5	drevo	5
Hrabušice	Suchá Belá	reťaz	1	kov	7
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	5	drevo	5
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	6	drevo	5
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	5	drevo	5
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	4	drevo	5
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	3	kov	6
Hrabušice	Suchá Belá	reťaz	1	kov	20
Hrabušice	Suchá Belá	stúpačka	8	kov	-
Hrabušice	Suchá Belá	reťaz	1	kov	12
Hrabušice	Suchá Belá	lávka	5	kov	-
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	1	kov	12
Hrabušice	Suchá Belá	lávka	4	kov	-
Hrabušice	Suchá Belá	zábradlie	1	kov	4
Hrabušice	Suchá Belá	lávka	2	kov	-
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	1	kov	15
Hrabušice	Suchá Belá	lávka	2	kov	5
Hrabušice	Suchá Belá	reťaz	1	kov	12
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	10	drevo	5
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	9	drevo	5
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	21	drevo	5
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	1	kov	15
Hrabušice	Suchá Belá	reťaz	1	kov	3
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	5	drevo	5
Hrabušice	Suchá Belá	stúpačka	8	kov	-
Hrabušice	Suchá Belá	reťaz	1	kov	15
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	1	kov	5
Hrabušice	Suchá Belá	stúpačka	3	kov	-
Hrabušice	Suchá Belá	reťaz	1	kov	17
Hrabušice	Suchá Belá	reťaz	1	kov	4
Hrabušice	Suchá Belá	stúpačka	4	kov	-
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	14	drevo	5
Hrabušice	Suchá Belá	rošt	15	kov	-
Hrabušice	Suchá Belá	reťaz	1	kov	32
Hrabušice	Suchá Belá	rošt	1	kov	-
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	7	drevo	5
Hrabušice	Suchá Belá	rebrík	11	drevo	5
Hrabušice	Veľký Kyseľ	označenie rázcestia	1	drevo, kov	-
Hrabušice	Veľký Kyseľ	rebrík	1	kov	9
Hrabušice	Veľký Kyseľ	zábradlie	1	kov	-
Hrabušice	Veľký Kyseľ	rebrík	2	drevo	8
Hrabušice	Veľký Kyseľ	rebrík	5	drevo	5
Hrabušice	Veľký Kyseľ	rebrík	1	drevo	1.5
Hrabušice	Veľký Kyseľ	rebrík	1	drevo	5
Hrabušice	Veľký Kyseľ	rebrík	1	drevo	8
Hrabušice	Veľký Kyseľ	rebrík	1	drevo	4
Hrabušice	Veľký Kyseľ	rebrík	1	drevo	8
Hrabušice	Veľký Kyseľ	rebrík	1	drevo	5

Hrabušice	Veľký Kyseľ	rebrík	1	drevo	4
Hrabušice	Veľký Kyseľ	rebrík	1	drevo	4
Hrabušice	Veľký Kyseľ	rebrík	1	drevo	8
Hrabušice	Veľký Kyseľ	rebrík	1	drevo	4
Hrabušice	Veľký Kyseľ	rebrík	1	drevo	3.5
Hrabušice	Veľký Sokol	kaskády	-	betón	-
Hrabušice	Veľký Sokol	lávka	1	drevo	8
Hrabušice	Veľký Sokol	lávka	1	drevo	5
Hrabušice	Veľký Sokol	lávka	2	drevo	5
Hrabušice	Veľký Sokol	rebrík	1	drevo	8
Hrabušice	Veľký Sokol	rebrík	6	drevo	6
Hrabušice	Veľký Sokol	rebrík	4	drevo	5
Hrabušice	Veľký Sokol	rebrík	1	kov	12
Hrabušice	Veľký Sokol	rebrík	1	kov	1.5
Hrabušice	Veľký Sokol	reťaz	1	kov	13
Hrabušice	Veľký Sokol	mostík	1	kov	-
Hrabušice	Veľký Sokol	rebrík	2	drevo	5
Hrabušice	Veľký Sokol	rebrík	2	kov	5
Hrabušice	Veľký Sokol	rebrík	2	drevo	5
Hrabušice	Veľký Sokol	rebrík	7	drevo	5
Hrabušice	Veľký Sokol	kmene stromov	-	drevo	-
Hrabušice	Veľký Sokol	rebrík	12	drevo	5
Hrabušice	Veľký Sokol	studňa	1	drevo	-
Letanovce	Prielom Hornádu	most	1	kameň	12
Letanovce	Prielom Hornádu	múr so zábradlím	1	kov, kameň	13
Letanovce	Prielom Hornádu	múr so zábradlím	1	kameň	25
Letanovce	Prielom Hornádu	studnička	1	drevo	-
Letanovce	Prielom Hornádu	mostík so zábradlím	1	drevo, kov	8
Letanovce	Prielom Hornádu	stúpačka	38	kov	-
Letanovce	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	7
Letanovce	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	80
Letanovce	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	8
Letanovce	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	13
Letanovce	Prielom Hornádu	stúpačka	28	kov	-
Letanovce	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	40
Letanovce	Prielom Hornádu	stúpačka	15	kov	-
Letanovce	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	12
Letanovce	Prielom Hornádu	zábradlie	1	drevo	40
Letanovce	Prielom Hornádu	reťaz	2	kov	20
Letanovce	Tomášovská Belá	zničené technické zariadenia	-	-	-
Letanovce	Tomášovská Belá	rebrík na konzolách	11	drevo, kov	-
Letanovce - Spišské Tomášovce	Prielom Hornádu	most s roštami	1	kov	14
Letanovce - Spišské Tomášovce	Prielom Hornádu	mostík s roštami	1	kov	18.2
Smižany	Prielom Hornádu	rebrík	1	kov	10.8
Smižany	Prielom Hornádu	lávka	1	kov	24

Smižany	Prielom Hornádu	lávka	1	kov	20
Smižany	Prielom Hornádu	lávka	1	drevo	21.3
Smižany	Prielom Hornádu	lávka	1	kov	6
Smižany	Prielom Hornádu	lávka	1	drevo	7
Smižany	Prielom Hornádu	mostík s roštami	1	kov, plast	6
Smižany	Tomášovská Belá	lávka	1	drevo	18
Smižany	Tomášovská Belá	lávka	1	drevo	12.5
Smižany	Zejmarská roklina	reťaz	1	kov	12.3
Smižany	Zejmarská roklina	reťaz	1	kov	7.3
Smižany	Zejmarská roklina	rebrík	1	kov	9
Smižany	Zejmarská roklina	reťaz	1	kov	6.7
Smižany	Zejmarská roklina	stúpačka	16	kov	-
Smižany	Zejmarská roklina	reťaz	1	kov	13.6
Spišské Tomášovce	Prielom Hornádu	zábradlie	1	drevo	45
Spišské Tomášovce	Prielom Hornádu	zábradlie	1	drevo	35
Spišské Tomášovce	Prielom Hornádu	reťaz	1	kov	12
Spišské Tomášovce	Prielom Hornádu	zábradlie	3	drevo	170
Spišské Tomášovce	Prielom Hornádu	zábrana	3	drevo	-
Spišské Tomášovce	Tomášovská Belá	rebrík na konzolách	9	drevo, kov	-
Spišské Tomášovce	Tomášovská Belá	lávka	1	drevo	6.5
Spišské Tomášovce	Tomášovská Belá	lávka	1	drevo	5
Spišské Tomášovce - Letanovce	Prielom Hornádu	mostík s roštami	1	kov, plast	7
Spišské Tomášovce - Letanovce	Tomášovská Belá	mostík s roštami	1	kov	12.8
Spišské Tomášovce - Letanovce	Tomášovská Belá	mostík s roštami	1	kov	13
Spišské Tomášovce - Letanovce	Tomášovská Belá	zničené technické zariadenia	-	-	-
Spišské Tomášovce - Letanovce	Tomášovská Belá	mostík s roštami	1	kov	12.6
Spišské Tomášovce - Smižany	Prielom Hornádu	mostík s výdrevou	1	kov	23
Spišské Tomášovce - Smižany	Prielom Hornádu	most s roštami	1	kov	20

Prehľad identifikovaných aktivít

Skalolezenie

Typ	Lokalita	Kataster	Sezónnosť
skalolezenie	Tomášovský výhľad	Spišské Tomášovce	leto
skalolezenie	Stratenská píla	Stratená	leto
skalolezenie	Hrdlo Hornádu	Hrabušice	leto
skalolezenie	Letanovský mlyn	Letanovce	leto

Jazda na koni a hipoturistika

Typ	Lokalita	Kataster	Sezónnosť
jazda na koni	Horský hotel Geravy	Dedinky	celoročne
jazda na koni	Ranč u Trapera	Hrabušice	celoročne
jazda na koni	Salaš Malý Majer Podlesok	Hrabušice	celoročne
jazda na koni	Ranč Biela Voda	Hrabušice	celoročne
jazda na koni	Martin Oravec - Dobšinská Ľadová Jaskyňa	Stratená	celoročne
jazda na koni	Ranč pod Ostrou skalou	Stratená	celoročne
jazda na koči	Salaš Malý Majer Podlesok	Hrabušice	celoročne
jazda na koči	Martin Oravec - Dobšinská Ľadová Jaskyňa	Stratená	celoročne
jazda na koči	Ranč pod Ostrou skalou	Stratená	celoročne
jazda na saniach	Salaš Malý Majer Podlesok	Hrabušice	zima
jazda na saniach	Ranč pod Ostrou skalou	Stratená	zima
skijöring	Salaš Malý Majer Podlesok	Hrabušice	zima
Okolie destinácie			
jazda na koni	Ranč Čajka	Kežmarok	celoročne
jazda na koni	Ranč F&A&H	Žehra	celoročne

Vodné športy a kúpaliská

Typ	Lokalita	Kataster	Sezónnosť
vodné športy, člnkovanie	Palcmanská Maša	Dedinky	leto
krytá plaváreň	Krytá plaváreň Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	celoročne
letné kúpalisko	Letné kúpalisko Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	leto
potápanie	Potápačská škola OK Divers	Spišská Nová Ves	leto
Okolie destinácie			
krytá plaváreň	Krompachy	Krompachy	celoročne
termálne kúpalisko	Termálne kúpalisko Vrbov	Vrbov	celoročne
aquapark	Aquacity Poprad	Poprad	celoročne

Rybolov

Typ	Lokalita	Kataster	Sezónnosť
rybolov	Rieka Hnilec	Dedinky	leto
rybolov	Palcmanská Maša	Dedinky	leto
rybolov	Rieka Hornád	Spišská Nová Ves	leto

Lyžovanie a snowboarding

Typ	Lokalita	Kataster	Sezónnosť
lyžiarske stredisko	Mlynky - Dedinky	Dedinky	zima
lyžiarske stredisko	Dobšinská Maša	Dedinky	zima
lyžiarske stredisko	Hrabušice - Zelená hora	Hrabušice	zima
lyžiarske stredisko	Mlynky - Biele Vody	Mlynky	zima

lyžiarske stredisko	Mlynky - Gugel	Mlynky	zima
lyžiarske stredisko	Spišská Nová Ves - Rittenberg	Spišská Nová Ves	zima
lyžiarske stredisko	Vernár - Studničky	Vernár	zima
Okolie destinácie			
lyžiarske stredisko	Dobšiná Alweg	Dobšiná	zima
lyžiarske stredisko	Hnilčík - Mraznica	Hnilčík	zima
lyžiarske stredisko	Relax centre Plejsy	Krompachy	zima
lyžiarske stredisko	Ski centre Levoča	Levoča	zima
lyžiarske stredisko	Poráčska dolina	Poráč	zima
lyžiarske stredisko	Ski Brodok	Poráč	zima
lyžiarske stredisko	Ski Rejdová	Rejdová	zima
lyžiarske stredisko	Ski centrum Kubašok	Spišské Bystré	zima
lyžiarske stredisko	Ski Telgárt	Telgárt	zima
lyžiarske stredisko	Rekreačné stredisko Július	Vyšná Slaná	zima

Beh na lyžiach

Typ	Lokalita	Kataster	Sezónnosť
bežkárska trať	Hrabušice - Podlesok	Hrabušice	zima
bežkárska trať	Mlynky - Kráľova hora	Mlynky	zima
bežkárska trať	Areál bežeckého lyžovania	Mlynky	zima
bežkárska trať	Lesný športový areál Grajnár	Spišská Nová Ves	zima
bežkárska trať	Letisko Spišská Nová Ves - Maša	Spišská Nová Ves	zima
bežkárska trať	Novoveská Huta - Muráň	Spišská Nová Ves	zima
bežkárska trať	Náučný banský chodník Novoveská Huta (2 trasy)	Spišská Nová Ves	zima
bežkárska trať	Stratená - Dobšinská Ľadová Jaskyňa	Stratená	zima
bežkárska trať	Vernár - Studničky (okolie)	Vernár	zima
možnosť bežeckého lyžovania	Prielom Hornádu - po zamrznutej hladine rieky Hornád v prípade tuhej zimy	Hrabušice, Letanovce, Spišské Tomášovce, Smižany	zima
Okolie destinácie			
bežkárska trať	Lyžiarska stopa Telgárt	Telgárt	zima
bežkárska trať	Ski Brodok	Poráč	zima

Ľadolezenie

Typ	Lokalita	Kataster	Sezónnosť
ľadolezenie	Suchá Belá	Hrabušice	zima
ľadolezenie	Letanovský mlyn	Letanovce	zima
ľadolezenie	Kláštorská roklina	Letanovce	zima
ľadolezenie	Sokolia dolina	Letanovce	zima
ľadolezenie	Zejmarská roklina	Smižany	zima
ľadolezenie (cvičné)	Ľadový hrad v stredisku Ski Mlynky - Gugel	Mlynky	zima

Korčuľovanie

Typ	Lokalita	Kataster	Sezónnosť
korčuľovanie	Korčuľovanie Betlanovce	Betlanovce	zima
korčuľovanie	Multifunkčné ihrisko pri ZŠ Hnilec	Hnilec	zima
korčuľovanie	Korčuľovanie Hrabušice	Hrabušice	zima
korčuľovanie	Korčuľovanie Mlynky - Biele Vody	Mlynky	zima
korčuľovanie	Areál Futbalového štadiónu TJ Slovan Smižany	Smižany	zima
korčuľovanie	Zimný štadión Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	zima
korčuľovanie	Syntetické klzisko (Areál ZŠ Komenského)	Spišská Nová Ves	celoročne

Okolie destinácie			
korčuľovanie	Korčuľovanie Dobšiná	Dobšiná	zima
korčuľovanie	Korčuľovanie Telgárt	Telgárt	zima

Ďalšie možnosti aktívneho trávenia voľného času

Typ	Lokalita	Kataster	Sezónnosť
jazda na 4kolkách, buginách	Moto okruh Adrenalin Spiš	Spišská Nová Ves	celoročne
kondičná dráha	Kondičná dráha (Madaras park)	Spišská Nová Ves	celoročne
lanový park	Monkeyland	Spišská Nová Ves	leto
lanový park	Tarzania	Stratená	leto
lezecká stena	ClimBeer	Smižany	celoročne
parašutistické zoskoky	Compact Skydive (letisko Spišská Nová Ves)	Spišská Nová Ves	leto
snowcoach	Salaš Malý Majer Podlesok	Hrabušice	zima
streľba	Krytá strelnica Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	celoročne
streľba, airsoft, paintball	Adrenalin Spiš	Spišská Nová Ves a okolie	celoročne
vyhliadkové lety/lietanie	Aeroklub Slovenský raj	Hrabušice	leto
vyhliadkové lety/lietanie	Letecká škola Ombre	Spišská Nová Ves	leto
vyhliadkové lety/lietanie	Letecká škola UL	Spišská Nová Ves	leto
zoologická záhrada	ZOO Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	celoročne
Okolie destinácie			
jazda na 3kolkách, skútri	Rejdová	Rejdová	celoročne

Doplnkové aktivity

Typ	Lokalita	Kataster	Sezónnosť
bowling	Bowling centrum Laguna	Spišská Nová Ves	celoročne
divadlo	Spišské divadlo	Spišská Nová Ves	celoročne
divadlo	Divadlo Kontra	Spišská Nová Ves	celoročne
divadlo	Bábkové divadlo spod Spišského hradu	Spišská Nová Ves	celoročne
divadlo	Divadlo na opätkoch	Spišská Nová Ves	celoročne
divadlo	Divadelné štúdio pri Dome Matice slovenskej	Spišská Nová Ves	celoročne
dopravné ihrisko	Detské dopravné ihrisko	Spišská Nová Ves	leto
fitness	Pollux	Smižany	celoročne
fitness	Fitnes-Sport	Spišská Nová Ves	celoročne
fitness	4 Elements Gym	Spišská Nová Ves	celoročne
fitness	M Gym	Spišská Nová Ves	celoročne
fitness	Kora-Fitnes	Spišská Nová Ves	celoročne
fitness	Yada športovo-relaxačné centrum	Spišská Nová Ves	celoročne
galéria	Kaštieľ Smižany - príležitostné výstavy	Smižany	celoročne
galéria	Galéria umelcov Spiša - Jozef Hanula, Terra Gothica, Záhrada umenia	Spišská Nová Ves	celoročne
joga	Joga centrum	Spišská Nová Ves	celoročne
kino	Kino Smižany	Smižany	celoročne
kino	3D Kino Mier	Spišská Nová Ves	celoročne
kino	Ster Century Cinemas 3D (OC Madaras)	Spišská Nová Ves	celoročne
kino	Cinema Maxim 5D (OC Madaras)	Spišská Nová Ves	celoročne
kolky	Kolkáreň Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	celoročne
minigolf	Golf Adventure Madaras (OC Madaras)	Spišská Nová Ves	celoročne

múzeum	Národopisné múzeum - Expozícia ľudovej kultúry dolného a stredného Spiša	Smižany	celoročne
múzeum	Rodný dom Jána Nálepku	Smižany	celoročne
múzeum	Múzeum Spiša - Expozícia prírody a histórie regiónu Spiš	Spišská Nová Ves	celoročne
múzeum	Slovenské technické múzeum - Expozícia histórie baníctva na Spiši	Spišská Nová Ves	celoročne
múzeum	Obecné múzeum Stratená - Stará hyža	Stratená	celoročne
skatepark	KZN skatepark	Spišská Nová Ves	celoročne
squash	Squash centrum	Smižany	celoročne
tenis	Tenisový kurt Betlanovce	Betlanovce	leto
tenis	Tenisový areál Blaumont	Spišská Nová Ves	celoročne
tenis	Tenis v Raji (kurty pri Grand Hoteli Čingov)	Spišské Tomášovce - Čingov	celoročne
wellness	Hotel Raj	Dedinky	celoročne
wellness	Penzión Salamander	Mlynky	celoročne
wellness	Penzión Pod Guglom	Mlynky	cceloročne
wellness	Hotel Čingov	Smižany	celoročne
wellness	Hotel Metropol	Spišská Nová Ves	celoročne
wellness	Krytá plaváreň Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	celoročne
wellness	Nefrit - regeneračné centrum	Spišská Nová Ves	celoročne
wellness	Annette (OC Madaras)	Spišská Nová Ves	celoročne
wellness	Ludvik Spa centrum	Spišská Nová Ves	celoročne
wellness	Športovo-relaxačné centrum Fit House	Spišská Nová Ves	celoročne
Okolie destinácie			
múzeum	Kaštieľ Betliar	Betliar	celoročne
múzeum	Súkromné banícke múzeum	Dobšiná	celoročne
múzeum	Banícke múzeum Gelnica	Gelnica	celoročne
múzeum	Expozícia meštiackej bytovej kultúry	Kežmarok	celoročne
múzeum	Spišské múzeum v Levoči - Dom Majstra Pavla	Levoča	celoročne
múzeum	Letohrádok Dardanely - Expozícia klávesových hudobných nástrojov	Markušovce	celoročne
múzeum	Kaštieľ Markušovce - Expozícia historického nábytku	Markušovce	celoročne
múzeum	Múzeum zvoncov - Šumiac	Šumiac	celoročne
múzeum	Tradičná rezbárska dielňa	Telgárt	celoročne
múzeum	Kaštieľ Andrássyovcov	Vlachovo	celoročne
múzeum	Pamätná izba Fraňa Kráľa	Vyšná Slaná	celoročne
wellness	Penzión Calisto	Dobšiná	celoročne
wellness	Aqua Spa Gánovce	Gánovce	celoročne
wellness	Hotel Plejsy	Krompachy	celoročne
wellness	Aquacity Poprad	Poprad	celoročne
wellness	Poráč PARK	Poráč	celoročne

Prehľad identifikovaných požičovní

Typ	Lokalita	Kataster	Sezónnosť
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov hotela Raj	Dedinky	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov privátu Polovka	Hrabušice	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov hotela Petra Garni	Hrabušice	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov penziónu Starý mlyn na Mýte	Hrabušice	leto
požičovňa bicyklov	CykloTourSpiš - Podlesok	Hrabušice	leto
požičovňa bicyklov	Reštaurácia Rumanka - Podlesok	Hrabušice	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov penziónu Pod Guglom	Mlynky	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov penziónu Salamander	Mlynky	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov penziónu Hotel Trio	Smižany	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov penziónu Stefani	Smižany	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov penziónu Tina	Smižany	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov chaty Meredith	Smižany	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov chaty Bystrina	Smižany	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov privátu Spiš	Spišská Nová Ves	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov privátu Bartko	Spišská Nová Ves	leto
požičovňa bicyklov	Cube Adventure servis / Trek Café - Čingov	Spišské Tomášovce	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov penziónu Ranč pod Ostrou skalou	Stratená	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov chaty Slniečko	Vernár	leto
požičovňa člnov, vodných bicyklov	Lodenica Dedinky	Dedinky	leto
požičovňa člnov	Požičovňa člnov hotela Raj	Dedinky	leto
požičovňa člnov	Slovenský rybársky zväz – Jozef Fabián	Mlynky	leto
požičovňa kolobežiek	Fun kolobežky - Podlesok	Hrabušice	leto
požičovňa lyží	Požičovňa lyží strediska Dedinky	Dedinky	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží strediska Dobšinská Maša	Dedinky	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží hotela Raj	Dedinky	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží privátu Gabriela	Dedinky	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží chaty Zelená chalúpka	Hrabušice	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží hotela Petra Garni	Hrabušice	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží strediska Mlynky - Biele Vody	Mlynky	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží strediska Mlynky - Gugel	Mlynky	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží penziónu Salamander	Mlynky	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží chaty Juraj	Mlynky	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží chaty Meredith	Smižany	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží chaty Bystrina	Smižany	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží strediska Spiš. N. Ves - Rittenberg	Spišská Nová Ves	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží privátu Spiš	Spišská Nová Ves	zima
požičovňa lyží	DEMO SKI SPORT Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	zima
požičovňa lyží	ŠPORT BAZÁR - SERVIS Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	zima
požičovňa lyží	SPORT SKISERVIS RETTER Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	zima
požičovňa lyží	PREŠPORT Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží strediska Vernár - Studničky	Vernár	zima
požičovňa skútrov	Požičovňa skútrov hotela Horský hotel Geravy	Dedinky	zima
požičovňa skútrov	Požičovňa skútrov penziónu Ranč pod Ostrou skalou	Stratená	zima

Okolie destinácie

požičovňa skútrov	Požičovňa skútrov chaty Bukovinka	Dravce	zima
požičovňa skútrov	Požičovňa skútrov penziónu U Daniela	Krompachy	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží penziónu Barónka	Betliar	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží strediska Dobšiná - Alweg	Dobšiná	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží strediska Hnilčík - Mraznica	Hnilčík	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží chaty Lenka	Hnilčík	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží strediska Poráčska dolina	Poráč	zima
požičovňa lyží	Požičovňa lyží strediska SKI Telgárt	Telgárt	zima
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov penziónu Barónka	Betliar	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov Štýlová Galleria	Betliar	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov chaty Lenka	Hnilčík	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov penziónu Hanka	Krompachy	leto
požičovňa bicyklov	Požičovňa bicyklov Poráč PARK	Poráč	leto